

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

NEF'Î

DÎVÂN

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÇEVİREN: FURKAN ÖZTÜRK

TÜRKİYE BANKASI

Genel Yayın: 6079

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

NEF'Î
DÎVÂN

ÇEVİREN
FURKAN ÖZTÜRK

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2024
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

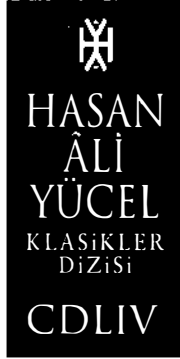
I. BASIM MAYIS 2024, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-758-8 (KARTON KAPAKLI)
ISBN 978-625-429-759-5 (CİLTİ)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

İçindekiler

Sunuş.....	vii
Dîvân.....	1
Kaside, Musammat ve Kıt'a-i kebîreler.....	3
Gazel, Kıt'a, Rubai ve Matla'lar	291
Ekler	365
İşlevsel Sözlük ve Açılımlar.....	367
Atasözleri, Deyimler, Kalıplaşmış Sözler ve Eskiçil Öğeler.....	415
Ayetler, Hadisler, Arapça ve Farsça Sözler	425
Kaynakça.....	427
Dizin.....	433

Sunuş

XVII. yüzyıl Osmanlı şiirinin özgün üsluplu şairi Nefî (ö. 1635) Türkçe *Dîvân*'ı, Farsça *Dîvân*'ı, imparatorluğun ekonomik, bürokratik ve kültürel dönüşümünden himaye ilişkileri sayesinde olağan dışı bir yükseliş gösteren bürokratlarla kültürlü seçkinleri hedef alan bir hiciv külliyatı olan *Sihâm-ı Kazâ*'sıyla bilinir.¹ Nefî'nin Türk edebiyatında kaside şairi olarak tanınip sivrilmesi konusunda hemen hemen bütün kaynaklar birleşir. Nefî'ye ilişkin monografiler, incelemeler, edebiyat tarihleri ve tezkireler onun özgün bir ses şairi olduğunu özellikle vurgularlar.² Şairin Osmanlı şiirine getirdiği yeni ses ve özgün söylem

- 1 Biyografisine ilişkin bkz. Metin Akkuş. "Nefî", *İslam Ansiklopedisi*, 32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, 523-525; Franz Babinger. "Nefî", *Encyclopaedia of Islam*, 8, 3; *Büyük Türk Klasikleri*. "Nefî", 5, 105-126; Muhammed Nur Doğan. "Nefî", *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, 2, 359-361; Abdülkadir Karahan. "Nefî", *İslam Ansiklopedisi*, 9, 176-178; Abdülkadir Karahan. "Nefî", *Türk Ansiklopedisi*, 25, 177-178; Mustafa Kutlu. "Nefî Ömer Efendi", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, 7, 6-9; *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, "Nefî", VI, 579-580. *Sihâm-ı Kazâ* için bkz. Metin Akkuş. *Hicvin Ankâları Nefî ve Sihâm-ı Kaza, İnceleme-Karşılaştırmalı Seçme Metinler*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1998; Furkan Öztürk. *Nefî, Sihâm-ı Kazâ Eleştirel Basım*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2020.
- 2 Şiiri ve üslubu hakkında bkz. Namık Açıkgoz. *Nefî*, İstanbul: Timaş Yayınları, 1999; Metin Akkuş. *Nefî Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1993; Mehmet Çavuşoğlu, Tulga Ocak, İsmail Ünver. *Ölümünün 350. Yılında Nefî*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1991; Haluk İpekten. *Nefî Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2007; Abdülkadir Karahan. *Nefî Divanından Seçmeler*, Ankara:

ayrıca bir doktora tezinin konusu olmuştur.³ Nef'î'nin kaside ve gazellerinde deruni ahenk, ses, söz ve anlam uyumuyla yarattığı görkemli söyleyiş onun en belirleyici özelliği olarak öne çıkar. Kasidede Fehîm, Nâilî ve Sabrî gibi şairleri etkileyerek âdeta bir okul oluşturan Nef'î'nin ses istifi, ezgi ve tınıyla oluşturduğu savaş sahneleri ve at imajları, âheng-i selâset gibi retorik enstrümanlarıyla oluşturduğu selaset (lirizm), resmetme ve canlandırma hünerleri Recaizade Mahmud Ekrem'in gözünden kaçmayıp *Ta'lim-i Edebiyyât*'ın âheng-i taklîdî bahsinde şöyle yer bulur:

*Meselâ, Nef'î-i şâir bir masâf-ı harb ü vegâda kılıçların
birbirine çarpmasından husûle gelen ve tâ bulutlara
kadar vâsıl olan sadâ-yı mehîbi bize nazmen bildirmek
isteyince bu sûretle beyân eder:*

*Evc-i hevâda sît-i çek-â-çâk-i tîgden
Âvâz-i ra'd ü sâika reh-güm-künân olur⁴*

Yine aynı biçimde Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem de Nef'î'nin şiir sanatına ilişkin yazmış olduğu önemli yazıda Recaizade'nin özellikle vurguladığı ahenk konusunu önelemektedir. Ali Ekrem'e göre Nef'î'nin *Dîvân*'ı şiir sanatı bakımından bir "ahenk ummânî"dır. Söz konusu yazara göre Nef'î'nin şiir sanatı "gulgule, velvele, cûş u hurûş, tarrâka-i ruûd, feryâd-i cân-güdâz, enîn-i âşıkâne, bükâ-yi rûh, sadâ-yi

Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992; Ali Nihad Tarlan. *Nef'î'nin Farsça Divanı Tercümesi*, İstanbul: Selami Sertoğlu Kitabevi Neşriyatı, 1944.

3 Bahir Selçuk. *Âhenk Unsurları Bakımından Nef'î Divanı'nın Tahlili*, Malatya: Özserhat Yayınları, 2004. Ayrıca yazarın bu konudaki yazıları için bkz. Bahir Selçuk. "Divan Şiirinde Ses ve Âhenge Dayalı Sanatlar", *Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu*, Ankara: Anı Yayınları, 2010; Bahir Selçuk. "Nef'î'nin Kasidelerinde Farsça Yapılı İkillemelerin (Terkib-i Tekerrürü) Ses ve Anlam Düzenine Etkisi", *Ahmet Atilla Şentürk Armağanı*, İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları, 2013, 577-595. Bu konuda ayrıca bkz. Orhan Okay. *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1998, 95-100.

4 Furkan Öztürk. *Recâizâde Mahmûd Ekrem, Ta'lim-i Edebiyyât, Eleştirel Basım*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2016, 249.

meş'ûm" gibi her çeşit ses ve musikiyi (tannâniyyet) okura duyumsatmaya elverişlidir. Ali Ekrem mübalağanın Nef'î'nin ruhu olduğunu, ancak mübalağadan sonra, belki de mübalağadan ve her şeyden önce yeğlediği veya mağlup olduğu sanatın (tasannu') "âhenk-i beyân" olduğunu belirterek şöyle der:

*"Fikirde mübalağa ve şekilde âhenk." İşte Nef'î'nin şairliği.*⁵

Yaşamı rintçe kavrayışın getirdiği söyleyiş kudreti ve yaşam bilgeliği, ahenk ve şiir musikisi, halis ve lirik şiirdeki kudreti yönüyle Nef'î hiç kuşkusuz Bâkî'nin XVII. yüzyıldaki en başarılı halefidir. Bu ortak özellikler müteakip asırların iki büyük şairini, birinin nispeten Sebk-i Hindî esintileri taşımasına karşın, Osmanlı şiirinin Hâfız çizgisinde oluşan klasik üslup/sebk-i Irakî kulvarına (Necâtî-Bâkî-Nef'î-Nedîm) kendiliğinden yerleştirtirir. Nef'î bir asır önce yaşamış üstadını farklı vesilelerle –kimi tazmin yoluyla– *Dîvân*'ının değişik yerlerinde şöyle selamlar:

*Haşre dek âb-i hayât-i suhan-i Bâkîdür
Andurup zinde kılan nâm-i Süleymân Hânı*

*N'ola bu beytini Bâkî'nün idersem tazmîn
"Def'-i ye'cûc-i gama eşigidür sedd-i sedîd"*

*Tavâfa Ka'be-i kûyun be-kavl-i Bâkî-i merhûm
"Derûn-ı dilde niyyet âb-i zemzemden musaffâdur"*⁶

Bu çerçevede Ahmet Hamdi Tanpınar, Ziya Paşa ve eski edebiyatımız konusuna eğilirken *Harâbât Mukaddimesi*'nde Nef'î'nin ele alınışını ve Türk edebiyatı tarihi içinde klasik üslup çizgisinde konumlandırılışını şu sözlerle değerlendirir:

*Ziya Paşa'nın Harâbât Mukaddimesi'nde şiirimizin
küçük bir tarihini yaptığını söylemiştik. Ona göre Türk*

5 Ali Ekrem Bolayır. "Nef'î'de Tasannu'", *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, IV, 1926: 133-145.

6 Metin Akkuş. *Nef'î Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları 1993, 54, 201, 205.

şairinin üç büyük merhalesi vardır. Bunlardan birincisi Bâkî'ye kadar olan devirdir, burada Ahmet Paşa, Necâtî ve Zâtî Türkçe'nin esasını kurar. Bâkî olgunluk noktasıdır. Fakat onda da köhne tabirler vardır. Asıl büyük devir iki taşralı, –bu İstanbul çocuğu, buna çok hayret eder!– Nef'i ve Nâbî tarafından açılır. Onlar Türkçeyi “tetâbu’-ı izâfât”ları çoğaltmak, terkipleri genişletmek ve teselsül ettirmekle güzelleştirirler. Görülüyor ki Ziya Paşa bu tarihlerde Türkçeye tam devrinin görüşüne zıt bir noktadan bakmaktadır. Hele Nef'i ve Nâbî'nin rolünü tayin eden:

Âsâr-ı Acem olundu taklîd

musramın açıklığı paşanın zevki hakkında hiçbir şüphe bırakmaz. Ziya Paşa'nın asıl tercihi Nef'i'ye gider. Fakat hangi Nef'i?

Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdir gönül

...

Ben ölürsem âlem-i ma'nâda bâkîdir gönül

musramın şairi ortada görülmez. O, daha ziyade Nef'i'nin ahenk tarafını sever, tasvirdeki coşkunluklarına ve kasidelerine (rahşiyeleri telmih) hayrandır. Yalnız bir yerde çok güzel bir dikkati vardır. O da Nef'i'nin bir manzumeyi yorulmadan bitirme kudretidir:

Ettikde kasîdeye ser-âgâz

Tâ haşre dek olur ser-âgâz⁷

Tanpınar Edebiyat Üzerine Makaleler'deki yazısında ise Nef'i'den başka destani unsur kullanan şairimizin hemen hemen olmadığını, Bâkî'nin Kanunî Mersiyesi ve Nef'i'nin bazı kasidelerinin Türkçedeki yegâne denemeler olarak kaldığını,

7 Ahmet Hamdi Tanpınar. XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008, 310.

oysa şiirin en yüksek zirvesinin destani şiir olduğunu belirtir.⁸ Ayrıca bu konuda Recaizade Mahmud Ekrem okura şairlik kudretini övgü ve yergi için boş yere tüketmemiş bir Nefî portresi çizerek konuya sıra dışı bir yorum getirir. Buna göre Firdevsî İranlıların nasıl Homeros'u olduysa Nefî de Türklerin Vergilius'u olabilirdi:

*Nefî tabîâtındaki o iktidâr-ı hârikulâdeyi medh ü zemm-i ekâbir yolunda sühan-perdâzlığa hasretmeyip de o cihetçe meşhûd olan isti'dâdına nazaran bahâdırân-ı Osmâniyyenin dâstân-ı fütûhât u vukûâtını nazmen yazmağa sarf edeydi, meşhûr Şehnâme'siyle Firdevsî Acemlerin bir Homeros'u olduğu gibi, Nefî de Türklerin bir Vergilius'u bulunurdu.*⁹

Hayyam, Nizâmî ve Hâfız gibi Fars şairlerinden beri devam edegelen Osmanlı klasik üslup çizgisini (Necâtî, Ahmed Paşa, Bâkî, Nefî, Şeyhülislam Yahyâ, Nedîm) çok iyi bilen Yahya Kemal, *Edebiyata Dair*'de kendisiyle yapılan mülakatların birinde “yaradılışı coşkun, natıkası revan” diye nitelendirdiği Nefî'yi¹⁰ dilinin güçlüğüne rağmen Türk milletinin çok sevip beğendiğini, onu Selçuk ve Osmanlı Türkünün tam ayarı olarak gördüğünü dile getirir:

Mesela gözden kaçmış bir noktaya işâret edeyim: Bütün şâirlerimiz arasında Nefî en güç bir lisanla teganni etmiş adamdı. Bununla beraber gariptir ki bizim milletimiz avam tabakasına kadar en ziyâde Nefî'yi beğenmiştir. Koca Nefî! Baba adam! Cihangîr gibi konuşuyor! Merd herif! gibi cümlelerle ona karşı hayranlığını izhâr etmiştir. Bu hayranlığı ifade edenler Nefî'nin belîğ ve kapalı

8 Ahmet Hamdi Tanpınar. *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1992, 315.

9 Âdem Ceyhan, Halil Sercan Koşık. *Recâizâde Mahmud Ekrem, Kudemâdan Birkaç Şair*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2014, 169.

10 Yahya Kemal. *Edebiyata Dâir*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1990, 259.

*cümlelerini değil, onun tavrını, söyleyişini beğeniyorlardı ve işte bu tavır ve bu söyleyiş, o Selçuk ve Osmanlı Türkü'nün tam ayağıdır.*¹¹

Yahya Kemal ve Tanpınar'ın eleştirilerinden anlaşılacağı üzere modern Türk edebiyatında Nef'i, diğer eleştirmenlerin de dikkat ettikleri ve isabetle belirttikleri gibi diğer Osmanlı şairlerine nazaran oldukça beğenilip el üstünde tutulan bir şair olarak karşımıza çıkar.¹² Tahirü'l-Mevlevi (1877-1951) Türk edebiyatının başlangıcından Tanzimat devrine kadar olan bölümünü şiirleştirdiği *Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*'da Nef'i'nin yaşamını üç kelimeyle özetleyiverir:

*Nef'inin hayâtı –tetkik edersek–
Üç şeydir: övünmek, övmek ve sövmek*

Tahirü'l-Mevlevi, sözü edilen manzum muhtırasının Nef'i'ye ayırdığı dizelerinde onun şairlik kudretini, şiirinin ahengini, mübalağa becerisini ve savaş sahnelerini canlandırma kuvvetini bilhassa öne çıkarır:

*Methine gelince hakikat renkli
Edâyı beyânı gâyet âhenkli*

*Hayâl azametli, ifâde parlak
Coşmuş bir deniz ki, dalgası berrak*

*Olur eş'ârının en hafif süsü:
Şimşek çakışıyla gök gürültüsü.*

*İğrakı beğenmez, gulüvve çıkar
Kirpiği ucuyla gökleri yıkar*

11 Yahya Kemal. *Edebiyâta Dâir*. 282-283.

12 Bu konuda geniş bilgi için bkz. Erdoğan Erbay. *Eskiler ve Yeniler, Tanzimat ve Servet-i Fünun Neslinin Divan Edebiyatına Bakışı*, Erzurum: Akademik Araştırmalar Yayınları, 1997, 437-443; İnci Enginün. “Yeni Türk Edebiyatında Nef'i”, *Gazi Türkiyat Dergisi*, 8, 2011: 165-193.

*Kasîde yolunda gelmedi eşi
Hâlâ da o burcun sönmez güneşi*

*Acemin (Örfî)si, Türkün (Bâkî)si
O coşkun tab'ının olmuş sâkîsi*

*Ma'nâya münâsib elfâzı seçmiş
Bâkîye yaklaşmış, Örfîyi geçmiş*

*Belli ki Bâkiyle çok uğraşmış
Ba'zen sözlerinden mazmûn aşırırması...¹³*

Yeni Osmanlılardan Namık Kemal ve Ebüzziya Tefvîk, Nef'î'ye genel algı ve tavrın, genelgeçer paradigmaların, üstü örtülü şartlanmaların (özellikle *Sihâm-ı Kazâ* söz konusuyken) dışında yaklaşırlar. Nef'î'ye hayranlığını gizlemeyen Namık Kemal mektupları ve yazılarında Nef'î'yi en fasih şair sayar, yeri geldikçe yazılarına ondan beyitler serpiştirmeyi ihmal etmez. Namık Kemal 15 Haziran 1879'da Midilli'den Ebüzziya Tefvîk'e yazmış olduğu mektupta Ebüzziya'nın hazırlamayı tasarladığı Osmanlı şiir antolojisinin içeriği ve planına dair teklifler sunar. Bu mektuptaki Nef'î değerlendirmesi kanaatimce oldukça önemlidir:

Türkçe'yi Türkçe'ye, yâhut Acemce'ye benzeten Nef'î'dir. Sultan Ahmed-i Evvel zamânında şâirliğe başlamış, Şinâsî'nin nazîre söylediği eyler kasîdesini meydana koymuş, Murâd-ı Râbî'e, Estî nesîm-i nev-bahâr, âçıldı güller sûbh-dem mısra'ı ile başlayan kasîdesini takdim etmiş ki, o kasîde, tezâkir-i şu'arânın rivâyetine göre, emr-i pâdişâhîye ittibâ' için irticâlen söylenmiş imiş; el-uhdetu ale'r-râvî (günahı söyleyenin boynuna.) Ben, fikrimce Nef'î'nin gerek eyler kasîdesinin, gerek Estî nesîm... kasîdesinin girizgâhlarını, Nef'î için şi'r-i

13 Tahirü'l-Mevlevî. *Başlangıcından Tanzimat Devrine Kadar Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*, İstanbul: İttifak Matbaası, 1931, 76.

*Osmânîye en büyük nümûne addedenlerdenim; hattâ Osmanlıca kullandığımız ta'bîrâtın, yine birçoğu velev nesren olsun yine Nef'î'ye âittir.*¹⁴

Pek çok yazısında olduğu gibi “Lisân-ı Osmânî'nin Edebiyyâtı Hakkında Ba'zı Mülâhazâtı Şâmildir” adlı bilindik makalesinde de Namık Kemal düzyazıda Veysi, şiirde Nef'î'nin “hüs-n-i beyân” içinde en güzel numune olacaklarını şöyle dile getirir:

*Edîb-i müşâriin ileyh ile Târîh sâhibi Naîmâ ve eslâf ve muasirinden sâir ba'zı üdebânın buna hizmet edecek haylî eserleri bulunabilir. Hele ma'nâ ve ta'bîrlerinde olan gulûv ve garâbetle eskimiş ba'zı şîvelerinden kat'-ı nazar yalnız hüs-n-i beyân için nesirde Veysi ve nazımda Nef'î en güzel nümûne olur. Fakat bizde kitâbetden maksad hizmet-i devlet olmak i'tikâdı gâlib ve belki umûmî hükmüne girmiş bir zann-ı kâzib olmasına göre, aklâm-ı devlet şimdiki tarz-ı ifâdeyi iltizam ettikçe tecdîd-i şîve mümkün değildir.*¹⁵

Yeni Osmanlılar yazarı Ebüzziya Tevfik Nef'î hakkında yazdığı monografide ele aldığımız bütün eleştirmenlerin Nef'î'ye ilişkin değerlendirmeleri dışında özgün bir portre çizer. Özellikle Namık Kemal ile mektuplaşmalarında hazırlamayı düşledikleri Osmanlı şiiri antolojisine ilişkin konularda Nef'î ile ilgili önemli değerlendirmeler yaparlar. Öte yandan Recaizade'ye yazmış olduğu mektup Nef'î monografisinin Ebüzziya tarafından kaleme alınma öyküsünü içermesi yönüyle oldukça önem taşır. Ebüzziya, Recaizade Mahmud Ekrem'e 9 Eylül 1887 tarihinde Stuttgart'tan gönderdiği söz konusu mektupta şunları yazar:

14 Fevziye Abdullah Tansel. *Namık Kemal'in Husûsî Mektupları II, İstanbul ve Midilli Mektupları I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013, 439.

15 Namık Kemal. “Lisân-ı Osmânî'nin Edebiyyâtı Hakkında Ba'zı Mülâhazâtı Şâmildir”, *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*, Haz. Mehmet Kalpaklı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999, 22.

Burada Schiller'in heykeliyle karşı karşıya bir evde ikâmet ediyorum. Bu heykel, on beş metre irtifâ'ında mermerden menhût bir kâide üzerinde merkûzdur. Başında defne yapraklarından yapılmış bir tâc-ı şuarâ ve sırtında Romalıların büründüğü yolda bir kisve-i beyzâ var. Bilirsiniz ki Schiller ile Goethe hem muâsır ve hem de yek-diğeriyle akd-i muvâhât etmiş iki şâirdir. Goethe, meftûr olduğu hissiyyât-ı âşıkâne i'tibâriyle Almanların bir Fuzûlî'si add edebiliriz. Schiller ise, kırtık şâirlerden olduğu ve eş'ârında aşk u garâmdan ziyâde hiddet-i efkâr ve şiddet-i müâhaze görüldüğü haysiyyetiyle Nef'î-i garbî add olunabilir.

... Hâsılı beğim! Heykelin bu dakikalardaki manzarasında bir mehâbet-i ulviyye veyâ bir ulviyyet-i mehîbe rû-nümâ oluyor ki, ben bu hâletin te'sîri altında âdetâ ezildiğimi hissediyorum.

Bu demde ise hâtıra bi't-tabî' hâce-i irfânımız olan Kemâl'in Nef'î hakkındaki teşbîhi geliyor. Biliyorsunuz yâ, Nef'î'nin azamet-i tab'ını, bir vakitler acâyib-i âlemden Rados limanında merkûz bulunmuş olan heykel-i azîmeye benzetmiş idi. Ben ise o teşbîh-i şâirâneneden bir haylî zamân sonra Rados'da bulundum ise de heykelin zamân-ı sukûtuyla benim o cezîreye hübüüm arasında yirmi asır kadar bir fâsıla var idi. Ne garîb bir hâletdir ki Rados'a vâsıl olduğum gün, kendi bulunduğum mevki'i düşünmeden vâhimemi, heykel-i münderisin taharrîsine sevk etmiş ve bu taharrîye ise Nef'î'nin o heykel kadar bülend olan hâtıra-i azameti dahi karışmış idi.

Stuttgart'ta Schiller'in heykeliyle karşı karşıya bir evde kalan Ebüzziya sözünü ettiği çağrışımlarla Goethe ile Fuzûlî'yi "hissiyyât-ı âşıkâne" yönüyle, Schiller ile Nef'î'yi "hiddet-i efkâr ve şiddet-i müâhaze" itibariyle birbirine benzetir. Bu duygular arasında Ebüzziya'nın hatırına Namık Kemal'in *Tasvîr-i*

Efkâr'da (28 Ağustos 1866) Nefî'yi antik dünyanın yedi hari-kasından biri olan Rodos heykeline benzettiği “Redd-i İ'tirâz” yazısı gelir. Bu yazıda Namık Kemal, Nefî'yi Nedîm'le birlikte şöyle değerlendirir:

Nazımda ise Nefî ile Nedîm tabîat-ı fevka'l-âde ile mut-tasîf add olunmuşlardır. Vâkıâ Dîvân nâmıyla fazîlet-i şâirânelerine birer şâhid tasvîr ederek bizim üdebâyâ yâdigâr etmiş olan bu iki üstâdın icâd-ı meânîde –ki merâtib-i edebîn müntehâsıdır– iktidâr-ı tâmları inkâr kabûl etmez.

Ama Nefî'nin âsârı, acâyib-i âlemden bir vakitler Rodos Limanı ağzında merkûz bulunmuş olan heykel-i azîme benzer, fi'l-hakîka tasnû-i nazar-firîbinden olan mahâret-i üstâdâne iktidârın hâricindedir; fakat hey'et-i tabîatın fevkinde olduğu için temâşâsı vicdâna hayretten başka bir te'sîr hâsıl etmez.

Nedîm'in Dîvân'ı ise anadan doğma soyunmuş bir güzel kız resmine müşâbihdir. Eğerçi erbâb-ı mezâk bir nazarda letâfet-i hüsn ü ânına meftûn olur, lâkin müfsid-i ahlâk olduğu için nedîm-i efkâr etmek câiz değildir.¹⁶

Ebüzziya söz konusu mektubunda Nefî'nin şair portresini resmederek şaire manevî bir anıt yapmanın öncelikle Namık Kemal'e, onun ihmali hâlinde ise Recaizade'ye yakışacağını özellikle vurgular. Namık Kemal'in yazara bu konuda söz vermesine rağmen yerine getirmediğini, mektubu yazdığı Recaizade Mahmud Ekrem'in ise bu işten kaçındığı için bu görevi kendisinin yapacağını, o belagat heykelinin bir taslağını vücuda getireceğini belirtir. Ebüzziya Tevfik bu eserinde önce Naimâ gibi tarihîyazıcılarının aktardıklarından ve sonra Nefî'nin eserlerinden yararlanarak Nefî'nin biyografisini kaleme alır. Öte yandan “Mülâhaza” başlığı altında Nefî'nin şiir sanatına ilişkin dikkate değer önemli eleştiriler getirir:

16 Erdoğan Kul. *Namık Kemal, Makâlât-ı Siyasiye ve Edebiye*, Ankara: Birleşik Yayınları, 2014, 121.

Bu yolda olan eş'ârını kat'an it'âb-ı tabîat etmeksizin söyler. Bundan dolayıdır ki zamânında memdûhlarını ekseriyyet üzre etvâr-ı kahramâne ashâbından intihâb eylemiştir. Meselâ bir şeyhülislâmı bahâdırılık arasında her dürlü münâsebet mefkûd olduğu ve ta'bîr-i âharla bir şeyhülislâmın havâs-ı kahramâne ile mecbûl olmaması nakâyısdan ma'dûd olmadığı hâlde Nef'î, medhe sezâvâr gördüğü bir allâmeyi dahi, velev meydân-ı ma'rifetde olsun, bir Rüstem-i sâhib-kırân ve meselâ havâs-ı ilm ü fazl ile infirâd-ı kemâlinde bir bî-müdânî-i devrân add eder de evsâfına o haysiyyetle tercemân olur.

Nef'î'nin iğrâkâtı mübâlagâtı ve zamânımıza göre hilâf-ı tabîat addolunacak bir çok teşbîhâtı ile berâber, her kavli vicdâna bir neşve-i iğtirâr ihsâs eder. İnsân âsârını okurken bayağı kendisinden bir hâlet-i celâdet hiss eyler. Kalbe bu te'sîr ile berâber, elfâzındaki insicâm ve âhengin sâmiaya olan te'sîr-i şevk-âveri dinleyenleri hayrân etmemek muhâldir.

Ekser-i eş'ârı tehekküm ü tebkiyyeti câmi'dir; bir kasîdesinin bir fıkrasında memdûhunun fezâiline senâhân olurken birden bire tavrını değiştirerek birinin meâyibine tahvîl-i lisân eder...

... Edebiyyât-ı cedîde erbâbının Nef'î'ye lâayık görmedikleri kusûr, şâirin Acem mukallidi oluşudur. Hattâ Kemâl Beğ Efendi bir vakitler, Fârsîden iktibâsâtta bulunanlarımız içinde şâirin en ileri gidenlerden olduğuna ta'rîzan: "Nef'î, Îrân kârbânlarını soyanlarımızın en cesûrudur." derler idi.¹⁷

Nef'î'nin biyografyası ve şiir sanatına ilişkin değerlendirmelerinden sonra Ebüzziya, Nef'î'nin *Dîvân*'ından kendi şiir zevki ve Namık Kemal'in mektuplarındaki önerileri doğrultusunda

17 Furkan Öztürk. *Ebüzziya Tevfik, Nef'î*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2016, 73, 77.

seçkiler yaparak okura kaside, gazel, rubai ve müfretlerinden örnekler sunar. Öte yandan Yeni Osmanlıların bir diğer önemli bürokratı Ziya Paşa (1829-1880) *Harâbât*'ta Nefî'nin şairlik yeteneğini, deruni ahenk iktidarını, savaş ve at tasvirlerindeki inceliklerini öne çıkararak şöyle şiirleştirir:

*Ol tarz-ı beyân o hüsn-i üslûb
Ol tavr-ı bedî' o vech-i mergûb*

*Her matlebe hâsdır edâsı
Her nagmede başkadır sadâsı*

*Bir harbi ederse vasfa âgâz
Gûyâ işidir kulakla âvâz*

*Bir arbede bir hücûm-ı çâlâk
Bir hançer ü miğfer ü çek-â-çâk*

*Bir hamle eder ki hasm-ı dîne
Gûyâ iner âsmân zemîne*

*Öyle kılıç urdurur ki farzî
Eyler iki pâre gâv-ı arzı*

*Bir esbi beyâna bulsa meydân
Seyrine eder Burâk'ı hayrân*

*Gitse olur âteş-i cihân-sûz
Durdukda bir âfet-i dil-efrûz*

*Bir hânenin etse vasfını yâd
Eyler anı sanki cennet-âbâd*

*Fahriyyede yokdur ana sâni
Meshûr eder âdemi beyânı*

*Etdikde kasîdeye ser-âgâz
Tâ âhire dek olur ser-âgâz*

*Tab'ında olur hilâf-ı âde
Gitdikçe müsâraat ziyâde*

*Nef'î bunu sanma müft bulmuş
Üç pâdişehin nedîmi olmuş...*¹⁸

Osmanlı şiirinde ses şairi olarak Nef'î, Tevfik Fikret'in poetik anlayışına tıpatıp uyan bir sanatkârdı. Fikret, şiiri vezin, kelime ve harf seçimine değin içerik ve biçimin iyi harmanlandığı bir musiki olarak görüyordu. *Rübâb-ı Şikeste*'nin "Âveng-i Tesâvîr" (Portreler Hevengi) bölümünde Fikret'in resmettiği altı şair portresinden (sırasıyla Fuzûlî, Cenâb, Nedîm, Üstâd Ekrem, Nef'î, Hâmid) birinin Nef'î olması hiç rastlantı değildi.¹⁹ Nef'î, Fikret'in imgeleminde yağız çehresi, çatılmış kaşları, anlamlı bakışları ve heybetli yüzü ile belirir. Yaradılışı, şairane düşüncesi ve büyüleyici kalemiyle gösterdiği söz hünnerleri Fikret'in Nef'î'de odaklandığı diğer özellikler olarak ortaya çıkar. Askerlerin savaş yaygarası, safların gök gürültüsüne benzeyen naraları, kılıçların şakırtıları, gürz ve mızrak darbeleri, yıldırım gibi dörtnala koşan atlar, kös ve nakkare gümbürtüsü bu mucize edalı şairin ses ve imajla savaş meydanlarını nitelerken gösterdiği şairlik mahareti –Nef'î'nin şiirinden izler taşıdığı gözden kaçırılmamalıdır– Fikret'in Nef'î portresinin en önemli yanlarından biridir.

*Bir yağız çehre; çatılmış iki hançer kaşlar;
Yine hançer gibi keskin iki ma'nâlı nazar...*

*Yâd-ı ulvîsi hayâlimde bu sîmâyı taşır,
Bence Nef'î'ye bu sîmâ-yı mehâbet yaraşır.*

*Tab'ı sahbâ gibi cûş-âver-i mînâ-yı makâl,
Fikri ankâ gibi bâlâ-rev-i etbâk-ı hayâl.*

18 Mehmet Kaplan, İnci Enginün, Birol Emil. *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II (1865-1876)*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1993, 64-65.

19 Fikret'in ölüm yıl dönümlerinde ihtifaller düzenlemesiyle bilenen "kâinat şiir kralı" Florinalı Nazım çok sevdiği Nef'î ve Fikret'in ruhlarını pek yakın görmüş ve bu nedenle iki şaire ilişkin bir kitapçık kaleme almıştı. Bkz. Florinalı Nazım. *Nef'î ve Fikret'in Büyük Ruhlarına*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1341.

Açılır gonce-i ilhâmı leb-i hârında,
Berk urur şu'le-i endîşesi enzârında.

Âteşîn-cerbeze bir nâtıka-âsâ gözler
Cezbe-i rûh-ı şegaf-dârını takrîr eyler.

Başkadır feyz-i hüner kilk-i füsûn-sâzında,
Cânlanır, vecde gelir söz leb-i i'câzında;

Duyulur ka'r-ı beyânında sadâ-yı âhen:
Darb-ı şeş-perle çıkan ka'kaa miğferlerden.

Aks-i âvâze-i heycâ gibi eyler izhâr
Bir derin gulgule nazmında hurûş-i efkâr.

Sanki bir ma'reke, bir ma'reke-i cûş-â-cûş:
Sît-i velvâl-i vegâ velvele-i ceng-i cüyûş

Ser-be-ser ra'd-ı hey-â-hâ-yı veleh-zâ-yı sufûf
Sû-be-sû berk-i çek-â-çâk-i şerernâk-i süyûf

Hamle-i saf-şiken-i cân-fiken-i pîl-i demân
Savlet-i gürz-i girân, darbet-i şemşîr ü sinân

Kûs u nakkâre hem-âheng-i girîv-i hecemât
Köpürür her köşeden demdeme-i dîv-i memât

Na'reler muşte-zen-i tabl-ı simâh-ı gerdûn
Sadmeler zelzeleler hadşe-res-i kalb-i menûn.

Atılır her yana bin rahş-ı savâik-peyrev
Gerd-i haşyetle dolar günbed-i vârûne-i cev

Ooh, ey mu'ciz-edâ şâir-i şâyeste-gurûr,
İnliyor nây-ı beyânında nevâ-yı Mansûr,

Anlamazlar o tehevviür, o şikâyât niçin
Dahl edenler sana feryâd-ı mübâhâtın için,

Sığmamış sadr-ı pelengânene kalb-i şîrîn,
Yetmemiş kudretine şöhret-i âlem-gîrîn.

Öyle bir nehr-i muazzam gibi cûş etmişsin;
Fakat eyvâh, çorak yerde akıp gitmişsin!

Sana bir başka zemîn, başka zamân lâzımdı;
Sana bir âlem-i lâhût-nişân lâzımdı.²⁰

Tevfik Fikret *Hafta-i Edebî*'nin beşinci sayısında Nef'î'nin “eyler” kasidesinin fahriyesinden –Şinasi'nin naziresine değinerek– söz eder ve fahriyeyi “şairler için affolunamayacak bir kusur” saymakla birlikte Nef'î'de bunun mazur görülebileceğini söyler:

Fahriye!.. Vâkıa bugün hele o kadar soğuklarımı, çirkinlerini, lüzûmsuzlarını gördükten sonra fahriye-serâlığın şâirler için affolunamayacak bir kusûr addedilmesi pek doğru olmakla berâber Nef'î gibi hassâs bir tabiatın ara sıra tefâhüre meylini insân ma'zûr görmekten kendini alamıyor. Nef'î bunu mahzâ kasîde-perdâzlığın levâzımından addederek yaptığı zamânlar hem iyi olmuyor, hem soğuk düşüyor, lâkin bazı kasâidinde bu fahriyeler o kadar gayr-i ihtiyârî feryâdları andırıyor ki artık kendisini ta'yîbe diliniz varmak şöyle dursun siz de kendisiyle hem-zebân olarak –ensâl ve emsâli hiçbir zaman eksik olmayan– o muârızîn ve mütearrizîne karşı nefretinizin olanca şiddetiyle şunları püskürüyorsunuz:

*Gavgâ-yı sühandır bu, fazilette nemiz var?
Fazl ehli bizim başımız üstünde yer eyler.*

Fakat:

*Ol saf-der-i düşmen-küş-i nazmım ki husûsâ
Şimşîr-i zebânımdan ehîbbâ zarar eyler.*

20 Furkan Öztürk. *Tevfik Fikret, Rübâb-ı Şikeste*, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2020, 400-419.

sözüne gelince birden bire irkilip duruyor, hırçın refikinizi bu uçuşumun başında yalnız bırakıyorsunuz. O ise gidiyor.

Hâşâ ki bu endîşede Nefî hazer eyler;

*diye önünde bir ejder-i cev'ân gibi dehâne-i felâketini
açan uçuşuma atlıyor... Zavallı Nefî!²¹*

Bu bağlamda Orhan Okay, Nefî'nin şiir ahengini konu edindiği yazısında Fikret'in *Rübâb-ı Şikeste*'sinin "Âveng-i Tesâvîr" bölümündeki "Nefî" şiirini verdikten sonra bu hususta Erzurumlu gözü pek şairin dadaşlığını, babacan tavrını ve gururunu vurgulayarak (Yahya Kemal'in Nefî'ye ilişkin görüşlerini anımsatır) şu değerlendirmelerde bulunur:

Tevfik Fikret bu mısralarıyla Nefî'nin şiirini anlattığı kadar, onun şiirindeki sesleri de taklide gayret göstermiştir. Gerçekten de bir harp sahnesinin seslerini işittiğimiz bu manzumeyi Fikret, Nefî'nin şiirleri içinde âdetâ seçtiği veya taklid ettiği ses oyunları ile meydana getirmiştir denilebilir... Nefî'de kendisine mahsus denilen o tok seslilik ve âhenk; fonetik bakımından seçilmiş bazı kalın ve uzun vokaller, vurgular ve aruzun getirdiği açık ve kapalı hecelerin kendiliğinden doğan mûsîkisi ile temin edilmektedir. Ancak, belki pek çok usta divan şairi için söyleyebileceğimiz bu hususlara Nefî hakkında bir şey daha ilâve etmemiz gerekecektir. O da bu ses tonunun, Erzurumlu şairin, biraz dadaşça, biraz babacan tavrından ve gururundan gelmesidir. Nefî'nin şiirlerindeki bu özellik mâna olarak, kimseye muhtaç olmamak, eski tabirimizle bir istiğna tavrıyla beraber görülür. Bu tavır da temin eden kelime "ben" zamiri ile bu kavramı ifade eden diğer zamirler ve kelimelerdir.²²

21 Nâzım Hikmet Polat. *Tevfik Fikret, Bütün Eserleri, Eleştirel Basım*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2021, 1498-1499.

22 Orhan Okay. "Nefî'nin Şiirlerinde Ses Unsuru", *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 1990, 95-100.

Özgünlüğüyle bambaşka bir üslup vadisi açan Nefî, şiirinde deruni ahengi yakalaması ve halis şiiri bulmasının yanı sıra diğer Osmanlı şairlerinden daha fazla olarak söz/sühan, şi'r, hayâl, endîşe, tab' gibi poetik kavramları temele alarak şiir üzerinde çokça kafa yorar ve oldukça tutarlı, bütünlüklü ve özgün bir poetika geliştirir. Şairlik kudretini “meleklerin dilindeki tespih” ve “gayb âleminin armağanı” gören Nefî söz veya şiirin kaynağını ilahi âlem/Levh-i Mahfûz düzleminde arar.

*Levh-i Mahfûz-ı sühandür dil-i pâk-i Nefî
Tab'-ı yârân gibi dükkânçe-yi sarrâf degül*

Tumturaklı ve heybetli üslubunun derinliğine varılamayan Nefî şiirde ahenge verdiği önemi ve şairlik kudretini şu beyitlerle niteler:

*Düşde fikr eylerüm evsâfına bî-dâr olıcak
Bulurum levh-i hayâlümde ser-â-ser bî-reng*

*Sonra tasvîr idüp âyîne-i endîşemde
Hem yazar hem tutarum nagme-i kilke âheng²³*

Osmanlı şair tezkireleri, kronikler, edebiyat tarihleri, antolojiler ve biyografik eserlerde Nefî ve *Dîvân*'ı Osmanlı şiirine getirdiği yeni ve taze sesi, eşsiz ahengi ve lirizmi ile değerlendirilmiştir. *Dîvân-ı Nefî*'nin dil içi çevirisinde özgün metindeki söz dizimine ve şairin aktarmak istediklerine elden geldiğince özen gösterildi ve metnin şiirselliğine uygun çeviri için özellikle çaba harcandı. *Dîvân*'da yer alan Türkçe, Farsça ve Arapça kökenli bazı edat, zarf ve bağlaçların metne kattığı anlam incelikleri özellikle korundu, arkaik nitelikte olanlar eş zamanlı (synchronic) bir yöntemle karşılandı. Yine arkaik özellikteki eklere, kelimelere (terim, kavram ve kültür kelimeleri) ve deyimlere eş zamanlı bir yöntemle yaklaşıldı. Bağlam (context) açısından pekiştirme, vurgulama ve yoğunlaştırma işlevi taşı-

23 Metin Akkuş. *Nefî Divanı*, 173.

yan paralel ve simetrik beyitler dil içi çeviride özellikle dikkate alındı. Arapça, Farsça edat ve bağlaçların Türkçenin bugünkü ölçünlü dilinde bulunmayan anlamları titizlikle göz önünde tutuldu. Farsça ki'li cümleler pek çok yerde Türkçe kurallı cümle yapısına dönüştürüldü. Cem Dilçin'in önerdiği söz konusu ilkeler²⁴ elden geldiği kadar göz önünde bulunduruldu ve uygulandı. *Dîvân-ı Nef'i*'nin dil içi çevirisi hazırlanırken Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Esad Efendi Koleksiyonu 2701 numarayla kayıtlı yazma nüsha esas alındı ve metin bu nüshaya göre düzenlendi. *Dîvân-ı Nef'i*'de yer alan mazmun, metafor, imge, tarihsel terim ve kültür dili ile ilgili seçmeli bir sözlük "İşlevsel Sözlük ve Açıklamalar" bölümünde okurun yararına sunuldu. XVII. yüzyıl Osmanlı toplumuna ilişkin kültür birikimi, klasik Osmanlı düşüncesinin kültürel kodları ve bununla ilintili kavram ve terimler, ünlü hükümdarlar ve kahramanlar, mevsimler, meclisler, eğlenceler, musiki ve çalgılar gibi birçok kültürel ve tarihsel öge bu bölümde alfabetik olarak dizildi. Atasözleri, deyimler, günlük konuşma kalıpları, dua, beddua, tebrik gibi dil kalıpları da "Atasözleri, Deyimler ve Kalıplaşmış Sözler" başlığı altında yine sözlük olarak verildi. Ayrıca *Dîvân-ı Nef'i*'de yer alan ayet ve hadisler, Arapça ve Farsça alıntılar Ekler bölümünde alfabetik olarak sıralandı. Bu bölümlerde (Ekler) yapılan alıntılar yazarların imla tercihleri korunarak yapıldığından yazım farklılıkları konusunda okuyucunun hoşgörüsüne sığınıldı.

Dîvân-ı Nef'i'nin dil içi çevirisini yayıma hazırlarken pek çok meslektaşımın sayısız yardımları aldım. Prof. Dr. Ahmet Atillâ Şentürk çeviri sürecinde karşılaştığım pek çok sorunda incelikle yardımına koştu. Yardımları için saygıdeğer hoca-

24 Cem Dilçin. "Divan Şiirini Günümüzün Türkçesine Aktarma ve Dil İç Çeviri", *Edebiyat ve Dil Yazıları, Mustafa İsen'e Armağan*, Editörler: Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker. Ankara 2007, 149-169; ayrıca söz konusu yazı için bkz. Cem Dilçin. *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, Kabalcı Yay., İstanbul 2011, 225-248.

ma şükranlarımı sunuyor, sağlık ve esenlik içinde bir ömür diliyorum. Dostluğu ile onur duyduğum Dr. Öğr. Üyesi Ali Emre Özyıldırım metnin değerlendirilmesi, eleştirisi ve onarımı aşamasında bilgece yaklaşım ve yardımlarını hiç esirgemedi. Destekleri, katkıları ve zahmetleri için canıyürekten teşekkürler ediyorum. Değerli meslektaşım Prof. Dr. Ozan Yılmaz ile pek çok konuda verimli yazışma ve görüşmeler yaptım. Kendisine tüm içtenliğimle teşekkür ediyorum. Dizin kontrolünü yapan değerli öğrencim Sevgi Lök'e yardımları için burada içten teşekkürlerimi sunuyor, kariyerinde başarılar diliyorum. Her konuda gösterdikleri özenli tutumları için İş Bankası Kültür Yayınları Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi editörlerine de ayrı ayrı teşekkürü bir borç biliyorum. Bu yeni yayını okuyucuya sunarken Nefî'nin *Dîvân*'ı üzerinde ciddiyetle çalışmış bilim insanlarını saygıyla anıyorum.

Furkan Öztürk
2022

DÎVÂN

Kaside, Musammat ve Kıt'a-i kebîreler

I

Kâinatın efendisine naat
(Rahmet ve rıza üzerine olsun)

Ukde-i ser-rîşte-i râz-i nihânîdür sözüm
Silk-i tesbîh-i dür-i Seb'a'l-Mesânîdür sözüm

- 1 Gizli sırların ipucunun düğümüdür sözüm
Fatiha incileri dizilmiş bir tespih ipidir sözüm
- 2 Zamanın bir benzerini görmediği bir incidir
Cihana gayb âleminin armağanıdır sözüm
- 3 Zaman ihsanımı bilmiş benim veya bilmemiş
Âleme ebedî hayat feyzidir sözüm
- 4 Erbabı olan kadrini bilir, ben cevherimi methetmem
Âlemin deniz ve madenlerinin sermayesidir sözüm
- 5 Arazdan arınmış saf bir cevherdir ama her dem
Şairlerin kılıç ve mızrağının süsüdür sözüm
- 6 Yani daima cihan şairlerinin hem kalem cızırtısı
Hem dillerinden düşürmedikleri virddir sözüm
- 7 Benim gibi yürekli başka bir şair gelmez
Aplansız gelen kader kılıcının cevheridir sözüm

- 8 Dilberin gamzesi zihnime gıpta etse şaşılır mı
Saltanatın gönül pazusunun muskasıdır sözüm
- 9 O kadar işvelidir ki sanki fikrimin bakire kızının
Erkeği yere çalan merhametsiz gamzesidir sözüm
- 10 O kadar gönül delicidir ki sanki bir şuh afetin
Kaşlarının misk kokulu yayının okudur sözüm
- 11 Sinemin mushafında Nûn ve'l-Kalem ayetidir
Veya zihnimin Rüstem'inin ok ve yayıdır sözüm
- 12 Bir gül bahçesidir hayalim, gönül şakıyan bülbülü
O gül bahçesinin ince şırl şırl akan suyudur sözüm
- 13 Bir harem dairesidir hayalim, kalem hadım zencisi
O haremin gönül çelen gelinidir sözüm
- 14 Tüm varlıklar zihnimin papağanına bir tuzaktır
O tuzağın iyiliği başa kakan danesidir sözüm
- 15 Kimse inkâr edemez muhayyilemin mahiyetini
Kıskançların dillerini bağlayan muskadır sözüm
- 16 Hasetliğin Kemâl gözünün felaketi işlemez bana
Hallâk-i Meânî'nin nazarını bile defeder sözüm
- 17 Âlem ayağımın tozunu sürme diye çekse şaşılır mı
Kemâl-i İsfahânî'nin ruhunun unsurudur sözüm
- 18 İşte Hallâk-i Meânî şimdi geldi âleme
Kulak verin eserlerine ki onun tercümanıdır sözüm
- 19 Dünyaya Hallâk-i Meânî'den sonra gelsem ne çıkar
Hayalin kuru kabına ikinci bir ruhtur sözüm
- 20 Nüktede âlem denk olamaz bana, şair benim
Her ne söylersem len terânî'nin cevâbıdır sözüm
- 21 Her ne söylersem kader mazmununu ispat eder
Onu bilmezler ki bir imtihan sorusudur sözüm

- 22 Ben ne *Keşşâf*ım ne de keşif sahibiyim ama manada
İlahi nüktelerin kılı kırk yaran münekkiddir sözüm
- 23 Lafızdan ibaretse mananın binde birini bile nazma çekmem
Çünkü yoklasan gizli sırlar mecmuasıdır sözüm
- 24 Dümeni eğri hasetçi hayale rast gelmezse ne olur
Gönül ehli yârana her dem can dostudur sözüm
- 25 Ben mana âleminin cihanı süsleyen şahlar şahıyım
Şiirlerin de muzaffer hükümdarıdır sözüm
- 26 Dil kılıcı hatip kılıcına dönecek olsa şaşılır mı
Şiir ülkesinin güven ve dirlik hutbesidir sözüm
- 27 Şairliğimin ıslak dilli bir tercümanıdır kalem
Kalemimin nüktedan bir arkadaşıdır sözüm
- 28 Kalem gönül hazinesine bekçi olmuş bir ejderhadır
O hazine gözcüsünün şebçerağıdır sözüm
- 29 Mahşer sabahına dek binlerce âşık mest eden
Aşk meclisinin dolu kadehinin neşvesidir sözüm
- 30 Ayık bir rindim, aşk meyhanesidir gönlüm
Hercai bir âşıkım, vahdet alametidir sözüm
- 31 Ahir zaman peygamberine naat söyleyli beri
Ahir zaman ümmetinin yüz suyudur sözüm
- 32 Nübüvvet tahtının şahlar şahının naatı ki onun
Övgüsünün bereketiyle gönlün sultanıdır sözüm
- 33 Âlemin canı, Fahr-ı âdem, Ahmed-i Mürsel'in
İsim ve sıfatlarını ta mahşere kadar söyleyip okur sözüm
- 34 Övgüsünün hayalinin denizine dalalı beri
Şairliğimin kuyumcu dükkânının süsüdür sözüm
- 35 Övgüsünün bereketiyle mana o kadar el verdi ki
Sanki Genc-i Şâyegânî'nin anahtarıdır sözüm

- 36 Hidayet sabahının gün doğumudur övgüsüyle gönlüm
Yıldızlar saçan rahmani ışığın güneşidir sözüm
- 37 Eğer güneş ışık saçmazsa o gün doğumunun
İpi kopmuş Pervin'inin gerdanlığıdır sözüm
- 38 Göz alıcılığıyla miracını tarife başlayacak olsam
Ümmü Hânî'nin kulağındaki şahane incidir sözüm
- 39 Her ne kadar mucize söyleyen bir raviyse de
Mucizeleri sayılamayacak kadar çok, ne yapsın sözüm
- 40 Her ne kadar ben onun huzurundan uzaksam da
Yine şükürüm budur ki eşliğinde yüz aşındırır sözüm
- 41 Nef'î'yim naatının hayaliyle bahtiyar oldum
Cihanın bedbahtlarına muştudur sözüm
- 42 Naat söyleyenlerin ayağı toprağıym ki Arş-ı azam
Meleklerinin dilindeki zikir ve tespihtir sözüm
- 43 Tertemiz naatının feyzinin neşvesiyle mutlu oldum
Şimdiden sonra sevinç duasıdır sözüm
- 44 Güzel mana renkli kelimelerle zamanın
Gönül süsleyen bir destanı oldukça sözüm
- 45 Her dem ruhuna zihnimden yüz bin selamı
Arş'a dek eriştirmeye gönüllü bir peyktir sözüm

II

Hazret-i Mevlânâ'ya övgü
(Yüce sırrı mübarek olsun)

Merhabâ ey hazret-i sâhib-kırân-i ma'nevî
Nâzım-i manzûme-i silk-i leâl-i Mesnevî

- 1 Ey *Mesnevi* incilerini şiir ipliğine dizen
Manevi âlemin yüce sultanı merhaba
- 2 Öyle bir mesnevi ki her beyti zerresiyle güneşinin
Parlaklığı aynı olan bir marifet cihanıdır
- 3 Öyle bir mana âlemi ki Mevlânâ'nın ruhu orada
Cihanı süsleyen güneş gibi semaa girmiş döner
- 4 Yani en büyük Tanrı sırrı olan yüce Molla-yı Rum
Manada Keyhüsrevlik tahtının sahibidir
- 5 Hüsâmeddin'in aşkıyla mesnevi kılıcını
Dünyaya güçlü bir kanıt bırakan tefekkür padişahıdır
- 6 O marifet tahtının hükümdarının cömertliği
Yolunu kaybetmiş aç yolcuya ahiret azığıdır
- 7 Akı Ahmed'in şerefli zatının cevherinin nurudur
Sözü İsa'nın can veren nefeslerinin ruhunun özüdür
- 8 Vahdet ilminde ders arkadaşı imam-ı evliya Ali
Mana hikmetinde Hakîm-i Gaznevî'nin öğrencisi
- 9 Feyizli gönlü ferahlık veren bir bahçedir
Ona *Ma'nevî* bahçıvan Gülşenî'nin ruhudur
- 10 Veya tefekkürün kapısı açık hazinesidir
Oranın münzevi bekçisi Rûşenî'nin gözleridir
- 11 Maden söz mücevherlerine nispetle müflis bir müşteri
Güneş sırlar çarşısında gece hırsızı

- 12 Zâtının kabiliyetinin feyzini görün ki cezbesi
Ezelden beri güneş, ay ve göğü mevlevî yapmış
- 13 Mucize sözlü Nef'î'yim, Molla-yı Rum'un bendesiyim
Ne Hakîm-i Gaznevî ne Emîr-i Dihlevî'yim
- 14 Şeyh Attâr'ın ayağının toprağıyım ki onun himmeti
Şairliğime *Mesnevî*'nin müşkülleri dersi için üstat olmuştur
- 15 Ne ekersen onu biçersen dedikleri için
Can ve gönül tarlasına aşk tohumu saçtım
- 16 Ayağına çabuk kalemi zapt etmek mümkün değilse de
Artık kafiye daraldı, duaya başlasam sırasındır
- 17 Göğün cihanı aydınlatan güneşi dünyanın ay ve yıllarını
Hesap etmek için hilali dolunaya çevirdikçe
- 18 Temiz ruhuna her dem sayısız dualar olsun
Dünya evi erenlerden yoksun kalmasın

III

Sultan Ahmed Han'a övgü
(Rahmet ve mağfîret üzerine olsun)

Bârekallâh zihî âtîfet-i Rabbânî
Ki şeh-i âleme olmuş ezeli erzânî

- 1 Barekallah âlem şahına ezelden beri
Layık görülen ne hoş rabbani bir feyiz
- 2 Öyle bir şah ki saltanat hareminin güzidesi
Öyle bir şah ki saltanat feleğinin mahsulü
- 3 Azamet tahtının adil hükümdarı
Cömertliğin iftiharî ve saltanatın himmeti
- 4 Haşmet, ululuk ve saltanat dairesinin merkezi
Saltanat ve hükümlanlık çarkının kutbu
- 5 Din ülkesinin hamisi ve İslâm'ın eksenî
Cömertliğin mazharı ve Sübhân'ın ihsanî
- 6 Kapısında Feridun ve İskender'in kapıcısı bile olamadığı
Hudâ'nın lütfunun gölgesi yüce Sultan Ahmed
- 7 Kendisiyle Osmanoğulları soyunun şeref bulduğu
Ömer adaletli ve Ali siretli o hükümdar
- 8 Zamanı âlemin mübarek bayramı olan
Kaza tedbirli ve kader kudretli o şah
- 9 Felek bir nokta, fermanı onu kapsayan daireyken
Hiçbir iş onun hükmü dışında olabilir mi
- 10 Dokuz felek ve dört unsuru merdiven yapacak olsa
Akl-ı kül yine onun yüce kudretini idrak edemez
- 11 Eğer yeryüzü bütün deniz ve maden mahsulünü
Verecek olsa ayağını öpme şükürünü eda edemez

- 12 Akıl ve idrak saltanatının güzelinin tutkunu
Lütuf ve cömertlik himmetinin yüzünün hayranı
- 13 Lütü öyle engin ki cömertlik elinin denizi
Dalgalarınca dünyayı inciye gark eder
- 14 Hışmı o derece ki ne zaman kızgınlıkla azarlasa
Gözünün ateşi örsü su gibi eritir
- 15 Kılıcına övgüye nihayet yok, öyle ki bir anda
Muhayyile peyki ne Hind'i bırakır ne Kirmân'ı
- 16 Zafer takviminin cetveline ucunda düşman kanı
Kırmızı mürekkep olan o kalem onun mızrağıdır
- 17 Oklarının temreni mumdan olsa bile
Taşı deler, aferin o mübarek zihgirine
- 18 Mesih göklerde iğnesini nişana dikecek olsa
Ok atıp gezdiği yerlerde o iğneyi vururdu
- 19 Eğer ah oku Keyvân kubbesini geçip
Felekleri delecek olsa onun okuna âşkın ahı derdim
- 20 Böyle bir hoş tarhlı ve güzel cami yaptıranın
Niyetinin her zaman hayır olmasına şaşılır mı
- 21 Orada bir secde edenin Rahmân'ın mağfiretini
Bulacağı öyle mübarek feyizlerle dolu mabet
- 22 Temeli toprağın derinliklerine erişen bir binanın
Tavanı bu gök kubbeyi delip geçse şaşılır mı
- 23 O yüce cami kadrini öylesine artırdı ki
Hasılı At Meydanı dua harmanı oldu
- 24 Gökte cihanı aydınlatan güneş doğmayacak olsa
Dert değil, atının altın nalı onun yerini tutar
- 25 Karıncanın sinesi üstünde dolaşacak olsa karıncanın
Bunu fark etmeyeceği öyle hızlı ve ayağına hafif at

- 26 Gecenin yağız atını kıskandıran, gündüzün kır atının
[önünden giden
Gökyüzünde gezen, yeryüzünde tozu dumana katan seher
[alınlı at
- 27 Koştuğu zaman ayağını бүker бүkmez
Cihanı aydınlatan güneşe çevgan vurur
- 28 Gökyüzünün engin arsası ona meydan olsa
Göz kamaştıran şimşek gibi bir anda onu katederdi
- 29 Ey hükümdar, ey padişah, ey yıldızları asker olan güneş
Ey saltanatın ihtişamının medariiftiharı
- 30 Sensin o ilahi lütfun muhatabı ki
Felek her gece sensiz geçen zamanı gizlice anıp
- 31 Her seher yakasını öyle bir teessüfle çeker ki
Yakasının yırtmacıyla eteği bir olur
- 32 Adaletin dalalet yolunu o denli kapattı
Gönüle yol bulamaz şeytani vesvese
- 33 Güzellerin perçemleri çene çukuruna düşse yeridir
Çünkü felek senin devrinde fitneyi zindana kapattı
- 34 Kılıcının yıldırımını düşmanın bedenindeki zırhı eritir
Düşman başları da üstünde kabarcık gibi yüzer
- 35 Ansa ihsanını toprak savurur başına maden ocağı
Görse cömertlik elini titreme tutar ummanı
- 36 Övgüsünün sonu yok, insanın nutku
Ancak binde birini demeye elveriyor
- 37 Lütfunun şifahanesinden dermanı ersin diye
Bari derdimi bu vesileyle anlatayım
- 38 Ey adil hükümdar imdat felekten ki cefa etmek için
Bir gönül ehline muhakkak bir cahili bulur

- 39 Bir dilim ekmeği bir irfan ehlinde bırakmaz
Cahil zümresiyle ekmek tuz hakkı gözetir
- 40 Eline geçse gönül ehlini yerle bir eder
Ancak alçaklar için yüce mansıp gösterir
- 41 Alçakları kayıran felekten öcümüzü aliver
Gönül ve irfan ehlini çok ayaklar altına aldı
- 42 İltifat et şairlere ki cihan sahibi şahların
Övgüsüne unvan veren onlardır
- 43 Eğer şairler olmasa eskiden dünyaya ikballe
Gelip yine giden şahları kim bilirdi
- 44 Haşre dek Süleyman Han'ın namını andırıp
Yaşatacak olan Bâkî'nin şiir abıhayatıdır
- 45 Bir cevherdir söz, ona kıymet sultanın himmetidir
Böyle malın hüsrânının çekilmesi olacak iş mi
- 46 Selman'ın menkabelerini yazan onu söze hami olan
Şahlar şahı Üveys'in lütuflarına mal ederek yazmış
- 47 Hasılı benim gibi mana yetiştiren bir şair olunca
Sözüm yuvarlak incinin revacını düşürdü
- 48 İnciler saçan kalemi elime aldığım zaman
Kendimi cevahir tüccarı sanırım
- 49 Sözlerimi yalnız Irak yâranı değil
Belki Muhteşem-i Kâşânî'nin şiiri bile kıskandı
- 50 Söze geldikçe Hassân'ı kabul etmeyen
Şimdi çaresiz şiirlerimi beğenir
- 51 Arasan her birinin akranı bulunamayacak
Nice üstat şairlere üstün geldim
- 52 Kimisi hakkı teslim ederek sözümü kabul etti
Etmeyen de bu mesnetsiz davayı bırakıp

- 53 Hakânî'nin debdebesi kulağına girmezken
Şiirimin şöhretini işitip sustu
- 54 Hasılı şimdi âlemin söz tartan şairi benim
Akli başında olan bunu itiraf eder
- 55 İddiacı bunu inkâr edecek olursa
Haktanır nazar ehli yârânı şahitliğe çağırırım
- 56 Hasetçinin hasedinden canı ağzına gelecek olsa
Can bahşeden şiirlerimi inkâr etmeyi yine bırakmaz
- 57 Söz tamam oldu, duaya başlayalım ey Nefî
Hak teala zamanın padişahının muradını versin
- 58 Her seher gece otağından çıkıp
Göğün altın taçlı şahlar şahı dîvân ettikçe
- 59 Dîvân-ı hümayunu hep revnak bulsun
Günden güne gittikçe heybet ve şanı artsın
- 60 Düşmanları âciz, cihangir bahtı kavi olsun
Saltanatının bereketi noksan olmasın
- 61 Bahtının mumunun alevi her gece âlemi
Gündüz meşalesinin ışığı kadar nurlandırсын

IV

Merhum ve mağfur Sultan Ahmed'e övgü

Her ma'nî-i latîf ki cândan nişân virür
Ta'bîr idince tab'um anı nazma cân virür

- 1 Candan işaret veren her güzel manayı
Şairliğim söze dökünce şiire can verir
- 2 Benden zuhur eden her güzel şiirin lafzı
Mana dilberinin yüzüne güzellik verir
- 3 Sözlerimde bulunan her gizli nüktenin
Mazmunu âlemin eline bir destan verir
- 4 Mucize söyleyen o büyücüyüm ki
Sözlerimin feyzi divite ağız, kaleme dil verir
- 5 O söz incilerini dizen şairim ki şiirime kıskançlık
Taşa toprağa mücevher saçan bir tabiat verir
- 6 Az duyulmuş nükteli sözleri güzel söyleyen şairim
Her sözüm belagat *Şehname*'sine beyan güzelliği verir
- 7 O Muhteşem sözlü Vassâf'ım ki kasidelerim
Cihana hükmeden Cem azametli şahlara şan verir
- 8 Söz ipliğine dizilmiş incilerimin bir tanesini
Deniz ve maden mahsullerine veren bedavaya verir
- 9 Şairliğim mana gelinine meşşâtalık eder
Zihnim ayna, kalemim sürmedan verir
- 10 Şiirimi mürekkep ile diriltten kalemimin
Bir damlası abıhayata can verir
- 11 Böyle bir şairlik yeteneğine sahipken
Ne yazık ki gam tasavvur sermayeme ziyan verir
- 12 Felek bir kere olsun gönlüme göre dönmez
Su istesem yokluk serabından işaret verir

- 13 Benim elimde kadeh görse ters çevirir
Şarap istese cahile dolu bir kadeh verir
- 14 Talihim yaver gitsin istedikçe
Her yalan vaadi için bin yıl öteye zaman verir
- 15 Gönül her zulmüne görünürde katlanır ama
Bu zulmü cana gizli bir azap verir
- 16 Öyle bir işveli şuha esir etti ki beni
Ne cefası öldürür ne gamdan aman verir
- 17 Öyle bir vefasız ki aşkına esir olanlara her an
Sağlık ilacı diye merhametli eceli verir
- 18 Hem hasretten ölsem de yanıma uğramaz
Hem yolda rast gelse kaçır, bana yan verir
- 19 Baktıkça bir nazarla bin can alır gözü
Yine de can verecek hasta gibi görünür
- 20 Gözü hışımla gamze kılıcını çektiğe âşıklara
Kahramân'ın gazabına uğramış gibi korku verir
- 21 Kâh gözünün Kahramân'ına kaş yay uzatır
Kâh bakışının Rüstem'ine kirpik mızrak verir
- 22 Onun sakalı insanlara görüldüğü zaman
Ahir zaman fitnesi çıkacak diye korku verir
- 23 Dudağı Cem'in hatemini kiskandırır zamanında
İnsan ve cinlerin padişahının mührünün hükmünü verir
- 24 O şah ki bahtının açıklığıyla Rum başkenti İstanbul
Yeryüzüne gök mertebesi verir
- 25 O şah ki sarayının mumunun isi ve aleviyle
Geceyle gündüze Nur ve Duhân hilati verir
- 26 O şah ki gezintiye çıkacak olsa felek yanına
Güneşi hançer ve hilali yay taşısın diye verir

- 27 Devrin şahlar şahı o Ahmed Han ki zaman
Adaletiyle dünyaya huzur ve güven müjdesi verir
- 28 O cihangir Cemşîd ki ata binecek olsa
Dârâ üzengisini tutar, Hüsrev dizgin verir
- 29 Altın saçan güneş ki eli cömertliğinin bolluğuyla
Dünyaya deniz ve maden zenginlikleri verir
- 30 Cihan arsasının emsalsiz şehsüvarı ki düşmana
Hücumunun korkusuyla evi barkı terk ettirir
- 31 Kimi zaman da dörtnala koşan atının kaldırdığı tozla
Feleğe yıldızların gözü için sürme verir
- 32 Her bir adımda nalının yere kuvvetli vuruşu
Yeri boynuzlarında tutan öküzün kemiklerine zelzele verir
- 33 Altın dağıttığı zaman kullarının üşüşmesi için
Eli gökteki güneş gibi açıkça verir
- 34 Her kul eteğini o denli altınla doldurur ki
Dökülenler yollarını Samanyolu gibi süsler
- 35 Dönemi Ahmed-i Muhtâr'ın zamanını andırır
Kılıcı Ali'nin Zülfikâr'ını hatırlatır
- 36 Öfkesi zalim feleğin yerini ateşe verir
Ahlakı cihana gül ve gülistan kokusu verir
- 37 Şanı âlemin şahlarını değersiz ve itibarsız kılar
Lütfu dilenciye ebedî saltanat verir
- 38 Kâh bir veziri Acem şahından haraç alır
Kâh bir vekili Tatar askerine han verir
- 39 Sarayına Çin hakanının gönderdiği elçi ancak
Senin mutfağının bulaşıkçısına armağan verir
- 40 Bezminin buhurdancısına öd ve amberi de
Hindistan memleketlerinin şahlar şahı gönderir

- 41 Hükümünün çekidüzen verdiği her saltanata
Koyduğu kanun Nuşirevan'ın adaletini verir
- 42 Adaleti hangi memleketi himaye edecek olsa
Havası ve suyu kurda çoban hasletleri verir
- 43 Devrinde matem tutanlara sevinç taşkınlığından
Ney nağmesinin terennüm zevkini figan diye verir
- 44 Ülkesinde müflis hırsıza zekât malından
Kervanlar sarık, pabuç ve gömlek verir
- 45 Eğer hilmi havanın tabiatına sirayet edecek olsa
Esen yele koca dağların çapasını verir
- 46 Eğer azmi toprağın tabiatına ders verecek olsa
Koca dağa esen yel gibi hareket verir
- 47 Yasağı keyif veren maddelerin niteliğini değiştirecek olsa
Şarap çakırkeyif tabiata ansızın keder verir
- 48 Eğer isterse himmetinin pergeli mekânın mûm harfine
İlahi dairenin çemberinin değerini verir
- 49 Arada bir ufukta görünen hilal değil
Ona övgünün hararetinin tesiri feleği iğne ipliğe döndürür
- 50 Gökyüzü ona övgünün incisini nazım ipine çektikçe
Güneş ona hüzmelerinin telinden iplik verir
- 51 Ey zamanın hükümdarı senin adaletinin suyu
Cihan mülküne cennet bahçesi tazeliği verir
- 52 Saltanatında sözü sihirli şair çok ama
Edanın hakkını ancak şeker dilli Nef'î verir
- 53 Eger lütfun olursa onun en değersiz sözü bile
Muhteşem'in yüce şiirinin şanına halel verir
- 54 Söz değerli ve nadir bir metadır ancak
Ona rağbeti nükte bilen şahın lütfu verir

- 55 Kaside son buldu, şimdi şu duaya başlayalım
Ki şiire meleklerin dualarının niteliğini verir
- 56 Cihanın şahlarına dünyanın nizamı için
Felek adalet tahtı üzerinde yer verir
- 57 Senin kapında kullarının safı arasına katılsın
O saltanat ki dünya işlerine düzen verir
- 58 Her daim senin varlığınla şeref bulsun saltanat
O saltanat ki memlekete ebedî huzur verir
- 59 Düşmanının başını yolunda top eylesin kader
Ki gökte hilale çevgan verir

V

**Sultan Ahmed Han'a övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)**

**Bahâr erdi yine düşdi letâfet gülsitân üzre
Yine oldu zemînün lutfı gâlib âsmân üzre**

- 1 Bahar geldi, yine bahçe üstüne letafet düştü
Yine yerin lütfu gök üstüne galip geldi
- 2 Yine her lale amberli bir mum yaktı, dumanından
Bahçenin üstünde amber saçan bulut peyda oldu
- 3 Yine her gül endamlı servinin nakşı beyaza çıktı
Yasemin erguvan fidanının dalının üstüne sarıldı
- 4 Zevk ehli kır gezmelerine çıkarsa şaşılır mı
Bülbül çimen servisinin üstünde davete başladı
- 5 Akıl meftun olur baharın nakşına ve bahçenin güzelliğine
Göz hayran kalır Müsteân'ın sanat eserlerine
- 6 Cihan bahçenin çiçeklerinin güzelliğiyle nazende
Yer bütün güzelliğiyle göğe minnetsizlik üstünde
- 7 Rüzgâr her an o denli can verip hayat bahşetmekte ki
İsa'nın nefesiyle yarış ve imtihan davası üstünde
- 8 Sabah rüzgârı bahçenin tozuyla cennet bahçesine varacak
[olsa
Cennet hurilerinin gömlekleri üstüne abir saçar
- 9 Veya Rıdvan iddia ile bahçeyi görmeye gelecek olsa
Bu bahçeleri ebedî cennet bahçesine tercih eder
- 10 Gümüş bedenlilerin sinesi üstündeki kıvrımlı saçın bile
O güzelliği veremeyeceği sıra sıra dalgalar denize çokça
[yaraştı
- 11 Hükmünü yürütür bahar şahının sikkesiz dirhemi
Döker badem çiçeklerini sabah rüzgârı ırmak üstüne

- 12 Dil kılıcı üstünde dizi dizi mana incileri gibi
Süsen yaprağına baştan aşağı çiy damlası dizildi
- 13 Nemle birlikte havadan yükseldikçe çiy değil
Bülbülün ah kıvılcımıdır bahçenin üstüne düşen
- 14 Bülbül yuvasında nağmeye başlayınca
Mahfilde makamla *Kur'an* okuyan hafıza döner
- 15 Gül murassa merdivenli taht üstünde oturan âlem şahı gibi
Budağının çiy kaplı ucundan çıkan yüzünü gösterir
- 16 O şahlar şahı ki saltanat mührünün nakşı bulunan sikke
Dünyayı aydınlatan altın güneş ve gümüş yıldızların
[üstündedir
- 17 Meleklerin namaz safında adına hutbe okumanın
Minberdeki hatibin üstüne vacip olduğu o şahlar şahı
- 18 Cihan fatihi Cemşîd'in başı ve padişahların tacı üstünde
Yolunun toprağı taç, taşı mücevher olan şahlar şahı
- 19 Hümayun payeli adil Sultan Ahmed ki
Saltanat otağının gölgesi kâinat üstüne düşer
- 20 Fermanının dâğının izi gökyüzünün alnı üstünde
Güneşe eş olan kader kudretli hükümdar
- 21 Cömertliğinin elinde dünyanın engin bir deniz üstünde
Bir avuç çer çöp olduğu Hüma himmetli hükümdar
- 22 Yağmur ve dalga değil, gönlünün ve elinin cömertliği
Bulut deniz üstüne ağlatır, denizi maden üstüne titretir
- 23 Öyle bir deniz ki suları himmet rüzgârıyla coşar
Dalgaları Ferkadan'ın başının üstüne inci saçar
- 24 Öyle bir memleket ki toprağı saltanatının baharından feyiz
[alır
Havasının bereketinden duman üstünde kıvılcım tohumu
[biter

- 25 Eğer adaletinin fermanı dağlara kırlara yayılacak olsa
Ceylan yavrusu kükreyen arslanların dizinde uyur
- 26 Derya gibi asker toplayıp dünyayı fethedecek olsa
Hükmünü bütün yeryüzünde yürütecek olsa ne var
- 27 Yedi iklimle sel akıtan bir İskender'dir
İnsan ve cinler üstünde fermanı yürüten Süleyman'dır
- 28 O hükümdar ki azametinin cihanı dolaşan Şebdîz'ine
Samanyolu sinebenti üstünde yıldızlar küçük çanlardır
- 29 O yüce makamlı şah ki bu mavi yüksek kubbe
Engin boşluğun üzerinde onun yeşil otağıdır
- 30 Sema saltanat otağının önünde bir sayebandır
Güneş sayeban direği üstünde bir altın toptur
- 31 Eğer güzellerin kıvrım kıvrım zülfünde düğümler görmesem
Adaletinin devrinde cihanda müşkül bir iş kalmadı derdim
- 32 Eğer dilberin gamzesi kılıcının cevherini görecektir olsa
Gamından artık kaşların kemeri üstüne kılıç asmazdı
- 33 Eğer kılıcı hem kan döküp hem dünyayı temizlese
Fitne kanı bir tek ahir zamanın eteği üstünde kalırdı
- 34 Yüzünün dağ gibi vakarı yelken üstüne çekilse
Denizin üstünde rüzgârın yoluna bir set olurdu
- 35 Onu altın tacıyla dizgini hızlı atın üstünde görenler
Sabah âlemi aydınlatmaya çıkmış güneş sanırlar
- 36 Kalem mekânın nûn harfinin üstüne nokta koyuncaya
[kadar
O âlemi dolaşan at bütün dünyayı kateder
- 37 Dörtnala süratinden cihan toz içinde kalırken
Toz zırhının üstüne konmaya fırsat bulamaz

- 38 O dağ gibi bedenle o denli hızlı ve ayağı hafiftir ki
Gözünün üstünde gezinse bile zavallı karınca duymaz
- 39 Ey din önderi hakan ki adaletinin günlerinde dünya
Nuşirevan saltanatının zamanı üstüne güler
- 40 Yüzümü eşîğinin toprağına sürdükten sonra
Acziyet ve niyaz ile katında sözüm her dem budur
- 41 Ben nerede, cihan sultanına övgünün edası nerede
Niçin haddimi bilip ağzımın üstüne sükût mührü vurmam
- 42 Ne denli şiir davası gütsem de nükte bilen şahın
Övgüsü üstünde bir hak ispat etmek ne mümkündür
- 43 Bilhassa cihan müşkülpesentlerinin şiirlerimi
Can varakları üstüne yazdığı güzel sözler düzen üstat
[benim
- 44 Şairlik kabiliyetimin bazen sihirle beyan ipi üzerine
Manalar yerine inciler dizdiği o sihirbaz şair benim
- 45 Eğer şiirimın şahane incilerini bir ipe dizecek olsam
Gökyüzünün parlak Zühre'sinin saç teline çekerdim
- 46 Çevik kalemim parmak uçlarına gölge saldıkça
Gönülde binlerce ilham yazılmaya amade olur
- 47 Fikrimin bakiresinin yüzünün nakşını yaparlarken
Hayret ressamların gözlerine iffetten bir perde çeker
- 48 Benim renkli manalarla örülü şiirim mazmun bakirelerini
Gönlü bağlayan gelinlerin üstündeki kırmızı ince yaşmak
[gibi kuşatır
- 49 Fikrimin okçusu ele ok ve yay alacak olsa
Meleklerin kalbinin süveydası üstüne nişan tahtası diker
- 50 Tatlı şiirimın kılıcının suyunu düşmana içirecek olsam
Hümalar toprağında kemiği için kavga eder

- 81 Ey Nef'î, lafı bırak da hemen içtenlikle duaya başla
Dua şiirin sonunda şairlerin üzerine farz olur
- 82 Her çiçekli ağacın nevrüz şahının beyaz çadırını
Bağ ve bostanın orta yerine kurması gibi
- 83 Şerefli zatınla saltanat tahtı revnak bulsun
Devrinde halk huzurlu, dünya güven ve dirlik içinde olsun

VI

Sultan Ahmed Han'a övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)

Edrine şehri mi yâ gülşen-i Me'vâ mıdur
Anda kasr-i pâdişâhî cennet-i A'lâ mıdur

- 1 Edirne şehri mi bu veya Me'vâ bahçesi midir
Orada saltanat kasrı cennet-i âlâ mıdır
- 2 O saray gökte feleğin Beyt-i Ma'mûru mu
Veya zemini cennet olmuş yüce Kâbe midir
- 3 Çimenliğin etrafını dönüp dolaşan ırmaklar mı
Veya mavi pervaz ile çekilmiş yeşil hârâ mıdır
- 4 Her ırmak kenarı yeşil ve sulak bir kırmı
Veya ırmağın içinde gök kubbenin aksi midir
- 5 Veya ırmaklar padişahın varlığını korumak için
Saltanat hazinesinin bekçisi olmuş ejderha mıdır
- 6 Cenneti görmüş bir adam varsa gelsin söylesin
Onun tarhı da böyle gönül çekici ve güzel midir
- 7 Güllerinde böyle cazibeli renk ve koku var mı
Ya sabah rüzgârı böyle bahçeler süsleyici midir
- 8 Cennet bahçesinin upuzun bir ağacı var mı
Yoksa yalnız vaizin methettiği Tuba mıdır
- 9 Burada salkım söğüt Tuba'dan geri kalır mı
Ya Tuba yapraklarının tozu orada misk kokulu mudur
- 10 Nasıl neşe artıran yerdir ki eğer Rıdvân görecektse
Hayretinden bu cennet midir derdi, dünya mıdır
- 11 Veya Hakk'ın sanatının cennet bahçesinden çıkardığı
Zevk veren ve gam gideren başka bir yer midir

- 1' Bu gönül açan yer daima böyle ferahlık verici mi
İler zaman suyu ve havası böylesine can bağışlayıcı mıdır
- 13 Yoksa şimdi su ve havasını terbiye eden
Cihanı süsleyen padişahın saltanat güneşi midir
- 14 Yani adaletli Sultan Ahmed ki sarayının zemini
Arş'tan yüksek değilse bile felekten aşağı mıdır
- 15 Din koruyucusu padişahın gelip teşrifıyla
Zemin Arş'a naz etse istighnası istighna mıdır
- 16 Işığından feleğin güneşi fark edemediği
Saltanat ülkesini süsleyen ay gizlenmiş midir, ortada mıdır
- 17 Felek ona hürmet ederken ikinci İskender demek
Şanına nispetle acaba müstesna bir övgü müdür
- 18 Felek o padişahın İskender gibi gösterişli bir kulunu görse
Ayıramazdı İskender midir, Dârâ mıdır
- 19 Feleğin atlası mı erişmiş Sidre fidanına
Veya sancağın üstündeki vâlâ kumaşı mıdır
- 20 Parlak sabah mı âlemi aydınlatan güneş ışıyla
Veya saltanatının sarayında dîbâ perde midir
- 21 Felekte görünen Samanyolu ile Nesritâir midir
Veya sarayının kubbesinde ejder ve Anka resmi midir
- 22 Eli ve tabiatı bulut ve denizdir diyen gafillerin
Fikrinin mazmunu daima böyle manasız mıdır
- 23 Deniz kâinatı cömertlik dalgalarına boğar mı
Bulut ise daima mücevher ve inci saçıcı mıdır
- 24 Hem inci hem gümüş ve altındır âleme verdiği
Kimse bilmez avucu maden midir, deniz midir
- 25 Cihanı tutan basireti kılıca minnet etmese şaşılır mı
Güneşi gör, dünyayı tutmuş kılıcı kan süzmekte midir

- 26 Parlak fikrinin övgüsünü yazan fark etmez
Kendi avucu mu, yoksa yed-i beyza mıdır
- 27 Ahlakının kokusunun vasfı şair hattının satırında mı
Veya söz denizinin dalgasında halis amber midir
- 28 İster mal tamahkârı ister pervasız hırsızdan olsun
Adaletli ülkesinde kervanlar asla endişe etmezler
- 29 Gökyüzü güneşle mi yarışmakta
Veya altında bindiği ayağına çabuk at mıdır
- 30 O dünyayı dolaşan süratli at ki fark etmez
Ayağının altında zemin deniz midir, ova mıdır
- 31 Şimşek gibi koşarken yavaşlasa bilinmez ki bedeni
Ayağına çabuk Rahş mıdır veya yere çakılı dağ mıdır
- 32 Ey padişah bu işte eğer böbürlenirsem şiirime bak
Sözüm manasız laf mıdır veya bir kavi iddia mıdır
- 33 Bunca zamandır sâhib-kırânlık iddiasındayım
Karşıma çıkacak yiğit yok mu, söz meydanı boş mudur
- 34 Şiirimincisi feleğe küpe olsa bilmez ki âlem
Nef'î'nin şiiri mi, gökte Şi'râ yıldızı mıdır
- 35 Mananın dalgalı ışığı mı sözümde parlayan
Veya şiirimincinin libası ateşten bir hârâ mıdır
- 36 Güzel manalar mı parlak sözlerimde
Veya sırça kadehe konmuş lale renkli şarap mıdır
- 37 Gönlümde ilham ışığıyla parlayan mana bakiresi mi
Veya gökte güneş ve parlak Zühre midir
- 38 Mazmunlu fikir midir şairliğimin aynasında
Veya yüce âlemin tezgâhının nakşının aksi midir
- 39 Söz tükendi, daha ne kadar şiir ve şairlik iddiası
Dava lafı bir tarafa, şimdi dua zamanıdır

- 40 Herkesin kadrini alçak mıdır, yüksek midir diye
Felek hem değer biçip hem bildirdikçe
- 41 Kadri o denli yüce olsun ki felek bilmesin
Onun yeri yüce Arş mı veya ev ednâ mıdır

VII

Sultan Ahmed Han'a övgü
(Rahmet ve mağfîret üzerine olsun)

Sühan oldur ki bilâ-vâsîta-i tab'-i selîm
Ola makbûl-i dil-i nâdire-sencân-i fehîm

- 1 Söz odur ki kusursuz şairlik kabiliyeti
Vasıtasız olarak zeki şairlerin gönlünün makbulü olur
- 2 Yani ya vahiy olur mazmunu onun ya ilham
Dostlar bunu ayırmada büyük bahse girîşir
- 3 Şairlik tabiatına inci gerdanlığı gibi dizilen gelsin
Şair olan söz dizme kaydının zahmetini çekmesin
- 4 Tespih ipi Allah'ın irfan sahibi kullarının gönlü gibi
Âlîm olan padişahın sırlarının incisiyle dolsun
- 5 Kim okursa nefesinin feyzi dünyaya
Mesih ve Kelîm'in nutkunun eserlerini yaysın
- 6 Muhayyilesi böyle bir i'caz incisi dizen
O Nizâmî tabiatlı şaire aferin
- 7 Eğer ilahi irfan meclisinde nedim olsa
Söz söylemeye layık olan işte mucize sözlü şair budur
- 8 Mazmunu çarpık çurpuk düşen lafa söz mü denir
Bir hatalı lafız pek çok düzgün manayı bozar
- 9 Onların nazım düşüncesinin yolu garip bir semte düşer
Ne yenilerin tuttuğu yola ne eskilerin tarzına uyar
- 10 Nükteden anlayan biri mazmunlarını anlamak için
Ne kadar uğraşırsa o kadar zahmet çeker
- 11 Bir nüktesini bin kere düşünüp anlasa da
Eş dosta anlatmaya gelince âciz kalır

- 12 Böyle söz sahiplerinin yüceliği şöyledir ki
Sözleri bayağı iken kendileri mağrur ve zaimdir
- 13 İşin garip tarafı anlayış sahibi bir şair hamisi
Devletlü nezdinde bunların özürleri makbule geçer
- 14 Ne gariptir ki böyle yapmacık bir özre bütün dünya
Karşı çıkacak olsa birinin dahi itirazı kabul görmez
- 15 Alçak feleğin cömertliği gönül ehli ve şairlere böyleyken
Bunların bu kadarcık nazmına da mu'ciz denilir
- 16 Eğer telafi yolu böyle tıkalı kalacak olursa
Felek bu hususta umumi bir ceza vermezse
- 17 Yanağı ve gözyaşı ne kadar altın ve gümüş dökse de
Mana bakiresi artık şaire yüzünü göstermez
- 18 Turalım o şair bakirenin güzelliğini hiç yüceltmemiş
Sadece yüzünü seyrettirmek için herkesi çağırmış olsun
- 19 Her biri melek huylu güleç bir huri olsa dahi
Bu zamanda mana bakirelerine kim meyleder
- 20 Cömert şahın lütuf meşşâtasının kaleminin
Söz gelinlerine yazıcı olmasından başka
- 21 Şahlara cihan mülkünü taksim eden
Onun kulları besleyen cömert elinin kalemidir
- 22 Kader hükümdarının kılıcının kabzasını
İlahi inayet onun ikbal eline teslim etmiş
- 23 Cömertlik kaleminin bu tabirle lakaplarını
Şeref levhasına yazdığı o ulu hükümdar
- 24 Azametin hamisi, din ve saltanatın meliki
Saltanatın revnakı, taç ve tahtın ziyeti
- 25 Kaderin sanat aynasının cevherinin sureti Rahîm olan
Rabb'in kerem, lütuf ve rahmetinin manası

- 26 Dört sütunlu meclisin güneş tesirli mumu
Yedi iklim çimenin tavus salınışlı servisi
- 27 Makamının ihtişamına dünyanın hürmet ettiği
Cem makamlı ve felek mertebeli Şah Sultan Ahmed
- 28 Kahrının korkusuyla fitne ve zulümün yok olduğu
Adaletin felek tahtlı Kahramân'ı
- 29 Bahtının yüzüyle cihan hurilerin oturduğu sofa
Ahlakının kokusuyla felek misk kokulu micmer
- 30 Güneş saltanatının tacına yegâne mücevher
Gök makamının atına yaldızlı kecim
- 31 İffetinin Kâbe'sine hidayet nuru harem mumu
Saltanatının haremine Hüma kanadı harem yaygısı
- 32 Rüzgâr eğer onun cömertlik ülkesinde sefer etse
Güneş eğer onun makamının gölgesini yer edinse
- 33 Biri durdukça uzun ömürlü ihtişam bulur
Biri gittikçe refah ve bolluktan ganimet alır
- 34 Cömertlik denizinin övgüsünü her kim yazacak olsa
Kaleminin bulutu avucunun sedefini inciyle doldurur
- 35 Eğer bir şair onun vakarının övgüsüne niyet edecek olsa
Zihni âlem gemisine çapa olur
- 36 Eğer kılıcının hayali düşmanın gözünden geçecek olsa
Göz bebeği İkizler Burcu gibi ikiye ayrılır
- 37 Lütfu o denli ki eğer onun avucu
Cömertlik adabını bahar bulutuna öğretecek olsa
- 38 Gonca kesesi feyzinden nasıl altın doluysa
Lale kâsesi de çiy olmadan gümüş çolardı
- 39 Kahrı o denli ki eğer en küçük kıvılcımı
Hoş esinti kafilesinin yoluna meşale tutacak olsa

- 40 Hangi bahçeden geçecek olsa bir anda
Gonca ve lalesini cehennemin yakıcı koru eder
- 41 Mîm halkasının düğümü âlemi kuşatacak olsa
Gökyüzü ülkenin dairesinin etrafını çevirirdi
- 42 Şairlik tabiatı elifin aksinin ve cîmin yüzünün
Orada bir surete girdiği doğru gösteren bir aynadır
- 43 Talihinin yıldızı müneccimlerin hükümlerini
Yazıp bildirdiği o mertebeden yüksektir
- 44 Cihan memleketlerini süsleyen adaleti
Güven ve dirlik için âleme genel bir ferman çıkarsa
- 45 Tesiri âşıkların gönlündeki korkuyu defetmek için
Güzellerin gamzesinin bakışının Kahramân'ını yumuşak
[huylu yapar
- 46 Ordusu yıldızlar olan şah, mekânı dünya olan ay
Ey yedi iklimin Süreyya sancaklı hükümdarı
- 47 Saltanatında Hallâk-i Meânî'nin şairliğimin gücünü
Teslim ettiği o mana padişahı benim
- 48 Kalemim sihir ve büyü'nün ağzını açtırmaz
Sözüm bilgenin aklının düğümünü çözer
- 49 Yazımın kaydıyla sözün ayağı zincirli
Fermanımın dâğıyla zihnini alını damgalı
- 50 Sözümün lütfunun eseriyle dostların gönlü hoş
Dilimin kılıcının yâdıyla düşman gamlı ve korkak
- 51 Güzel muhayyilemin bereketiyle sabah rüzgârı
Eğer cennet bahçesinin çimenini gezip dolaşacak olsa
- 52 Feyzinin hükmünü o denli yürütür ki
Teshîm'in kabarcığı gül renkli şarap şişesine döner

- 53 Şairliğim dalgaların köpüğünden yapılmış şiirin inci tespihini
Pamuklar içinde gizleyen o söz denizidir
- 54 Çürümüş kemiğin kalemimin ıslak feyzinin damlasıyla
Taze hayat bulduğu şiir pınarının Hızır'ıyım
- 55 Kadim padişahın sanatının bende bir eserin sırrını
Sakladığı hayal manastırının içindeki putum
- 56 İbrahim'in put kırdığı baltanın sapını elime alacak olsam
Mani'nin elindeki kalem kıskanır
- 57 Söz tamam oldu, kendini övüş nereye kadar ey Nef'i
Gönül erbabına kadrini sen mi anlatacaksın
- 58 Durma bundan böyle içtenlikle duaya el açıp
Cömert hükümdarın kapısına yüz sür
- 59 İlham feyziyle şairlerin tabiatı Meryem'in rahmi gibi
Dürr-i yetim sedefi oluncaya kadar
- 60 Övgü incisiyle süslensin ömür ipi
Zatının mücevheriyle övünsün taç ve sorguç
- 61 Zatının övgüsünü akıl etmeyen şairin
Muhayyilesi gökteki Zühre gibi kısır kalsın

VIII

Sultan Ahmed Han'a övgü
(Rahmet ve rıza üzerine olsun)

Her ne fitne kim zuhûra hayyiz-i imkân bulur
Vech-i imkân-i zuhûrın ol hat-i fettân bulur

- 1 Görünmeye imkân alanı bulan her fitne gibi
O fettan sakal yüzünü göstermeye imkân bulur
- 2 Sakal değil onunla yanağının Osman Mushafı'nın
Satırındaki yazının ziynetini bulduğu güzel ayetlerdir
- 3 Veya gönül dikkat etse orada *Kur'an* ayetinin
Sırrını bulduğu ilahi sanatın kitabının yazısıdır
- 4 O sakalın gül suyuna ihtiyacı olmazsa ne var
Her kılının ucunda tarak bir ağlayan gönül bulur
- 5 Tarak yanmaktan korkar dolaşmaz zülfüne
Ne yapsın her bir kıvrımında bin yanan gönül bulur
- 6 Böyle güzellik sahibi olan aynadan hoşlanmaz
Aksini gördükçe zira kendini hayran bulur
- 7 Kendini hayran da bulmazsa eğer aynada
Gamze kılıcının korkusuyla aksini titrer bulur
- 8 Gamzesi eğer düşte kılıca el uzatacak olsa
Eteğinde kan bulan bir fitneci ve uykulu bir sarhoştur
- 9 Düşte böyle kan saçıcı ve kindar görünüşle
Kendi kabzaya el uzatmadan kılıcını üryan bulur
- 10 Kimi âşıkların gönlüyle naz konuşması için
Gizli bir köşe bulan mazmun söyleyen gözü
- 11 Aşk rindi olan her nükteli bakışında
Hem inciniş azarı hem ihsan müjdesi bulur

- 12 Lütuf ile dudağının tatlı gülüşlü panzehrinden
Ölülerin can bulduğu bir güler yüz gösterir
- 13 Kimi zaman hışımla bir bakar ki tesirinden
Can hançer ve temren yarasının zehirli ucunu bulur
- 14 Her göz yumup açtığında yüz bin âşıkını
Naz kılıcı ve kirpik okuyla ölmüş bulur
- 15 Sarayı yine her gün binlerce âşıkıyla
İnsan ve cinler şahının dîvânının revnakını bulur
- 16 Ayağının toprağına baş eğdikçe feleğin
Büyük şan bulduğu yüce rütbeli şah Ahmed Han
- 17 Saltanatının dayanağıyla dinin direklerinin kuvvet bulduğu
Gökyüzü makamlı bahtı yaver padişah
- 18 O adaletiyle dünyayı bezeyen padişahın zamanında
Cihan Nuşirevan devrinin nizamını bulur
- 19 Eğer Dârâ sarayına gelecek olsa ancak
Kapıcılık makamına hak bulacağı cihan hükümdarı
- 20 Memleket adaletin meşşâtasıyla ziynet bulur
Saltanat ahlakının ziyetiyle güzellik bulur
- 21 Lütfunun meşrebi âlem bahçelerini sular
Bahtının yıldızıyla felek saray ziyeti bulur
- 22 Güzel ahlakı eğer bir mecliste dile gelecek olsa
Şarabın ateşi abıhayat feyzi bulur
- 23 Eğer yıldızı bir ülkeye mutluluk verecek olsa
Her fakir kulu sultan heybeti bulur
- 24 İkbali memleket işlerini yoluna koysa şaşılır mı
Her ne emretse kaderi fermanına tâbi bulur
- 25 Adaleti öyle bir mertebede ki devrinde keklik ve doğan
Gelir birbirini yuvasında misafir bulur

- 26 Eğer kahrının öfkesiyle bahçeye rüzgâr esecek olsa
Çiyli gonca parlak meşalenin sıcaklığını bulur
- 27 Himmetinin bulutunun yağmuru eğer dünyadan taşacak
[olsa
Bir damla tufan mayası kazanma istidadı bulur
- 28 Tedbirinin kol kuvveti âleme yayılacak olsa
Bir zerre nur saçan güneşin pençesinin gücünü bulur
- 29 Eğer istidat güneşi toprağa terbiye verecek olsa
Toprak insanın mahiyetindeki cevherin değerini bulur
- 30 Ey saltanatında gönül ehlinin daima zor olan dileklerini
Kolayca bulduğu hüner sahibi şah
- 31 Ne emsalsiz varlığın gibi övgüye değer biri olur
Ne benim gibi övgücüye felek eş değer bulur
- 32 Ben övdüğümün sarayının eşiğini süpüren hakanın
İkbal bulduğu zamanın o Hakânî'siyim
- 33 Söz hareminin fikrimin mumuyla
Parlak güneşin ışığını bulduğu zamanın Enverî'siyim
- 34 Şairlik beratının elkabımın nakşıyla
Unvan süsünü bulduğu şiir dîvânının padişahıyım
- 35 Zihnimin hızlı koşan atı tutulmaz
Her zaman mana vadisinde koşmaya meydan bulur
- 36 Gönlüme bakanlar viran bir hane bulsalar da
Gökteki Beyt-i Ma'mûr beyitlerime gıpta eder
- 37 Viran hanedir ama kazma vurdukça
Hayal her boş köşesinde gizli bir hazine bulur
- 38 Kâh şairlik tabiatımın fikirde eline çabuk nakkâbı olur
Mücevher dolu hazine ararken bir tükenmez maden bulur

- 39 Düşman saldırır, tertemiz sözümü ayaklar altına alır
Her sözüm yine de yuvarlanan incinin değerini bulur
- 40 Düşünmeye başlasam mana ruhları toplanır
Söylemeye başlasam mana manastırının ikonaları can
[bulur
- 41 Mazmunumun güzeline zihin varını yoğunu cömertçe verir
Şiirimin akçesiyle söz dükkân sermayesi bulur
- 42 Söz tükendi, ey Nef'î içtenlikle duaya başla
Çünkü söz nihayet bulunca dua âdettir
- 43 Yeni biten hatla dilberlerin güzellik bahçesi
Cennet bahçesinin bahar parlaklığını buluncaya dek
- 44 İkbal bahçesi yemyeşil oldukça zaman
Cihan bahçesini gül gibi şen ve güleç bulur

IX

**Sultan Ahmed'e övgü
(Rahmet ve mağfîret üzerine olsun)**

**Gam gitse aceb mi yine îd-i Ramazândur
Îd-i Ramazân revnak-i bâzâr-i cihândur**

- 1 Gam gitse ne var, yine Ramazan Bayramı'dır
Ramazan Bayramı dünya pazarının revnakıdır
- 2 Harabat sarhoşlarına çağrıdır, ne dururlar
Zahitlere üstün gelinecek dem bu zamandır
- 3 Zira ne demektir bu ki rintler ile vâiz
Bir yerde durup hilal kadehini gözlerler
- 4 Şimdiden sonra hoşsohbet yârana düşen iş
Şarap meclisinin mekânının düzenlenmesidir
- 5 Şimdiden sonra dert ve gam düşkününe çare
Kadeh çekenlerin sohbetlerinin feyzidir
- 6 Bu zamanda gam evi gümüş göğüslülerin
İşret mekânı olan o fakir rinde imrenilir
- 7 Bu zamanda bin yaşamak nedir insana dersem
Bu nükteyi inkâr etmek akla zarardır
- 8 Veya bir şişe eski şarap ve bir taze civanın
Ona arkadaş olduğu kişi bin yaşamaz mı
- 9 Güzellerin can bezdiren gamının esiri olan bir gönül
Kendini bir an için şarap ve sevgiliyle toparlayacak olsa
- 10 O andaki zevkin verdiği feyzin düşüncesi dahi
O hastaya kıyamete dek can sermayesi olarak yeter
- 11 Dilbersiz olan mey meclisinin inleyen âşık
Her kadehi kanlı gözyaşı damlatan bir gözdür

- 12 Badesi kanlı gözyaşı değil hicran gamının zehridir
Her çeng ve ney nağmesi feryat ve figandır
- 13 Yâr olmadıktan sonra mey abıhayat dahi olsa
Şişe dibi ciğer parçası ve damlası kandır
- 14 Gerçek zevk gerçi budur, ancak bu zevk
Acemilerin heva ve heveslerinin üstündedir
- 15 Kaleminin damlası söze can veren
Mananın o Mesih nefesli rindini dinle ne der
- 16 Ben ne yapayım dilberi ki şairliğimin gelin odası
Mana hurisiyle cennet meclisidir
- 17 Yalnızca saf şarap olsa bu demlerde bana ki
Şarap perişan gönüllülerin eski ahbabıdır
- 18 Bir böyle sevinçli ve mutlu zaman bilhassa
Geçen ömür müddetinin kazancıdır
- 19 Hem sevinç veren bayramın mübarek günü
Hem Cem heybetli ve şanlı cihan şahının devri
- 20 Avucu cömertlikte altın saçan güneş gibi
Dünyaca meşhur olan o cömert şah
- 21 Saltanatı zamana şeref bahşeden bir devir olan
Yeryüzünün maiyeti yıldızlar olan o şah
- 22 Fermanının kudret elinin damgası
Kaderin hükümlerine nişan olan o cihangir şah
- 23 Hücumu İskender'in ikbali gibi ülkeler alan
O muzaffer hakan Ahmed Han
- 24 Sarayının kapısının derbanı kayser ve hakan olan
Zamanın Cem görkemli şahlar şahı
- 25 Zamanında yeryüzü adalet tohumunun tarlası
Devrinde gökyüzü emniyet ve asayiş dairesi

- 26 Kahrının hararetinin parıltısıyla hava yıldırımlı
Kılıcının ucunun darbesiyle kader fitneci
- 27 Onun memleketinde bir fitne arasan bulunmaz
Olsa olsa yine güzellerin fettan gamzesi vardır
- 28 Himayesinin gözcülük yaptığı ülkede
Ceylan yavrusu kükremiş arslanın zincirini çeker
- 29 Âlem ona muhtaç ve o âleme ihtiyaç duymaz
Bu mesele âlemlerin gönlünün malumudur
- 30 O azamet göğünün cihanı aydınlatan güneşidir
Güneşin cömertlik ve ihtişamı âleme apaçık malumdur
- 31 Gökyüzünde görüneni Samanyolu sanmayın
Felek onun katında kemer kuşanmış kuldur
- 32 Güneş basiretinin meşşâtasına
Sabahın keçe parçasının ayna kılıfı olduğu bir aynadır
- 33 Gerçi avucu ne deniz ne madendir
Ama onun yaptığı cömertliği ne maden ne deniz yapar
- 34 Onun cömert avucunu övmek şairlerin tabiatını
Her dem talepkâr yapar ve hem bereket getirir
- 35 Zihni anlamlar hazinesinin kapısının anahtarı
Şiiri şairlere servet kaynağıdır
- 36 Cihan temiz meşrebindeki lütfa hasret
Sanki âlem bahçesinde bir ırmaktır
- 37 Kılıcı zafer çimenliğini süsleyen buluttur
Zaferin yede taşı o kılıca bileği taşıdır
- 38 Koşuda dengi bulunmayan Rahş'ı
Dizgini uğurlu, ayağı mübarek bir attır
- 39 Yola çıktığı zaman talih ve mutluluk
Üzengisinin yanında koşan iki peyktir

- 40 Hızı o denli ki dörtnala koşuşu
Kesinlik ve şüphe düşüncesine hayret verir
- 41 Zira kimi yıldırım der, kimi fırtına
Kimi yine razı olmaz, cihan şimşegidir der
- 42 Dörtnala giderken bir yerde yavaşlasa
Ona nispetle ağır dağ esen yeldir
- 43 Koşuşunu hızlandırırsa, yerinden yine fırlasa
Yanında o zaman esen yel ağır dağdır
- 44 Tozunu gördükçe durmayıp koşar sınırlar ki
Cihanı dolaşan rüzgârla karışmış dumandır
- 45 Yüksekçe sıçradığı zaman uçan ejderha
Yavaş yürüse cennet tavusudur
- 46 Zihin onun gidişinin hızını tahayyül edemez
Şimdi onu tarife çare lafı bırakmaktır
- 47 İşi cömertlik olan şahın lütfunun çiynin hayali
Söz denizi için akıp duran feyiz mayasıdır
- 48 Hayalim dalgalarının inci yerine yıldız saçtığı
O feyizle dalgalanan bir denizdir
- 49 Yıldız değil her biri bir yüce cevher ki
Onun değeri kâinatın hasılatıdır
- 50 Felek ne bilir şiirimin incisinin değerini
Zira o döneli beri şiir erbabını inkâr eder
- 51 Tek sen bilsen de olur, inci ve mücevherle hazinen
Mana denizi gibiengin ve sınırsızdır
- 52 Gerçi yürekli korkusuz şair çok
Ama her biri kendi çapında filan oğlu filandır
- 53 Ama yine hayal meydanının düşmanını yere yıkan
Her savaşta kılıç dilli Nef'î'dir

- 54 Şimdi hücumunun korkak düşmanın askerlerini
Altüst ettiği o yegâne yiğit benim
- 55 Gerçi feleğin zulmü ile yorgun argın olsa da
Yine şairliğimin muhayyileden yana asla âcizliği yok
- 56 Şahine benzeyen hayalim
Allah'ın inayetiyle kanatlanmış o alıcı doğan gibidir
- 57 Şairliğim ilim kafesine bir geveze papağan
Kalemim mana çimenine servi boylu bir sevgilidir
- 58 Muhayyile cevheri ucundan şimşek çakınca
Sanki şairliğimin Rüstem'inin avucunda mızraktır
- 59 Kalem hayalimin eserlerini yazmak için
Elimde parmakların kucağına kurulmuştur
- 60 Onun düz, bunun eğri olduğu boşuna değildir
Düşmanın yüreğine darbe için ok ve yaydır
- 61 Düşmanlara kalemimin mürekkebi zehir damlasıdır
Ahhbaba sözümün rayihası can kokusudur
- 62 Ezelî feyzin sözümde can cevheri gibi
Gizli olduğu şiirin o Mesih nefesli Hızır'ıyım
- 63 Cihana halis nefesimin şehir yeli gibi aşikâr olduğu
Hayal miracının o gece yolcusuyum
- 64 Sözleri cihan nüktedanları arasında darbimesel olmuş
O belagat sahibi zarif sözler söyleyen şairim
- 65 Bir kimseden kulağıma aferin ermezse ne var
Sözümün efsunuyla cihanın dili tutulmuştur
- 66 Bu kasidem âdeta sözün gül bahçesidir
Her nüktesi dikensiz ve hazansız bir goncadır
- 67 Veya beğenilen bir şiir ile kıvrım kıvrım bir ırmak
Veya güzel mana ile bir lale bahçesidir

- 68 Veya her dizesi hattı yeni çıkmış hoş endamlı bir güzel
İnce hayalim onun kıl kadar ince belidir
- 69 Lafı bırakalım, dua için kafiye daraldı
Bundan sonra söz cevher olsa da boştur
- 70 Gecenin sonu seher vaktinin başlangıcı olana dek
Ramazan ayının sonu bayramın başı olana dek
- 71 Şahların saltanatının kıblesi olan o makamda
Hak her yıl gündüzünü nevrüz ve geceni Kadir etsin
- 72 Değil mi ki varlığın emniyet ve huzur sebebidir
Hudâ âlemi hiç kimseye sensiz göstermesin

X

**Sultan Ahmed Han'a övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)**

**Sanman ki felek devr ile şâmı seher eyler
Her vâkıanın âkıbetinden haber eyler**

- 1 Feleğin dönerek akşamı sabah eylediğini sanmayın
Her başa gelecek için akıbetinden haberdar eder
- 2 Göz yumup açıncaya kadar gelip geçen bu âlem
Aslına bakacak olursan bir düş gibidir
- 3 Kalmak için bu kadar mühlet verilen bir yerde
Erbabı nasıl mükemmellik ve hüner kazansın
- 4 Diyelim ki kalma zamanı uzamış olsun
Akil iyi ve kötü yolu nasıl ayırt etsin
- 5 Gam askerinin birbirini çiğnediği o gönülde
Hayır ve şer yolu ayırt edilebilir mi
- 6 Ezel Hâdî'sinin hidayetini rehber etmedikçe
Kimse Hak yolunu bulamaz
- 7 Allah'ın yardımı yoldaş olmadıkça fayda yoktur
Her kim burada akla uyacak olursa zarar eder
- 8 Aklın hüneri ancak hikmet vadisindedir
Hakikat ile hikmet nasıl bir gönülde yer eder
- 9 Hikmet eğer insan aklı ve zihnine
Feleğin hükümlerinden haber veren o ilimse
- 10 Gönül ve irfan ehli bunlara kafa yormaz
Zira gönül ve zihni bu daha beter karıştırır
- 11 Her kişinin kabulü veya reddi kendi zannınca olur
Doğru söyleyenin felekten korkacağını sanma

- 12 Mananın Hudâ'ya âşık rintleri bu mahalde
Ne feleğe ne filozofların sözüne bakar
- 13 Feleğin eğri ve hileli dönüşüne kendini bırakmaz
Felsefeyi bir yana kor, kaza ve kadere teslim olur
- 14 Sanki feleğin kendi gamdan kederden uzak mıdır
Kader ona da sevgisini bir sürü neşterle gösterir
- 15 Günde bir diba kaftan giydirir
Ama eteğini de ciğer kanına bular
- 16 Elemden azade olan kişi varlığını cevganın
Eğri ucundaki top gibi kaderin eline bırakandır
- 17 Veya kaderin bağı delen okuna karşı
Dil kılıcını hasmane çekip siper eden o kişidir
- 18 Veya türlü türlü belalardan korunmak için
Adaletli padişahın övgülerini düşünen o kişidir
- 19 Adaletinin hüküm sürdüğü mevsimde cihanın sevinçten
Cem'in işret zamanına güldüğü o padişah
- 20 Askerinin soylu atının toynağından çıkan tozun
Dünyayı kuşatan denizi bulandırdığı o padişah
- 21 Cömertlik zamanında elinin açıklığının
Dünyayı zengin ettiği, madenleri boşalttığı, denizleri
[kuruttuğu o padişah
- 22 Kaderin onun atının nalını fetih ve zafer sancağının
Alemine hilal yaptığı adil Ahmed Han
- 23 Gezintiye çıkınca güneş gibi ayağının bastığı yere
Altın döşenen, işi cömertlik olan Cemşîd
- 24 Cihanı yığın yığın askerle doldur'ân
Yeryüzünün maiyeti yıldızlar olan güneşi

- 25 Esenlik göğünü aydınlatan o ayın saltanat süresini
Talih Kamer devrinin süsü yapar
- 26 Öyle bir himmete kadir ki eğer istese
Nice âcizi bir anda taç sahibi şah yapar
- 27 Öyle bir kudrete malik ki nice padişahın
Tacını tahtını alır, kapı kapı dilendirir
- 28 Felek onun talihine o kadar bağlıdır ki
Bir tedbiriyle feleğin dönüşünü altüst eder
- 29 Zihni o kadar parlak bir güneştir ki
Daima saltanat göğünün en tepesini yer edinir
- 30 Nuru âlemin çevresini yine hep kuşatır
Sefer etmedik ne doğusu ne batısı kalır
- 31 Eğer onun lütfu baharın işlerine el atacak olsa
Ağacın her dalını murassa kemerli bir şuh yapar
- 32 Eğer gazabının temmuz sıcaklığı havaya sirayet edecek olsa
Her yağmur damlasını bir kıvılcım yapar
- 33 Eğer himayesinin sert rüzgârı suyun üstünde esecek olsa
Dalgalarını taşla nakşedilmiş zincire benzetir
- 34 Eğer mahiyeti taşı toprağı terbiye edecek olsa
Taştan heykel canlı insan niteliği kazanır
- 35 İnkâr edilemeyen iyi tedbirleriyle sağladığı adaleti
Hükmünü her yerde bak nasıl yürütür
- 36 Mesela mükâfatları birbirine bağlayacak olsa
Gül yaprağını pervane için kanat yapar
- 37 Temiz yaradılışındaki güzelliği anlatamam
İlham ve ihsanının tesiri bak kendini nasıl gösterir
- 38 Bazen tefekküre daldığımda temiz ahlakının saçının
Kıvrımının hayali gönlümden geçtiğinde

- 39 Zihnime güzel kokusu siner sonra da
Kalemim âlemi taze miskle doldurur
- 40 Ey memleketin süsü olan Cem görkemli padişah
Senin saltanatın âlemi ıslıl ıslıl aydınlatır
- 41 Farz edelim şairliğim sihirle bin manayı özetleyip
Bir şekle koysa bile övgülerine nihayet yok
- 42 İnci tartan hayalim niyet etse o vasıflarının bir nüktesini
Dürer şerhi kadar bir kitap yapar
- 43 Şairliğim mana incileri saçan bir denizdir ki
Sahilini parlak inci madeni yapar
- 44 Zihnim atom üstüne resim yapacak kadar
İnsanı şaşırtan hüner sahibi ressamdır
- 45 Kalemim bir damlasıyla bir bahçeyi mamur edip
Söz çimenliğini sulayan o buluttur
- 46 Sözüm öylesine renkli ve leziz oldu ki
Zihnin damağını ve ağzını gül reçeliyle doldurur
- 47 Fakat bir söz ne kadar güzel ve ince olursa
Hasetçiler yine o kadar dil uzatıp kötüler
- 48 Şiirde üstat olunca hasetten kaçılır mı
Zira hüneri kıskançlık ve haset muteber eder
- 49 Fazilet ve hüner davası güden bir tayfanın
Daima beni kıskanmaları ne mutluluktur
- 50 Şairlikte her birinin çapı o derecedir ki
Sanırsın dimağları kaza ve kaderi değiştirir
- 51 Fakat mana meydanına girince
Hemen kılıcı bırakıp zırh ve kalkanı ardına sığırırlar
- 52 Söz söylemede her biri Mesih geçinir
Ama sohbetlerinin niteliği insanı eşek yapar

- 53 Bu şairlik çekişmesidir, fazilette nemiz var
Fazilet ehlinin bizim başımız üstünde yeri var
- 54 Benim söylediğim şiir değeri yüksek inciler ise
Felek onu kabul kulağının sedefine inci yapar
- 55 Sözden anlayanların nüshasını kapı duvar gediklerine
Tıkıp dolgu yapacağı şiirler sözden mi sayılır
- 56 O tür alçakların tabiatlarında olanı açığa vururcasına
Hakkımda söylediklerine kim bakar
- 57 Şair tabiatım o şair geçinenlere karşı gerektiğinde
Her meydanda ne yaptı, daha neler yapacak
- 58 Şiirin düşman öldüren o bahadırıyım ki
Dostlarım bile dilimin kılıcından sakınır
- 59 Eğer adaletli şahlar şahının himmeti olursa
Bu düşünceden Nef'î asla zarar etmez
- 60 Çünkü zihnin öldürdüğü kişinin kan davasını
Bârî'nin yüce hikmetli şeriatı sorguya çekmez
- 61 Çünkü düşmana zafer bulmak için övgünü
Akşam duasından ve sabah tespihinden önce yapar
- 62 Yıldızların padişahı yüzünü görmek için
Kâh doğuda kâh batıda her daim gezip dolaştıkça
- 63 Gezegenlerin padişahı gökyüzünde gezdikçe
Hudâ bahtının sancığını her yerde muzaffer etsin

XI

Merhum cennet-mekân Sultan Osman Han'a övgü

Ne sûret bağladı seyr eyle hüsn-i sun'-i Yezdânî
Ki ma'nâsını fıkır itdükçe alır akl-i insânı

- 1 Manasını düşündükçe insanın aklını alan
Yezdan'ın sanatının güzelliği gör ne şekle girdi
- 2 Suret bulmuş bir ruh ile cihan bir taze revnak buldu
Ken'ân ayının destanı tazelense ne var
- 3 Cihan dünyayı süsleyen bir şahlar şahına tabi oldu
Saltanat kösünün sesi dokuz kubbeyi doldurdu
- 4 Dünyanın bahtı gaflet uykusundan uyanmasına uyandı
Ama şimdi de dünya güzelliklerine hayran oldu
- 5 Kader bu şevk ile hikmette eteği beline aldı
Hemen ona saltanat gereçlerini hazırladı
- 6 Felek firuzeden şaha yaraşır yüce bir taht kurdu
Parlak sabah ona bir ak diba perde çekti
- 7 Cihan perdenin arkasından el üstünde tutup
Hürmetle altın işlemeli ve parlak bir taç çıkardı
- 8 Ama onun ikbali o taç ve tahta tenezzül etmez
Zira heybet ve şanının yüceliği buna bağlı değil
- 9 Nice mirasa girmiştir, bu taç ve tahtı ne yapsın o
Yezdan'ın lütfu onun için taht ve taç hazırlamış
- 10 Ona taht adalet göğü ve taç saltanat güneşidir
O bu taç ve taht ile dünyaya hükmetmeye layık
- 11 Tealallah ne güzel ülkeyi süsleyen şanı yüce sultan ki
Keyvan'ı kutlu kapısında derbanı bile yapmaz
- 12 O yüce payeli hükümdarın katında
Yer öpmekten isyankâr feleğin alnı aşınmıştır

- 13 Heybet ve şan âleminin taht süsleyen şahlar şahı
Adalet ve hak tahtının Cem makamlı padişahı
- 14 Yüce hükümdar, doğu ve batının padişahı
Cihan mülkünün yegâne vârisi, ikinci İskender
- 15 Saltanat tahtına şeref bahşeden, sultanlığın sermayesi olan
Adaletin önemli işlerini gören, müslümanlığa revnak veren
[hükümdar
- 16 Varlığıyla Osmanlı ülkesinin taze hayat bulduğu
İşi adalet olan şahlar şahı ikinci Osman Han
- 17 Öyle bir padişah ki âlem dîvânhanesinin tahtını süsler
Öyle bir padişah ki Süleyman tahtının pusatını atar
- 18 Baht ve ikbalin haşmetiyle göz alıcı padişah
Adalet ve insafın kemaliyle ebedî hükümdar
- 19 Bahtı İskender gibi yedi düvelin fethine talip
Hüküm ve fermanı Süleyman gibi rüzgâr üzerine galip
- 20 Hele ülkeleri fethetmeye başlasın görün onun ikbalini
Ne Türkistan'ı bırakır fethetmedik ne Kâfiristan'ı
- 21 Görün bir gün Mısır ve Yemen gibi İran ve Turan'ı
Vezirlik rütbesiyle değersiz bir kuluna verir
- 22 Değil denizde gemi, gökte hilal bile
Yüce lütfunun iyi kötü bir dilencisi olmuş
- 23 Eğer görünmez bir güneşe benzeyen bilgeliği
Işık saçsa gök sayebanının gölgesi Arş'a düşerdi
- 24 Fikrinin ışığı saltanat göğünün hem güneşi hem ayı
Cömert eli himmet âleminin hem denizi hem madeni
- 25 Himmet deryası olan cömert gönlünün ortasında
Keskin kılıcı o denizin inci dolu bir dalgasıdır

- 26 O mücevher kılıç ile o murassa kemerbend
O deniz coştukça beliren peşi sıra dalgalarıdır
- 27 Hem Bihzâd hem Mânî ne denli dikkat etse de
Atına binince ressamı resmini yapmakta âcizdir
- 28 Harika bir ilahi sanat, sıra dışı bir terkiptir
Çünkü yüzü suret bulmuş bir alev, atı cisimleşmiş bir
[rüzgâr
- 29 Cilvesi salınan tavusu utandıran o Anka kanatlı ejderha
Hakikaten ne güzel at olur
- 30 O miskli yelesiyle o edalı yürüyüşü gören
Kâkülü perişan dilberin salınışının temaşasını anmaz
- 31 O boy bos, o edalı yürüyüş, o nazik ve gönül çeken salınış
O yele, o alın, o endamlı ve uzun boyun
- 32 O dağ gibi bedenle o denli hızlı koşar ki
Yavaşça bir atılmayla denizi yel gibi geçer
- 33 Eğer Burak gibi zeminden Arş'a dek gezip dolaşacak olsa
Felek aynasına gölgesi düşmeden geçerdi
- 34 Kulağını dik tutup ileri fırlayınca aşırı hızdan
Çift temrenli uçan oka döner
- 35 Ey cihanı şenlendiren şahlar şahı, âlemin sahibi hükümdar
Ey Cem mülkünün ve Süleyman mührünün yaraşığı
- 36 Zamanında övgüler yazmakta Hâkânî'den de üstün
Bir şairi bulunan şanı yüce bir hakansın
- 37 Ben zamanın o Vassâf'ıym ki yüceltme ve övgüye gelince
Ne Firdevsî ne Hâkânî benimle denk olabilir
- 38 Ne Vassâf'ım ne Firdevsî, o mananın mucize söyleyeniyim ki
Tabirimle kalbin hâlleri vücut bulur

- 39 Hayalim mana ülkesinin kervanbaşısı
Gönlüm ruhani sırların mücevherli hazinesidir
- 40 İnci saçan şiir denizim dalgalanmayınca
Feleğin eteği murat incisiyle dolmaz
- 41 Zihin kazmasıyla imkân madenini kazanların
Şiirimin incisi gibi kıymetli bir cevher bulması ne mümkün
- 42 Sözüm güzel fikir ile yakut-i rümmânî oldukça
Dilimin kılıcından kan damlası saçılır sanırlar
- 43 Ben mananın öyle bir Hayder-i Kerrâr'ıyım ki
Hücumumdan zihin meydanı hayal yiğitlerine dar gelir
- 44 Fazilet marifettir bana ilim mana tefekkürü
Zamane eşrafının ilim ve irfanı mübarek olsun
- 45 Yeteneğimi ispat için sözümün şahitliği yeter bana
Kuran tefsirini tezvirat tuzağı yapmaya ne gerek var
- 46 Hüner Hak kelamının lütfunu yerinde bilmektir
Hakikatte gönül ehlinin kavrayış ölçüsü budur
- 47 Bu hüner gönül ehline Allah vergisidir, çalışmakla olmaz
Onu anlayan gönül ehli yine şiirinden anlar
- 48 Hasılı insana mana gerektir, yoksa ne yapsınlar
Suret kaydının esiri bir alay boş hayvanı
- 49 Kemal ehlinde lakırtı olmaz, yeterince laf ettin
Ey Nef'î, duaya başla ki kaside nihayete erdi
- 50 Yüzünü sür yüce Arş sarayının eşğine
Elini duaya kaldır, iste Mevla'dan bu ihsanı
- 51 Cihan durdukça o saltanatta ebedî olsun
Fâni âlem gölgesinde taze hayat bulsun

- 52 Süleyman gibi çıksın tahta, her gün adalet göstere
Dîvânının içi mahşer meydanı gibi dolsun
- 53 İkbal ve baht yıldızının ışığı her zaman
Âlemi süsleyen güneş gibi cihanı aydınlatsın

XII

Sultan Osman Han'a övgü (Rahmet ve mağfîret üzerine olsun)

Saf-der-i ma'nâ dil-i sâhib-kırânumdur benüm
Tîğî şemşîr-i cihân-gîr-i zebânumdur benüm

- 1 Mana safını yaran sâhib-kırân gönlümdür benim
Kılıcı benim dilimin cihanı fetheden kılıcıdır
- 2 Feleğin bağırını yardım, görünen Samanyolu değildir
Benim öç alıcı dilimin kılıcının yarasıdır
- 3 Kahramân'ım, mızrak ve kılıca ihtiyaç duymam
Cadı dilli kalem benim kılıç ve mızrağımdır
- 4 Vahyi tecrübe eden sihirbazım, Kelîm'in el mucizesi
Eğer istesem parmaklarımı oynatmaya bağlıdır
- 5 Hazinele düzen Hüsrev'im, mücevherim tükenmez
Gayb ilhamları benim Genc-i Şâyegân'ımdır
- 6 Hakk'ın feyzi ezelden beri muhayyileme bağlıdır
Mana ülkesi benim bahtiyar şairliğime vakfedilmiştir
- 7 Şiirimin karalamaları Rum ülkesini o kadar tuttu ki
Ben sanki Feyzî'yim, o benim Hindistan'ımdır
- 8 Şimdi Hallâk-i Meânî'nin hünerinin sırrı bendedir
Âlem baştan başa benim Isfahan'ımın kasabalarıdır
- 9 Ben zamanın Enverî'siyim gayb pergelinin noktası
Benim gaybı bilen gönlümün güneşinin topudur
- 10 Mana âleminde dolaşan güneşim, ışığım yere düşmez
Benim mekânım himmet istiğnasının Arş'ıdır
- 11 Ben zerrenin içinde gizli olan o güneşim
Hem cihan benim yıldızlar saçan alevimle doludur

- 12 İdrak aynasında öylesine görünmezim ki
Gönül tozu benim mana âlemimdir
- 13 Hayal gücünün kavrayamayacağı eşsiz bir cevherim
Bilginin altı yönü benim kâinatımdır
- 14 Muhayyile okulunun yaşlı hocasıyım
Güzel söz söyleyiş imtihan dersimin öğrencisidir
- 15 Aşk şahının bezminde güzel sözler söyleyen o nedimim
Can ve gönül dedikodusu benim sürçülisanımdır
- 16 Mana sabahının güneşi zihnimin meclisinde kadeh
Şarap benim ebediyen sürecek feyzimdir
- 17 Nazlı âşıkım, sarhoş olursam gam değil
Sakinin kan döken gamzesi benim gözcümdür
- 18 Aşk sırlarının ortağıyım, söylemek bana düşmez
Cananın kirpiğinin hançeri benim tercümanımdır
- 19 Manalar yaratan o şairim ki eğer söyleyecek olsam
Cebrail benim ifademin güzelliğinin divanesi olur
- 20 Aşk kadehinin sarhoşuyum, ağzım her ne kadar
Mana fıskıyesi ise de ilham olmayınca söyleyemem
- 21 Ama şimdi beni böyle denizler gibi coşturan
Benim nükte bilen padişahımın iltifatıdır
- 22 Dünyayı himayesine alan o şahlar şahı
Bütün şahların kıblesi benim eşiğimdir dese layıktır
- 23 Ayağına feleğin yüz sürüp benim cihan şahımdır dediği
Âdil yüce rütbeli hakan Osman Han
- 24 Zaman onun adaletinin devrinde övünüp
Bugünler benim zamanımın bayram ve nevruzudur der
- 25 Bütün eski tarihler benim hatırımdadır
Böylesine adil bir şahlar şahı âleme gelmemiştir

- 26 Felek veya devran kadrini benden iyi mi bilir
Övgüsünün hayali her dem benim canımın yâridir
- 27 Eğer felek huzurunda yeri öpmekle övünürse
Ayağının tozu zamana benim armağanım olsun
- 28 Bastığı toprağa yüzümü sürünce kimya buldum
O talih hazinesi boşa geçen zamanımda elde ettiğim nakittir
- 29 Altın saçan elinin meddahı olduğumdan beri
Hayal ürünü anlatılardan oluşan divanımın cildi güneştir
- 30 Övgülerinin bereketiyle ben sanki manalar âlemiyim
Şairlik hazinesi ve gönül çeşmesi deniz ve madenimdir
- 31 O abıhayat pınarı olan temiz yaradılışının
Bir damlasının hayali benim canımın canıdır
- 32 İkbalinin meclisine inci saçmaya geldim
Kuyumcuyum, bu gazel benim dükkânımın süsüdür
- 33 Âşıkım, divanelik benim canımın huzurudur
Dilberin gamzesi benim ansızın gelen belamdır
- 34 Ben aşkın istigña şarabının yakası yırtık sarhoşu
Fitne benim eteği belinde hizmetkârımdır
- 35 Zülfü onunla kafadar olmasa gamzeden kim korkar
Gamze zira benim gizli sırrımın mahremidir
- 36 Dağlanmış sine ile aşk bahçesinin bülbülüym
Yeni açılmış gönül goncası benim yuvamdır
- 37 Gönül yuvasını yakıp girdaba düşmüş bir ateşim
Dilberin halka halka zülfü benim dumanımdır
- 38 Denizlerin söndüremeyeceği aşk ateşiyim
Süveyda dâğının noktası benim ocağımdır
- 39 Nutka gelsem İsa gibi mucize nefesli Nef'îyim
Manaların Beyt-i Ma'mûr'u benim evim barkımdır

- 40 Hem kaside hem gazel bir taze vadidir
Bunlar benim mucize sözlü kalemimin icadıdır
- 41 Söz tamam oldu, şimdiden sonra dua etsem ne olur
Melekler benim gönüller fetheden şiirimin özlemindedir
- 42 Benim şen hayal şarabımın keyfi
Gönül ehlinin meclisini kıyamete dek coşturdukça
- 43 Saltanat tahtında gece gündüz neşe bulsun
Bu dua akşam sabah dilimden düşmez benim

XIII

**Sultan Osman'ın kasrına övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)**

**Teâlallah zihî kasr-i bülend-eyvân-i halkârî
Yed-i beyzâ-yı kudretdür meger kim dest-i mi'mârî**

- 1 Tealallah ne güzel halkârî yüce kubbeli kasır
Öyle ki mimarının eli kudret yed-i beyzasıdır
- 2 Nedir o neşeyle dolu yüce meclis, o ulu kasır
Feleğin telleri olsaydı bezmine ancak çeng olabilirdi
- 3 Eyvanının döşemesi feleğin Beyt-i Ma'mûr'undan yüce
Duvarının çinisi aynanın sinasından parlak
- 4 İşret gecesinin karası haremın mumunun isi
Saltanat sabahının beyazı sırmalı diba perdesi
- 5 O altın şemse etrafını o denli aydınlatmış ki
Gölgesinde sabah güneşinin izleri görünmez
- 6 Ufuktaki güneş ve sabah beyazlığı değil, çatını seyretmek
[için
Felek başını kaldırınca tacı ve sarığı yere düştü
- 7 Döşemelerine Dünyayı Gösteren Ayna desem şaşılır mı
Gökteki meleklerin sırlarının nakşı görünür
- 8 Mermerinde renk renk ve peşi sıra dalgalar değil
Yer yer cennet bahçesinin ırmaklarının aksi görünür
- 9 Mermerinde parlak güneşin aksini görenler
Bir hârâ yaygıda altın sırmalı bir gül sanırlar
- 10 Öyle ki o şadırvan havuzu her lülesinden
Hızır çeşmesinin aktığı mananın feyiz denizidir
- 11 Eğer bu revnak, bu safa Züleyha'nın kasrında olsaydı
Yusuf seyretmek için canıyürekten müşterisi olurdu

- 12 Seyretmesi o denli neşe uyandırır ve gam bırakmaz ki
Gören âşık sevgilinin can tüketen gamını yâd etmez
- 13 Felek bahçenin servisinin uzun boyunun düşkünü
Melek bahçenin güzel gülünün tutkun bülbülü
- 14 Mana cennetinin feyz-âbâdının gıpta ettiği öyle bir bahçe ki
Ağaçlarının tatlı meyvesi dilberdudağından iyi
- 15 İnleyen bülbülün nağmesinin nevrüz esintisi olduğu
Bir böyle bahçede gönül nasıl gül gibi açılmasın
- 16 Nedir gönül çeken, amber saçan bu şen bahçe
Çiçeklerin kokusu feleğin dimağını mest eder
- 17 Rüzgârı güzellerin saçlarının kokusunu yağmalamış
Her bir gonca bir attar dükkânı açsa şaşılır mı
- 18 Sabah rüzgârı Çin panayırında tellal olmuş
Bahçe çarşısının ortasında Tatar miskini mezata koymuş
- 19 Bir şair sümbül ve nesrininin kokusundan bahsetse
Şiirlerinin tomarı amber ve kâfur tütsüsü olur
- 20 Tozu o kadar hoş kokulu ki sabah vaktine
Çin ve Ferhâr güzellerinin saçlarının abirini andırmaz
- 21 Fezası gönül halveti gibi ruhani bir aydınlık
Havası can âlemi gibi toz dumandan pak
- 22 Deniz değil ilkbahar bulutudur, havasından
Rutubet alıp gökyüzü gibi yere düşmüş
- 23 Havasında rutubet o kadar ki nefes aldıkça
Abıhayat gibi insan vücuduna sirayet eder
- 24 Cihangir şahın gönlünü daima hoş tutsun diye
Havası böyle can bağışlayıp neşe verir
- 25 Ne şahı, zamanın İskender'i ki eğer Eflatun görse
Hâl ve ahlakının güzelliğine bin can ile meftun olur

- 26 Ne şahı, doğu ve batının sâhib-kırân şahı ki
Gaza kılıcının parıltısı güneş gibi âlemi tuttu
- 27 Zamanın atının yegâne usta binicisi ki
Nereye gitse fetih ve zafer bineğinin yanında peyki olur
- 28 Yegâne cihan fatihi, gölgesi felek olan güneş
Hayırseverlik makamını süsleyen zamanın hükümdarı
- 29 Yedi iklim topraklarının âlemi aydınlatan چراغی
Dokuz revaklı tahtın ay yüzlü padişahı
- 30 Süleyman tahtının süsü olan namli hakan
Muzaffer fatih, Ali cenginin saflar yaran yiğidi
- 31 Ali cenkli ve Süleyman görkemli Sultan Osman ki
Kan saçan kılıcı Arş'ın kemerine asılırsa yeridir
- 32 O şair sultan ki zamanı bilgi, idrak ve izan
Kumaşının pazarının gönlü bağlayan devridir
- 33 Zalimleri öldüren, korkusuz, ülkeyi şenlendiren
O şahın zamanında zalimlik ve zorbalığın adı anılmaz
- 34 Samanyolu değildir, kahır celladı adalet kılıcıyla
Zalim feleğin başının tepesine vurup yardı
- 35 Suya kanmış kılıcı fetih ve zafer baharının bulutu
Uyanık bahtı din ve saltanat ocağının چراغی
- 36 Kutsal ruhların gönlü gibi saf ve temiz vicdanlı
Akl-ı kül'ün tabiatı gibi tam ve doğru ölçülü
- 37 Felek azamet seyisinin çevik atının otlağı
Âlem saltanat Rüstem'inin kemendinin tutsağı
- 38 Sabah rüzgârı ahlakının kokusuyla yeryüzünü dolaşacak
[olsa
Felek Çin ve Rum ile Hind ve Bulgar'ı fark etmezdi

- 39 Kahır rüzgârı esince deniz ve kara bir olur
Zira deniz dalgaları gibi dağları birbirine vurur
- 40 Adil devrinin sevinciyle cihanın gönlü o denli şen ki
Sarhoş ve akıllıyı birbirinden ayırmak güç
- 41 Eğer adaleti gökte uçan kuşları da içine alacak olsa
Güzel keklik şahinin gözü önünde yürürdü
- 42 Fitne onun zamanında fattan güzellerin gönül yağmalayan
Zülfünün kıvrımından başka gizlenecek yer bulamaz
- 43 Cömert padişah, hüner gözetir şah
Ey Bârî'nin kudretinin kemali olan sanatının süsü
- 44 Ben öğrettim cihana düzgün şiiri ve şuh üslubu
Boş laf etmem, zamanın şairlerine meydan okuyorum
- 45 Benim hayal gücüm büyücüler çarşısında
Sihir dükkânı açacak olsa Harut'a yıllarca sihir öğretir
- 46 Akıl idrakimin allâmesinin eski bir öğrencisi
Felek muhayyilemin *Şehname*'sinin altın işlemeli bir cildi
- 47 Söz mucize beyanlı bir papağandır, kalemim üstadı
Kalem kılıç vuran bir Kahramân'dır, gönül silahdarı
- 48 Güneş muhayyilemin Cem'inin altın işlemeli kadehi
Zühre şairliğimin gelininin çeng çalan bir kölesi
- 49 Temiz gönlüm kenarında her iki âlemin karaltısının
Gizli bir kalemkârî nakış olduğu o parlak levhadır
- 50 Ben âlemin cüzlerinden seçilmiş küçük cihanım
Yine aramızda zerre miktarı fark yok
- 51 Gönlüm marifet madenidir, hayalim mana denizidir
Eğer kalemim haşre dek inci saçsa bunda ne var
- 52 Her sözüm o madenin bir tane şah elması
Her kasidem o denizin bir dizi şahane incisi

- 53 Girdabının dönüşünden feleğin musiki dersi aldığı
O coşkun deniz benim hayalimdir
- 54 Muhayyilemin aynasında dönen feleğin aksini gören
Mana denizinin kıvrım kıvrım girdabıdır sanır
- 55 Çer çöpü bile hurilerin kirpik sadağının süsü olan
Cennet bahçesi hoş safa bahşeden şairliğimdir
- 56 Ken'ân kuyusu bakirelerin güzellik seyrinin Yusuf'tan
Mısır kadınlarının öcünü aldığı divitimin yatağıdır
- 57 Hem Mısır'ın Kelîm'i onun söz Nil'inin cihana
Mana şerbeti olduğu canımın şeker çiğneyen kalemidir
- 58 Mana sineden dimağ ve ağza gelince can bulur
Onun hayalleri sanki gönlün İsa nefesleridir
- 59 Şimdiden sonra duaya başla Nef'î, bırak bu davayı ki
Hasmın da bu davaya belki itirafı vardır
- 60 Bu lacivert kubbe böyle ayakta kaldıkça
Cihan mamur ve adil şah mimarı oldukça
- 61 O âlemi süsleyen kasırda daima safalar eylesin
Ayna marifetli gönlü her dem kederden pak olsun

XIV

Fetih Kasidesi

Sultan Osman Han'a övgü

(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)

Âferîn ey rûzgârün şeh-süvâr-i saf-deri
Arşa as şimden girü tîg-i Süreyyâ-cevheri

- 1 Aferin ey zamanın saflar yaran şehsüvarı
Bundan sonra Süreyya cevherli kılıcını Arş'a as
- 2 Kıymetli cevherden kılıcı bir daha çarka çekme
Elmas parçasıdır, bileyi taşını ne yapsın
- 3 Ahmed'in dininin livâü'l-hamdini yücelttin
Hakikaten kâfire Ali'nin kudretini gösterdin
- 4 Murtazâ'nın ruhu kılıcın için yemin etse ne var
Peygamberi hoşnut eden bir gaza ettin
- 5 Atının tozu fırtınanın yolunu kesdiyse de
Bir hamlede düşman ülkesini perişan ettin
- 6 Gökte hilal sanma, senin cengini görünce
Behrâm titredi, elinden altın hançeri düştü
- 7 Kılıcın o kadar kan döktü ki onun aksiyile
Nilüfer kubbe yakut bir kâseye döndü
- 8 Güzellerin gamzesi gibi yine ucundan kan akmakta
Böyle kalırsa eğer denizi ve karayı aynı renge boyayacak
- 9 Sen kanlar saçan kılıcınla dolaştıkça
Belki gönül gemisi gibi kan denizine batardı
- 10 Dokuz göklü gemisinin yelkeni ve çapası
Bahtının sancağının kumaşı ve üzengin olmasa
- 11 Elinde şimşek gibi parlayan mücevherli kılıç mı
Veya doğunun güneşi denize mi daldı

- 12 Düşmana mücevher kaplı topuzu savurdukça
Sanki elin âleme bir avuç mücevher saçardı
- 13 Her çadırı köpük kabarcıkları gibi olan
Kutlu ordun şaşkınlık veren bir denizdir
- 14 Saf saf askerler o denizin art arda dalgalarıdır
Ejderha görünüşlü her top da bir timsah olsa şaşılır mı
- 15 Onun her alayı tufan koparan bir dalgaya benzer
Kâfir askerleri önünden çer çöp gibi kaçsa şaşılır mı
- 16 Sen güneş gibi tek başına kılıçla meydana çıksan
Düşman askerinin kargaşa ve kötülüğü sana işlemez
- 17 Varlığın din ve saltanatın şebçerağıdır
Çember gibi yedi felek onu korumak için kat kat olmuş
[ejderhadır
- 18 Düşmanın askeri tamamen Kahramân olsa da
Bu ikbal ile bundan sonra sana karşı duramaz
- 19 Kâinatın dokuz kubbeli camiinin minber hatibi
Bundan sonra lakaplarına şöyle başlasın
- 20 Deniz ve karanın güneşi, doğu ve batının sâhib-kırânı
Namlı şehsüvar, bahadırlık sancağını açan
- 21 Saltanat göğünün kutsal ışıklı güneşi
Azamet meclisinin güneş taçlı Cemşîd'i
- 22 Saltanatın geçer akçesi, emniyet ve asayişin sermayesi
Din ve saltanatın yardımcısı, murat bahşeden sultan
- 23 Yüce mertebeli şah Gazi Osman Han ki
Felek böylesine cengâver bir şahlar şahı görmemiştir
- 24 Cihanı süsleyen usta bir şehsüvardır ki
Göğün güneş ve yıldızları atının nalı ve çivisi olsa yaraşır

- 25 Ülkeler fetheden bir yiğittir ki cenge çıktıkça
Cebrail kılıcı ve miğferine İnnâ fetahnâ okur
- 26 Yüce soylu adil padişah ki Keykubâd ve Kayser'i
Kendine çavuş ve derban etse yaraşır
- 27 Gök tahtlı bir hükümdar ki kapısının toprağı
Ezelden beri cihan padişahlarına secdegâh olmuş
- 28 Tahtı gökyüzünün dokuz revaklı şehnişini
Ülkesi cihanın yedi ikliminin bayram yeri
- 29 Yücelik azamet tahtının en düşük payesi
Saltanat ikbal sarayının eski bir kölesi
- 30 Her ne yaparsa zamanın insanları düşüncesine tabi
Her ne emrederse felek fermanının kulu
- 31 Kılıcının şimşegi ateşin tabiatına terbiye verecek olsa
Kül yağınını elmas madeni yapardı
- 32 Eğer adaleti cihan meclisini süsleyecek olsa
Pervanenin kanatları muma külâh sorgucu olurdu
- 33 Adaletinin gölgesinde âlem öylesine rahat ki
Dişi ceylan erkek arslanın göğsünde uyur
- 34 Onun hamilik özelliği âleme yayılacak olsa
Suyun üstüne ateş nakışları dahi yapılırdı
- 35 Lütuf eli yere o kadar gümüş ve altın saçtı ki
Gökte görünen yıldızların harmanı değil onun yansımasıdır
- 36 Ahlakının rayıhasının övgüsünü yazacak olsa
Kalemin ayağının tozu âleme keskin bir misk kokusu verirdi
- 37 Misk ve amberi birbirine bulanacak olsa
Zaman ahlakının semtinin toprağının kıymetini bilirdi
- 38 Ey dileğine kavuşan, saflar yaran, kırân sahibi şahlar şahı
Ey adalet ve hak tahtının din önderi hükümdarı

- 39 Övgüsüne sıra gelince sihir gösterirdim ama ne yapayım
Hak övgülerini tasavvur kaydından azade tutmuş
- 40 Zamanın fazilet saçan herzevekilleri
Eğer ehil olsalardı aczime bir hüccet alırdım
- 41 Tefekkür âleminin en bilgili âlimi ben olsam da
Övgülerini hakkıyla ifade etmekte hâlâ âcizim
- 42 Hatta şiir kanununda, nükteleri bağlayıp çözmede
Fikir ve hayal hikmetinin en büyük filozufu olsam da
- 43 Gerçi şairlerin çoğu lafçı olur ama
Laf ve iddia bir yana, bunlar özellikle içten sözlerimdir
- 44 Ben övünmem, değerimi gönül ve ilim ehli bilir
Arifim, edepten yoksun boş laf etmek bana düşmez
- 45 Kalemim yüz binlerce mucize göstermeyi iş edinmiştir ki
Musa'nın ejderinden başkası ona emsal olmaz
- 46 Kemâl'in Dîvânı'ndaki bütün sırlar harfidir
Enverî'nin gönlündeki dâğın mühresi noktasıdır
- 47 Şairliğim o tapınaktır ki duvar resminin
En nazik gamzesinin oku taşa bile işler
- 48 Öyle bir resim ki nefesimin bereketiyle can bulacak olsa
Her biri gönül şehrinin cihanı süsleyen bir dilberi olur
- 49 Benim her hayalim çeyiz süs ve takıları
Bu âlemden olmayan nazlı bir gelindir
- 50 Elbisesinin atkı ve çözgüsü melek saçlarının teli
Başörtüsü cennet hurilerinin gömleğinin parçasıdır
- 51 Tevhit idrak şarabımın akli coşturan şarap küpü
Tahkik tasavvur sakimin kadehinin tortusudur
- 52 Fitnenin gittiği yol kalemimin gölgesinin hattı
Feyzin sağlam ipi şiirimin mıstarının atkısı

- 53 Nerede ben, nerede yine nükte bilen şahın tarifi
Ne yapayım, hayal pehlivanını zapt edemem
- 54 Övgülerinin tefekkürü zihnime can gıdasıdır
Eğer o sevdadan uzak kalırsam gönül helak olur
- 55 Övgüsünün iksirinin özünü tertip edince
Kıskançlıktan zihnimle her an danışıklı dövüş yaparım
- 56 Hem kimyager güneş duymasın diye korkarım
Yoksa bin şevk ile o da bir müşteri olur
- 57 Zerresini güneşe, tozunu rüzgâra kim verir
Kuyumcuyum ben, öyle cevheri dünyalara değişmem
- 58 Böyle cevher var elimde, dünyayı ne yapayım
Felek İskender aynasını başına çalsın
- 59 Âlemi etki altına almak için şairliğime mühür gerekmez
Ben hayal ülkesinin Süleyman'ıym yüzüğü ne yapayım
- 60 İnsan ve periler sözümü o kadar hürmetle dinler ki
Her ne desem ism-i azam gibi tesirli olur
- 61 Ey Nef'î, bundan sonra saltanata duaya başla
Bir dua et ki güzelce kabule mazhar olsun
- 62 Doğu ve batının sâhib-kırân hükümdarı
Sabahın altın dizginli atıyla dolaştıkça
- 63 Allah din ve saltanatın sancaklarını yüceltsin
Nereye giderse fetih ve zafer rehberi olsun
- 64 Savaş meydanına atıldığın müddetçe
Din düşmanının başı yolunda ayaklar altında kalsın

XV

**Sultan Murâd Han'a övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)**

Esdi nesîm-i nev-bahâr açıldı güller subh-dem
Açsın bizüm de gönlümüz sâkî meded sun câm-i Cem

- 1 İlkbahar rüzgârı esti, sabah vakti güller açıldı
Açsın bizim de gönlümüz, medet saki Cem kadehi sun
- 2 Erdi yine nisan, hava amber mizaçlı oldu
Âlem cennet içinde cennet, her köşe bir İrem Bağı
- 3 Gül devri işret vakti, zevküsefa zamanıdır
Bu mübarek mevsim âşıkların bayramıdır
- 4 Dönsün yine kadehler, boşalsın meyhaneler
Çalgıcılar çaldıkça raks etsin kendinden geçenler
- 5 Meyhanenin sabah akşam bahçeyi kiskandığı bu zamanda
Şeyhülharemler dahi sarhoş olsa, dilber sevse mazurdur
- 6 Ya çaresizler, düşkünler, avareler ne yapsın
Ay parçaları kadeh sunar, içmemek zulüm olur
- 7 Yâr olunca, Cem kadehi olunca, böyle neşeli bir dem olunca
Bu zamanda çalıp söylemeyi ganimet sayan kişi arıftır
- 8 Mest ve hoş gönülle bir elde lale renkli kadeh
Bir elde büklüm büklüm zülûf tutan o rint zevki tam eder
- 9 Lütfet saki, nazı bırak, şarap sun zira bu böyle kalmaz
Dolsun sürahi ve testi, kadeh de boş kalmasın
- 10 Her yeni biten gül dalı eline şarap kadehi aldı
Ey gonca dudaklı servi boylu lütfet açıl, sen de gül
- 11 Bu tortusu bu süzülmüşü deme, dönsün kadeh, gam yeme
Sen de devridaim kanununa uy, hiç durmadan şarap sun

- 12 Şaraptır âşıkların mihenki, gönül fitnesi, gönül hoşluğu
Pirimuganın sermayesi, güzeller meclisinin süsü
- 13 Şarap akıllıyı irşat eder, âşıkları bahtiyar eder
Sele verir, yele verir, gönüllerde gam tozu bırakmaz
- 14 Şarap akan ateştir, sırça kadeh içinde laledir
Veya sabah rüzgârının açtığı çiy kaplı bir goncadır
- 15 Saki medet şarap sun bize, Cem ve Key kadehi sun bize
Peşi sıra rıtl-i girân sun bize, gitsin gönüllerden elem
- 16 Biz başına buyruk âşıklarız ama şarabın esiriyiz
Âşıkız, gönül vermişiz, bizden keremini esirgeme
- 17 Bir kadeh sun Allah için, bir kadeh de o ay yüzlü için
Ta ki şahlar şahının övgüsü için elime kâğıt ve kalem alayım
- 18 O saltanatın güneşi, o memleketin usta şehsüvarı
Mecliste Cem, cömertlikte Hâtem, herkesçe övülen
- 19 Zamanın şehsüvarı, Rum ve Zengibar'ı karıştıran sultan
Haşmetli düşman avcısı, Feridun sancaklı Behrâm
- 20 O ülke ve milletlerin süsü, din ve saltanat sermayesi
[padişaha
Feridun'un tacı ve Cem'in tahtı ezelde verilmiştir
- 21 Arap'ın Faruk'unun İslâm'ını, Acem'in Pervîz'inin
[saltanatını
Şahsında barındıran Osman soylu hakan
- 22 Şahlara taç veren, ülkeler alan devletlü Sultan Murâd
Hem padişah hem Kahramân, Cem haşmetli sâhib-kırân
- 23 Bahtı kutlu şahlar şahı, taç ve tahtın ziyneti
Bahtı kavi, ikbali sağlam, Yusuf huylu İskender
- 24 Cihanı süsleyen şah mıdır, yeri bezeyen ay mıdır
Gözü pek Behrâm veya cömert güneş midir

- 25 Cem gibi şah yaradılışlı, Rüstem gibi sâhib-kırân
Hem Meryem'in İsa'sı gibi gönül ehli ve kutlu nefesli
- 26 Dünya ve nimetleri nedir veya cennet olsa olmasa nedir
Zira nakit ve peşin para yanında senin lütfun bir midir
- 27 Şaşılacak sır, harika yaradılış, bütün hünerlerden nasipleniş
Mecliste şuh ve gönülçelen, savaşınca da kükremiş arslan
- 28 O yırtıcı arslan öfke ile eline kılıcını alıp
Meydana ayak basınca cihan zangır zangır titrer
- 29 O padişah cenge girince ovaları gül renkli eder
Hasmı Sam ve Güstehem dahi olsa dünyayı dar eder
- 30 Tek başına düşmana at sürerken silaha ve zırha bakmaz
Düşmanlarına asla yokluk çölünden başka bir yer kalmaz
- 31 Ey yaradılışı yüce sultan, ey itikadı temiz hükümdar
Ey adaletli şah, ey muhterem padişah
- 32 Sen şanlı bir şahsın, zamanın şahlar şahısın
Yani sen bir hakansın, ben de devrinde Hâkânî'yim
- 33 Gerçi elim boş ama henüz levh ve kalem yaratılmadan
[önce
Gönül ehliyle aynı mektepte zor derslerin öğrencisiydim
- 34 Bütün âlem bir yana olsa sözde bana benzer bulunmaz
Tumturaklı ve hoş edalı üslupla ne Hâfız'ım ne Muhteşem
- 35 Hâkânî'yim ben, Muhteşem yanımda bir hizmet eri
Kalemim ince ve bam tellere değdikçe Hâfız'ın dili tutulur
- 36 Ey Nefî, yeter, iddiayı bırak, dünya ile kavgayı bırak
Feleklere istiğnayı bırak, hemen yüzünü yere sür
- 37 Kaldır elini, dua et, kasiden nihayet buldu
Şimdi dua etmek sana hem sevap kazandırır hem çok
[mühimdir

- 38 Kaside değil bir kitap, seğmelerle dolu bir mecmua
Her nüktesi sözün en güzeli, her beyti hikmetler hazinesi
- 39 İster asayiş ister kargaşa içinde bulunsun, bu cihan yerinde
Durdukça o yüce himmetli padişah ikbal ile mutlu olsun

XVI

Sultan Murâd Han'a övgü
(Rahmet ve rıza üzerine olsun)

Şükr kim bî-minnet ü bî-ıztırâb-i rûzgâr
İzzet ü rif'atle oldum kâm-yâb-i rûzgâr

- 1 Feleğe minnet duymadan ve ıstırap çekmeden
İzzet ve yücelikle hayattan murat aldım şükür
- 2 Felek değirmeninin çarkının dolabının gıcirtısı
Sanki baht uykusunu uykudan uyandırdı
- 3 Talihimde baht uyandı veya feleğin fitneci
Gözü uyku tutmayan gamzesi uykuya vardı
- 4 Kaza çektiğim bütün eziyetleri telafi etti
Feleğin sayısız zulmünün hatırası gönülden gitti
- 5 Bir yanda gam, bir yanda feleğin kahır ve azabının
Gönlümü perişan ettiği o günler geçti gitti
- 6 Himmet peyki gibi feleğin eteğinin
Belinde olduğu zamanlar geldi
- 7 Bu Hakk'ın lütfudur, yoksa feleğin
Tersine dönüş hükmünün zarureti buna manidir
- 8 Şükrü sürekli tekrar etmek vacip değil mi
Zira feleğin böyle bir değişimini görmedim
- 9 Alçak feleğe ben naz ederim, bundan sonra
Feleğin naz ve azarı bana tesir etmez
- 10 Âlemde baştan başa şanını yücelterek
Felekten nasiplenen şimdi ancak benim
- 11 Bundan âlâ şeref olur mu ki Cem makamlı
Feleğin eşiğine gölge gibi yüz sürdüm

- 12 Kader ressamı elkabının nakşını
Feleğin dokuz kubbeli kemerine ziynet yapmış
- 13 Âlemi aydınlatan kılıcının cevherinin o şimşegi
Gökteki güneş ve aya ışıltı verir
- 14 O ulu şahlar şahı ki ona hürmet ile
Feleğin beğenilmiş hitabı hep böyledir
- 15 Cem maiyetli Kahramân, muhteşem sâhib-kırân
Zamanın âlemce seçilmiş şahlarının hülasası
- 16 Yedi iklimin hükümdarı, deniz ve karanın padişahı
Zamanın yeri saltanat olan adil sultanı
- 17 Şah alametli şehriyar, Müsteân olan Hudâ'nın gölgesi
Âlemin kutbu, zamanın gerçek mehdisi
- 18 Saltanat ocağının şebçerağı Sultan Murâd
Âlem meclisinin mumu, zamanın güneşi
- 19 Şanlı hükümdar ki askerlerinin her biri
Zamanın Erdeşir, Behmen ve Efrasiyab'ı
- 20 Âlemin asilerini hep emrine boyun eğdirdi
Şimdi devletle zamanın kullarının maliki odur
- 21 Adaleti âlem tezgâhına taze revnak verdi
Âlemin harap hâli yine muntazam oldu
- 22 Kaleminin damlası ve kılıcının parıltısı zamanın ışıltısı
[olmasa
Din ve saltanat böyle revnak mı bulurdu
- 23 Şirazesini eğer adalet ipiyle bağlamasa
Zamanın kitabının cüzleri dağılırdı
- 24 Adaletinin zamanı âleme mutluluk baharının mevsimi
Lütfunun devri cihana zamanın gençlik günleri

- 25 Kılıcının korkusu cihana ani ölüm hatırası
Cömertliğinin bolluğu kâinata gök kapılarının açılması
- 26 Uyumayan bahtının gözü doğu ve batının bekçisi
İktidarının kahr eli âlemin elini бүker
- 27 Felek senin kapının toprağına bağlansaydı
Ne yapacağını bilemeyip âlemi böyle devretmezdi
- 28 Ey padişah, ey şehriyar, ey hükümdar, ey şahlar şahı
Ey cihanın sahibi, zamanın felek makamlı şahı
- 29 Birkaç zamane köpeğı çatıp sataştılar
Kapında bir dilim ekmeğı bana çok gördüler
- 30 Her biri zulümde feleğın işlerini gören
Bu alçak ve eşek tabiatlılar gönül ehlinin düşmanıdır
- 31 Onun için biraz boş laf gerekti ne yapayım
Yoksa feleğın hitabı bana daima böyledir
- 32 Rum'un Örfî'si, asrın Enverî'si, zamanın Hakânî'si
Âlemin vahye mazhar olmuş mucize nefesli Feyzî'si
- 33 Zamanımda marifet sikkesine adını yazdırarak
Dünyada kâm almış şiir tahtının padişahı benim
- 34 Surette şiirin mamur ülkesinin hâkimi
Mana âleminde zamanın hanesi harabı
- 35 Fikrimin bakiresi, hayal hareminin melikesi
Şuh şairliğim âlemin hazırcevap gamzesi
- 36 Hat yazısında fikrimin bakiresine
Âlemin misk nikaplı ay yüzlü güzeli dense yeri var
- 37 Söz nihayete erdi ey Nefî, bu dava daha ne kadar
Boş lafları bırak bundan böyle ey âlem arsız
- 38 Başla içtenlikle saltanat ve ikbalinin duasına
Âlemin genci yaşlısı canıyürekten âmin desin

- 39 Gökyüzünün altın üzengili padişahı
Feleğin gümüş atıyla gezdiği sürece
- 40 Feleğin bu tınâbsız otağı ayakta kaldıkça
Adaletinin gölgesi âlemin başında ebedî dursun
- 41 Adaletle âlemi mamur ve abat ettikçe
Âlemin hakkında ettiği dualar kabul olsun
- 42 Saltanat tahtında haşre kadar sıhhatte olsun
Ömrü ve saltanatı daim olsun, âlemin bahtıyarı olsun

XVII

**Şanı yüce fermanıyla Sultan Murâd Han hazretleri,
zamanın usta binicisinin atlarına övgü**

**Bârekallâh zihî rahş-i hümâyûn-sîmâ
Ki komuş nâmını sultân-i cihân Bâd-i Sabâ**

- 1 Berekallah cihan sultanının adını
Bâd-i Sabâ koyduğu ne mübarek simalı at
- 2 Sabah rüzgârı da neymiş süratte yıldırım desem yaraşır ki
Koşarken ona gölgesi bile arkadaşı olamaz
- 3 Eğer zihin şatırı ile koşacak olsa
Onu da gölgesi gibi yolda bırakır
- 4 Binicisi yanlışlıkla dizginini biraz gevşetecek olsa
Gölgesi yere düşmeden âlemi kateder
- 5 Eğer Tayyâr olmasa ona kuş bile yetişemez derdim
Zira onun tozuna ne fırtına ne sabah rüzgârı yetişir
- 6 Öyle bir Tayyâr ki o cihanı dolaşan bu çevik ata
Ne Anka ne Hüma asla denk olamaz
- 7 Serâser gâşiyesiyle çıkıp yürüyecek olsa
Uçmak için nurdan kanadını açmış melek sanırsın
- 8 Bir göz yumup açincaya dek âlemi kateder
Bu kadar çabuk ve süratli at olur mu acaba
- 9 Ancak Evren olsun veya Saçlı Doru ya da Mercan
Ya da Celali Yağız ya da iki Edhem ya da Tuma
- 10 Öyle bir Evren ki ne zaman yükseğe sıçrasa
Sanki hışım ile uçarak bir ejderha gelir
- 11 Bir şair süratinin övgüsünü yazacak olsa
Kalemi elinde durmaz ok gibi ileri atılır

- 12 Öyle bir Saçlı Doru ki kanat açmış bir Anka
Uçtuğu zaman bir kanadıyla korkusuzca uçar
- 13 Öyle bir Saçlı Doru ki sanki yanan bir ateştir
O amber kokulu siyah yelesi onun dumanıdır
- 14 Bu da Evren gibi yükseğe sıçrasa
Binicisi Zâl-i Zer ve kendisi sanki Anka olur
- 15 Öyle bir Mercan ki ayağına çabuk ve süratli
Ona ancak gül renkli gözyaşı eşlik edebilir
- 16 İstese bu da bir kıl ucunda yürüyebilir
Belki ara sıra rakkaslık ettiği de olur
- 17 Zira âlemi o denli süratle devreder ki
Seyreden hareketini şule-i cevvalé sanır
- 18 O Celali Yağzı da o kadar süratlidir ki
Uçsuz bucaksız dünya ona dar bir ova gelirken
- 19 Kalem atı gibi koşmaya başlayacak olsa
Geniş ova ona ancak noktanın merkezi olur
- 20 İki Edhem de birbirinden asla farkı olmayan
Öyle iki şuh Arap dilberidir
- 21 Eğer melamet ehli Mecnun bunları görecektse
Leyla'nın güzelliği bir daha aklına bile gelmezdi
- 22 İnancım bu ki birinin bile benzeri bulunmaz
Bulunsa bile ikisi bir yerde bulunmaz ancak
- 23 Yine cihanı süsleyen şahlar şahının ahırında
Birbirinden güzel daha ne atlar bulunur
- 24 Evvela birisi Kapuağası Dorusu'dur ki
Koşması için ona dağ ve ova birdir ,
- 25 Eğer koştuğu meydan mana ülkesi olsa
Şiirlerin zemininin tozu sürme için bile kalmazdı

- 26 Biri de Arslan Dorusu'dur ki gemini gördükçe
Kendisi zincir çiğneyen erkek arslan ile aynıdır
- 27 Zapt etmesi kolay olsun diye
Boynuna altından iki zincir vurulur
- 28 Cebeli Doru ile işte Kayışoğlu Dorusu
Mesela her biri süratte nasıldır kıyas et
- 29 Kaza oku eğer her biriyle koşacak olsa
Menzile göz nuru gibi beraber ulaşır
- 30 Birisi de Ağa Alacası ki onun da
Methini böyle eda etsem yaraşır
- 31 Gök koşuşlu, yeryüzünü dörtнала dolaşan
Rüzgâr ayaklı, âlemi aşıp geçen şule-i cevâlâ
- 32 Bir de Şam Alacası ki ne zaman yürümeye başlasa
Sanki kırmızı kabâlı bir güzel salınmaya başlar
- 33 Bu cilve, bu naz eğer Behrâm'ın Aşkar'ında olsa
Zühre gökten iner ona Dilârâm olurdu
- 34 Öyle bir hayran bırakan aldaticı yürüyüşlü Gülgûn ki
Kudret eli cümle endamına kına yakmış sanırsın
- 35 Biri de Dağlar Delisi'dir ki koşmaya başlayınca
Zelzeleden dağ ve denizin titreyişi bir olur
- 36 Dörtнала koştuğunda yer gök sarsılır
Sanki kıyamet koparır ama
- 37 Yürümeye başlasa güzel bir dilbere döner
Cilveye başlasa sanki cennet tavusudur
- 38 Adı Dağlar Delisi, kendisi ahu-yı Harem
Perçemi Çin sümbülü, alını Hıtâ dibası
- 39 Yürüyünce ne zaman yelesi dağılacak olsa
Onun misk kokusuyla havanın koynu dolar

- 40 Birisi de Sürahi-i Ser-erfâz ki
Felek ayağına yüz sürmek için iki büklüm olsa yaraşır
- 41 Nedir o biçimli boyun, o dolgun sağrı
Hakikaten endamı pek güzel cihan şuhudur
- 42 İşvede, cilvede, mestane salınıştâ
Müstesna bir güzel varsa yine odur
- 43 Salınıp her tarafa naz ile yürüdükçe
Bir bakışıyla cihanın canını yağmalar
- 44 Olsa olsa ona muadil dilber Dilnüvâz olur
Yoksa âlemde başka emsali ve dengi bulunmaz
- 45 Onun da edasını, tavrını nasıl tarif edeyim
Bunun gibi şuh ve güzel dilber görmedim
- 46 Güzel huyu yerinde, hareketleri ölçülü
İşvesi, cilvesi hep birbirinden âlâ
- 47 O eda, o yürüyüş, o göz ucuyla bakış
Şuh dilber gibi işveleri gönül çelici
- 48 Hele tasviri Çin'e armağan gitse olur
Gerçek şu ki Mevla'nın sanatı işte budur
- 49 Her ne zaman istiğna ile yürüse
Gökyüzü atlası ona payendâz olsa yaraşır
- 50 O kadar anlayışı keskin ki
Binicisi kaşının ucuyla işaret etse koşmaya başlar
- 51 Ona cennet Burak'ı dersem yaraşır
O kadar ki buna hürmet hakikaten layıktır
- 52 Ayağının önünde melek gâşiyedâr olsa yeri
Altın nalına güneş yüzünü sürse yeridir
- 53 Hudâ'nın gölgesinin ona mutlulukla bindiği
Mübarek ayaklı o ata bu şeref çok mudur

- 54 Zamanın mehdisi, kâinatın nüvesi
İki cihanın güneşi, Hudâ'nın gölgesi, hidayet nuru
- 55 Gönül ehli, cömerlik madeni, âlemin şehsüvarı
Cem huylu padişah, ülkeler fetheden İskender
- 56 İkbal zevkine varan, kutluluk cihanının kadehi
Saltanatın revnakı, din ve dünyanın bezeği
- 57 Ay yıldızlı şah, şanlı Sultan Murâd
Maiyeti yıldızlar olan şah, memleketler süsleyen ay
- 58 Her ne emretse kaderin hükmünü imzaladığı
Şanı yüce ve adil padişah
- 59 Cihan padişahlarının her daim eşğine
Alınlarını sürdükleri o ulu hükümdar
- 60 Bütün cihan şahlarının baştan başa kulu oldukları
Hüma gölgeli, kutlu ıııklı o padişah
- 61 O öylesine iyiliksever ve cömert bir ulu hükümdar ki
Bir eli cömertlik denizi, bir eli bağış bulutudur
- 62 Devrinde Peşeng ve Dârâ âleme gelseler
Biri derbanı biri imrahoru olurdu
- 63 Cömertliğinin damlasıyla bahar bulutu inci saçır
Ahlakının kokusuyla sabah rüzgârı galiye miski saçır
- 64 Eğer ahlakının kokusuyla sabah rüzgârı bahçeye varacak
[olsa
Lale de sümbül ve gül gibi kokardı
- 65 Cömertlik neminin bereketiyle filizlenecek olsa
Nergisin altın kadehi elinden düşmezdi
- 66 Hükmü eğer eşyanın tabiatını değiştirmeyi istese
Gam zehrinin kâsesi gönüle şarap kadehi olurdu

- 67 Ama meşrebinde var olan o güzelliğin aksine
Şarap keyfi insana zehir neşvesi verir
- 68 Eğer cihan bilgeliğinin ışığından nasiplenecek olsa
Zerre âleme güneş kadar ışık verirdi
- 69 Düşman onun keskin kılıcını yâd edince
Yürekleri çam fıstığı kozalağı gibi yüz parça olur
- 70 Adil hükümdar, taç sahibi padişah
Ey sancağı güneş, tahtı felek olan şahlar şahı
- 71 Şairlik atımı ben de armağan sunsam olur
Onun yüzünü göstermesi de bir başka zevk verir
- 72 Benzemez bunlara o, görülmemiştir onun tarzı
Edası ve salınışı baştan ayağa yepyeni
- 73 Arş'ta gezmeye heves ettikçe manada koşuşuna
Gök meydanının sahası dar gelir
- 74 Cebrail'in kanadı boynuna tarak olsa yaraşır
Hurilerin zülfü ayağının kösteği olsa yeridir
- 75 Gerçi şahlar şahının ahırına layık değildir
Has bahçede otlasa yeridir
- 76 Cirit oynamaya uygun değil ama
Bahçe gezmesine çıktıkça ona binsen yaraşır
- 77 Dilerim Allah teala ömrünü artırsın
İltifatınla bu gönlü ölmüşü ihya ettin
- 78 Lütuf ile bir böyle kasideye yükümlü kıldın ki
Cümle şairler bir araya gelse nazire diyemez
- 79 Doğudan batıya kadar bütün şairlere çağrı
Böyle bir kaside söyleme cesareti bulan var mı
- 80 Söyleten cihan sultanının himmetidir
Yoksa nerede ben, nerede böyle güzel kelimeler

- 81 Saltanatında Örfî gibi meşhur olsam bunda ne var
Benim gibi temiz edalı bir şair mi var
- 82 Söz tamam oldu, lafı bırakalım ey Nef'î
Onun saltanat ve ikbaline içtenlikle dua edelim
- 83 Gündüzün kır atıyla gecenin yağız atı peş peşe
Haşre dek birbiri ardınca belirdikçe
- 84 Baht seyisi Murâd'ının atını sürsün
Mevla şerefli zatını hatadan korusun

XVIII

Sultan Murâd'ın Ağa Alacası adlı atının niteliği

Teâlallah zihî rahş-i hümayûn-i hüma-sâye
Ki tasvîr-i dil-ârâsı yeter eglence dünyâya

- 1 Tealallah ne kadar Hüma gölgeli mübarek at ki
Güzel tasviri dünyayı eğlendirmeye yeter
- 2 Ağa Alacası o hoş endamlı ve güzel Gülgûn ki
Perçemi, boynu ve kuyruğu kınaya muhtaç değildir
- 3 Nedir o yürüyüş işvesiyle o biçimli yüz
Gören Hak tealanın sanat eserlerine hayran kalır
- 4 Ne zaman naz ile yürüyüp salınacak olsa
Güzel yüzlü, allar giymiş bir güzele döner
- 5 Bedeninin tüyleri o denli kırmızı ve parlak ki
Kaftanını al dibaya benzetirsem layıktır
- 6 Süratinin şiddetiyle bedeninde ter dalgalandığında
Dalgalı ve parlak al hârâyâ döner
- 7 Eğer böyle gönül süsleyen bir yürüyüşe malik olsaydı
Behrâm Dilârâm'ı bırakıp Aşkar'a meylederdi
- 8 Gönül çelen salınışının dünyayı meftun ettiği yetmez
Felekler de melekler de temaşasına hazırdır
- 9 İnsan tavırlarının meftunu, melek yürüyüşünün hayranı
O salındıkça hayret tepetakla yuvarlansa ne olur
- 10 Eğer gezmek için mana meydanına ayak basacak olsa
Muhayyile kızları temaşaya çıkıp saf saf durur
- 11 Koştukça uçan kuştur sanki, kecinin eteğinin kenarı
Bu yüzden Anka'nın kanadına benzer
- 12 O kadar süratlidir ki nalı gül yaprağına dokunsa
Mıhının ucu iz bırakmaz

- 13 Gariplik bundadır ama dörtnala koşunca
Nalının şimşegi mermere dokunsa eritir
- 14 Ayağının darbesi yer öküzünün başını parçalar
Şiddetle fırlattığı mihî Süreyya'ya çıkar
- 15 Böyle bir yıldırım koşuşlu ateş dizginli at olur mu
Onunla şimşek ve rüzgâr aşık atmaya cüret edemez
- 16 Eğer ateş yerden Arş'ın tepesine ok gibi fırlayacak olsa
Yukarıya koşarak sıçrayan ateş derdim
- 17 Eğer Burak gibi yerden göğe yükselecek olsa
Yeri Arş olan ah okunu süratte geçer
- 18 Eğer yel gibi yedi denize yolu düşecek olsa
Ayağı ıslanmadan yedisini de geçerdi
- 19 Zihnimin hızlı koşan peyki onun tozuna erişemezken
Böyle ayağı çabuk bir ata kaside nasıl mümkün
- 20 Öyle bir murassa eyerli, altın nallı ve gümüş kolanlı at ki
Ahırındaki kova kıymette Dârâ'nın tacına değer
- 21 Öyle bir mübarek huylu Gülgûn, adımı uğurlu at ki
Âlemi süsleyen şehsüvarın üzengisine layıktır
- 22 Zamanın şahlar şahı, doğu ve batının Kahramân'ı
Yegâne hükümdar, gölgesi gök olan güneş
- 23 Saltanatı kavi cihangir, babadan atadan şah
Felek makamlı hükümdar, Cem payeli padişah
- 24 Süleyman tahtının dîvânhanesinin yaygısını atan
Arş'ı süsleyen sarayının tahtına şeref veren hükümdar
- 25 Adalette benzeri daha dünyaya gelmemiş olan
Yüce cevherli şah, adil Sultan Murâd
- 26 Saltanatına dua etmek herkese vacip olan
Ülkeyi süsleyen, sözü bezeyen o din önderi sultan

- 27 Lütfunun neşesi zevkte şarabın keyfine üstün olan
Güneş taçlı ve Cemşîd meşrepli o şahlar şahı
- 28 Temiz meşrebinin zevkenden Cemşîd haberdar olsaydı
Ömründe asla saf şaraba el uzatmazdı
- 29 Sonsuz bir mutluluktur lütfunun neşesi dostlara
Ansızın gelen beladır kılıcının hayali düşmana
- 30 Ahlakının sümbül kokusuyla bir anlığına beraber olsa
Galiye miski sürmüş rüzgâra yüz bin yıl sermaye yeter
- 31 Sabah rüzgârı bir zerresiyle dağ ve kırlara uğrayacak olsa
Gül attar eline, lale misk kesesine döner
- 32 Eğer ondan sonra cennet bahçelerinden geçecek olsa
Hurilerin yakalarına abir ve amber saçardı
- 33 Eğer bilgelik چراغının aksi yüce Arş'a düşecek olsa
Güneş ona nispetle altın bir damgaya dönerdi
- 34 Eğer topraktan bitme istidatının feyzine erecek olsa
Goncalar geveze papağana ne söylese gülerdi
- 35 Ey padişah, yüzümü yüce eşiğine sürdükten sonra
Şimdi dileğim tebrik etmektir
- 36 Şanlı şehzade hazretlerinin dünyaya gelişini
Allah teala ömür ve saltanatla mübarek etsin
- 37 Can ve gönlün kıymette istek hazinesine değişmeyeceği
Göğün dokuz hokkasının biricik mücevheri olan öyle bir
[şehzade
- 38 Gelişi âlem padişahına güzellik sermayesi
Varlığı saltanat tacına değerli bir inci
- 39 Lalası Feridun ve Behrâm olsa yeridir
Dadısı Züleyha ile Belkıs olsa layıktır

- 40 Eğer ki parlak Zühre'yi de layık görürlerse
Hamile olmak için İsa'ya zevce olurdu
- 41 Ne zaman dadı ve lala hizmetine ihtiyaç duyacak olsa
Huri ve melekler ona dadı ve lala olmaya hazır
- 42 Mesih'in nefesinin feyzine malik olsam da
Şahlar şahı ve Şehzade Murâd üstüne övgü ne mümkün
- 43 Bu da senin iltifatının şevkinin tesiridir ki
Yerinde durmayan kalemim sihirle Musa'nın ejderhasına
[saldırır
- 44 Söz tamam oldu, durma duaya başla ey Nef'î
Niyaz eyle, yüzünü Mevla'nın lütuf eşiğine sür
- 45 Takdir seyisi yirmi dört saat dolaşıp
Felek atını dörtlale bu geniş meydana sürdükçe
- 46 Baht ve saltanat atı daima altında olsun
Hudâ'nın lütfu da sağlıkla uzun ömür versin

XIX

Sultan Murâd Han'ın şehzadelerine övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)

İki şeh-zâde kim her biri bir rûh-i musavverdür
Dü nûr-i çeşm-i yektâ pâdşâh-i heft-kışverdür

- 1 Her biri suret bulmuş ruh olan iki şehzade
Yedi iklim padişahının gözünün iki nurudur
- 2 Surette iki inci ama manada bir nurdur
Hakikatte nihayet her biri birbirinden ayrıdır
- 3 Biri Sultan Mahmud ve biri Sultan Mehmed
Seçkin yaradılışlı iki şehzadedir
- 4 Sanki bunların terkibi bu unsurlardan değildir
Hava, su, toprak ve ateşi bir özge cevherdir
- 5 Güzellikte o denli birbirine benzer
Sanki bir gül dalında açılmış iki taze goncadır
- 6 Veya her birisinin anaları ayrı fakat babaları bir
Yeni bitmiş iki gül fidanıdır
- 7 İkisi de güzellikte harika bir ilahi eserdir
Birbirine galip, birbirinden daha mükemmeldir
- 8 Güzellikte o âlemin canı ve bu ikinci ruhtur
Birbiriyle beraberdir, onun için biraderdir
- 9 Yusuf ile kardeşleri bunlara nispet edilir mi
Bunlarda fark yok, güzellik, nazlılık beraberdir
- 10 Hakikatte fark olmamasına karşın
Tarifte biri şahin yavrusu, biri arslan yavrusudur
- 11 O Yusuf yüzlü, güneş yanaklı bir oğuldur
Bu yüce yaradılışlı, ay yüzlü bir şehzadedir

- 12 Alnında onun saltanat ışıĝı aşikâr
Yaradılışında bunun istidat eserleri gizli
- 13 Ne kadar âlemi süsleyen yüce soylu şehzadeler ki
Onların babası âlemin sığındığı adil şahlar şahıdır
- 14 Şahlar şahının oğlu şahlar şahı ve sultan oğlu sultan
Ecdadı Âdem'e çıkana dek taht ve taç sahibidir
- 15 Zamanın hükümdarı ki cihan padişahları
Ona itaatkâr hakir bir kul ve eski bir köledir
- 16 Yüce fıtratlı ve kutsal yaradılışlı padişah ki
Sarayını tavaf etmek meleklerle hacc-ı ekberdir
- 17 Cömert padişah ki cömert elinin bolluğunu kıskanarak
Madenin yüreği incinmiş ve denizin içi bulanmıştır
- 18 Osman sülalesi hanedanının parlak şebçerağı ki
Yüzünün ışıĝıyla saltanatın gözü parlaktır
- 19 O hünerli hükümdar, din önderi Sultan Murâd
Hem gönül ehli hem hattat hem şairdir
- 20 Öyle bir şah ki Yusuf huylu İskender, İsa nefesli mehdi
Adaletiyle zaman nazende, âlem nazlıdır
- 21 O şanı yüce âlim padişah ki İskender
Saltanat dîvânının kapısında hakir bir derbandır
- 22 O muzaffer hakan, o ışıĝı kutlu cihangir ki
Her serdarı bahtiyar bir sâhib-kırândır
- 23 O ay yıldızlı padişah, o Cem meşrebli sultan ki
Parlak güneş ona altın bir kadehtir
- 24 Kimi zaman âleme o denli altın saçmaktadır ki
Sanki cömert eli kimyager güneştir
- 25 Söz söyledikçe ne inciler saçır
Sanki dalgalarla inci saçan gönlü zengin bir denizdir

- 26 Murat etse yeri gök, göğü yer eder
Kader ileri görüşlülük fermanının şahına o denli tabidir
- 27 O cennet bahçesi ahlakının bahçesine gıpta eder ki
Suyu, toprağı ve ağaçları gül suyu, öd ve amberdir
- 28 Övgüsünün keyfinin neşesiyle muhayyilenin gönlü
[sevinçlidir
Ahlakının kokusunun rüzgârıyla canın dimağı kokuludur
- 29 Mucize sözlü dudağı ilahi ilhamın kaynağıdır
Basiretli gönlü parlak güneşin doğduğu yerdir
- 30 Nükte bilir şairliğinin tarifiyle dilim laldir
Zatı hoş, gönlü nazik şahlar şahı mükemmel bir padişaktır
- 31 Adaleti devrinde cihan o denli güven ve dirlik içindedir ki
Fitne varsa ancak dilberin yeni biten tüylerindedir
- 32 Ey adil sultan ki hak ve adaletinin zamanında
Dişi ceylan kükreyen erkek arslanın evlatlık kız kardeşidir
- 33 Maksat güzel övgülerini elimden geldiğince dile dökmektir
Yoksa övgünü hakkıyla eda nasıl mümkün olur
- 34 Övgünün hayali gönül ve şairliğime can gıdasıdır
İkisi de övgünü eda etmede biçare ve eksiktir
- 35 Gönlüm övgünün hüneriyle inci dolu bir denizdir
Dil kılıcım orada sanki mücevher dalgasıdır
- 36 Sözüm incelik ve sağlamlıkta ne Örfî'ye ne Hâkânî'ye
Asla benzemez, bu başka bir tarzdır
- 37 Ahalide benim bu iddiamı inkâr eden yoktur
Hayırsız hasetçiyi ne yapayım, o söz anlamaz eşektir
- 38 Mana meydanında bahadır pehlivan çok olsa da
Benim yürekli şairliğim hepsinden gözü pektir

- 39 Korkusuz Nef'î nasıl düşmanlara galip olmasın ki
Muzaffer ve cihangir şahlar şahının övücüsüdür
- 40 Şimdi içtenlikle saltanat duası yapsa ne var
Söz nihayete erince dua bilindik bir iştir
- 41 Dokuz baba ile dört annenin her birinin soyu
Üç çocuğun terkebine ve tabiatın itidaline sebep olmaya
[devam ettikçe
- 42 Bir başka yeteneğe mazhar olan cömert gönlü
Saltanat tahtında daima neşelensin ve gülsün

XX

Sultan Murâd Han'a övgü
(Rahmet ve rıza üzerine olsun)

Zihî şâyeste vü bâyeste hâkân-i hümayûn-fer
Ki hem ârâyış-i evreng ü hem pîrâye-i efser

- 1 Aferin tahtın süsü ve tacın bezeğinin
Yaraşıp yakıştığı yüce azametli hakan
- 2 Cömert hükümdar, arif ve kâmil padişah
Hüner sahibini üstün tutan, ilim tahtını aydınlatan şah
- 3 Zatı baştan başa türlü hünerle bezeli
Böyle gönül sahibi şahlar şahı cihana gelmemiştir
- 4 Melek huylu, ay yüzlü, sıcakkanlı, ağırbaşlı
Mülayim tabiatlı, iyi yaradılışlı, şair, edip
- 5 Yüzünde ilahi nur ışığı gün gibi aşikâr
Sözünde kutlu hüner ilhamları can gibi gizli
- 6 Adaletin zamanının sevinciyle ömrün çehresi açık
Tacının incisinin ışıyla yıldızın gözü parlak
- 7 İnsan soyunun çerağı, âlemin şah ve şehzadesi
Muhterem padişah, asker ve ülkenin dirliği, güvenliği
- 8 Yüce erkânlı, cihanı süsleyen yerde dolaşan ay
Yüce mertebeli, adaletli, tahtı gökler olan şah
- 9 Şahların şanı yücesi, doğu ve batının padişahı
Saltanatı kavi hükümdar, yardımcısı zafer olan cihangir
- 10 Deniz ve kara mülkünün Kahramân'ının şimdi tek o olduğu
Âlemi süsleyen Sultan Murâd hazretlerinin katı
- 11 Eğer saltanatının imrahoru İskender'olsa
Bu mutluluğun ona yeteceği o şanlı şahlar şahı

- 12 Güneşin ona mutlulukla altın sırmalı top
Göğün geniş bir meydan olacağı saltanatın o çevganbazı
- 13 Eğer kadehi doğu padişahının tacı olsa yaraşan
Zamanın meclisleri süsleyen yüce yaradılışlı Cem'i
- 14 Saltanatının tahtına yüce Arş merdiven basamağı
Makamının sarığına saltanat Hüma'sının kanadı sorguç
- 15 Zamanında fitneye dilberin gamzesinin okunun
Sivri ucundan başka güvenli bir yer bulunmaz
- 16 Ahlakının saçının kokusu gökyüzüne ulaşacak olsa
Kafesli felek sanki amber buhurdanı olurdu
- 17 Eğer ateşin tabiatında bilgeliğinin ışığından bir eser olsa
Kül tozu göz sürmesinin kıymetini bulurdu
- 18 Eğer bir şair temiz meşrebinin safasını anacak olsa
Kevser damlası kaleminin mürekkebinin kıskanırdı
- 19 Heybetinin gölgesi yüce feleğin denizine düşecek olsa
Zerreyi güneşin altın kayığına çapa yapardı
- 20 Eğer deniz cömert elinden çekinip âciz kalmayacak olsa
Şahlara layık inci hazinesini içinde gizli tutmazdı
- 21 Eğer adaletinin hükmünün düzeni dünyayı kaplayacak olsa
Dişi ceylanla erkek arslan karı koca olurdu
- 22 Ey taht süsleyen padişah, ey hidiv, ey hüsrev, ey şah
Ey en büyük sâhib-kırân, ey en ulu şahlar şahı
- 23 Cömert elinden nisan bereketi erişti
Ağzım sedef gibi inci ve mücevher dolsa ne var
- 24 Lütfunun kadehinin şerbeti damağımı öyle tatlandırı ki
Her kim okursa şiirimde şeker lezzeti bulur
- 25 Bu ne ilahi lütufdur bu sihirbaz şaire ki
Övdüğü zatın gibi nükte bilen bir önder olsun

- 26 Peygamberin şanı yüce ruhu yardım etmeyecek olsa
Bunun şükrünü muradımca eda etmek ne mümkündür
- 27 Güzel övgün için bin tane kaside yazacak olsam
Her biri senin şair tabiatının hüsnükabulüne mazhar olur
- 28 Hem her bir kasidem nezaketle dinleyenin
Hemen ezberleyeceği böyle bir gazel içersin
- 29 Böyle bir peri yüzlü sarhoş ay parçası olur mu ki
Cibrîl-i Emîn bakışının okundan korkar
- 30 Ya âşkın gönlü seyretmeye nasıl takat getirsin ki
Her kaşı bir kılıç ve her kirpiği bir hançer
- 31 O omuza dökülen kıvrım kıvrım kâkül, o sineye dökülen
[büklüm büklüm saç
Sanki âlemi aydınlatan ay ve güneşi zincire çekmiş
- 32 Birbirinden âlâ, güzel, nazik ve hoş endamının güzelliği
Baştan ayağa kadar makbul ve gönül çekicidir
- 33 O güzel endamlı boy, hoş edalı salınış
O gül renkli parlak yanak, o safa dağıtan yüz
- 34 Eğer Yusuf bu istiğna ve bu nazı düşte görecektir olsa
Zeliha ebede kadar vuslat zevkinden yoksun kalırdı
- 35 Ne sihir ettin yine sözde, binlerce aferin ey Nef'i
Senin gibi acaba efsuncu bir cadı olur mu
- 36 Söz tartan ve nükte bilenlerin nedimi, rint ve hoş sohbet
Söz donatan, sihir bezeyen, mucize söyleyen ve ilham
[getiren
- 37 Ama o istidatla seninle şiir iddiasına girip
Yave söyleyen bir kaşmer hayli gülünçtür
- 38 Şükürler olsun cihan şahı kadrini bilir, ne gam yersin
O batıl eşek itikadınca ne laf ederse etsin

- 39 Şiir, ilim ve idrak ehline başkan sensin diye
Âlem buna şimdi hep beraber şahadet eder
- 40 Sana o eşeği hasım diye göstermek düşer mi
Zira bunu yaparsan bir zırcahil kendini adam sanır
- 41 Hemen durma duaya başla, söz nihayete erişti
Çoğu şairin âdeti bu mahalde duadır
- 42 Memleket taç ve taht sahibine muhtaç olduğu sürece
Saltanat adalet ve hak ile süs bulduğu sürece
- 43 Saltanat dîvânı varlığıyla şeref bulsun
Ne emrederse felek hükmünü ve fermanını yerine getirsin
- 44 Her sabah güneş gibi dîvân-ı hümayuna çıksın
Dîvânının erkânı mahşer gününe dek hazır dursun
- 45 Devrinde ülkenin güzel hâli bir hadde ersin ki
Asker saltanatının uzun sürmesi için duayı vird edinsin

XXI

Sultan Murâd Han'a övgü
(Rahmet ve mağfîret üzerine olsun)

Aceb mi ditrese havfıyle çarhun endâmı
Asıldı küngüre-i arşa tîg-i Behrâmı

- 1 Korkusuyla feleğin endamı titrese şaşılır mı
Arş burcuna Behrâm'ın kılıcı asıldı
- 2 Çalındı feleğin tepesinde saltanat nakkaresi
Doldurdu müjde debdebesi ömür kulağını
- 3 Her yandan velilerin yardımı yetiştî
Ama Hudâ'nın ihsanı önce geldi
- 4 Döşendi temenna kasrına işret esbabı
Dikildi saltanat kulesine zafer sancakları
- 5 Ezelî inayettir böyle fetih ve zafer
Eğer sonu kutlu olursa şaşılır mı
- 6 Aferin akıl ve vehimleri hayrette bırakan
Uzun ömürlü saltanat ve ikbalin alameti
- 7 Bu yüce şöhret ve bu yüksek rütbe
Cihan şahına esenlikle mübarek olsun
- 8 Fetih tuğrasıyla namının âlemi tuttuğu
Yedi iklimin sâhib-kırân yüce şahlar şahı
- 9 Her muharebede Hakk'ın ona hami olduğu
Kale fetheden, fitne bağlayan, saflar yaran yegâne şah
- 10 Kılıcının şimşegi cihanı parıltıya gark eden
O Neriman şanlı görkemli şehsüvar
- 11 İslam hanedanını Esed Burcu'na çevirdi
Cesur arslan ve âlemin o yiğidi

- 12 Gazada cesaretiyle Hayder-i Kerrâr gibi olan
Savaş meydanının arslanı Sultan Murâd Han
- 13 Dövüş tarzının Rüstem ve Sam'ın savaş usulünü
Unutturduğu bahadır cihan fatihi
- 14 Behrâm eğer senin meclis ve savaşını görecektir olsa
Gözdesi Dilârâm'ı meclisine kılıçsız sokmazdı
- 15 Hem Dilârâm'ın aşkına düştükçe
Savaş meydanında Kahramân ile kadeh çekerdik
- 16 Ahbaba lütuf ile Cemşîd kadehi sununca
Hışım ile düşmana Behrâm kılıcı çekince
- 17 Zavallı âşıkların gönlüne hayat verir
Başına buyruk bahadırların safını yarar
- 18 Eğer meşrebi âlemin rintlerine saki olsa
Cuma akşamı bayram revnakı bulurdu
- 19 Eğer bilgeliğinin cihanı aydınlatan güneşi alev fırlatsa
Zerresi sabah ile akşamı tek renk yapardı
- 20 Tacının mücevheri saltanat sülalesinin چراغی
Ayağının tozu saltanat gözünün ışığı
- 21 Yunanlı bilge, aklının mükemmelliğine hayran
Câmlı arif, meşrebinin saf şarabına teşne
- 22 Bir şair kılıcının hayalini gönülden geçirecek olsa
Bütün kalemleri elinde iki parça olurdu
- 23 Veya ahlakının kokusunu hayalinde yâd edecek olsa
Yazı satırı yârin ayva tüyünün kokusunu verirdi
- 24 O ayağı çabuk atı düşmana sürünce
Onu gören usta binici Tehemten sanır
- 25 Öyle dizginine çabuk ateş gibi bir at ki kendi dursa
Bedeni cıva gibi yerinde duramaz

- 26 Ateş değil, resmini çizinceye kadar
Ressamın elindeki kalemi titreten bir abıhayattır
- 27 Koşuşunun sürati Rüstem'in okunda olsaydı
Deler geçerdi kalkan gibi yedi feleği
- 28 Koşunca kanatlı ejderhaya döner
Gezindiği zaman güzellerin kılığına girer
- 29 Bahtı açık ey hidiv, ey şah, ey hükümdar
Ey kahramanca savaşın asker kıran yiğidi
- 30 Her ne kadar feleğin elemeleri çekilse de
Övgüsüne gelince zihnim kusur işler mi
- 31 Övgüsünün hayal bakiresinin eski âşıkıdır
Övgüne başlamayınca rahatı kalır mı
- 32 Felek fırsat verirse yemin olsun ki
Doğacak ilham esintilerini övgüne vakfedeyim
- 33 Felek kaderin kılıcıyla zorlasa bile
Tövbeler olsun başkasına kaside söylemem
- 34 Sarayının Kâbe'sini tavaf etmektir niyet
İznin olur olmaz ihram kuşandım
- 35 Sen feleğin herkesten çok sana itibar ettiği
Âlemin yüce yaradılışlı o şahlar şahısın
- 36 Ben güzel eda ile namı âlemi tutan
Zamanın mucize sözlü o şairiyim
- 37 Hayalimin güzelliğinin letafeti
Alîm ve Allâm'ım kelamının müfessirlerini hayran eder
- 38 Şairliğimin zıfâf odasındaki gelinin nakşının hayali
İfham Beytü'l-haram'ını puthane yapar
- 39 Düzyazıya tenezzül etmem, edecek olsam
Belki gökte melekler yazımı vird edinirdi

- 40 Rubailerimin şevki zahmetsizce çalpara ile
Hayyam'ın ruhunu raksa getirdi
- 41 Kaside ve gazelim de dünyayı doldurdu
Ne Rum'u ne Hind'i ne Acem mülkünü bıraktı
- 42 İş dil kılıcıyla şakalaşmaya gelince
Neler yaptığımı bilirsın, bildirmeye ne hacet
- 43 Bela budur ki zamanında ne kadar tanınmış olursan ol
Yine kendini beğenmiş hasetçiye buna inandıramazsın
- 44 Hasetçi olur olmaz bela ile söz kabul etmez
Ancak dil kılıcı onu susturabilir
- 45 Hasetçi ilahi kısmeti inkâr eder
Kassâmın adalet ve payını hep zulüm sanır
- 46 Züht yönünden eğer Bayezid-i Bistami de olsa
Hasetçiye gerçekte kâfir-i mutlak denir
- 47 O kara bahtlı soysuzun hasetçiliği yanında
Bir de cahil olduğunu var kıyas et
- 48 Buna tahammül eder mi, ya ne yapsın arif
Ölünceye değin nasıl feleğe küfretmesin
- 49 Duaya başla, bırak ıvır zıvırı ey Nef'î
Yeter, kaside nihayet buldu
- 50 Bu savaş meydanında Bârî
İslam sancağını hep muzaffer eyleyene değin
- 51 Saltanat makamı varlığıyla şeref bulsun
Hükümleri cihana baştan başa boyun eğdirsin
- 52 Mücevherli kılıcının şimşegi cihanı aydınlatsın
Gül renkli kadehinin aksi feleği gül bahçesi yapsın

XXII

Sultan Murâd Han hazretlerine övgü

Muzaffer ola serdârün eyâ şâhenşeh-i gâzî
Ne Tebrîzi koya şâh-i kızılbaş ne Şîrâzî

- 1 Ey gazi şahlar şahı serdarın muzaffer olsun
Ne Tebriz'i bıraksın kızılbaş şahına ne Şiraz'ı
- 2 İran serhatine esenlikle otağını kurmadan önce
Turan ülkesine başı yüce tuğunun gölgesi düşer
- 3 Pervasız keskin kılıcını sağa sola çekip
Evvelki gibi yine Rum ülkesine katsın
- 4 Kuzeyde Nahçıvan, Gence, Tiflis ve Şirvan'ı
Güneyde Şehrîzur, Basra, Bağdat ve Ahvaz'ı
- 5 Gaziler savaş meydanında saldırınca
Muzaffer askerlerin büyük bir zafer bulsun
- 6 Gazilerin her biri baş veren eli çabuk yiğitleri
Bir hamlede yüz bin kızılbaş hem bozsun hem katletsin
- 7 Erişsin fetih ve zafer müjdesi dört bir yana
Sarsın dünyayı hep zafer kösünün gülbang sesi
- 8 Bu şevk ile yine coşar sihirbaz övgücün
Bir tehniyetnameyle methe böyle başlar
- 9 Tealallah doğu ve batının öyle bir fatihi ki
Saltanatla İskender gibi eşi benzeri yok
- 10 Tealallah öyle bir adil din önderi şahlar şahı ki
İki dünya saltanatını kazanmak ona kismet olmuş
- 11 Cömert, hünerli padişah, kâmil hükümdar
Yardımcısı zafer olan cesur şahlar şahı, gazi sultan

- 12 Yücelik göğünün âlemi aydınlatan parlak ayı
Saltanat bahçesinin boy atmış alımlı servisi
- 13 Adalet ve hak zamanının kutlu eserli mehdisi
Cömertlik ve himmet cennetinin kese açan cömerti
- 14 Yüce nesepli şah, Kahramân yıldızlı Sultan Murâd ki
Saltanat ve dini düzene koyan onun lütuf ve kahrıdır
- 15 O kadri ulu sultan, tacı yüce hakan ki
Felek ona ne denli hürmet etse layıktır
- 16 Tazı koşuşlu felek atı ne denli süratli olsa da
O cihan meydanının hızlı şehsüvarı onu geride bırakır
- 17 Yegâne kabiliyetli padişah ki onun için
Fars, Türk ve Arap dillerinin incelikleri birdir
- 18 Gönlü vicdan *Hikmetü'l-İşrâk*'ının kılı kırk yarıcısı
Hem Şirazlı ve Razlı âlimlerin meslektaş
- 19 Hükmü o kadar geçer ki gece vakti
Fişekbaz güneşi görmeyi murat etse hemen hazır olur
- 20 Hak ve adaletinin hükmünün feyzi âlemi kaplayacak olsa
Kınalı keklik yavrusu doğan ile oynardı
- 21 Eğer himmeti âcize kol kanat gerip destekleyecek olsa
Güvercin erkek şahin gibi doğanı avlardı
- 22 Onun zamanında hırsız ve yankesicinin adı anılmaz oldu
Olsa olsa âşık sevgilinin gammaz ve alaycı gamzesini anar
- 23 Ey cihanı süsleyen şahlar şahı, ey hidiv, ey padişah, ey şah
Ey cihan şahlarının heybet ve şan ile seçkini
- 24 Ahdim olsun bugünden itibaren kimseyi hicvetmem
Eğer icazet vereydin sadece kara bahtı hicvederdim

- 25 Beni uzaklaştırdı çünkü saltanatının eşliğinden
Nasıl hicvetmeyeyim bir böyle gaddar ve sahtekârı
- 26 Padişahımın ayrılığından gönlün derdini şerh edemem
Bu da bir başka dert ki ne yârî var ne sırdaşı
- 27 Şimdi esenlikle sıhhatte ol her nerede olursan
Yine zihnimin arkadaş ve sırdaş hayalindir
- 28 Yine sarayının eşğine yüzümü sürmeye
Kadir olsam kuş gibi şevk ile uçardım
- 29 Her ne kadar makamının nimet ve ihsanına gark olsam da
Özleminin derdiyle gönlümün ahı Arş'a çıkar
- 30 Yüzünü görmek gibi bir mutluluk olmaz bana âlemde
Yoksa bana göre dünyanın azı çoğu birdir
- 31 Hasılı zarif ve zeki hayal kaleminden başka
Ayrılığında zavallı gönüle hiçbir eğlence yok
- 32 Böyle âşıkane bir gazel yazar kimi zaman
Cızırtısının sesinin nağmesi şehnaz zevki verir
- 33 Bıraksa kendi hâline eğer fattan ve gammaz gamzeyi
Pek çok gönül o alaycı şuhu bile isteye sever
- 34 O kanlı sarhoş gamze ile sihirbaz gözü
Biçare âşık için sanki bela içinde beladır
- 35 Her âşık bir yüzden gizli istiğna gösterir
Onun için işve ve nazı asla birbirine uymaz
- 36 Ne denli afet olursa yine gamzeden geçilmez
Zira âşıkın başkasından sakladığı sırrı var ise odur
- 37 Sihirbaz Nef'i özlü sözle sihir yapan kalemi eline alınca
İşte böyle makbul ve hoşâ giden bir gazel düşer
- 38 Eğer iddiamın delilini ortaya koymak lazım gelirse
Şairlik için bu kaside kifayet etmez mi

- 39) Dua ile sözü bitirelim, zira hakikatte
Sözün mücevher olsa da kısısı uzunundan yeğdir
- 40) Gökte güneşin altın kadehi döndükçe
Hem çeng çalan parlak Zühre eline sazını aldıkça
- 41) Ömrü kıyamete kadar işretle geçsin
Sabah ve akşamın bitişi ve başlangıcı mübarek olsun

XXIII

Sultan Murâd Han hazretlerine övgü

Ey pâdşeh-i ârif ü dânişver-i âlem
V'ey şâh-i cihân-gîr ü zafer-yâver-i âlem

- 1 Ey âlemin âlim ve arif padişahı
Ey âlemin yardımcısı zafer olan cihangir şahı
- 2 İşi cömertlik olan sultan, cömert hükümdar
Cem payeli şahlar şahı, âlemin padişahı
- 3 Eşiğine âlemin yüce taçlı şahlarının yüz sürdüğü
O muazzam hükümdar sensin
- 4 Sende var olan bu heybet ve bu şanı
Âlemin İskender'i görüp kulun olsa şaşılır mı
- 5 Âlemin İskender, Behrâm, Cem ve Kayser'i
Senin katında hep kul olsalar yeridir
- 6 Senin yüzünü göreceksin olsaydı
Âlemin Ekber Şah'ının secdesi güneş gibi su götürmezdi
- 7 Âlemin zerenderzer yüce kemeri
Ulu hareminin yaygısı olursa yeridir
- 8 Âlemin göz alabildiğine geniş bu meydanı
Ordu-yı hümayununa dar bir ovadır
- 9 Âlemin şair üstadı tabire gelince
Büyük bir hürmetle övgünü böyle eda eder
- 10 Zamanın Cemşîd'i, doğu ve batının sultanı
Yeryüzünün güneşi, âlemin ılık yayan mumu
- 11 Âdem soyunun cevheri ağır erkek evladı
Meleklerin övdüğü, feleğin kışkandığı âlemin oğlu
- 12 Saltanatı süsleyen, padişahlığın bezeği
İhsan ve cömertliğin sermayesi, âlemin ziyneti

- 13 Herkese ferman veren, tek ve yegâne hükümdar
Cihan sultanı, âlemin deniz ve karasının maliki
- 14 Cihanın övdüğü, hüner sahibi Han Murâd
Âlemin söz bilir ve hoş sohbet hakanı
- 15 İsa gibi yaradılışı melek ve zatı güzel bir ruh
Yusuf gibi âlemin peri yüzlü bir ayı
- 16 Şairlik aynasının saflığını tabir edemem
Hudâ'nın aynası, âlem cevherinin ruhunun suyu
- 17 Varlığı türlü marifetlerle bezenmiş
Her işte cihanın başta geleni, âlemin en iyisi
- 18 Ahlakının şahidinin saçı o kadar hoş kokulu ki
Her kıvrımının büklümü âlemin bir micmeri
- 19 Lütüfları o kadar sınırsız ki bütün âlem memleketi
Bir kulunun olsa ona bunu hiç çok görmez
- 20 Eğer cömertlik bulutunun şimşeği yakacak olsa
Âlemin külünün cevheri altın iksiri olurdu
- 21 Eğer kudretinin meziyeti geçip yayılacak olsa
Âlemin fırtınası bir zerreyi bile kımıldatamaz
- 22 Ey mübarek tabiatlı padişah, ey adaletin sığınağı
Ey âlemin Feridun ıslıklı, Cem makamlı hükümdarı
- 23 Bir benim gibi âleme ilahi ilhamlar getiren bir şairin
Senin zamanında böyle eli boş kalması layık mı
- 24 Âlemin bir maskarası hiç layık olmadığı hâlde
Bir iki uydurma beyitle ulu bir medrese kapsın
- 25 Ben hayret tuzağında böyle tutsak kalayım
Acz ile âlemin muzdaribi ve çaresizi olayım
- 26 Kederle âlemin anasız babasız
Gam çocuğu olacak denli çok ülfet ettim

- 27 Övdüğüm senin gibi cihan sultanı olup da
Hâlimin böyle perişan olması makul mudur
- 28 Heyhat ki bütün âlem bir araya gelip toplanacak olsa
Âlemin en müşkül kıssası bu kadar olmaz
- 29 Zatın gibi arif ve kâmil bir padişah
Kulun gibi âlemin övgü dağıtan bir rindi
- 30 Âlemde ne kadar hevesli varsa hâlâ
Sözümün hediyesi için hep Rum'a gelirler
- 31 Şairliğim denli şaşılması bir hüner sahibi olmaz
Maharet kazanmakta âlemin önde gelenidir
- 32 Hem hayal mektebinde sihirbaz üstat
Hem fitnenin cenk meydanında âlemin en hızlısı
- 33 Eğer bir fitnede âlemin bütün askeri toplansa
Dil kılıcımın onlara yeteceği hayal Behrâm'ıyım
- 34 Şair tabiatım gibi cihan cengâveri bir Rüstem varken
Mana meydanında kim at koşturabilir
- 35 Mana meydanında dilaver geçinen çok
Ama zannımca yine âlemin en yiğidi ancak odur
- 36 Âlemin hayır ve şerri insanda ortaya çıkar
Bu yüzden övgü ve hicvin hükmünü icra etmeme şaşılmasın
- 37 Bu zamanın insanlarıyla geçinmek için
Benim de şeddeli eşek olmaktan başka çarem yok
- 38 Amma ne çare ki Ezel Feyyâz'ı, varlığın mucidi
Âlemin menşei, eşeklikten eser bırakmamış
- 39 Âlemin inci ve mücevherleri bir ipe dizilecek olsa
Bu kasidem kıymette yine ağır gelir ,
- 40 İspata eğer âlemin muhızı lazım ise
Davama âdil şahit olarak bu kaside yeter

- 41 Safa dağıtan her beyti bir feyiz meyhanesi
Her nüktesi âlemin gizli harikası
- 42 Dua ile bitir, uzatma sözü Nef'î
Âlemin padişahı da feryadına yetişmez mi
- 43 Âlemin renkli kanatlı tavusu
Gökyüzü damında her seher vakti salındıkça
- 44 İnsanoğlunun asayışı için âlemde
Felekler, güneş, ay ve yıldızlar döndükçe
- 45 Saltanat makamında sıhhatle yücelsin
Âlem baştan başa fermanına boyun eğsin

XXIV

Sultan Murâd Han hazretlerine övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)

Nedür ehl-i dile bu cevri firâvân-i felek
Aliver dâdumuz ey dâver-i devrân-i felek

- 1 Gönül ehline feleğin bu cömertçe cevri nedir
Ey zamanın adil hükümdarı öcümüzü alıver
- 2 İnsanda bu kadar çevre tahammül mü olur
Feleğin bu sonu gelmez, sınırsız zulmü niceye dek
- 3 Senin gibi padişahın devrinde feleğin fermanın
Gönül ehline böyle cari olması reva mı
- 4 Tek bana zulüm etmesin, bırak bol bol olsun
Bir alay öküz ve eşeğe feleğin ucuz nimeti
- 5 İltifatın bana dünya dolusu nimet iken
Alçalıp felek sofrasının zilletine katlanamam
- 6 O alçak yaradılışlı soysuzun minnetini kim çeker
Eğer feleğin ihsanı varsa onu başına çalsın
- 7 Keşke dünyaya gelip böyle zulüm çekmektense
Bir an bile olsa feleğin misafiri olmasaydım
- 8 Sen eğer öcümüzü adaletle almazsan seyret
Feleğin eteğinin ucu için ne çekişmeler olur
- 9 Lafı bırak, onun eteğine elin ermez dersin eğer
O hasmını bilir feleğin o kadar ızanı var
- 10 Diyelim ki eteğine elim erişmezmiş
Feleğin yakası ahımın pençesine girmez mi
- 11 Ah dursun hele dil kılıcını eğer çekecek olsam
Feleğin korkak yüreği neler çeker ben bilirim

- 12 O da benim gibi senin eşiğinin kuludur
Kulların yücelikte feleğin dengi olsa ne olur
- 13 Kuluna böyle zulmetmekten el çekmezse
Feleğin hüsrânı her neyse ben vebalini çekeyim
- 14 Ey zamanın fasih konuşan ve hikmetleri anlayan şahı
Bari makul bir yolla aramızı iyileştirsen ne olur
- 15 İdrakinin aynasında olan o güzellikle
Feleğin gizli gönlünün sırrı sana hep görünür
- 16 Ne yaptım ben ona veya bana ne verdi de alamaz
Allah'a şükür feleğin cahil düşmanı değilim
- 17 Kime baş kaldırırsa kaldırır ama bilirim
Feleğin sana isyanı hiç mümkün müdür
- 18 Eğer feleğin isyana kudret ve imkânı olsa
Ayağına yüz sürmek için baş eğmezdi
- 19 O kadar hükmüne tabi ki eğer emredecek olsan
Feleğin dönen çemberi hemen aksine döner
- 20 Feleğin çevganı ile altın sırmalı güneş topu
Cihanı fetheden saltanatının pençesinin yetkisindedir
- 21 Gök dîvânının münşisi ele kalem aldıkça
Kutlu elkabını böyle yazar
- 22 Zamanın hükümdarı, şanı yüce padişah
Cihan mülkünün revnakı, gök kubbenin süsü
- 23 Âdem soyunun halefi, saltanat ve dinin şerefi
İnsan ve meleğin övüncü, feleğin devrinin hülasası
- 24 Müteâl olan Hudâ'nın ihsan ayetinin manası
Feleğin can ve gönlünün saf aynasının sureti
- 25 Feleğin yıldızları ve erkânının zatıyla övündüğü
Han Murâd hazretleri, o gönül sahibi şah

- 26 Şiirinin mücevheri feleğin dükkânının süsü olan
Söz bilen ve söz takdir eden o şahlar şahı
- 27 Altın kadehinin aksi feleğin yatak odasının mumu olan
Kerem sahibi ve Cem meşrepli o hükümdar
- 28 Şebdîz'inin nalı feleğin parlak ayı olsa yaraşan
Zamanın Cem maiyetli padişahı
- 29 Saltanatının kır atının koşmasına felek meydanının
Yeterli olmadığı âlemin saflar yaran yiğidi
- 30 Heybet ve şanı o derece ki görmek için
Feleğin hayran gözü onun geçtiği yerlerde kalır
- 31 Cömertliğinin pehlivanı cihan halkına sofraya açar
Gazabının Kahramân'ı felek atına seyis olur
- 32 Hareminin bir taş kırıntısı güneşin tacının mücevheri
Ayağının yolunun tozu âlemin âyanının armağanı
- 33 Şairliği âlemin yüzünün meşşâtasının aynası
Fikri feleğin okulunun ihtiyar üstadı
- 34 Şairliği inci saçmaya başlayacak olsa
Mana denizinin dalgası gibi feleğin eteği inci dolar
- 35 Eğer yıldızların gümüş sikkesine el uzatacak olsa
Feleğin torbası müflis âşıkın kesesi gibi boş kalırdı
- 36 Yerin inci saçan denizi, göğün altın saçan güneşi
Gönlü ve elinin cömertlik ve bilgeliğini kıskanırlar
- 37 Eğer yasağı yüce âlemde hükmünü yürütecek olsa
Zühre ve Zühal kırân etmezlerdi
- 38 Âlemde asayiş için bir yer kalmadı
Devrinde feleğin heybesinde fitne olsa ne olur
- 39 Ey adil padişah, ey taç sahibi, ey cevheri yüce sultan
Ey feleğin kader kudretli, hükmü geçen şanlı hükümdarı

- 40 Eğer feleğın az çok bilgi ve irfanı olsa
Benim gibi şair ile ters düşer miydi
- 41 Gönül ehli ve şairlere zulmetmekten zevk duyar
Ne çare, döndü döneli feleğın idmanı böyledir
- 42 Feleğın perişan hâlleri birbirine uyacak olsa
Her ne hâl ise dost gibi görünmeye razı olurum
- 43 Hayır veya şer hangi yörüngede dönerse
Feleğın başı bozuk düşüncesi hemen aksine döner
- 44 Her gün ve her zamanda hükmü değışir
Ben hele feleğın hep aynı döndüğünü görmedim
- 45 Derdi için çaresizce feleğın dermanının
Minnetini çeken o gönül ehli arife yazık
- 46 Hele manada benim gibi kâmil olsun ki
Kadrimi anlamamak feleğın noksanı olur
- 47 Şairliğim feleğın kıvrım kıvrım olmuş koca yılanının
Ona tılsım olduğı mananın o bol mücevherli hazinesidir
- 48 Sözüümün her biri felek terazisinin kefesinin
Bahasını çekemediğı kıymetli bir cevherdir
- 49 Fikrimin bakiresi o kadar şuh ve güzeldir ki
Feleğın fattan Zühre'si onun gamzesini kıskanır
- 50 Şiirim cihan çimenliğinin hoş içimli suyudur
Şair tabiatım feleğın yanan göğsünün ateş tapınağıdır
- 51 Söz nihayete erdi, durma şimdi ey Nef'î
Gökteki meleklerin âmin diyeceğı bir dua et
- 52 Güneş kadehi Cem gibi her seher dönene dek
Feleğın çerağan bezmi her gece olana dek
- 53 Bahtının yıldızı o kadar parlak olsun ki
Onun ışığından feleğın parlak güneşi kaybolsun

- 54 Yezdan'ın inayeti o kadar imdadına yetişsin ki
Feleğin zor ve kolayı onun talihi için bir olsun
- 55 Cihan mestlerinin sabahı, felek gariplerinin akşamı
Devrinde daima mutlu ve kutlu olsun

XXV

**Sultan Murâd Han hazretlerine övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)**

**Merhabâ ey pâdşâh-i âdil ü âlî-nijâd
Oldı teşrîfünle şehir-i Edrine reşk-i bilâd**

- 1 Merhaba ey adaletli ve yüce soylu padişah
Teşrifinle Edirne şehri başka şehirleri kıskandırdı
- 2 Gerçi bir zamanlar ecdadına darü'l-cihad olmuşsa da
Sana devlet ve ikbal ile Darü's-selam olsun
- 3 Teşrifinin müjdesi gönülleri o denli şad etti ki
Sanki halkının gündüzü bayram ve gecesı Kadir oldu
- 4 Her biri yüzünü görmeyi içtenlikle beklemektedir ki
Fecrisadık gibi bu hakikate inan
- 5 Sabah güneşi âlemi aydınlatınca
Birden onu senin güzel yüzün sanırlar
- 6 Hem teşrifinin şevkiyle hasret derdi çekerler
Hem canıyürekten içten sevgilerini gösterirler
- 7 Hele bu eski senahanın gönlünde de
İştıyakının derdi o kadar perçinlenmişti ki
- 8 Ayrılık günleri birkaç gün daha uzayacak olsa
Helak olmak muhakkak sanırdım kendimi
- 9 Hamdülillah talih elverdi, bahtım açıldı
Ayrılığının bela köşesinde murada ermemiş kalmadım
- 10 Bahtımın başına saltanat Hüma'sının gölgesi düştü
Birdenbire talihle karşı karşıya kaldım
- 11 Ölmeden önce yine yüzünü görmek nasip oldu
Bundan sonra ayrılık gamını yâd etmesem ne olur

- 12 Bu şevkle hemencecik övgülerine başlasam
Övgünün incisini şehirlerin kulağına assam
- 13 Veya adını yüce övgümle göğe çıkarsam
Altın mührü güneş üstüne böyle bassam
- 14 Suret ve mananın padişahı, gönül ehlinin hidivi
Nükte bilir Cem makamı ve Eflatun itikatlı İskender
- 15 Tasarruf sahibi padişah, düğüm ve çözümün kılı kırk yaranı
Akl-ı kül'ün vaktinin nakdi, doğruluk ve hakikatin sermayesi
- 16 İzzet ve makam göğünün âlemi aydınlatan güneşi
Adalet ve doğruluk tahtının makamını süsleyen padişah
- 17 Cömert hükümdar, yüce himmetli şahlar şahı
Âlemin saltanatını süsleyen yüce Sultan Murâd
- 18 Âlemin şahlarının yüce kapısına boyun eğdiği
Yüce ikballi ve yüksek mertebeli o şahlar şahı
- 19 Keykubâd'ın sarığının sorgucunun
Kapısının süpürgesi olsa yaraşacağı o şanı yüce sultan
- 20 İnsan akli meclis-i hasına girmeye izin bulacak olsa
Sözünü anlayamayacağı o şair padişah
- 21 Eğer felek şiir incilerinin dizisini satışı çıkaracak olsa
Melekler can parasıyla hep müşteri olurdu
- 22 Eğer fikir bakiresi cihan mülkünün meşşâtası olsa
Cansız resimler âleme gamzeler ederdi
- 23 Bu ana dek kimse böyle bir istidata malik
İnsan yaradılışlı bir şah görmedi işitmedi
- 24 Hallâk-i Meânî şiirlerini duysa can verir
İmâd'ın ruhu talik hattını görse kıskanır
- 25 Eğer ahlakının kokusu âlemi kaplayacak olsa
Misk ve kalemisin kıymeti yerle bir olurdu

- 26 Eğer tedbirinin ışığı ateşin tabiatına terbiye verecek olsa
Kül tozu güneşin gözünün tûtiyâsı olur
- 27 O kadar parlak ki övgülerini yazdığım zaman
Kalem mürekkep içinde Nahşeb ayı gibi parıldar
- 28 Eğer kahrının kuvvetiyle kasırga havaya çıksa
Gökte yıldızlar hazan yaprağı gibi döner
- 29 Ey adil padişah, ey din önderi şahlar şahı
Ey Ömer adaletli ve Ebû Bekir itikatlı hükümdar
- 30 Eski padişahların tarzı sana nasıl benzeyecek
Anka'nın uçuşu ile çekirgenin sıçraması bir midir
- 31 Sen bütün saltanat ve din ahvaline nizam verdin
Saltanat işlerinde gerçekten çok çalışıp çabaladın
- 32 Bir gaza ettin ki hiçbir padişah etmiş değil
İşitip Sultan Selim'in ruhu şad olsa ne var
- 33 Bir gaza ettin ki âlem sana aferin dedi
Aferin ey gazi hükümdar, gaza mübarek olsun
- 34 Bir gaza ettin ki peygamberi memnun ettin
Belki Cebrail'i dahi, doğrusunu Allah bilir
- 35 O fesatçıyı öldürtüp fitnenin tılsımını bozdun
Fesat pazarı hükmünün yürütülmesiyle kesat buldu
- 36 Bunlar birbirinin ardı sıra ikisinin de
Katlinin pek isabet olduğu iki haindi
- 37 Biri devamlı fitne ve kargaşa çıkacak işler tertipleyen
Sureta haktan görünerek aldatan bu fitneci iblisti
- 38 Biri de azgın ve dinden çıkmışların hep ona mensup olduğu
Kâfir mezhepli, küfür düşünceli o ifritti
- 39 İkisi de kahrının kılıcıyla cezasını buldular
Koluna kuvvet, ömrün günden güne uzun olsun

- 40 Bak artık fitne başka bir yerde baş gösterir mi
Fesatçılar dilberin gamzesi gibi gizlenir
- 41 Fitnenin çıkış yolu öylesine kapanır ki
Belki dilberlerin hepsi sakalı bitmeden kalır
- 42 Ne memlekette hiç ihtilal ihtimali kalır
Ne düşman vergi ve haraç vermekte inat eder
- 43 Bundan böyle mücevher kılıcını Arş'a as
Yedi gezegen onu asmaya layık yerler değil
- 44 Gerçi kılıcının korkusuyla kalplere tefrika düştü
Ama din ve saltanat birbiriyle birleşti
- 45 Sana bundan sonra imkânsız hiçbir iş yoktur
Memleketi zapturapt altına almayı alışkanlık edindin
- 46 Saltanata lazım olan işler hemen hemen tamamlandı
İlim yolu erbabının iyisini kötüsünü ayırmak kaldı
- 47 Himmetinin en küçük iltifatı ona da kâfidir
Sendeki doğruluk ve dürüstlük ne murat eder de olmaz
- 48 Ey Nef'î, bundan sonra içtenlikle duaya başla
Kulların yüce Rabb'i duanı kabul ettikçe
- 49 Güneş bir burçtan bir burca geçtikçe
Gece ve gündüz kâh kısalıp kâh uzadıkça
- 50 Saltanat tahtında sürekli otursun
Adalet ve doğruluk ile dünyanın gönlünü mesrur etsin
- 51 Gidip geldiği yer kâh İstanbul kâh Edirne olsun
Kâh düşmana kılıç çekip cihada gitsin
- 52 Yıldızının ışığı baştan başa dünyayı kaplasın
Âlem şahları fermanına boyun eğsin '

XXVI

**Sultan Murâd Han hazretlerine övgü
(Rahmet ve mağfiret üzerine olsun)**

**Âferîn lutfuna ey bâd-i nesîm
Bu kadar ancak olur feyz-i amîm**

- 1 Aferin lütfuna ey nesimin esintisi
Halka ihsan ancak bu kadar olur
- 2 Nefesin âlemi gül gibi açtı
Ömrün çehresini gülümsetti
- 3 Yolun Çin memleketine mi düştü
Yoksa nedir bu misk kokulu nefes
- 4 Bin cihana değen misk nefesli kokun
Bir anda burunları kapladı
- 5 Dilberin zülfünde yer etmeyecek olsaydı
Bu kadar koku yaymazdın
- 6 Yedi iklim yâran ile dolacak olsa
Âşık senin gibi yâr olmaz
- 7 Cananın zülfüne sonsuza kadar tutkun
Sevdazede gönüle kadim bir yâr
- 8 Perişan gönlün hâli nasıldır
Taraktan acı verici eziyet çekmez olsun
- 9 Taraktan az çok elemi varsa
Ah edip asla gam ve korku çekmesin
- 10 Ahvalini dertli âşık gibi
Meşşâtasına biraz anlatsın
- 11 O da hâline acımayacak olursa
Cömert şahlar şahının adaleti yok mudur

- 12 Zamanın mehdisine
Adalet öğreten o adil padişah
- 13 Kılıcının korkusuyla fitnenin yüreği iki parça olan
Yardımcısı zafer olan o gazi
- 14 Kahramân saldırışlı ve Yusuf suretli
Hayran olunası Alîm Allah'ın sanatı
- 15 Lütuf ve ihsan ayetinin manası
Rahmân ve Rahîm'in rahmetinin sureti
- 16 Osmanlı soyunun revnakı
Taç, taht ve serpuşun süsü
- 17 Sultan Ahmed'in talihinin yıldızı
Sultan Selim'in tacının mücevheri
- 18 Adalet göğünde dolunay
Saltanat sedefinde eşsiz inci
- 19 Cem yıldızlı şah Sultan Murâd
Yedi iklim memleketinin vârisi
- 20 Âleme ne kadar kerem etse
Yaraşacak olan cömert sultan
- 21 Ayağının toprağına yüce Arş'ın
Yeminler ettiği ulu adil hükümdar
- 22 Felek atlası atına kecim olsa yakışacağı
Savaş meydanının yiğidi
- 23 Böyle seçkin şahlar şahı olmaz
Meclis ve savaş meydanında emsali bulunmaz
- 24 Savaşçı, yiğit ve cesur
Nüktedan, şair ve arif
- 25 Ediplerin düşüncesi sözünü idrak edemez
Bilgelerin akli ilmine erişemez

- 26 Yıldızı güneşin içindeki dâğ
Meşrebi Tesnîm'in can esintisi
- 27 Himmeti yeni tarzın mucidi
Saltanatı eski kanunun hükmünü kaldıran
- 28 Devrinde cihan halkı daima
Refah ve bolluğu ganimet edinmiş
- 29 Amacı memlekete güven ve dirlik vermek
Âdeti askere altın ve gümüş saçmak
- 30 Hamiliği ve kararlılığının izlerini gör
Meselâ hükmünü her yere yayacak olsa
- 31 Karıncanın darbesi Elbürz Dağı'nı yıkar
Kocaman fil karıncayı ezemez
- 32 Görünen ay değildir
Fermanının dâğı ile feleği damgaladı
- 33 Eğer kaza onun bilgeliğini hakem tayin edecek olsa
Kaderin hükümlerinin müşkülü çözüdür
- 34 Var kıyas et ne kadar parlaktır
Bu zamana dek bu kadar bol lütuf görmedim
- 35 Övgüsünü her kim yazacak olsa
Kalemi güneşin şaşaasına döner
- 36 Ey hükümdar, ey padişah, ey sultan
Ey yıldızı değerli, vakar sahibi kakhâr
- 37 Nizâmî'nin bile şiirinin hakkını teslim ettiği
Nefî gibi bir şair var mı
- 38 Ne söylese hep övgüsüne layıktır
Sözleri şiir incisi olsa ne var
- 39 Ey cömert şah, laf edecek olursa
Eğer ihsan eyle, onu mazur gör

- 40 Seni metheden şairlerin muhayyilesi
Onurlu ve gururlu olur
- 41 Nasıl onurlu ve gururlu olmasın ki
Gece gündüz övgüsünü tasarlar
- 42 Bir senin gibi şanı yücenin halkına
Mevla tazim etsin
- 43 Felek bu devre gelecek olsa
Seni Sultan Selim'e takdim ederdi
- 44 Ya niçin diyecek olursan eğer
Padişahım aslını bir bir anlatayım
- 45 Gerçi Gazi Sultan Selim saltanatında
Nice büyük fetihler gerçekleştirse de
- 46 Âlemi sen yeniden fethettin
Kötü işlerin rüşvetçisini bırakmadın
- 47 Taşlanmış şeytanın vesvese edemeyeceği kadar
Halkı müslüman ettin
- 48 Sende var olan bu adalet ve bu insafla
Ömrün uzun olsun, Allah doğrusunu bilir
- 49 Ömrün uzun olsun, bir hu çekelim
Sonra duada karar edelim
- 50 Bahar bahçeye revnak verdikçe
Nesim ufukları hoş kokulu ettikçe
- 51 Cihan bağında gül gibi daima
Sevinçli, güleç ve şen olasın
- 52 Cihan mülkü hükmünde karar bulsun
Kullarına hep taksim edesin
- 53 Âlemin saltanat tahtında
İkbal ve izzetle oturasın

XXVII

Veziriazam Murâd Paşa övgüsü

Ne mümkün eylemek hak üzre şükr-i lutf-i Mevlâyı
Ki destûr eyledi şâh-i cihâna böyle pâşâyı

- 1 Mevlanın lütfuna hakkıyla şükretmek ne mümkün ki
Böyle paşayı cihan şahına vezir yaptı
- 2 Öyle bir paşa ki vuruşu bu geniş meydanı düşmana dar eden
Âlem meydanının sâhib-kırân Rüstem'i
- 3 Öyle bir paşa ki bir kılıç ile dünyayı baştan başa fetheden
Zafer ufkunun âlemi süsleyen güneşi
- 4 Cengâver efendi, yardımcısı zafer olan cihangir
Namlı yiğit, savaş meydanının arslanı
- 5 Saltanatın sığınağı, velayet ehli, ülkenin muhafızı
Memleketin dayanağı, saltanat tahtını aydınlatan paşa
- 6 İnsanoğlu ve âlemin Murâd'ı, ulu ve yüce vezir
İlmin yüreğine revnak veren muhterem müşir
- 7 Düşmanı kıran, yolu zafer olan o serdarın otağında
Felek eski püskü bir sayeban olursa layıktır
- 8 Kahrının ve lütfunun büyüklüğünden Kahramân ve
[Hâtem-i Tâî'nin
Ruhlarının utandığı o himmet sahibi sadrazam
- 9 Hem dîvân kanununu hem savaş usulünü bilen
Öyle bir Âsaf menkıbeli vezir, Hayder yürekli paşa
- 10 Kudretinin devri adalet gül fidanını yükselten bahar
Basiretinin ışığı esenlik meclisini aydınlatan چراغ
- 11 O ilahi meclisi aydınlatan mum bilgeliğinin ışığıdır ki
Kader yüce feleği ona sırça fanus yapmış

- 12 Güneş o muma pervanedir kendini atmak için
Canla başla o sırça fanusu durmayıp dolanır
- 13 Gök yüzüne hasret, yer ayağını öpmekten memnun
Hasılı onun saltanatı yüksek ve alçağı meftun etmiş
- 14 Kahır cimriliğin yüreğinde lale gibi yer yer dâğ yakar
Lütfu temenna eteğini gül gibi altın doldurur
- 15 Denizin dibini mercan dalı ile doldu sanmayın
Onun avucunu kıskanan ateş gönlünde alevlendi
- 16 Kılıcının parıltısı dünyayı teskin eden o doğu hükümdarı
Şimdiden sonra kılıcını kınına soksun
- 17 Felek bahar bulutunu saka olarak tayin etse bile
Onun döktüğü kanı haşre dek yeryüzünden temizleyemez
- 18 Dörtnala koşan atını düşman safına sürdükçe
Sanki önünde çer çöpün durmayıp kaçtığı fırtınadır
- 19 Tealallah ne hızlı at olur o emsalsiz at ki
Şimşek ve rüzgâr onunla süratte yarışamaz
- 20 Binicisi dizginini bırakıp gevşetiverecek olsa
İlk adımda sureti gözden kaybolurdu
- 21 Ayağı bakış okundan önce gidecek olsa da
Zihnin hızlı koşan peyki tozuna erişemez
- 22 Süratinin atılışına sanki toynağının çanağı felektir
Mihinin ucu yıldızlar, hilal altın nalıdır
- 23 Dokunsa nalının kıvılcımı sert mermeri yumuşatırken
Denizin üstünde koşacak olsa kabarcığı patlatmaz
- 24 Gezdiği zaman nalı zeminde yer yer iz bırakır
Sanki sabah rüzgârı yerin üstüne güzel, gül yaprakları saçar
- 25 Üstünde güzel diba çulu gördükleri zaman
Zaferin falı uğurlu gününün kır atı sanırlar

- 26 Eğer siyah kemhayı ona gâşiye serecek olsalar
Kadri yüce miraç gecesinin yağız atına dönerdi
- 27 Ey vezir, ey sahip, ey sadrazam, ey cihanın efendisi
Ey Dârâ ve Cem'in tahtına layık olan şah
- 28 Sen zamanın kılıç sahibi o mehdisisin ki
Devrinde Mesih gelse diriltme işini icra edemez
- 29 Yeryüzünü çer çöp misali düşman tutacak olsa
Kılıcının âlemi yakan bir şimşegi baştan başa onu yakar
- 30 İskender Yecüc'ü defetmek için set yaptı ama
Sen bir nice seddi yıkıp düşmanı memleketten sürdün
- 31 Mamur eder bir anda adaletin harap olmuş nice mülkü
Bozar bir hamlede kılıcın düzülmüş nice alayı
- 32 Senin düşmanla savaştığın saat kıyamettir
Güneşi ışığı dünyayı dolduran alemin hilalidir
- 33 Savaş meclisi içinde sancağını muma benzetenler
Başında o turuncu vâlâyı alevdir sanırlar
- 34 Düşmanın karaltısı memleketin dimağını karartmışken
Parlak kılıcının suyuyla onu iyi defettin
- 35 Sarığın ucundan yasemin kokulu zülfünü gösteren güzeller
[dışında
Devrinde kıyı köşede kim fitne oldu
- 36 Çıkardın eşkıyayı, Rum ülkesine verdin asayiş
Düşürdün İran ülkesini kavga ve kargaşaya
- 37 Kılıcının korkusuyla o memleketin sahibi şaşkına döndü
Kâh Hind semtini kâh Buhara serhatini dolaşır
- 38 Boş bir memlekettir, onu fethetme tevecüh et
O kendi saklanmaya bir تنها köşe bulur

- 39 Askerin ayağının tozuyla düşmanın gözünü kör et
İsfahan âyanı göz nurunu düşünde görsün
- 40 Kırıp al Râfizîlerden Sıddık ve Faruk'un öcünü
Alilik et, bırakma Acem mülkünde yüz çevirenleri
- 41 Hangi âlemin güneşisin sen ki feleğin dönüşünün tersine
Batıdan çıkıp parlak kılıcı doğuya çekersin
- 42 Büyük şairliğimin himmeti yüce övgüne erişemez
Böyle âlâdan âlâyı övmek için seçmek ne güç
- 43 Hasılı ben bu mesleğin o fikir okçusuyum ki
Benim çektiğim yayı daha bir pehlivan çekememiştir
- 44 Ey yüce efendi, ben şiirde mazmunlar yaratan o üstadım ki
Sözüm parlak incilerin değerini düşürdü
- 45 Mazmun ve mana mücevherlerinin hazinesini kapalı
[bulunca
Zihnimin yumruk darbesiyle kilidini kıldım
- 46 Kalemimin sihrini ve şiirimin mucizesini görenler
Musa'nın elindeki asayı, İsa'nın söz söyleten nefesini anarlar
- 47 Ne tatlı şiirimin kandı gibi şeker hasıl olur
Ne kimse kalemim gibi şeker parçalayan papağan gördü
- 48 Safa bahşeden şairliğim su aynasına bulanıklık verir
İnci saçan kalemim inci doğuran bulutu utandırır
- 49 Felek her zaman dünyaya şairliğim gibi inci getirmez
Sedef biricik inciye kaç yılda hasıl eder
- 50 Bu parlak inci ipini görüp utancından felek
Süreyya gerdanlığını yere atmazsa şaşılır
- 51 Hamdülillah hünerin değerini bilen bir'kâmil zatsın
Bu güzel şiiri benim övüp methetmem ne lazım

- 52 Duaya başla, şimdiden sonra bırak davayı ey Nef'i
Cenabıhak hazretlerinden rica et bu temennayı
- 53 Şerefli zatı Hak tealanın himayesi altında olsun
Hem ona gizli açık her şeyi açsın
- 54 Ne yana giderse yiğitlerin himmeti yoldaş olsun
Fetih, ikbal ve zafer önünce hızlı koşan peyki olsun
- 55 Padişahın muradı üzere düşmandan kinini alıp
Yine yüce vezirliği saltanatla şerefleldirsin

XXVIII

Merhum Veziriazam Murâd Paşa'yı överken

Gamzen ne dem ki tûğ çeküp hûn-feşân olur
Uşşâk-i dil-figâra ecel mihrîbân olur

- 1 Gamzen kılıç çekip kan saçmaya başlayınca
Yüreği yaralı âşıklara ecel bile acır
- 2 Gözün öyle öfkeli bir Kahramân'dır ki
Kızgınlığı yatışsa bile yine aman vermez
- 3 Bir oku cihanın canına felaket olan
Böyle tuzak kuran sarhoş Hintliyi kim gördü
- 4 Kirpiklerinle o kaşları bir arada gören der ki
Bu kadar çok ok bir yay içine nasıl sığmış
- 5 Gamzen ne zaman âşıklara soru sormaya başlasa
Her kirpiğin sanki hâl diliyle bir tercüman olur
- 6 Bizi paylayarak öldürdüğünü gamzen görür
İşve de boş durmaz gamzeyle ağız birliği eder
- 7 Bu naz ve bu aldırılmaz bakış sende var oldukça
Hızır bile olsa âşıkın can vermesine sebep olur
- 8 Sen âşıklarına böyle naz ve işve satınca
Dert ve belanın narhı da çok ucuzlar
- 9 Seni sevenle sevmeyen yanında aynıysa
Güzellere bu alışveriştin çok zarar gelir
- 10 Dilberlik haysiyeti eğer buna razı olmazsa
Âşıklara böyle ihanet kötüdür derse
- 11 Her layık olmayana seni seyretmek izni ya neden
Bir gün demez misin ki mahallende kan olur
- 12 Gönül bu aşkla göğsün dar kafesinde
Kanadı kırık kuş gibi çırpınıp durur ki

- 13 Cihan bahçesi hazan olup bozuluncaya kadar
Yanağının bahçesinde şakısın dursun
- 14 Zülfünün dolaşık tuzağını hayal edince
Öyle bir hâl gelir ki kafes gül bahçesi olur
- 15 Belinin gizli hazinesinin bekçiliğini yapan
Zülfün mü veya ısırın kıvrım kıvrım kara yılan mı
- 16 Veya av hevesiyle hep yuvasız yaşayan
Hüma avlayan bir doğandır
- 17 Kâh kıvrım kıvrım halka halka durduğunda
Güzellik padişahının fermanının tuğrası olur
- 18 Kâh tutam tutam yerde yattığında sanki
Ülkeler fethedenin eşiğinin süpürgesi olur
- 19 O eşsiz bahadır serdarın heybetinin ateşi
Tehemten ve Kahramân'ın zırhlarını eritir
- 20 Zamanın adil vezirinin adaletinin suyu
Emniyet ve asayiş bahçesinin gül fidanlarını yetiştirir
- 21 Âleme ihsanı sonsuz ve karşılıksız olan
Cihanın eşi benzeri olmayan paşası
- 22 Bir günlük bahşişi deniz ve madenlerin
Bin yıllık gelirine bedel muzaffer vezir
- 23 Eşiği insan ve cinlerin kiblegâhı olan
Kâinatın gayesi ve cihanın Murâd'ı
- 24 Vezirlik cihan sarayının mumu ki alevi
Padişahların meclisinin meşalesi olur
- 25 Mutluluğun felek tahtlı ayı ki ışığı
Yıldızlar şahının bahtının چراغının nuru olur
- 26 Onun parlak bilgeliği idrak ve bilgi feleğine
Zerreleri besleyen ve göğü Arş olan bir güneş olur

- 27 Eğer nuru âleme zerre kadar ışık verecek olsa
Güneş zerreler gibi gözden kaybolur
- 28 Gül ve yasemin kokusu için onun bahçesinin
Yolunun zavallı dilencisi olan sabah rüzgârı
- 29 Eğer ahlakının kokusunun bir zerresini bulacak olsa
Zemin ve zaman onun çarşısında attar olur
- 30 Adaleti kargaşa içindeki bir diyara hükmedecek olsa
Yol kesici hırsız kervana kılavuz olur
- 31 Eğer iktidarı zayıflara güç verecek olsa
Sivrisinek azgın filin saldırısına rakip olur
- 32 Eğer himmeti güneşe yardım edecek olsa
Perdesi feleğin hızlı gemisine yelken olur
- 33 Mürüvveti hazanın tabiatını terbiye edecek olsa
Gül ve erguvan renkleriyle süslenip parıldar
- 34 Dîvâna çıksa Cemşîd heybetli bir Âsaf
Meydana girse sâhib-kırân bir Rüstem olur
- 35 Gün gibi tek başına meydana çıkınca
Gezip dolaştığı yer gök olan güneştir
- 36 Kılıcı toprağı kan ile gül gül ettiği zaman
Bezmi gül bahçesi olan Cemşîd'dir
- 37 Ucundan düşman kanı aktığı zaman
Yürekler cenkte mızrağını görmeye dayanabilir mi
- 38 Sanki zaferin güzel şahidinin gözüne
Keskin kirpik ve merhametsiz gamze olur
- 39 Düşükçe toprağı top gibi düşman kellesi
Atının ayağı sanki ona çevgan olur ,
- 40 O felek süratli atı koştugu zaman
Her nalı yıldız saçan bir hilal olur

- 41 O sıçrayan ateş ki hızla koştukça
Etrafında siyah tozu duman olur
- 42 Sürati o denli ki binicisinin gölgesi
Yere düşünce ona mekân lâmekân olur
- 43 Saflar düzüp hücum edince düşmanlara
Yer ve gök dehşetle feryat figan eder
- 44 Hamlesinin zelzelesinden yer titredikçe
Kıyamet mahşerinin kargaşası peyda olur
- 45 Kapkara toz duman içinde parlak kılıcının ışıltısı
Sanki kara bulutlar içinde çakan şimşek olur
- 46 Oklar mukadderat yayının oklarını andırır
Okların temrenleri ise ansızın gelen ecel olur
- 47 Gökyüzünde kılıç şakırtılarının sedasından
Havada yıldırım ve gök gürültüsü yolunu kaybeder
- 48 Her atışta mızraklı yiğitlerin hücumu
Düşman sürüsüne o kadar afet getirir ki
- 49 Bedenlerindeki gözenek yollarının hepsi
Mızrak yılanının kafasındaki taşı kapan bir delik olur
- 50 Kâh safın ortasında durur kendi kılıç gibi
Kâh düşman saflarının arasını yarar
- 51 O anda ki ölü miktarının hesabı
Beyan kaleminin ucundaki çizgide belirir
- 52 Eğer ceza gününün asilerinden bir günahkâr
O zaman kopan bu kıyameti göreceksin
- 53 Çıkar yüreğinden o an cehennem korkusu
Mahşer meydanı ona cennet bahçeleri olur
- 54 Ey zamanın veziri, her bir isabetli görüşün
Ebedî saltanat temelini direği olur

- 55 Menkıbelerin yazılsa her bir kısa rivayetinin
Uzun bir destan olacağı o bahadır sensin
- 56 Övgüsünü yazmak ve övgünün inceliklerini düşünmek
Şairlerin gönül ve el işlerini düzene koyar
- 57 Senin övgü incilerinin ipine yerleşen mana
Senin övgünle güzel söz söyleyen zihin
- 58 Bu Nahid'in küpesinin incisine naz eder
Şu meleklerin gönül sırrına tercüman olur
- 59 Şerefli zatını her kim benim gibi övecek olsa
Sözünün özü mazmun kalıbına can olur
- 60 Her sözümün bir hediye gibi elden ele
Armağan edildiği o şair işte benim
- 61 Övgüsünün cezbesinin rüzgârıyla her zaman
İnciler saçan dalgalı bir denize benzer şairliğim
- 62 Ondan zuhur eden her nefis inci
Varlık ve mekân hazinelerinin süsü olur
- 63 Has mazmunun incisini kim toplayacak olsa
Binlerce mücevherin safasını sürer
- 64 Zihin âleminde Kahramân gibi cihan pehlivanı olsa dahi
Kimse şairliğimle boy ölçüşemez
- 65 Şöhretimin kösünün debdebesi cihanı tuttu
Kıskananın kulağı sağır olur, onu işitmez
- 66 Hasetçi benimle şiir davası gütse ne olur
Eşek zannına göre İsa sözlü şair olur
- 67 Gör fesatçının itikadını, bunu kim düşünmez
Tilki nasıl kükremiş arslanın dengi olur
- 68 Mana tıraşlayıcı işe yaramaz bir hırsızken
Yâran sözüyle şair olur, nüktedân olur

- 69 O boş söz söyleyeni hasım kabul etmek
Benim şairlik haysiyetimin şanına dokunur
- 70 Onda azıcık liyakat olsa da ben böbürlenip
Benimle imtihan olacak varsa gelsin desem
- 71 Nef'î duaya başla, bırak iddiayı ki
Dua şiir sonunda şairlerin âdetidir
- 72 Güneşin altın yaldızlı kadehinin ışığı
Doğunun meclisine revnak verdikçe
- 73 Cihan bezmi payidar oldukça
İkbal kadehi gökte güneş gibi dönsün

XXIX

Veziriazam Nasûh Paşa'yı överken

Zihî netîce-i hayr-i mukaddemât-i Murâd
Ki kıldı lutf-i zuhûrî cihânı hurrem ü şâd

- 1 Aferin gelişinin lütfuyla cihanın sevinçli ve memnun olduğu
Sadrazam Murâd'ın hayırlı selefi
- 2 Aferin eserlerinin zuhuruyla kul ve azat olunan
Talihin saadet feyzinin öncüsü
- 3 Aferin insan ve perilerin ondan gönül ferahlığı bulduğu
Îlâhî sırların nüktesi
- 4 Açıldı bahtı yine kısmetsiz cihanın
Göründü talih aynasında Murâd'ın sureti
- 5 Cihan görmediği bir esenliğe erişti
Gelişin neşe taşkınlığıyla köle ederse şaşılır mı
- 6 Eğer gökyüzünde yıldızların hepsi sa'd-i ekber olsa
Hem de her güne bayramların revnaklığı verilse
- 7 Ne kimse böyle bir esenliğe kavuşur
Ne kimse tembellik malında böyle bir kesat görür
- 8 Müjdesinin sevinciyle gökyüzü şenlik evi
İşretinin çağrısıyla yeryüzü neşe yeri
- 9 Dirlik ve güvenlik kapısı cömertlik hazinesi gibi açıldı
Zulüm kapısı müflis dükkânına döndü
- 10 Görürse şimdi görür hâl intizamını huzur
Bulursa şimdi bulur hükmünün yok olmasını fesat
- 11 Felekler attı külahlarını bu şevk ile Arş'a
Melekler zikirlerini artırarak dua etti ,
- 12 Âlemi süsleyen güneşin altın yüzüne
Namının sürmesi için mübarek bâd sikkesi vuruldu

- 13 Böyle ihsandan ümitsizdi dünya
Kader böylesi bir lütfâ alışkın da değildi
- 14 Buna manevi sebep şudur ki
Değersiz bir iki beyitle mâlumu ilâm ettim
- 15 Gönül ehlinin mazlumlarının
Sürekli ettiği ah, nale ve feryatları tesir etti
- 16 Engin merhametinden kulların yüce Rabb'i
O mahzunlara bu lütfu münasip gördü
- 17 Devlet işlerinin yularını bu topluluğu şad eden
Bir kerem ehlinin yetkin eline versin
- 18 İlim ve adalet ülkesinin âlem kaldıran
Vezirinden başka cihanda buna uygun kimse yok
- 19 Cömertlik ve kerem denizi, şân ve haşmet güneşi
Hüküm ve tasarruf göğü, doğruluk ve hak cihanı
- 20 Bahtı açık, talihi kavi, ikbali yüce
Zatı mübarek, sıfatları övülmüş, yaradılışı temiz
- 21 Kahramân saldırışlı savaş meydanını temizleyen yiğit
Âsaf istidatlı memleketi süsleyen müşir
- 22 Haşmetinin kösünün debdebesiyle memleketin dolduğu
Büyük ve yüce vezir Nasûh Paşa
- 23 Kılıcının şimşeginden asilerin sabır ve karar harmanının
[tutuştığı
Âlemin yegâne bahadır yiğidi
- 24 Cihanı aydınlatan kılıcının ışığı ile düşman safları
Işık saçan güneşin doğuşu ile karanlığın kalkması gibidir
- 25 Baht ve talihin ona o denli himmeti var ki
Her ne zaman ikbal ile cihada gidecek olsa

- 26 Kaderin sert yayından fetih okunu fırlatmadan önce
Düşmanın av olacağı alınına yazılır
- 27 Ne zaman düşmana dîv yaradılışlı atını sürecektir olsa
Melek askerleri önünde zafer kılıcı çeker
- 28 Ayağına çabuk o eşkin at koşturmayı başlayacak olsa
Tozuna ne yıldıırım, ne şimşek, ne rüzgâr yetişir
- 29 Sürati zamanında ağız adımlarını sayacak olsa
Göz yumup açınca dek sayma nihayete varırdı
- 30 Eğer Bihzad resmini bir tahta parçasına çizicek olsa
Süleyman'ın tahtı gibi havada uçardı
- 31 Savaş meydanında eğer nalı taşla dokunacak olsa
Her kıvılcımı düşmana bir cehennem tutuştururdu
- 32 Veziri böyle güzide bir kişi olduğu için
Cem makamı alicenap şaha ne mutlu
- 33 İslam dininin itibarı için çalışıp didinen
Yüce şeriatın işlerine bağlılık gösterip itaat eden
- 34 En ufak bahşışı Hüsrev hazinelerinin nakdi
İki günlük masrafı Kubâd ülkesinin vergi ve haracı
- 35 Saltanat sarayına meleğin kanadı süpürge
Yüce otağına göğün yıldızları kazıklar
- 36 Ahlakının rüzgârı bahçeye esecek olsa
Gül ve yasemin kokularını yele verir
- 37 Eğer himmetinin himayesiyle filizlenecek olsa
Şimşirin gölgesi gökyüzüne düşerdi
- 38 Eğer kahrının nazarı suya terbiye verecek olsa
Su kabarcığının kızgın bakışıyla çelik erir
- 39 Eğer ateş onun lütfunun nazarına yaklaşacak olsa
Kül kimya iksirinin faydalarını verir

- 40 Anadan doğma kör basiretinin ışığını yâd edecek olsa
Gecede ateş gibi karıncanın yüreğinin sırrını bilir
- 41 Feraset ve idrakinin feyzine erişecek olsa
Cansız cisimlerin hikmetli yaradılışını almaya kabiliyet
[kazanır
- 42 Hasta vücudu iyileştirmek için hacamatçı dışında
Zamanında kimsenin cesareti var mı ki kan döksün
- 43 Hükümünün nüfuzu o derecede ki
Güzel idaresiyle zıtların ülfetini murat etse
- 44 Verirdi varı yoğunu saçmak için cömerte cimri
Ederdi rintlerin hizmetini seve seve zahit
- 45 Yüce mertebeli sadrazam, Cem kudretli müşir
Ey temelsiz cihanın nizamının ekseni
- 46 Bu yedi gezegenin yüksek revaklı sarayı
Bir olan Sâni' hakkı için kudret sanatıdır
- 47 Muhtâr ve Müctebâ olan Ahmed'in hakkı için
Yıldız ve feleklerin varlığı için yaratılış gerekçesi budur
- 48 Nazma cüret ettiğinden beri bu övgücü şaire
Kalbin muradı yalnız bu manadır
- 49 Felek şairlere iltifat eden ve sevgi gösteren
Seçkin bir övgüye değer kişiye yaklaştırırsa
- 50 Ölünceye dek şiirimi onu övüp yüceltmeye hasredip
Dünyada söz mucizesiyle bir ad bırakayım
- 51 Allah'a şükür bu zamanda şerefli zatın gibi
Bir ilim ehli ve iyiyi kötüden ayıran kişi olur mu
- 52 Övgüsüne ahdim üstüne ne himmet edeyim
Gör ne tanıdık kaldı kıskanmadık cihanda ne yabancı

- 53 Senin gibi övgüye değer bir kişi dururken
Benim gibi bir üstat başkasına kaside yazsın olacak iş mi
- 54 Eğer izin olursa bu işte kudretimi
İsnatsız hakikat üzere beyan edeyim
- 55 Mana Bîsütûn'unun Ferhat'ı benim ki
Eğer Ferhat ne sanat işlediğimi görseydi
- 56 Atardı utanıp yabana kazmasını elden
Kurtarırdı hem bu bahaneyle başını
- 57 Muhayyile mana gelinine damat olalı beri
Şiirim gibi güzide halef vücuda gelmedi
- 58 Söz cevherlerim ağır bahalara çıktı
Mezat tamam olunca talip olanlar çekildi
- 59 Eğer kalemimin damlası feyiz bulacak olsa
Celladın hançerinin suyu maktule hayat bağışlar
- 60 Kalemimin mürekkebi eğer denize yardım edecek olsa
Kenarı inciyle amberden görünmezdi
- 61 Sözümlün lezzet ve keyfini görünce
Şairliğime hem şarapçı hem şekerçi denilse yaraşır
- 62 Oldukça gönül çekici ve keskin olduğunu yâd edenler
Şiirimün müselsel hattını ve kalemimi görsün
- 63 Çin ve Hıta dilberlerinin saçının kemendi
Halluh ve Nevşâd güzellerinin gamzesinin mızrağı
- 64 Söz nihayete erdi, dua zamanlarıdır ey Nef'i
Hakk'ın lütfundan yardım dileyip duaya el aç
- 65 Âlem padişahlarının saltanatı gibi
Ülke ve milletin sığınağı, memleket ve halkın muhafızı
[olsun

- 66 Yüce varlığı vezirliğe revnak versin
Esenliği hadsiz, ömrü uzun olsun
- 67 Eşraf ahalisi övgüsüyle meşgul olsun
Ulu ekâbir eşiğine yüzler sürsün

XXX

Veziriazam Nasûh Paşa mektubunun cevabına dair

Ne nâmedür bu ki hüsn-i beyân-i unvânı
İder küşâde dil ü tab'-i müstemendânı

- 1 Bu öyle bir mektuptur ki unvanının ifade güzelliği
Dertlilerin gönlünü ve tabiatını açar
- 2 Bu öyle bir mektuptur ki mazmununun şarabının keyfi
Mülâhazaya ruhani bir sevinç verir
- 3 Bu öyle bir mektuptur ki tertemiz üslubunun feyzi
Can kulağının ağzına abıhayat sunar
- 4 Göz menşurundaki tırâzın deseninin tutkunu
Akıl ince ve gizli nüktelerinin esiri
- 5 Büklüm büklüm müselsel hattının yazısı
Ya perinin kaşlarıdır ya hurinin kâkülü
- 6 Tatlı ve gönül çeken ibarelerini gören
Amber saçan kalemi şeker kamışından sanır
- 7 Kalemine ayağı uğurlu Hızır desem ne var
Gezdiği yerleri cennet bahçeleri yapmış
- 8 Satırları hayranlıkla temaşa edenlerin nazarını
Güzellerin zülfü gibi zincire çeker
- 9 Harflerle terkip olan manaları bilgi dimağına
Reyhani şarabın kokusunu verir
- 10 Tereddütsüz haberinin hülasası bildirdiği
Tekellüfsüz kaleminin neticesi iyiliği
- 11 Yoksula Bâdâver hazinesinin ikbalinin müjdesi
Dilenciye Süleyman'ın makamının teşbriki
- 12 Yeşil bir kese içinde elime erişince
Onu yeşil mum ve beyaz fitil sandım

- 13 Veya gonca iken kıvrım kıvrım ve uzun olan
Açılmamış yeşil yaprak içinde bir zambaktır
- 14 Veya nesrinin zevkinin Selman'ın şiirinin hakkını verdiği
Fasih lisanlı söz söyleyen bir papağandır
- 15 Veya başında tacıyla hidayet hüdhüdüdür ki
Elçiliğe layık görülmüş ikinci Âsaf'tır
- 16 Âsaf değil, haşmet ve şanının debdebesinin
Âlemi tuttuğu Dârâ'nın tacına malik bir İskender
- 17 Cemşîd'in ihtişamının debdebesinin dayanağı
Neriman'ın cenk meydanının kahramanı
- 18 Adalet göğünün güneş alametli ayı
Cömertlik bahçelerinin Sidre dallı servisi
- 19 Memleketi büyüten müşirlerin efendisi
Saltanat makamının sarayının hidivi
- 20 Azametinin zamanın hükümdarlarını utandırdığı
Haşmetli vezir Nasûh Paşa
- 21 İkbalinin hücumunun İran şahını
Rum padişahına kul ettiği zamanın o Kahramân'ı
- 22 Atının nalından çıkan kıvılcımın
Parlak güneş mumunu yaktığı o dilaver şehsüvar
- 23 Bahtının dönen feleğin pergeli
Ne yana istese döndürdüğü esenlik feleğinin o kutbu
- 24 Felek makam ve ululuğunun imaretinin yaygısı
Zühal ikbalinin konağının gözcüsü
- 25 Zemin hükmünün tasarrufu altındaki memleketi
Zaman fermanının hizmetkâr kulu
- 26 Memleketin güzelliği temiz unsurunun tabisi
İnsanlığın kemali zatının cevherinin rehini

- 27 Bilgisinin kemaliyle ilk sağlam akıl
İçinin safasıyla ikinci sadık sabah
- 28 Saltanat âleminin parlak güneşi
Onun parlak bilgeliğinin ışıdır
- 29 Toprağın eczasına terbiye verecek olsa
Bir günde siyah taş parlak bir şebçerağ olurdu
- 30 Lütfunun rüzgârı denizi coşturacak olsa
Ova ve dağların eteğini inciyle doldururdu
- 31 Bulut eğer yağmur abıhayatının çisentisiyle
Islanacak olsa cömert eline benzerdi
- 32 O denli hükmü tesirlidir ki eğer ferman buyursa
Havada uçan okun gidişini geri çevirip
- 33 Dönerdi aksine okun gezi menzilin yarısından
Saplanırdı yayın sırtına temreni
- 34 Himmet hanedanının sofracısı olan kerem
Cömertliğinin hediyesiyle geçinip gider
- 35 Zulüm ve adaletsizlik meydanını karıştıran
Haksızlığın yakası kahrının pençesindedir
- 36 Eğer düşman kılıcının hayalini gözden geçirecek olsa
Kirpiği keskin uçlu mızrağa dönerdi
- 37 Eğer ahlakının kokusu güle tesir edecek olsa
Bülbüllerin ahını buhur dumanı yapardı
- 38 Eğer yasakları ulvi âleme düzen verecek olsa
Zühre ile Keyvân'ın aynı burçta buluşmasına izin vermezdi
- 39 Eğer hamiliği hazine gözcüsü ve hayat sermayesi olsa
Ecel hırsızı parasız ve çıplak kalırdı ,
- 40 Zalim tabiatlı ve fitneci olan dik kafalı feleği
Kader onun için zamanın zincirine çekti

- 41 Ki adaleti her ne irade edecek olursa
Onun hükmünden aşmaya asla imkân olmaz
- 42 Ey felek heybetli vezir, melek huylu sadrazam
Ey Yezdan'ın sanatının takdirinin hülasası
- 43 Gönül goncası lütfunun rüzgârıyla açıldı
Dilim destanlar söyleyerek bülbüllük etse ne var
- 44 Şairliğim sedef gibi inciyle dolsa ne var
Nisan bulutunun feyzi ona senin elinden erdi
- 45 Bu cömertlikle ki bu nükte bilir şairi
Bu armağanla bu övgü düzen kulu
- 46 Cömertliğinin bolluğuyla gönlünü hoş edip
Hâtem'in cömertliğini unutuluş hazinesinde anılmaz kıldın
- 47 Bu zamana değin övdüğü kişi bir şaire
Bu lütfu, bu keremi layık görmemiştir
- 48 Kerem değil bu keramettir, sözümü inci iken
Bedahşan mücevheri yapsa şaşılır mı
- 49 Böylesi bir himmet şairin yaradılışında bulunan
Söyleyiş gücünü bülbül iken papağana çevirir
- 50 Şiirde özellikle bir ibaresinin edasında dahi
Kusuru bulunmayan benim gibi şair var mı
- 51 Kalemimin İmran oğlu Musa'nın esasının
Hizmetini eda ettiği o sihirbaz şair benim
- 52 Rahmani meleklerin sözümü vird edindiği
Mucize sözlü vahiy bilen büyücü benim
- 53 Kalemimin lülesinin ruhani abıhayat
Doldurduğu o mana Hızır'ı benim
- 54 Kim şiirimi kaydederken kalem kımıldatacak olsa
Kuru kaleminin kamışı meyve veren bir ağaç olur

- 55 Eğer şiirimin neşvesinin feyzini yerden bitirecek olsa
Onunla bahçenin eyvanını yetiştirecek olsa
- 56 Bir kuru dalı bir ateş içine düşecek olsa
Semender kanı rümmânî şarap keyfi verir
- 57 Mukaddes ve yüce yaradılışlı bir cevher olan
Sözün madeni gönül dağının yamacının dibindedir
- 58 Mananın destan söyleyen bülbülü olan
Beyanın bahçesi şairliğimin vadisinin yatağındadır
- 59 Yunanlı bilge şiirimin nüshasını bulacak olsa
İskender'in zırhının yakasına muska yapardı
- 60 Eğer İsfahanlı şair şiirimi görecek olsa
Kendi büyük kusuruna şahit olurdu
- 61 Eğer Hâkânî bu zamanda dünyaya gelecek olsa
Şairliğimin huzurundan söz dilenirdi
- 62 Uzatma laf ve güzaf davasını ey Nefî
Duaya başla ki söz nihayete erdi
- 63 Her daim temiz edalı şairler izan sahibi
Bir sadrazamın övgüsünü eda ettikçe
- 64 Vezirlik makamında esenlik ile
Saltanat tacının kıvrımındaki parıltının görkemi olsun
- 65 Övgüsünü söyleyen kesesi boş şairlere
Bol bahşîşi ebedî bir zenginlik versin
- 66 Saltanat işlerinde ne müşkül işi düşecek olsa
Hakk'ın hidayeti kolaylık için yol göstere
- 67 Güneş cihanı her seher aydınlattıkça
Dîvân sadrını devletle şereflendirsin '

XXXI

Veziriazam Nasûh Paşa'yı överken temmuziye

**Yine erişdi temûz oldu cihân pür-tef ü tâb
Girdi bir hilkate hep âteş ü bâd âb u türâb**

- 1 Yine erişti temmuz, cihan alev alev oldu
Ateş, rüzgâr, su ve toprak hep bir hilkate girdi
- 2 Havanın tesiri öyle bir yere vardı ki
Bir karınca bir sıcak nefesle denizi serap ederdi
- 3 Toprak o kadar kızdı ki dünya nice tufan ile
Bir zerre tozunu bile suya kandıramaz
- 4 Toprağa dökülen bu mevsimde yağmur değildir
Temmuz sıcakıyla bulut ter saçmaktadır
- 5 Bu cehennem sıcakında hava denizleri kuruttu
Dağdan beliren ve akanı su sanmayın
- 6 Güneşin kızgınlığı dağ kılıcını eritti
Her yana ırmak gibi erimiş çelik akmadadır
- 7 Böyle kalırsa güneşin eriticiliği
Gümüş madeni olan yerleri cıva denizi yapacak
- 8 Bu cehennem sıcakının vasfını şüire dökmek için
Eğer bir şair sanatına seslenecek olsa
- 9 Hayal tuzacağına daha düşmeden zihninin ateşi
Mana kuşlarını bir anda kebab eder
- 10 Felek Firavun'u böyle bir havada suya batıracak olsa
Cehennem kuyusunun dibindeki yerine ısınırdı
- 11 Denizin kumu korlu küle döndü
Koru inci ve ateşli fırını girdap
- 12 Eğer denizde saf inci güneşe karşı düşse
Aynada güzellerin yanağındaki benin aksine döner

- 13 Cehennem sığağından o kadar kızdı ki
Su kabarcığı âşıkların başı dumanlı hâllerini andırır
- 14 Ateşin üstündeki üzerlik gibi feleğin yıldızlarını
Hep yerinden fırlattığı o zaman geldi
- 15 Yıldızlar ve gezegenler bir olur ve müneccimler
Hüküm için artık ele ne takvim ne usturlap alır
- 16 Felek hamam kubbesi gibi buhar suyu damlatır oldu
Düşen damlayı kim görse şahap sanır
- 17 Feleğin potası bu kadar kızmışken
Dünya kuyumcusu ne durur ona şaşarım
- 18 Güneşin altın parasını eritip de niçin
Feleğin hızlı atının seyisine ay gibi üzengi yapmaz
- 19 Zaferin atik peykinin üzengisi önünde koştuğu
Esenlik meydanı safının şehsüvarı
- 20 Keremindeki mîmin yuvarlaklığının can ve gönüle
Tasma olduğu cömertliğin felek tahtlı hükümdarı
- 21 Zafere takviye veren, düşmana zincir vuran
Cömertlik himmetini öğreten, dostların müşkülünü çözen
- 22 Müşteri yıldızlı, Utarid menşurlu sadrazam
Gök payeli hümayun elkâplı efendi
- 23 Âlimlerin kıblegâhı, fakirlerin sığınağı
Vezirlerin padişahı, Cemşîd makamı Âsaf
- 24 O Nasûh isimli ve Alî heybetlidir ki düşmanının
Tövbesine Tevvâb'ın rıza kapısı kapalıdır
- 25 Yeryüzünün felek mertebeli şahları
Onun şan ve görkeminin büyüklüğünden utanıp sıkılırlar
- 26 Kubbesi altın yaldızlı bu dokuz yüce eyvan
Onun ululuk sarayının bir köşesidir

- 27 Âlemi aydınlatan bu emsalsiz parlak mücevher
Onun ikbalinin başındaki taca konsa yaraşır
- 28 Yüce ve uğurlu yıldızı haşmet göğüne ay
Temiz ve güzel meşrebi saltanat bahçesine su
- 29 Gökte güneş bahtının yıldızından şeref alır
Yerde deniz cömertliğinin elinden zekât alır
- 30 Himmetinin haremine feleğin devri kapı halkası
İsmetinin Kâbe'sine meleğin kanadı kapı perdesi
- 31 Fikri tedbir tahtının hükümdar Cemşîd'i
Basireti doğruluk sabahının şaşaası büyük güneşi
- 32 Felek ona o kadar vesileler hazırlamakta ki
Devrinde her mülkün fitnesi uyusa ne var
- 33 Gönül mülkünün fitnesine asayiş için
Güzellerin göz perdesi uyku yatağının çarşafı olur
- 34 Eğer basiretinin şimşegini rüyada görse
Karganın gece renkli kanadı seher mumunun ışığı olur
- 35 Eğer adaleti kuşların yüküne şamil olsaydı
Kartal güvercin avı hevesiyle kanat açmazdı
- 36 Tazelense şaşılır mı gül gibi cihan bağı
Adaletinin suyuyla döner şimdi bu köhne dolap
- 37 Adaletini din ülkesini muhtesip edeli
O kadar ceza korkusu âlemi vehme düşürdü
- 38 Dilberin gamzesi gibi her sarhoş
Korku dağdağasıyla yerini mihrabın köşesi eyledi
- 39 Bilge meşrebi o mertebe yücedir ki
Felek ona kaderin sırrını çitlatır
- 40 Kılıcının övgüsünü kim yazacak olsa mürekkep yerine
Kaleminin ucundan kâğıda kan dökülür

- 41 Eğer ahlakının övgüsünün vadisinde koşsa
Zihnın alnındaki ter gül suyu kokusu verir
- 42 Yasağı bu derece ayağı düşürmesini reddedip
Eğer feleğin peçe atan güneşini azarlasa
- 43 O anda Mesih'in sarığının köşesini yırtıp
Bir parçasını cihanı aydınlatan yüzüne nikap ederdi
- 44 Ey yüce nazarlı sadrazam, ey Cem'in tahtına
Ve Dârâb'ın tacına şeref bahşeden hüner sahibi Âsaf
- 45 Hüner erbabı devrinde öyle bir mertebeye erdi ki
Alçakları kollayan aşâğılık felek bu işe şaşar kalır
- 46 Feleğin ikbal arzusıyla kemal erbabını
Yok yere yorduğı o zamanlar gitti
- 47 Cömertliğinin eşığı şairlere ve gönül ehline
Sığınak olalı felek müdanalık semtine taşındı
- 48 Herkes içinde benim gibi nazık tabiatlı şaire
Felek bir an olmazdı ki bin türlü azap etmesin
- 49 Hamdülillah merhametinin eseriyle şimdi
İkbalimin yıldızı feleğe naz edip çıkışır
- 50 Yalnız bahtımın yıldızında değil, lütfun ile
Şairliğimde ve nazmımda gelişme oldu
- 51 Şairliğimin denizi cömertliğinin bulutunun nemiyle doludur
Nazmımın ipi övgünün incisiyle ziynet bulur
- 52 Şiirde keramet iddiasına girsem şimdi
Bütün dünya itirafla sözüme karşılık verir
- 53 Bu keramet bana yeterlidir ki kalemimin mürekkebi
Dosta abıhayat, düşmana zehir olur ,
- 54 Tatlı sözümü kim okursa lezzetinden
Ağzında tükürük süzme bal şerbeti olur

- 55 Parlak renkli şiirimi kim yazsa siyah mürekkebin
Safa veren aksi erimiş yakut gösterir
- 56 Nazmım güzel lafız ile beraber olmasa da
Tabirimin güzelliği yine cihanı hayran bırakır
- 57 Yüzünü göstermede boyaya muhtaç olan
Mazmunumun şahidinde yüz rengi öyle midir
- 58 Söz değil akarsudur yazılan şiirlerim
Harfler ve irab onun üstünde çer çöptür
- 59 Zihnimin çalgıcısı eline mızrap alınca
Felek belagat kanununun nağmesiyle raks eder
- 60 Şairliğimin sakisi şarap bezmine heves edince
Melek mana şarabının kokusuyla mest olur
- 61 Fikrimin parlaklığıyla mana puthanesi ısl ısl
Nazmımın suyuyla hayal bahçesi cıvıl cıvıl
- 62 Benim o emsalsiz dalgıç ki muhayyile denizi
Ne kadar derin ve mana incisi az bulunur olsa
- 63 Dalarım dibine bir anda yine sahili şehdâne
Şehvar ve hoşab incilerle doldururum
- 64 Ey Nef'î, eğer nazmın gizli bir inciye de
Lafı uzatma kusuru onu yine kesada düşürür
- 65 Zamanıdır hakikat kuvvetiyle gönül yayından
Duanın feleği delen okunu fırlatsan
- 66 Nitekim temmuzun cihanı yakan sıcaklığıyla
Âlem ateşgede, su ve hava ateş gibi yakıcı olur
- 67 Her günü nevruz günü gibi mutlu olup
Hesap gününe kadar gamı temmuz sıcaklığını görmesin

XXXII

Veziriazam Nasûh Paşa'yı övmek üzere

Nedür bu feyz-i cihân-gîr ü bu neşât-i amîm
Meger açıldı der-i lutf-i Kirdigâr-i Kerîm

- 1 Nedir cihanı kuşatan bu bereket ve umumi sevinç
Kerîm olan Kirdigâr'ın galiba lütuf kapısı açıldı
- 2 Veya âleme ebedî hayat müjdesi erişti
Veya dünyaya müsellemlik beratı teslim oldu
- 3 Gam sinesi içinde öd patlatan neşe
Korku gerdanı kemendinde düğüm çözen ümit
- 4 Cömertlik bereketin sirayetiyle güneş gibi meşhur
Zulüm adaletin üstünlüğüyle gizli ve kayıp
- 5 Emel cömertliğinin müsaadesiyle müstağni
Heves murada ermekle mağrur ve zeamet sahibi
- 6 Cihan refah içinde ve gönül çekici halk pürneşe
Zaman çiçeklenmekte, zemin cennet bahçesini kıskanmakta
- 7 Bir bilge âlim olsa, lütfunun halisliğiyle
Bu müşkülli bize bir bir anlatsa
- 8 Bu iç ferahlığını yeryüzüne kim verdi
Bu dönüş usulünü feleğe kim öğretti
- 9 Bu zamanda her ne kadar âlemin refahı
Her bakımdan akliselimi şaşırtsa da
- 10 Anlaşılması zor işlerin ehli olan titiz ve anlayışlı bir tabiat
Bunun hikmetinin idrakinde niçin tereddüt eder
- 11 Bunun hakikati aşikâr değil mi dünyada
Bıraksın bilmezden gelmeyi âlim ve müneccimler
- 12 Nice zaman oldu feleği aksine döndürüp
Alçak devir zulmü âdet edinmişti

- 13 Cömert padişahın bahtının sağlam eli
Şimdi tasarruf yularını onun elinden aldı
- 14 Adalet için varlığı Rahîm Rabb'in
Celal sırrına mazhar olan o heybetli sadrazam
- 15 O askere süs olan bahadır yiğidin kılıcının gölgesi
Dokunsa güneşi kalkan gibi iki parça eder
- 16 Arslan gibi güçlü müşir, insan huylu arslan
İşi cömertlik olan fatih, yumuşak huylu Kahramân
- 17 Doğu ve batı ülkelerinin işinin yürüdüğü merkez
Yedi iklim padişahının saltanatının sığınağı
- 18 Saltanat tahtına güneş taçlı muhafız
Heybet cihanına felek taçlı şahenşah
- 19 Zamanın övgüye değer Âsaf'ı Nasûh Paşa ki
Âlem ona Süleyman kadar hürmet eder
- 20 Cihan şahının veziri ki ne emredek olsa
Kader rıza ile hükmünün fermanına teslim olur
- 21 Saltanatının tahtına gökyüzü otağ
Haşmetinin sarayına lâmekân harem dairesi
- 22 Dilenciye kapısının köşesi makam ve ululuk yeri
Fakire yolunun toprağı nimet ve bolluk kimyası
- 23 Emel cömertlik vazifeleriyle bahtiyar ve zengin
Cömertlik ahlakının güzelliğiyle güleç ve mütebessim
- 24 Eğer ahlakının güzelliği cihana koku yayacak olsa
Yeryüzünü şemâme-i amber ederdi
- 25 Parlak fikrinin övgüsünü kim yazacak olsa
Parmakları hüzmeye, avucu güneşe döner
- 26 Şeref zatında o denli ki koşan atının nalının izi
Toprağın alnına damga vurduğundan beri

- 27 Şanının ululuğunu yüceltmek için mahallinde
Kader zemini zaman üstüne yükseltir
- 28 Eğer cömertliğinin havasının feyzine mazhar olsa
Cehennem dumanı cennet baharının bulutu olurdu
- 29 İlayet bulutunun gölgesi denize düşecek olsa
Dürr-i yetim dokuz babalı cihana naz ederdi
- 30 Veya ona övgü düzen biri elinin feyzini anacak olsa
Cebi kıyamete dek altın ve gümüş madeni olur
- 31 Memleketin toprağının lütfu gecede görünecek olsa
Güneş yıldızlara büyük kıskançlık ederdi
- 32 Onun saltanat kitabına nispet felek defteri
Dokuz yapraklı perişan ve eski bir takvim
- 33 Samyeli kahrının sıcaklığıyla denizin yüzüne dokunsa
Rüzgâr eğer lütfunun nefesiyle toprak çukuruna erişse
- 34 Kabarcık ters dönmüş kızgın potaya dönerdi
Mesih nefesli Hızır çürümüş kemiğe dönerdi
- 35 Ey bulut elli cömert, derya gönüllü bahtiyar
Ey cömertlik ve kerem cihanını kuşatan
- 36 İlmin sığındığı sarayının katında şairliğim
Eski intisap davasını gütse şaşılır mı
- 37 Ki ben yoklukta iken nükteden anlayan zihnim
Övgüsünün edasını canıyürekten yerine getirirdi
- 38 Ya şimdi zatının güzel övgülerinin hizmetinde
Ne kadar çabaladığımı Alîm olan Hudâ hep bilir
- 39 Şairliğimin huzuru için o hizmeti bir an bırakacak olsam
O anda dil ve can elem veren ıstırapın esiri olur

- 40 Övgüsünün mazmununu bildirmeyen bir sözün hayali
Gönül için beğenilmeyen kötü bir meşgale olur
- 41 O türlü fikir büyük hüner eksikliğidir
Onun hayali mazmunu değersiz, nazmı bozuk yapar
- 42 Ya benim gibi irfan sahibi şairler başının
Hüner eksikliğini anlamaması düşünülebilir mi
- 43 Talihli kalemim damlalar saçacak olsa
Hamîm suyu dahi Hızır suyunun özelliğini vermeye başlardı
- 44 Sözüüm İsa'nın mucizevi mazmunlarının nüvesi
Gönlüm Musa'nın vahiy sözünün sırrının kâşifi
- 45 Kalemimin fidanına tutkun Sidre ve Tûbâ
Şiirimin zülaline hasret Kevser ve Tesnîm
- 46 Eğer şairlik atımın edalı yürüyüşünü görecektir olsa
Felek ona hilali gümüş gerdanlık yapardı
- 47 Eğer sözünün anlamlı nüktesini işitecek olsa
Melek gelir, meclisimde yâr ve nedim olurdu
- 48 Muhayyilem inci dolu o dalgalı denizdir ki
Sahilinde deste deste sıralı inci yatar
- 49 Yedi iklimin kervanı başka memleketleri bırakıp
Şiirimin kumaşı için Rum diyarına gelir
- 50 Kılı kırk yaran incelikli zihnimi görünce
Bilgenin itikadı sağlam olursa şaşılır mı
- 51 Bu tasarruf ile bölünmez cüzü iki parçaya ayırır
Ve her parçasını yine böler
- 52 Sözün sonunda duayı kendini övmenin önüne alıp
Bu lafı bıraksan uygundur ey Nef'i

- 53 Hudâ'nın cihanı lütuflarına mazhar etmesi gibi
Her ettiği lütfu herkese kâfi miktarda versin
- 54 Adaleti yeryüzü memleketlerine şeref versin
Zamanında dünyayı gönül huzuru doldursun
- 55 Methiyesi cihanı adalet ile dolaşsın
Kendisi vezirlik makamında esenlikle otursun

XXXIII

Veziriazam Mehmed Paşa'yı övmek üzere

**Ol nükte ki endîşesi tahkîk-nümâdur
Mazmûn-i hat-i dil-beri ferhunde-likâdur**

- 1 Fikri hakikati gösteren o nükte
Yüzü uğurlu dilberin hattının mazmunudur
- 2 Yani ki hakikatte hat getiren temiz yanak
Nazar ehline Hudâ sırlarının kitabıdır
- 3 Bu gizli mazmundan gafil olan bir gönül
Gönül müdür, edepsiz resimler mecmuasıdır
- 4 Her âşk olan aşkı bu vadiye düşürmez
Bu hidayet erbabının gönlündeki aşk yoludur
- 5 Bu hakikat ehlinin yoludur, mecaz ehlinin
Vadileri bu merhaleden hayli uzaktır
- 6 Aşk ehlinin imzalı sözü budur ama
Bu sözü de inkâr etmeyiz, doğru sözdür
- 7 Eğer istenen yalnız aşk cevheri ise
Mecazi veya hakikinin ne farkı var
- 8 Eğer mecazi aşk zahitlere vebal ise
Rintlere riyasızlığın sebebinin dayanağıdır
- 9 Bu hususi keyfiyet ona yetmez mi ki
Gam zevki gönül ehlinin canına can katar
- 10 Söz hakikat bahsindeyken yeni yetmelere
Mecazı tasdik etmemiz gerçi hatadır
- 11 Biz aşk şarabının şaşkın sarhoşlarıyız
Sarhoşun sözü akıl sahiplerince mazur görülür
- 12 Almıştır olan aklımızı yeni yetişmiş bir güzel ki
Aşkı eski şarap gibi akıl çelicidir

- 13 Bir işveli afet ki her şuh gamzesi
Sarhoş iken utanma ve hayâ ile karışmıştır
- 14 Zülfünün kıvrımının âşıkı olan esirlere
Gerçi kaşlarının çektiği cefa kılıcıdır
- 15 Ama hiçbir yolunda baş vermekten kaçmaz
Âşıkları kimin nesi olduğu belirsiz garip bir taifedir
- 16 Gerçi yanı başındaki divaneler çoklukla
Büklüm büklüm dolaşık saçlarına gönül bağlamıştır
- 17 Gönül bağlamayız biz zülfünün kıvrımına
Zira hür kimselere bağlılık kaydı ne beladır
- 18 Ama hattının hayali gözümüzden gitmez
Sanki sadrazamın kapısının tozudur
- 19 O felek payeli sadrazam ki aşırı azametinden
Sarayına cihan şahları alın sürmektedir
- 20 Süleyman gibi dünyaya baştan başa
Hükmü geçse yaraşan o ikinci Âsaf
- 21 Hücumu cenk bahadırlarının kalbini
Dehşete düşüren arslan gibi o güçlü yiğit
- 22 Kapısının toprağı fazıllar makamının mabedi olan
Resullerin şahlar şahının adaşı paşa hazretleri
- 23 Düşüncesi engin cömertliğinden
Fakirlerin duasını almak olan cömert sadrazam
- 24 Maiyetinin kalabalıklığından yeryüzünün
Gökyüzü haremmini kışkandığı muazzam serdar
- 25 Kaleminin dilinden dökülenlerin şimdi
Kaderin hükmü olduğu âlemin vezîriazamı

- 26 Ululuk dîvânında kader hükümlerinin münşisi
Azamet eyvanında felek otağdır
- 27 Hareminin toprağı uluların ikbalinin menşei
Cömertliğinin cebi dilek sahiplerinin kesesidir
- 28 Büyüğe ve küçüğe cömertlik etse ne olur
Hem cömertlik denizidir avucu, hem ihsan bulutudur
- 29 İhsanı o kadar bol ki devrinde dilenciler
Âlemin hiçbir ihtiyacı olmayan bir alay zenginidir
- 30 Lütufları zarar ziyanı telafi eden önemli işler görür
Adaleti ceza karşılığının yolunu öğretir
- 31 Saltanat ki yardımcısı zafer olan ve ülke fethedendir
Himmet ki hazine açıp cihanı besleyendir
- 32 O üzengisinin önünde ikbal yedek hayvanını çeken
Bu cömertlik sarayında bir düşkün dilencidir
- 33 Zamanı memleket çimenine nevrüz mevsimi
Basireti saltanat göğüne kuşluk vakti güneşidir
- 34 Bir dairedir saltanat ona, yıldızı nokta
Bir aynadır akıl ona, idraki ciladır
- 35 Ahlakının çimeninin rüzgârı ki onun bir zerresi
Sabah rüzgârının misk gibi nefesinin kokusunun
[sermayesidir
- 36 Bir ülkeden geçse o memleketin halkı sanır ki
Oldukları yer Çin ve Hıta memleketidir
- 37 Cem heybetli savaşçı ki övgüsünün cevheri
Şairlerin dil kılıcının süsüdür
- 38 O cevher ile dilimin ucu keskin hançeri
Güneş ışıklı celî parıltılı bir kılıçtır

- 39 Ki gökteki ayın tozlu aynasına bir parıltısı
Pas temizleyen mıskaıadır
- 40 Bu kadar söz lezzeti taklit ile olmaz
Bu temiz ifade bana Allah vergisidir
- 41 Bu yeni bir üsluptur ki güzel tabiri
Eskilerin ifade güzelliğinin parıltısını söndürür
- 42 O söylenmemiş sözleri söyleyenim ki kelimelerimin
[nükıeleri
Düşünürlerin aklına fikrine hayret verir
- 43 Temiz sözlüyüm ki hayal denizimin incisi
Zevk sahiplerinin gönül kulağına asılmıştır
- 44 Fasihlerin kelam simsarı olan zihin
Şiirimin inci dizisinin kıymetini takdir edemez
- 45 Eda peçesinin süslediğı gelin olan mana
Şairliğimin meşşâtası eliyle süslenir
- 46 Kalemimin ne yaptığını doğrusu tahkik edemem
Zira o mucize gösteren bir sihirbazdır
- 47 Kâh sihir meydanının safının kalbine alemdir
Kâh mana Musa'sının eline asadır
- 48 Hayal doğanım avlamak için kanat açsa
Avladığı elbette ya Anka ya Hüma'dır
- 49 Söz erbabı içinde şairliğimi inkâr edecek kimse yok
Olsa bile şairlik taslayan bir iki ahmaktır
- 50 Şiirden anlayan ve şiir söyleyen bütün dostlara çağrıdır
Kim inkâra cüret ediyorsa söylesin
- 51 Söz tamamlanmaya yaklaştı, bırak laf etmeyi Nef'i
İddialaşmaya zaman kalmadı, dua zamanıdır

- 52 Aşk ehline dilberin yanağının hattının kitabı
Sevgi ve vefanın mübarek yazılı mektubudur
- 53 Gün başına bir lütuf müjdesi erişsin Hak'tan
Zatın hakikaten saltanata o kadar layıktır

XXXIV

Adı geçen Mehmed Paşa'nın şahlara yaraşır malikânesini
övmek üzere

Zihî kâşâne-i şâhâne işretgâh-i düstûrî
Ki olmuş ferş-i zer-keşle müzeyyen şâh-destûrî

- 1 Sadrazama lâyük öyle şahane bir işret mekânı ki
Zemin altın işlemeli nakışla süslenmiş şah-destûru olmuş
- 2 Öylesine güzel ikinci Firdevs ki yerin yüce Kâbe'si
Göğün Beyt-i Ma'mûr'u anıldıkça üçüncüsü bu olur
- 3 Öylesine güzel ulu bina ki yapısına duyulan haset
Nice bin yıl önce zikredilen evi yeryüzünden kaldırmıştır
- 4 Eğer kader mimarı, Sidre merdiveni, felek işçisi olsa bile
Bir daha böyle bir ulu bina ne mümkün
- 5 Cihan meydanında şahlara layık bezm-i has
Felek o meclise Fağfur işi eşsiz bir şeh-kâse
- 6 İçi o kadar aydınlık ki pencerelerindeki
Yuvarlak billur camları gören güneş küresi sanır
- 7 Parlak güneşin gıpta ettiği o altın işlemeli parlak şemsenin
Bir zerrecik nuru varlık ve mekâna ışık saçsa
- 8 Varlığı o kadar nadir olurdu ki felek bulacak olsa
Karanlık geceyi Zühre'nin kaşına rastık ederdi
- 9 Tozunda gizlenmekte güneşin parlak nuru
Mermerinde görünmekte gökyüzünün gizli sırrı
- 10 Feleğin şekillerinin aksi yaygısında görülünce
Ona bakan yeryüzü gökyüzü olmuş sanır
- 11 Bahçesinde gece yıldızlarla çiy düşmüş sümbüllük
Harem dairesinde seher güneşi bir kâfuri mum

- 12 Rüzgârı perişan olmuş çiçek yapraklarını tazeler
Gönül çeken havası eyyam-ı bahuru nevrüz eder
- 13 Bahçesinin baharı Tuslu Firdevsî'nin hayali
Meclisinin tütsüsünü yakan Nişaburlu Attar'ın ruhu
- 14 Sofasının safası cennet köşklerinin yüzsuğu
Buhurdanının dumanı hurinin kıvrım kıvrım saçları
- 15 Sürekli nimet sofrası açık, meclis amade
Eğer mahzuru olmasa ebedî cennet derdim
- 16 Gururla eşigini süpürenler yalnız bu şerefle
Ömründe feleğe baş eğmezlerse şaşılır mı
- 17 O saltanat âleminin güneşinin nurlu yüzü
Her gün kasrın çatısının üstüne teşrif eder
- 18 O Aristo akıllı ve İskender heybetli vezirin
Devlet ve din işlerinde harcadığı çaba saymakla bitmez
- 19 Vezirliğe şeref bahşeden, padişahlık makamını aydınlatan
Zamanın Nizamülmülk'ü, sadrazamlık adabının süsü
- 20 Cihan vezirlerinin şan ve haşmetiyle üstünü
Zaman paşalarının güzel yönetimiyle meşhuru
- 21 Cihanın Cem makamlı şahı, seçkin sadrazamı
Cihangir şahlar şahının muzaffer komutanı
- 22 Adalette Süleyman ile bir karıncayı eş tutan
Âlemin övüncünün adaşı şanlı paşa hazretleri
- 23 Adil ve din muhafızı seçkin Âsaf ki kader hükmünün
Fermanını yerine getirir, kaza mahkûm ve memuru olmuştur
- 24 Feleğin ona silahşor Behrâm'ı silahdar yapsa
Yaraşacağı Kahramân yıldızlı yegâne şehsüvar
- 25 Su ve toprağının tabiatında yoğrulmuş Faruk'un adaleti
Akıl ve zihninin kitabında yazılmış Tayfur'un zühdü

- 26 Gönlü mana güzelinin suret gösteren aynası
Kalbi zahirî âlem güneşinin nurunu bahşeden
- 27 Giyince sırtına ak diba kaplı samuru
Onun yakası geceyi gündüze çeviren güneşe benzer
- 28 Devran ikbaline o kadar müsait ki eğer
Herhangi bir işte herkesin görüşünün hilafına murat etse
- 29 İsabet o taraftayken bırakmaz çevirir feleği
Görünür hemen o tedbirin şer ve uğursuz izleri
- 30 Hamiliğinin gözcülük yaptığı o ülkede
Şahin serçe yumurtasını büyütür
- 31 Eğer emir ve yasağına uymak âleme yayılacak olsa
Nergisin gözünde mahmurluk eseri bile görünmez
- 32 Lütfu eğer rintlere tesir edecek olsa
Zühht ve riyanın çorak toprağında üzüm tohumu bitirir
- 33 Ey vezir sözüm hakikattir, boş laf etmem
Boş laf hoş tabiatlı yâranın nefretini uyandırır
- 34 Kader münşisinin beratımda bu menşuru yazdığı
Hayal ülkesinin o sâhib-kırân hükümdarı benim
- 35 Hayal cihangiri, İskender'in baht tacını kapan
Mana komutanı, Timur cenginin bahadırı
- 36 Dilim hayalinin daima sinelerde nasır yarasını
Kazıdığı bir mücevher keskin kılıçtır
- 37 Kalem bileği sağlam bir Kahramân'dır zamanında ki
Zihin hayalimin kuvvetiyle kahrına uğrar
- 38 Söz ilahi sırların tükenmez bir hazinesidir ki
Söz inceliğinden anlayan şairliğim şimdi o hazinenin
[bekçisidir

- 39 Bir tabak dizi dizi inciye övgüsünün gelinini süslemek için
O mücevher hazinesinden çıkarıp ipe dizdim
- 40 Eğer içimdeki ah Tur ateşini alevlendirecek olursa
Halilullah'ın gül bahçesi Eymen vadisi olurdu
- 41 Eğer şairlik feyzimin güzelliği Feyzî'nin tabiatında olsa
Lahur ülkesinin topraklarını feyze gark ederdi
- 42 Eğer Nizâmî kaside tarzımı görecektir olsa
Hüsrev, Şirin ve Şapur'un sergüzeştlerinin kıssalarını
[anmazdı
- 43 Gönüle hoş gelen şiirim bu âlem meclisinde okundukça
Merhum ve mağfur Örfî'nin ruhu canlanır
- 44 Söz bitti ey Nef'î, zihin piri saltanat ve ömrüne
Duaya destur verirse yaraşır
- 45 Bu cam duvarlı hisarın kapı ve suru
Fitne mancınığının musibetinden salim oldukça
- 46 Esenlikle o gönül süsleyen hoş tanzimli işretgâhta
Onun sevinçli feyizli gönlü daima safalar edinsin
- 47 Din ve saltanat işlerinde ne müşkül işi düşse
Takdire değer çalışmaları âlemin şahlar şahının makbulü
[düşsün

XXXV

Adı geçen Mehmed Paşa'nın sadrazamlığını tebrik

Minnet Allâha ki bî-minnet-i baht u ikbâl

Oldum âsâr-i saâdetle yine ferruh-fâl

- 1 Minnet Allah'a ki baht ve ikbale minnet etmeden
Esenlik alametleriyle yine mesut oldum
- 2 Dik kafalı felek ne dedimse sözümü tuttu
Müteâl Hudâ ne murat ettimse verdi
- 3 Düştü niyaz kaşına istiğna perçemi
Geçti heves eline imkânsız temenni hazinesi
- 4 Sanki senin muradına ermemiş gönlünün kıvılcımlı ahını
Hak celle celal'in hikmeti terbiye etti
- 5 Dumanın eğlence meclisinin çimenini süsleyen bulut
Şimşegin keder ve gam harmanına kıvılcım
- 6 Esti bir lütuf ile tevfik sabahının rüzgârı ki
Eser esmez hemen o anda
- 7 Bahtımın çimeninin çiçekleri baştan başa açtı
Talihimin zülfünün her kıvrımı bir devlete dâl oldu
- 8 Buldu bu şevk ile bir başka neşe zihnim ki
Bu kadar safa vermek tam bir hayal olur
- 9 Dilberin çehresinde temiz âşkın nazarının feyzi
Âşkın meşrebinde vuslat şarabının keyfiyeti
- 10 Şairlik tabiatım o kadar mutlu oldu ki
Sevinç bir an olsun şiir düşünmeye rahatlık vermez
- 11 Veya zihin ne kadar acele ederse etsin
Şiir düşünse de yazmaya el değecek mi
- 12 Yere değmez ayağım neşeyle raks etmekten
Bari bu vesileyle feleği ayaklar altına alsam

- 13 Eğer raks edecek olursam bu elimde değil
Bu sevinçle sema etmemeye mecal mi var
- 14 O Hüma gölgeli ve saltanat ikballi sadrazam
Dîvân sadrına yine esenlikle şeref verdi
- 15 Hudâ'nın ona olağanüstü bir mertebe verdiği
O azametli ve yüce himmetli hidiv
- 16 Onun için meşguliyetlerin en önemlisinin
Adalet olduğu o reayayı kollayan hünerli vezir
- 17 Gök gölgeli, yüce makamlı cihan veziri
Padişah heybetli, güzel hasletli sadrazam
- 18 Kılıç ve kalemin hâkimi, âleme nizam veren vezir
Lütuf ve kerem sahibi, iyi huylu sadrazam
- 19 Yedi iklim memleketlerinin saltanat muhafızı
Kader otoriteli şahlar şahının veziri
- 20 Makam ve ululuk kiblesi saltanatının kapısı olan
Arş mekânlı ve felek payeli Mehmed Paşa
- 21 Sancağının kumaşı feleğin sathına gölge yaygısı olan
Âlemin sancak kaldıran muhafızı
- 22 Gecenin yağız atının ona murassa kuyruklu ve boyunlu
Şebdîz olsa yaraşacağı şanlı sultanın Âsaf'ı
- 23 Görkeminin Anka'sının altında felek bir yumurta
Vakarının terazisinin kefesinde zemin bir miskal
- 24 Övgüsünün hayalinin yeri söz erbabının gönlü
Zatının mahiyetinin övgüsü irfan ehlinin sözü
- 25 Devrinde fitne dilberlerin zülfünün eteği altındaki
Sakal ve benler dışında gizlenecek hiçbir yer bulamaz
- 26 Eğer şimâl ahlakının kokusuyla âlemi dolaşacak olsa
Zeminin tozu ile hava amber yığını olur

- 27 Eğer gazabının girdabı dağa uğrayacak olsa
Dağlar döne döne göğe doğru çekilir
- 28 Eđer mana vadisine basiretinin ışđı dűşecek olsa
Hayal ordusunun yolundaki toz zerre gibi görünür
- 29 Cömertliğinin denizleri buluta devamlı feyiz verecek olsa
İnciler yağmur ipine tespih gibi dizilir
- 30 Eğer makamının gölgesinde güneş kemale erecek olsa
Gözü zevalin yüzünü rüyada dahi görmezdi
- 31 Kadri o denli yüce ki gökteki ay
Atına nal ve üzengi olmak için dolunay ve hilal olur
- 32 Gezegenlerin kendisine altın mıhlı nallar olsa yaraşacağı
Cihanı dolaşan ve felek gibi koşan bir at ki
- 33 Kuyruğunun gece renkli kılı ramazanın Kadir Gecesi
Toynağının altın nalı bir gecelik şevval ayı
- 34 O kadar çevik ve tetik ki eğer onun övgülerini
Yazmaya başlayacak olsa sözü ölçülü bir şair
- 35 Eğer şiirini yazarken ayağına bukağı vurmazsa
Elinde kalemin doru atı zapt olunmazdı
- 36 Göz kamaştıran şimşek ona kanat olmadıktan sonra
Süratte onun tozuna cennet Burak'ı bile yetişemez
- 37 Eğer binicisi yanlışlıkla üzengi kayışını kımıldatacak olsa
Gölgesi doğuda iken o batıya erişir
- 38 Cilve ettikçe put gibi bir güzele döner ki
Salına salına yürüdükçe nazı ve edası görülür
- 39 Yürüyüşündeki edasının vafını gör ki
Mesela yürüdüğu yer kum falı tahtaşı olsa
- 40 O kadar çabuk ve nazik hareket eder ki
Ne kum dağılır ne şekiller bozulur

- 41 Ey Âsaf, ey adil, ey memleketi süsleyen sadrazam
Ey talihi iyi, cevheri saltanat olan paşa
- 42 Sensin o gönül sahibi ve din önderi vezir ki
İlham övgülerinin hayalini kapıda karşılar
- 43 Cömert zatını methetmeyen şairlerin sözü
Sihri helal gösterecek bile yine suç ve günah olur
- 44 Böyle melek yaradılışlı övgüye değer kişinin övgülerinde
İhmal gösterecek olursam bu zihnin mezhebinde küfür olur
- 45 Yoksa benim şairlik tabiatım mal için soysuzların
Övgüsünü düşünmek mertebesinden oldukça yüksektir
- 46 Ne yapayım mal mülkü ki benim himmetim için
Cihan ağzına kadar dolu olsa da bir günlük masraftır
- 47 Fikir külüngü ile her mücevherinin bin dünya malına
[değdiği
Bir mücevher madeni buldum
- 48 Feleğin Zühre'nin gerdanı için benden
İnci gerdanlık aldığı o mana pazarının tüccarı benim
- 49 Kıskanıp haset etmemenin mümkün olmayacağı
O temiz edalı, misk nefesli şair benim
- 50 Zihnimin nasibine hoş kokulu esintiler nesim
Şiirlerimin satırına kıvrım kıvrım dalgalar zülal
- 51 Şairliğim kafes ve tuzak esiriyken bile
Yine susmayan o mana çimeninin şuh bülbülüdür
- 52 Sözüm şairlerin dillerini bağlayan muskadır
Ben söze başladığımda onlar lafı uzatmaz
- 53 Söz yığıtleri meydanı tutacak olsa bile
Ceng meydanı safının asıl yigidi yine benim

- 54 Kalemim mana nurunun ağzından alev gibi
Göründüğü mana hazinesinin o ejderidir
- 55 Benim hayal Hüma'sını avlayan erkek şahinime
Kanat ilahi inayetin feyzidir
- 56 Gökyüzünün Nesr'ini çinî kâsedeki resim gibi
Uçmaya bırakmayan hep onun korkusudur
- 57 Felek değerini düşürüp ayaklar altına alırken
Sözümün malları bir başka revaç buldu
- 58 Öyle ki sonra sayısız müşterisi olduğunu görünce
Kendi tellal olup satmaya başladı
- 59 Söz tamam oldu, bırak şiir lafını ey Nef'î
Gönül ehli şairliğini zaten şiirinden çıkarır
- 60 Şimdiden sonra duaya el açıp niyaz eyle
Müteâl Hudâ her neyse muradını verir
- 61 Allah'ın takdiri kereminden her zaman
Âlemi bir lütuf ile sevince gark ettikçe
- 62 Daima sevinçli ve hâli hoş olsun
Hem gittikçe vezirlik sadrı makamında istiklal bulsun
- 63 Yüz sürsün ikbalinin sarayına dünya her gün
Saltanat ve ömrünü artırsın Mevla her yıl

XXXVI

Veziriazam merhum Halil Paşa'yı övmek için

**Sefer mübârek ola ey vezîr-i ferruh-dem
Senünledür bile gam çekme evliyâ-yı ümem**

- 1 Sefer mübarek olsun ey nefesi uğurlu vezir
Seninle birliktedir gam çekme ümmetin evliyası
- 2 Âlemin sâhib-kırânlık makamının berâtı
Hakk'ın inayet elinden bahtına sunuldu
- 3 Namına yüce Arş dîvânında mücadele etmeden
Acem mülkünün fetih tuğrası çekildi
- 4 Elindeki hatem yalnız Acem'i değil
Arap, Hind, Çin, Bulgar'ı da sana boyun eğdirir
- 5 Bütün İran ülkesini, belki Turan'ı bile
Memlekete katmak senin elindedir
- 6 Askerinin her birisi bir Rüstem olursa
Sana bu baht kuvvetiyle kimse hasım olamaz
- 7 Bu fetih ve zafer için müjdeler sana benden
Bu şairliğime zira her bakımdan ilham olundu
- 8 Himmet üzengisine tevekkül ayağına sağlam basagör ki
Sen her hâlükârda muzaffer olursun
- 9 Senin şerefli zatını bu saltanata mazhar görünce
Övgünün edası gönül için en önemli iş oldu
- 10 Zihnimin kâtibi eline kalem alınca
Övgü sayfasına elkabını böyle yazdı
- 11 Vezirlerin Tehemten'i, Cem yıldızlı Kahramân
Behmen ve Cem'in taç kıvrımındaki parılının görkemi

- 12 Hünere ehlinin sığınağı, yaradılışı kutlu vezir
Fazılların hamisi, seçkin nitelikli Âsaf
- 13 Adalet ve kerem cihanı, şevket ve şan göğü
Cömertlik âleminin denizi, himmetler göğünün güneşi
- 14 Saltanat tahtına sarayı felek olan cihan veziri
Haşmet cihanına maiyeti yıldızlar olan şahlar şahı
- 15 Çektiği zaman kılıcının şimşeginin cihana
Ateş vurduğu yegâne düşman askerini yaran Halil Paşa
- 16 Yegâne yiğit ve çevik şehsüvar ki
Üzengiye ayak basmadan düşman onun avı olur
- 17 Lütfun can ve cömertliğin beden bulduğu geçimin kaynağı
Onun meşrebinin abıhayat damlası
- 18 Güneşin altınla yaldızlanmış mumunun fitili
Onun yıldızının ışığının parlak hüzmeleri
- 19 Melek atının üzengisinde uçan bir peyk
Felek kadrinin sarayında hareminin süpürgeci
- 20 Karun saltanat sarayının müflis dilencisi
Hâtem lütuf ve cömertlik mahzeninin emini
- 21 Gönlü hakikati gösteren yüze ayna
Kalbi hakikat sırrının perdesine mahrem
- 22 Ahlakının kokusunu ne zaman bir şair yâd edecek olsa
Şairliği onunla şiirden söz etmeye başlasa
- 23 Diviti galiye hokkası ve kalemi buhur olur
Yazısının mürekkebi cennetin menekşe bahçesine döner
- 24 Dil kılıcının sözünü edemez çünkü kalem
Övgüsünü yazmaya başlayınca baştan başa kesilmiş olur
- 25 Eğer bulut basiretinin çeşmesinden bir damla çekecek olsa
Sedef incinin aleviyle güneşin avucuna dönerdi

- 26 Öyle bir yer ki adaletinin hüküm sürdüğü o ülkede
Dişi geyik yavrusu ormanın erkek arslanıyla kucak kucağa
[yatar
- 27 Güzellerin yüzündeki kıvrım kıvrım zülüften başka
Devrinde zamane fitneleri görünmez oldu
- 28 Ey sığınağı zafer olan vezir, cihan fetheden sadrazam
Ey en adaletli ve en cömert övgüye layık sadrazam
- 29 Dilimde övgüsünün edasına takat mi var
Dünyanın kahriyle lal olmamam ne mümkün
- 30 Felek dedikleri o eğri gidişli hayırsızdan
Nedir bu gönül ehlinin çektiği azap ve elem
- 31 Bana zulmetmek için anlaşmış
Bir iki mültezimi başıma musallat etti
- 32 Biri devlet yönetiminde ve biri maliye işlerinde
İkisi de birbirinden bayağı, yalancı ve zalim
- 33 Bela budur ki bu denli çirkin fesadın varlıkları
Yine din ve saltanat için elzem
- 34 Birini sen götürüp İstanbul'u şad ettin
Birini de Hak götürüp âlemi sevindirsin
- 35 Götürmez ise de bari sadrazamlığa getirmesin
Gelirse hâli ne olur yine âlemin bilmem
- 36 Olurdu cihan halkı yine ekmeğe muhtaç
Kalırdı yine boş âlemin cebi ve kesesi
- 37 Cihanda dirhem müflis âşıkın hayali gibi
Şimdi yine anlamsız bir mülahaza olurdu
- 38 Halka hep murat ettiği gibi lütfettin
Sende keramet olduğuna şüphem kalmadı

- 39 Gönlü kırık Nef'i'nin sana duası budur ki
Daima neşeli, sevinçli ve mutlu olasın
- 40 Yıldızların altın sancaklı padişahının
Mağrip memleketlerini fethetmek gibi
- 41 Her ne yana gitsen fetih ve zafer askeri
Yanında esenlikle ordu ve maiyetin olsun

XXXVII

Merhum Veziriazam Ali Paşa'yı övmek için

**Bârekallâh zihî Âsaf-i sâhib-ferheng
Ki olur kevkebe-i haşmetine âlem teng**

- 1 Barekallah, haşmetinin debdebesine
Âlemin dar geldiği engin ilim sahibi Âsaf
- 2 Bu yedi yıldız feleğin kutbunu döndürdüğünden beri
Zamane insanların öncekiler arasında görmediği Âsaf
- 3 Fitnenin zamanında fesata girişemeyeceği
Din önderi cihan efendisi bir Âsaf
- 4 Korkusundan hilekâr feleğin başını hırkaya çektiği
Kader görkemli doğru gidişli vezir
- 5 Hem akl-ı evvel hanedanının yegâne halefi
Hem feleğin dokuz sedefinin kıymetli incisi
- 6 Gönlü kerem denizi, kılıcı da içinde timsah olsa
Yaraşacağı cömertlik âlemi ve azamet cihanı
- 7 Samanyolu hızlı giden yağız atına gümüş kolan olsa
Yaraşacağı saflar yaran o yiğit
- 8 Güneş çevik kır atına altın dizgin olsa
Yakışacağı saflar süsleyen o yiğit
- 9 Hüner meydanının merdi, cevheri temiz insan
Zafer davası güden, cenk meydanının yiğidi
- 10 Sadrazamlıkta oturan yiğit, yüce meşrepli Âsaf
Cem meclisini aydınlatan, Peşeng'in harp meydanına
[nizam veren
- 11 Kalem ve kılıcını taç ve tahtın kışkandığı
İşi cömertlik olan, memleketi süsleyen Ali Paşa

- 12 Huşeng'in tacının mücevherinin kapısında taş kırıntısı
[olduğu
En büyük vezir, şanı yüce o sadrazam
- 13 Ona Kahramân'ın silahdar ve Neriman'ın çavuş olsa
Yaraşacağı adalet işinin yürütücüsü sadrazam
- 14 Görüneni güneş sanmayın, felek değer kazanmak için
Azamet otağının eteğine pençe vurdu
- 15 Mısır kamışından kalemi Rum ülkesinin meşşâtası
Hind soylu kılıcı Frenk ülkesinin baş belası
- 16 Eğer adaletinin meşşâtası cihana revnak verecek olsa
Kaplan ceylan için yastığın üstündeki arslan nakışı olur
- 17 Eğer ateş ve su adaletinin terbiyesinden geçecek olsa
Semenderin tabiatıyla yengecin mizacı bir olur
- 18 Eğer istidatı cansız eşyaya bereket bahşedecek olsa
İnsan mahiyetinin cevheriyle taş tartılır
- 19 Bir şair ihsanının feyzini yâd edecek olsa
Kalemi mana hazinesinin kapısının kilidine anahtar olur
- 20 O mana güzeli onun ahlakının Yusuf'udur ki
Aklın yüreği aşkının afetiyle şaşkın ve sersem olur
- 21 Basiret padişahı olan o eşsiz yiğidin üzengisinde
Yedi gezegen peyk gibi takla atar
- 22 Kendi cihanı aydınlatan güneş ve sanki felek
Altında o sarsmayan ve ayağına çabuk al donlu at
- 23 Ayağına çabuk o cihanı dolaşan at koştukça
Gölgesini yolda binlerce fersah geride bırakır
- 24 Eğer koşuş sürati yavaşlık dersi verecek olsa
Varacağı dağa rüzgârdan evvel erişir

- 25 Eğer ok kanadı meleklerin kanadından olsa
Yine de süratte onunla beraber olamaz
- 26 Hareketleri o kadar mutedil ve nazik ki
Felek atı ona nispet eğri gidişli ve total görünür
- 27 O biçimli vücuduyla yavaşça salınacak olsa
Sanki naz ile bir şuh dilber yürümeye başlar
- 28 Ey sadrazam, ey adaletin sığındığı cevheri değerli Âsaf
Ey Cem makamlı, Felatun hikmetli cihan veziri
- 29 Ben de senin övgülerinde aczimi itiraf ederim
Gıpta ve utanma vecibesi bunu söyletir ne yapayım
- 30 Felek güneş pamuğuyla övgüne kulağını tıkayacak olsa
Ben yine hakkı edada yine âciz ve yavaş olurum
- 31 Gerçek şu ki saltanata senin gibi adil bir vezir
Ve adalet tahtlı sadrazam lazım idi
- 32 Ölmezsem eğer övgü incilerinin ipini
Süreyya'nın inci gerdanlığı gibi Arş'a hevenk edeyim
- 33 Çok renkli zihnimin ateşi gönlün yatak odasını
Çiçek bahçesi gibi rengârenk gösterse de
- 34 Övgü ipine parıltısı iki renkli feleği tek renk edecek
Öyle mücevherler dizeyim göresin
- 35 Birini bile versem Zühre'nin haşre dek
Hayal meclisimde çeng çalgıcısı olacağı öyle mücevherler
- 36 Senin övgünün şarabının keyfi beni öyle mest etti ki
Gönül damağına bal ve zehir bir görünür
- 37 Hayal güzelini sinesine sımsıkı çekmese
Şairliğimin perişan yaradılışlı gönlü uykuya varmaz
- 38 Düşte tefekkür ederim övgülerini, uyanınca
Hayal levhamda baştan başa bir taslak bulurum

- 39 Sonra hayalimin aynasında tasvir edip
Hem yazar hem kalemin nağmesine ahenk tutarım
- 40 Kalemim sühanın nûn harfinin noktası üstüne
Erjeng'in sayfalarını süslediği mucize gösteren Mani'dir
- 41 Şairliğim dil kılıcının kanıyla fitneye renk verdiği
Mana güzelinin şuh gamzesidir
- 42 Hayalimin bakiresinin yanağının aksi düşecek olsa
Gökte güneşi gül renkli şarap kadehi yapar
- 43 Şimdiden sonra dua et yalnız ey Nef'i
Boş laf hevesine düşme ki kafiye az
- 44 Göğün cihanı aydınlatan güneş aynası
Zihnin içindeki temiz levha gibi pas görmeyene dek
- 45 Gönlü gam pasından ayna gibi pak olsun
Bahtının alnının sayfası kırışıklık görmesin

XXXVIII

Merhum Veziriazam Hüseyin Paşa'yı övmek için

**Zihî ikbâl-i baht-i kâmrân ü tâli'-i hurrem
Ki oldu mugtenem esbâb-i zevk u şevk ile âlem**

- 1 Âlemin zevk ve şevk esbabıyla zengin olduğu
Saltanatın bahtının ikbali ve mutlu talihi
- 2 Saltanat müjdesinin kösünün gülbangi âlemi doldurdu
Gamın varlığı Anka gibi âlemde görünmez oldu
- 3 Eğer felek şarap kadehi, cihan Cem'in iştret meclisi olsa
Mutsuz gönüllere bu denli şevk bahşetmezdi
- 4 Zemin adalet sevincinin feyziyle mamur ve nazende
Halk hâlin nizamı arzusuyla sevinç içinde
- 5 Alçak feleğin dönüşü safa esbabından ne kaçırırsa kaçırınsın
Kader her an güzelce tedarikle telafi etmekte
- 6 Bu zaman bir özge zamandır, böyle mübarek zaman olmaz
Nasıl şad olmasın âlem, nasıl kâm almasın âdem
- 7 İlkbahar zamanı ve nevrüz-i sultani mevsimi
Bahtiyar sadrazamın saltanat ve ikbal zamanı
- 8 Süleyman'ın, askerinin, taht, ülke, taç ve hatemin
Varlığıyla övündüğü övgülere layık şanlı Âsaf
- 9 Güneşin gökte parlak görüşlerinin vekili olduğu
Cihanın şahlar şahının yüce payeli sadrazamı
- 10 Ahalinin hamisi, herkese dileğini bahşeden adil
Zamanın Nizamülmülk'ü, âlem şehrinin süsü
- 11 Güzide kâmil insan, yegâne adil vezir
Yüzü güleç, gönlü zarif, zatı mübarek, nefesi uğurlu
- 12 Yüce şanlı sadrazam, kader fermanlı cihangir
Felek eyvanlı muhafız, en büyük ve en cömert vezir

- 13 Adaletinin sevinciyle cihanda matemini düğüne döndüğü
Hüseyin isimli ve Ali siretli âlemi süsleyen hidiv
- 14 Tealallah hem Nizamülmülk hem Rüstem denilse
Yaraşacak olan ülkeyi süsleyen cengâver paşa
- 15 Eğer yanında çavuş ve kapıcısı Keykubâd ve Cem olsa
Yakışacak olan adaletli yüce sadrazam
- 16 Kılıcının bulutunun özlemiyle savaş meydanının baharı
[terütaze
Mızrağının bayrağının dokumasıyla saflar yaran zırhı göz
[alıcı
- 17 Heybet ve makamının cihanına lâmekân mülkü katılmış
Saltanat ve ömrünün âlemine ebedî dünya eklenmiş
- 18 Âlemin ve insan soyunun parlak şebçerağı
Cihanı kuşatan basiret güneşinin ışığı
- 19 Hayal âlemine eğer zerrece onun ışığı düşecek olsa
Gönüle müphem manaların içindeki sır görünürdü
- 20 Eğer gökyüzü ikbalinin eteğini sağlam tutacak olsa
Zamanın değişmesinden hiç keder çekmezdi
- 21 Zamanında onun korkusundan fitne birbirine girdi
Güzellerin saçlarının karışıp dolaşmasını sabah
[rüzgârından sanma
- 22 Sabah rüzgârı ahlakının kokusuyla buhurdan gezdirecek
[olsa
Yârin saçının kokusunu koklama arzusu bırakmazdı
- 23 Eğer tabiatının lütfu nevruz bulutuna terbiye verecek olsa
Bir çiy damlası cehennemi cennet bahçesine çevirirdi
- 24 Eğer kış bulutu cömertlik denizinden maya alacak olsa
Kuru diken üstünde çiçek yerine dirhem biterdi

- 25 Himmetinin rüzgârıyla eğer dalgalanacak olsa
Bir anda deniz kenarı baştan başa inciden dağ olurdu
- 26 Meydana girip saldırdıkça âlemi titreten
Atına bindikçe sanki hücum edip savaştan Kahramân'dır
- 27 Yaratılış âleminde gayb okuyla eş olan
O Simurg kanatlı Düldül hakikaten ne hızlı at olur
- 28 O denli çevik ve hızlıdır ki eğer denizden süratle
Rüzgâr gibi geçse ayağına su değmez
- 29 Cilvesinin yaradılışında sabah rüzgârının huyunun şuhluğu
[gizlenmiş
Vücudunun karaltısına şimşek ve yıldırımın ruhu sokulmuş
- 30 Yükseğe sıçrayınca ve kırıtarak yürüyünce
Kimi güzel tavus der, kimi uçan ejderha
- 31 Ne ejderdir ne Anka, o menzilin sonuna
Cebrail'den önce varan yıldırım süratli Burak'tır
- 32 Gezindiği zaman coşup yürüyüşü hızlanırsa
Koşuşunun rüzgârıyla gök kubbe çatlar
- 33 Hayalimde hızının rüzgârını yâd ettiğim zaman
Muhayyile denizimin ıstırapı dünyayı titretir
- 34 Ama yürüyüşü bu kadar sert iken öyle cilveler yapar ki
İnsan dilber gibi tarzına ve tavrına meftun olur
- 35 Uyku sarhoşluğundan saç ve zülûf dağılmış
Salınan nazlı bir güzel sanırlar
- 36 O biçimli vücut, o salınış edası, o nazik cilve
O gümüş baldır, o misk gerdan ve kuyruk, o kıvrımlı kâkül
- 37 Gönül çekici salınışa malik olan fidan boylular
Yürüyüşünün güzelliğini görünce işvede yenilmiş olurlar

- 38 Ey vezir, ey muzaffer yiğit, ey sâhib-kırân sadrazam
Ey askeri idare eden, en adil ve en cömert fatih
- 39 Eğer bir nüktede bin ilham edilmiş mana dercetsem
Ne mümkündür övgünü itikadımca eda etmek
- 40 Amaç hulus göstermek ve değerini sayıp dökmektir
Yoksa hakkıyla övmekte konuşan dil lal olur
- 41 Benim de aczime itirafım var, ancak coşkımdan
Hulusumu bundan başka nasıl ispat etsem bilmem
- 42 Övgülerinin düşüncesinin hayaliyle bir mecmuadır gönül
Ahlakının güzelliğinin arzusuyla bir bahçedir sinem
- 43 Övgüsünün hayalini şevkinden karşılamaya çıkar şairliğim
Hem de gelişinin şükranesi olarak verir var olan manayı
- 44 Kalemimin cızırtısını duyunca övgüsünün coşkusuyla
Dokuz feleğin melekleri sevinçten sersem olur
- 45 Övgüsünün şevkinin arzusudur beni söyleten
Yoksa Meryem oğlu İsa olsam bile sözden dem vuramazdım
- 46 Mana çarpıtan idraki kıt bir müzevir Türk'ün
Kendini şair diye sattığı o yerde nasıl söz söylenir
- 47 Ne çapını bilir ne sözün değerini, öylesine batıl
Mesih geçinir ama Deccal'in eşiği ile eş
- 48 Revaç bulmayan malı şairliğin hüsnükabulüne uygun değil
Fasit hayali mana bakiresine namahrem
- 49 Köy evinin sihir yaratan yegâne şairi
Mukallit yaveli en cahil Eflatun, en âlim Bahtek
- 50 Hasılı zamanın böyle bir ahmak aldatanı olmaz
En iyi bilen ve en iyi hüküm veren Hudâ hakikaten harika
[yaratmış]

- 51 Tamam oldu söz, durma duaya başla ey Nefî
Şimdiden sonra gereken onun saltanat ve ikbaline duadır
- 52 Zamanın geçmesiyle felek bin yılda bir
Az çok gönül ehlinin muradı ekseninde döndükçe
- 53 Esenlikle şeref verip saltanat tahtına her gün
Adaletle ibadet sevabını tahsil etsin her an
- 54 İleri görüşlülüğünün tedbiriyle ta haşre dek
Saltanat binası sağlam, memleketin temelleri dayanıklı
[olsun]

XXXIX

Merhum Veziriazam Hüsrev Paşa'yı övmek için

Âferîn ey alem-efrâhte serdâr-i dilîr
Saf-der-i kal'a-küşâ saf-şiken-i kişver-gîr

- 1 Aferin ey sancak kaldıran cesur serdar
Kale fetheten yiğit, ülke alan bahadır
- 2 Hayber fethedileli beri kimse
Kol kuvvetiyle bir böyle hisarı almamıştır
- 3 Barekallah ne güzel fetih ve zafer saadeti
Levhaşallah ne güzel Kadîr Hayy'ın ihsanı
- 4 Zafer kösünün velvelesi cihanı o kadar tuttu ki
Ruh ve melek orduları birbirine müjde verdi
- 5 Cebrail duyunca Fetih suresine başladı
Hızır ve İlyas dua etti ve tekbir getirdi
- 6 Hayradır temiz zihninin niyeti
Kader tedbirlerine elbette muvafık düşse şaşılır mı
- 7 Bir seferde bu kadar hizmete kim kadirdir
Düşününce tedbir ehli burada mat olur
- 8 Doğruluğun eseri ve adaletin mükâfatıdır bu
Gerçek şu ki tesirin hükmü ancak bu kadar olur
- 9 Yürü fethet, ne İran'ı bırak ne Turan'ı
Gam yeme Allah teala güç verir ve yardım eder
- 10 Bu adaletle, bu yüce ikbal ile sana itikadım bu ki
Hiç zor bir fetih olmaz
- 11 Sen yalnız bütün işlerinde adaletli davran
Başkasına müşkül olan iş sana kolay olur
- 12 Evvela gönül erbabı topluluğuna lütfet
Eşkiya kısmını öldürmekte gecikme

- 13 Eşkiya lütfunu zira unuttur bir anda
Ama gönül ehli övgüsünü böyle yazar
- 14 Vezirlerin Kahramân'ı, kaleler fetheden yiğit
Savaş meydanının merdi, Hayder kılıçlı bahadır
- 15 Himmet âlemine cömertlik güneşinin fermanını veren paşa
Adalet makamına Cemşîd tahtlı Âsaf
- 16 Adil, yüce nazarlı ve temiz yaradılışlı vezir
Yürekli, cevheri yüce, gönlü temiz yiğit
- 17 Metanette eşi ve benzeri bulunmayan
Perviz maiyetli sadrazam Hüsrev Paşa hazretleri
- 18 Zamanın onu ne kadar ululasa yaraşacağı
Padişah heybetli cömert sadrazam
- 19 Cömertlik elinde cihanın küçücük bir şey görüldüğü
Azamet saçan ve himmeti yüce efendi
- 20 Feleğin döneli beri adaletle donatılmış
Bir böyle vezir görmediği o azametli cihan muhafızı
- 21 Fermanının tasmaı ile fitnenin boynu bağı
Hükümlerinin satırları ile zulmün ayağı prangalı
- 22 Fetih ve zaferin gözüne üzengisinin tozu sürme
Cömertliğinin kimyasına eşğinin toprağı iksir
- 23 Zihni her şeye akli eren güngörmüş üstat
Basireti en son sabahın cevheri kıymetli oğlu
- 24 Kadri o derece yüce ki Hüma'nın kanadı
Sarayının haremüne hasır yayğı olsa layıktır
- 25 Fermanı güzellik memleketine de geçse
Dilberin saçı âşıkların gönlünü esir edemez
- 26 Eğer adaleti orman hayvanlarının hâline nizam verecek olsa
Arslan ceylan yavrusunu dadı gibi omzuna alır

- 27 Eğer koruyuculuğu isteyecek olsa ter damlalarını
İnci gibi parlak mumun altın külâhının süsü yapar
- 28 Sabah rüzgârı eteğini misk ve abir dolduracak olsa
Ahlakının bahar bahçesinin kokusunu bulamaz
- 29 Sanırsın kendi Rüstem, altındaki o seyyare yürüyüşlü
Rüzgâr koşuşlu, Anka kanatlı Aşkar'dır
- 30 Barekallah koşuşunun rüzgârıyla
Gök kubbenin sarsıldığı dünyayı dolaşan o cihangir
- 31 Eğer felek Rüstem'in elinde yay, hilal de zihgir olsa
Yine de oku süratte bu atın tozuna yetişemez
- 32 Var kıyas et süratini ki mesela
Eğer binicisi ava çıkmak istese
- 33 Kol gücünde zamanın Neriman'ı bile olsa
Attığı ok gölge gibi ayağının arkasına düşer
- 34 Resmini bir mermer levhaya çizecek olsalar
Cennet Burak'ı gibi uçmak için kanat açar
- 35 Ey önder, ey cevheri yüce namlı Âsaf
Ey Ali görkemli, kerem sahibi cihangir
- 36 Dünya gamı ile gönlü perişan olmasam
Dilim övgüsünü böyle mi tabir ederdi
- 37 Bu perişanlıkla nazma nasıl cüret eder
Zihnimi anlayışla mazur görsem şaşılmaz
- 38 Kininin sebebi nedir kemal ehline bilmem
Ah feleğin maksudından haberdar olaydım
- 39 Çabamı duyalı hünerini göstermekte
Cefa etmekte bir an taksiri olmadı
- 40 Eğer kaderin hükmünü değiştirmek mümkün olaydı
Hele eşeklikle şairliği ben değiştirdim

- 41 Ama şerefli zatın gibi iyiyi kötüden ayıran basiretli biri
[olunca
Zerresini cihanı aydınlatan güneşe değişmem
- 42 Alayım övgü kaleminin miskalasını elime
Ne kadar mihnetle pas olmuşsa da
- 43 Zihnimin aynasını bir cilalayayım ki
Şaşaası güneşin gözünü kör etsin
- 44 Eylediğim davaya itimat etmezsen
İktidarımı söz mesleğinde göstereyim
- 45 Benim o hayal şairi ki kader simsarı
Şiirimin inci gerdanlığının kıymetini takdir edemez
- 46 Ne bilir kadrımı meânî ve beyan erbabı
Sözümü ancak arifibillah tefsir eder
- 47 Mübarek nefesli ve hak söyleyen harika bir şairim
Mananın fikrinde ne hile bilirim ne yalan dolan
- 48 Övünür şairliğimin ihtişamıyla Hakânî
Can verir temiz lehçeme Selmân ve Zahîr
- 49 Mana bahçesine nefesimin feyzi bahar rüzgârı
Hayal çimenliğine kalemim yağmur bulutu
- 50 Hâli arz etmeyi bırak, dua zamanlarıdır ey Nef'î
Zira çok olunca sözün kıymeti az olur
- 51 Yıldız askerlerinin cihangir serdarı
Âlemi bir günde baştan aşağı fethettikçe
- 52 Saltanat sadrazamlığında esenlikle boy göstereyin
Hem düşmanlarını Allah'ın kahrı tahkir etsin
- 53 Bedbaht düşmanın başından Hüma kanadının
Gölgesi yerine kılıç yarası eksik olmasın

XL

Veziriazam Hüsrev Paşa'yı tebrik için

Hamdülillah ki saâdetle vezîr-i a'zam
Âfiyet buldı yine oldı memâlik hurrem

- 1 Hamdülillah ki veziriazam esenlikle afiyet buldu
Memleket yine sevince boğuldu
- 2 Sıhhati âleme bir bayram sevinci oldu
Güldü, açıldı cihan, kalmadı bir sinede gam
- 3 Attı sevinçle külahını göğe güneş ile ay
Melekler hamdügenayı tespihe ekledi
- 4 Bir safa buldu bu müjdeyle cihan ki
Gam erbabının gönlü Cem'in şenlik evi olursa yaraşır
- 5 Dünyaya bir bunun gibi müjde olur mu artık
Nasıl hazzetmesin Allah'ını seversen âlem
- 6 Dîvân-ı hümayun yine taze revnak buldu
Saadet erkânı yine şad oldu, neşe doldu
- 7 Devletle yüce sadrazamlığa ayak basınca
Saltanat yine evvelki makamında karar etti
- 8 Az kalmıştı ki zulüm Yecüc'ü başkaldırıyordu
Fitne uyudu, cihan yine asude oldu
- 9 Osman hanedanının talihinin ihtişamı ne güzel ki
Saltanatları ta Arş'ın tepesine alem dikti
- 10 Böyle cihanı koruyan sadrazama kim malik oldu
Ki vezir olsun, yiğit olsun, hem Eflatun olsun
- 11 Mühür sahibi bir Âsaf'a malik olmak
Ne Süleyman'a nasip oldu ne İskender'e
- 12 Kılıç ve kaleminin terbiyesi yalnız onun ululuğuna
Mahsus olan o cengâver hünerli sadrazam

- 13 Melek ruhları ordusunun ona asker ve maiyet olduğu
Yardımcısı zafer olan o benzersiz bahadır
- 14 Neriman gibi saldıran, savaş meydanını düzenleyen yiğit
Huyu beğenilen, memleket süsleyen vezir
- 15 Azametın göğü, cömertlik ve himmetin âlemi
Keremin dalgalı denizi, himmet incileri saçan bulut
- 16 Vezirlerin bahtıyarı, fazıllar makamının kıblesi
Fakirlerin yardımcısı, âlemin adaletinin sığınağı
- 17 Adalette bir insanın ona denk olmadığı
Zamanın mehdisi Hüsrev Paşa hazretleri
- 18 Ümmetin ileri gelenlerinin şerefli zatıyla övündüğü
Sadrazam, o güzide âdemoğlu
- 19 Daha önce böyle bir paşanın dîvân sadrına
Şeref vermediği, işi cömertlik olan fatih
- 20 Gelmemiştir daha dünyaya eşi
Belki gelecek varsa Allah teala en iyisini bilir
- 21 Veziriazam olunca işte böyle olsun
Öyleyse cihanın şahlar şahına Hak mübarek etsin
- 22 Aklı kâmil, gönlü temiz, sinisinin aynası saf
Hükmü yürür, sözü söz, ahdi metin ve sağlam
- 23 Sözleri kader sırlarının kitabının seçkisi
Gönlü gayb otağının erbabının mahremi
- 24 Kaleminin damlasının feyzi murat iksirinin özü
Cömertlik elinin sarf ettiğı maden ve denizin hasılatı
- 25 Dîvâna çıkınca kıskanır makamını Âsaf
Meydana girince baş eğer kılıcına Rüstem
- 26 İkbalinin peyki ile fetih ve zafer peş peşe
Ahlakının kokusu ile sabah rüzgârı nefes nefese

- 27 Ahlakının güzeli ne zaman perçemi dağınık olsa
Yeryüzü baştan başa Çin ülkesine döner
- 28 Gönül ehlinin Kâbe'si olan saltanatının sarayına
Cebrail'in kanadı harem süpürgesi olsa layık
- 29 Kahrının rüzgârıyla sarsılsa da bu dokuz kubbe
Uykudan gözünü açamaz fitne senin zamanında
- 30 Acem şahı hücumunun hamlesine dayanamadı
Kılıcının korkusuyla yokluk diyarına can attı
- 31 Onun adaletinin şahnesi fitneyi ben ve sakal üstünde
Kıvrım kıvrım saç örgüsüne değil zincire vurur
- 32 Servi boylunun zülfünü sabah rüzgârı ara sıra dağıtmasa
Zamanında kimsenin hâli karmakarışık olmazdı
- 33 Eğer hamilik özelliği cihana yayılacak olsa
Şebnem güneşin göz bebeği olurdu
- 34 Eğer hükmü lezzet ve meşrebi değiştirmek istese
Zehir damlası Cemşîd'in kadehi kadar neşe verir
- 35 Ey Âsaf tabiatlı sadrazam, ey tarz sahibi serdar
Ey Hüma gölgeli, hümâyun gelişli vezir
- 36 Eksişim her ne desem senin güzel övgülerinde
Hakikatte şair olsam da dalkavukluk bilmem
- 37 Ne kadar kendimce şiir davası gütsem de
Zatını tarife gelince konuşmada mağlup olurum
- 38 İtikadımca eda edemem ne yapayım
Kusurlarımın özrünü mazur gör ey cömertlik madeni
- 39 Turalım bir nefeste nice bin gayb manası ilham olsun
Yine de zatının övgüsü ne mümkün
- 40 Hasılı imkân sahasında değil övgülerin
Bir şair yok yere hiç ele kalem almasın

- 41 Eğer övgünü hakkıyla eda mümkün olaydı
Yine ben ederdim veya düşüncemin ifade gücü ederdi
- 42 Zira şairliğime göz ucuyla bakınca
Mana levhasındaki müphem sır keşfolur
- 43 Hikmet nükteleri söyleyenlerin sözümü kıskandıkları
Mucize nefesli o sihirbaz şair benim
- 44 Sözüm apaçık bir sihir ve kalemim Musa'nın asası
Nefesim Meryem oğlu Mesih'in söz söyleten nefesinin özü
- 45 Feyiz nuru Musa'nın ateşi gibi gönülde parlak
Hakk'ın sırrı can cevheri gibi sözüme katılmış
- 46 Kalemimin damlasını gören bu ne temaşadır der
Yazıların ağzı abıhayat çeşmesi olur
- 47 Sufi nefesini helak etmez ta o kadar
Sözümün abıhayatıyla âlem canlıdır
- 48 Putlara secde edildiğinden beri fikrimin bakiresi gibi
Gönlü meftun eden bir şuh güzeli daha kimse görmedi
- 49 Söz tamam oldu, ne lazım bu lafügüzaf ey Nef'i
Sana şimdiden sonra gereken içten duadır
- 50 Dört unsurun hükmüyle insan vücudu
Kâh sıhhatte oldukça, kâh eziyet ve elem çektikçe
- 51 Daima devlet ve izzetle geçsin zamanı
Vücudu her dem sıhhatte, selamette olsun
- 52 Rum ülkesini nasıl fethettiye devlet ile
Horasan'ı da Rum memleketine katsın

XLI

Merhum Veziriazam Hafız Ahmed Paşa'yı övmek için

Ey sadr-i cihân saf-der-i yektâ-yi zamâne
Muhtâc-i der-i devletün ebnâ-yi zamâne

- 1 Ey cihan sadrazamı, zamanın eşsiz bahadırı
Devrinin halkı senin saltanat kapının muhtacı
- 2 Âlemde acaba senin gibi biri daha var mı
Hem saflar yaran, hem devrinde memleketi süsleyen
- 3 Hem memleketi süsleyen ve hem gönül ve irfan ehli
Âlemin suret ve manasını süsleyen bahadır
- 4 Her biri eğer zamanın Dârâ'sı bile olsa
Azametinin karşısında cihan şahlarının kudreti yok
- 5 Haşmetinin eyvanında mekân tutacak olsa
Kudretiyle kırlangıç yavrusu zamanın Anka'sı olurdu
- 6 Makamının yıldızı güneş gibi
Feleğin gönül bezeyen dönüşüne süs olsa şaşılır mı
- 7 Temiz meşrebin Cemşîd gibi
Âlemin iştret meclisinin şarap dağıtan sakisi olsa şaşılır mı
- 8 Ey feleğin muamma sırrının hülasası
Sen olmasan âlemin gönlü açılmazdı
- 9 Fazilette bir kimse seninle denk olamaz
Olursa eğer zamanın İbn Sinâ'sı olur
- 10 Kadrin hakkıyla nasıl bilinir ki sana nispet
Feleğin yüce makamı düşük görünür
- 11 Zamanın bütün büyükleri ve küçükleri
Kâbe gibi eşğine secde etse şaşılır mı
- 12 Eğer feleğin ayağı zincirde olmasa
Atının yanında peyk gibi koşardı

- 13 Feleğin temenna gözü eğer şanına hürmeten
Ayağına yaygı olursa layıktır
- 14 Zamanın fasih konuşan hatibinin kalem ucu
Övgülerini gönül levhasına böyle yazar
- 15 Kerem feyyazı, cömertlik eserlerinin kaynağı
Cihanın güneşi, zamanın muhteşemi
- 16 Cömertlik erbabı halkasının başı, âlemin Hâtem'i
Sözü sırma gibi işleyen, zamanın zarif söz söyleyen paşası
- 17 Şairlerin övüncü, irfan ehlinin kıblesi
Vezirlerin kutbu, zamanın bilge Âsaf'ı
- 18 Resuller efendisinin adaşı, saltanatın Hâfız'ı ki
Zamanın biricik paşası var ise ancak odur
- 19 Görüşüne karşı çıkmaya zamanenin cesaret edemediği
O kavi fikirli güngörmüş sadrazam
- 20 Görüşüyle zamanenin fikrinin hep uygun düştüğü
O azametli Cem makamlı Âsaf
- 21 Zamanın zaviyelerinin hep övgüsünün gülbangiyle dolduğu
İşi cömertlik olan sadrazam
- 22 Yedi defa zaruretle Acem şahını
Âleme rüsva eden eşsiz cengâver
- 23 Eğer hücumu cihanı tefrikaya düşürecek olsa
Âlemin cüzleri artık bir araya gelemezdi
- 24 Kaleminin damlası âlemin asayişinin esası
Cömertliğinin sofrası zamanın hân-ı yağması
- 25 Tabiatı mananın iri incisinin sedefi
Zihni âlemin parlak aynası
- 26 Ey söz bilir sadrazam bunu sen de bilirsin ki
Şiirde zamane arasında bana eş bulunmaz

- 27 Şiirimin Yusuf'u gittikçe güzellenmededir
Zamanın Züleyha'sının derdi artarsa şaşılır mı
- 28 Hayalimin gelinleri öylesine süslü ki
Sanki her biri zamanın güzel bir afeti
- 29 Hâlâ benim o üstat sihirbaz ki
Zamanın benim gibi şaşaalı bir şairi yoktur
- 30 Nefesimin feyzi belagat mucizesine nizam verir
Kalemimin sihri âlemin en büyük delili
- 31 Hayal bulmada tatlı dilli Aristo
Manaya can vermede zamanın Mesih'i
- 32 Ben bu zamanın Enverî'siyim
Musa gibi zamanın yed-i beyzasına sahip olsam ne var
- 33 Ben ilham donatan mucize nefesli şairim
Zamanın mollası kadrımı bilmezse ne var
- 34 Molla bilmeseyse ama kumaşın iyisini kötüsünden ayıran
Bir zamanenin hiç olmaması çok gariptir
- 35 Yine huzuru esenlikle zamanın sığınağı ve meskeni olan
Âlemin şahlar şahından başka
- 36 Şimdi kemal erbabını ihya eden odur
Aferin âleme ne güzel ne yüce himmet
- 37 Hiç ona benzer olmazken talihi gör ki
Zamanenin ayartışı onu da kendi hâline bırakmaz
- 38 Mazur say övgülerini bu kadarla çünkü
Zamanenin yersiz tavırları beni lal etti
- 39 Zamanın artık bölünemeyecek kadar küçük gam cüzleri
Bir yere geldi gönülde bir bela dağı oldu
- 40 Felek o kadar muradın aksine döner ki
Zamanın şarabı gönlü gamlı eder oldu

- 41 Eğer feleğın billur kadehi şarap ile dolu olsa
Gamı defetmeye yine çare olmaz
- 42 Feleğın zulmü canıma geçti, elimde kalem
Zamanın ayakta kalmış fitnesi olsa ne var
- 43 Ben temiz kalpli, zaman insanları ise münafık
Zamanın ikiyüzlülüğü bana gayet güçtür
- 44 Zamanın hayırsız insanları ne kadar hasmım da olsa
Allah'a şükür ki bilhassa aczim yoktur
- 45 Zamanın ahbabları Bahteklik ederlerse
Dilimin kılıcıyla cezasını bulurlar
- 46 Çok tecrübe ettim hele gerçek şu ki
Zamanın düşmanları yine dostlardan yeğdir
- 47 Şimdiden sonra zillet ve izzet bana bir olduğu için
Ne dünyadan gam korkusu ne de zamandan çekinme
- 48 Yok dil kılıcını çekmekten de başka çare
Gayet şaki oldu zamane insanları
- 49 Baştan başa dünyayı dolaşsan bulamazsın
Bir hoşsohbet arif ve zamane babası
- 50 Ama yine bununla teselli bulurum ki
Böyledir zamanın baştan aşağı ahvali
- 51 Pek müşkül olurdu eğer yalnız bana mahsus olaydı
Feleğın gam veren böyle bir düşmanlığı
- 52 Yoklansa her devirde elbette bulunur
Gönül ehline zamanın güçlü bir hasmı
- 53 Ama bak kimi hasım etti bana alçak felek
Tabir edemem zamanın bir acayip seyirliği
- 54 Batıl ve ifrit tabiatlı bir Ehrimen
Yavan siretli ve zamane simalı Deccal

- 55 Bu şekil ve bu endam ile dünyayı beğenmez
Zamanın dikkafalı yararsız tuhaf eşeği
- 56 Her ne kadar nobran görünse de
Zamanın felakete uğramış acılı cadısı bile böyle olmaz
- 57 Bin türlü maraz isabet etse de zarar görmez
Ancak zamanın ansızın gelen ölümü lütfeder
- 58 Nef'î bu şikâyet ne zamana dek, başla duaya
Arife zamaneden bu kadar şikâyet düşmez
- 59 Dönüşünden zamana hiç teselli gelmese de
Felek dolabı döndüğü müddetçe
- 60 Devletle, esenlikle bahtının yıldızı
Güneş gibi zamanın meclisini süslesin
- 61 Devrinde cihan emniyet içinde olsun
Öyle ki zamanında bir yerde kavga çıkmasın

XLII

Merhum Veziriazam Hafız Ahmed Paşa'yı övmek için

**Bana gerekmez kerem-i rûzgâr
Olmasa tek dilde gam-i rûzgâr**

- 1 Gönülde tek feleğin gamı olmasın
Yoksa bana dünyanın keremi gerekmez
- 2 Elde zamanın Cem'inin kadehi olsa bile
Gamı defetmeye çare mi var
- 3 Dert bu ki dünyanın sürekli keşmekeşi
Kadeh tutmaya fırsat mı bırakır
- 4 Gönül ehli bu gamı böyle çekecek mi
Bu feleğin zulmü ne zamana dek
- 5 Gönül ehline zulüm ve eziyetten başka
Feleğin hiçbir önemli işi yok
- 6 Zamanın muhterem padişahı olsa da
Gönül ehlinin talihi yok
- 7 Gönülde safa olmadıktan sonra
Dünyanın nimetleri arife hep tatsızdır
- 8 Bir kimse bir arifi hiç esenlik içinde
Dünyadan ganimet almış gördü mü
- 9 Dünyanın değişmeyen saadeti
Yalnız iki ayaklı bir eşekte görünür
- 10 Eşek diyemem belki feleğin işkembesindeki
Gereksiz lafın fazlası eşeğe zulümdür
- 11 Çare ne, döndüğünden beri
Feleğin gerekli kaidesi böyledir
- 12 Bari yıkılsa, yere geçse de felek
Dünyanın elemi bertaraf olsa

- 13 Gönül erbabı topluluğu dünyada
Yüreği yaralı ve kederli kalmayana dek
- 14 Bana ne, ben güngörmüş bir rindim
Feleğin gamı bana işlemez
- 15 Varlığın yâdı ve dünyanın yokluğu
Belki gönülde asla hatıra gelmez
- 16 Zamanın Eflatun hikmetli rindi
Dünya mutluluğu için gam mı çeker
- 17 Feleğin eksik fazla gamının kaydı
Az çok ehil olana keder vermez
- 18 Dünyanın kerem sahibinin himmeti
Ona bilhassa hamilik yapar
- 19 Dünyanın maden ve deniz mahsulü
Onun bir günlük masrafıdır
- 20 Dünya sancağının altın işlemeli kumaşı
Onun azametinin serâperdesidir
- 21 Dünyanın sabahleyin parıltısı
Onun kılıcındaki cevherin ışığıdır
- 22 Zamanın Cem makamlı Âsaf'ı
Dünyanın yüce himmetli bahadırı
- 23 Doğu ve batı memleketlerinin cengâveri
Zamanın Dârâ maiyetli Rüstem'i
- 24 Haşmetli ve heybetli vezir
Zamanın muhteşem ve muhteremi
- 25 İleri görüşlülüğü beğenilen komutan
Zamanın Yusuf huylu Hayder'i
- 26 Dinin muhafızı, cihanın saygıdeğer sadrazamı
Zamanın Ahmed alemlî yol göstericisi

- 27 Dünyanın şeyhülhareminin kıblesi
Adaletinin kapısı olan azametli sadrazam
- 28 Sarayı adalet ve hakkaniyet mahkemesi
Eşiği dünya ümmetlerinin sığınağı
- 29 Eli lütuf denizi ve gönlü cömertlik madeni
Kendi dünya nimetlerinin velinimet
- 30 Söz mucizesiyle zamanın
Mübarek nefesli İsa'sı desem ne var
- 31 Zamanın meclisi süsleyen güzeli
Zihninin Meryem huylu banusudur
- 32 Ona benzer olur mu dünyada hiç
Zühre gibi âlemin töhmet altında olanı
- 33 Eğer düşmanı zamanın Güstehem'i bile olsa
Onun hücumuna takati yetmez
- 34 Feleğin kalemi çabuk münşisi
Ömrü boyunca onun övgüsünü yazamaz
- 35 Ey adil, nam sahibi sadrazam
Ey zamanın muhterem halefi
- 36 Feleğin sağırlığı kesin olmasa
Övgüsünü böyle mi eda ederdim
- 37 Yoksa övgüsünün incisini
Dünya nimetlerinin kulağına süs ederdim
- 38 Başla dua etmeye Nef'i, yeter
Feleğin cefa ve zulmünün şikâyeti
- 39 Dünyanın muntazam silsilesi
Felek dönüp de bozulmadıkça
- 40 Zamanın âlimleri dünyanın
Hudus ve Kıdem'ini tartışıkça

- 41 Feleğin kıvrım kıvrım dönüşü
Bahtınla o denli müsait olsun
- 42 Dünyanın dirhem sikkesini süsleyen adını
Güneşin altına nakşettikçe
- 43 Kadri o kadar yüce olsun ki
Adına dünyada yemin edilsin
- 44 O kadar çok yaşasın ki ona
Dünyanın ihtiyarlığı görünsün

XLIII

Veziriazam Hafız Ahmed Paşa'yı övmek için

**Bi-hamdillah felek döndi yine vefk-i murâd üzere
Olurdu hâl pek müşkil kalaydı ger inâd üzere**

- 1 Allah'a şükür felek yine murada uygun döndü
Eğer inat üzere kalsaydı durum pek müşkül olurdu
- 2 Hem muradımca döndü hem dünyaya çokça lütfetti
Şimdiden sonra güven içinde olsam ne var
- 3 Bu yardımı baht ve talihten asla ummazdım
Allah bilir feleğe böyle itimadım yoktu
- 4 Gönül ve şiir ehline eski kinini bırakıp
Güler yüz göstere, lütfetsin, dostluk üzere olsun
- 5 Eğer felek emrime mahkûm, âlem itaat üzere olsa bile
Bu denli muradıma göre dönmezdi
- 6 Tealallah ne kadar Murâd getiren gönlü hoş edici bir devir
Felek bu devirde hep böyle dönse ne olurdu
- 7 Eğer bu durum feleğin ters dönüşü için imkânsız ise
Hudâ Kâdir'dir, Bârî hükmünü hep böyle yürütse
- 8 Ümidim bu hep böyle devam etsin, eğer etmezse şüphesiz
Yine memleket fitne dolar ve asker içine fesat düşer
- 9 Hakk'a şükür bunun için dünyaya lazım işte
Sultan Murâd'ın saltanatının devamına teveccüh vaciptir
- 10 Ki böyle istidatlı ve arif padişah bulunmaz
Herkes din ve devlet işleri için hep aynı fikirde
- 11 Şair olmasının yanı sıra talik hattını gören kimse
Onu İmâd'ın hattına tercih eder
- 12 İdrakinin hükmünü gör nasıl icra etti
Ya Rab idraki günden güne artsın

- 13 İşleri ne güzel yoluna koydu, vallahi aşk olsun
Eflatun olsa eğer böyle yolunda gitmezdi
- 14 Devletin idaresini o eşek tabiatlı öküze göre
Zürafanın tercih edileceği bir budalanın elinden aldı
- 15 Kendi hâlinde kalacak olsa din değiştirir
Ama sözüm ona müslüman görünen o nobran
- 16 Bu terkip ile beş bin yıl önce dünyaya gelecek olsa
Âd kavminin koyunlarına harika bir çoban olurdu
- 17 Saltanat işlerinden o eşiği çıkarttığı yetmez
Usulü üzere düşününce kat kat isabet oldu
- 18 Ki mührü teslim edip âlemin ahvaline nizam vermek için
Vezirlik hizmetini o kemal sahibine verdi
- 19 Zamanın Âsaf'ı esenlikle dururken, bir dîv
Adalet ve hakkaniyetin başına sadrazam olsun reva mıdır
- 20 Öyle bir Âsaf ki azameti manada canlandırılacak olsa
Efrasiyâb ve Keykubâd'ın haşmeti üstüne tercih edilir
- 21 Varlığı kullar üstüne ilahi rahmetin ta kendisi olan
Memleketin süsü, cömert din önderi o efendi
- 22 Zamanın şahları doğu ve batıda hükmü yürüten
O sadrazamın katında güvenlik içindedir
- 23 İstidatının her tedbirde kemal ve doğruluk
Üstünde olduğu o eşsiz müsteşar ve ikbal sahibi bilge
- 24 Zihninin zekâda akl-ı müstefad üstüne galip geldiği
Nükte bilir vezir, ilim ehlinin sadrazamı ve gönül sahibi
- 25 Saltanatına duanın ülke halkı üstüne vacip olduğu
Herkesin muradını veren adaletli ve bahtiyar müşir
- 26 Gönül erbabının kalp levhası üstüne adını nakşettiği
Din muhafızı Ahmed Paşa hazretleri

- 27 İlahi tevfinin fikri ve tedbiriyle her daim birleştiği
Şanı yüce, fikri parlak, memleket süsleyen paşa
- 28 Kahrının korkusuyla devrinde fitnenin can bulup
Fesat üstünde olamayacağı adalet tahtının yüce sahibi
- 29 Ahlakının kokusu eğer dünyaya yayılacak olsa
Bir avuç toprak misk ve kalemis yağını üstüne galip olurdu
- 30 Eğer lütfunun şebnemi kül üstüne damlayacak olsa
Ansızın cennet toprağı gibi gül dalı peyda ederdi
- 31 Eğer lütfunun nefesi cansız resim üstüne degecek olsa
Canlanır, hem Mesih gibi ölüyü diriltir
- 32 Eğer ağırbaşlılığının gölgesi hortumun üstüne düşecek olsa
Kıyamet kopsa rüzgâr minare gibi kımıldamaz dururdu
- 33 Eğer fikrinin ışığı mürekkep damlası üstüne düşecek olsa
Erimiş parlak altın gibi ışıldardı
- 34 Lütfu sevinçli ve tasalı gönüller üstüne o denli etkilidir ki
Devrinde sarhoş ve ayık arasında bir fark olmasa şaşılır mı
- 35 Ey şair sadrazam ki idrakin bir lafı söylemeden
Onun ifade ettiği manayı kesinlikle bilir
- 36 Kusur işledimse eğer güzel övgülerinde mazur gör
Bereket mecrasının yolu oldukça tıkanmak üzere
- 37 Çünkü epey zamandır zihnimin Hayder-i Kerrâr'ı
Vaktini felekle cihat ederek geçirdi
- 38 Maişetin cebi boş, hem yaşam koşulları pek bozuk
Vebalim akl-ı meâd düşüncesinin boynuna
- 39 Öyle ki bir an rahat bırakmaz kendi hâlime
Şu bir iki günlük ömür için rızık peşinde koşayım
- 40 Şairliğim hele biraz övgülerine alışsın
Gör emsalsiz zatının övgüsünde ne sihirler gösterir

- 41 Eserlerimi görse Musa'nın da sihir için malzemelerini
[düzenleyeceği
İlhamda tecrübeli o sihirbaz benim
- 42 Elimde kalem her ne kadar boş yere yazıyor olsa da
Her hikmetli sözüm yararlı ve özlüdür
- 43 Eğer şiirimin incileri Keykubâd'ın tacı üstüne dizilse
Âlem mülkünün haraç ve vergisi ona eş değer olmazdı
- 44 Hakikat böyledir ama ne denli översem öveyim
Yüce yaradılışlı Âsaf üzerinde hak ispatı güç olur
- 45 Eğer şiirimin malına zira sen müşteri olmasan
Mahşere dek zihnimin pazarı kesat üzere kalırdı
- 46 Felek otuz yıldır şiirimin inci gerdanlığını mezada çıkardığı
[hâlde
Mana erbabı arasında ona değer biçen bir kimse çıkmadı
- 47 Feleğin yarasının acısı şiddetlendikçe gönül
Övgünü yazan kalemin mürekkebinin teskin merhemi diye
[sürer
- 48 Felek onun için gönül erbabının kadrini fark etmez ki
Onlar yedi gezegen üzerine gölge salmaktan ar ederler
- 49 Her birinin varlığı başka bir âlemdir hakikatte
Gönül ehli bu sebepten cihanda tek kalır
- 50 Yeter söz kalmadı, kafiye de daraldı ey Nefî
Duaya başla, yüz sür kulların Rabb'inin eşiği üstüne
- 51 Cihan kâh emniyet ve kâh fitne içinde oldukça
Felek bin yılda bir murada uygun döndükçe
- 52 Devletle dîvân-ı hümayunda vezirlik yapsın
Âlemin şahları fermanına itaat üzere olsun
- 53 Rabbani lütuflar senin için önemli şeyleri hep hazırlasın
Ömrünün günleri ta haşre dek uzun sürsün

XLIV

Veziriazam Bayram Paşa'yı övmek için kaside

**Felek isterse dahı mertebe-i vâlâyı
Eylesün dergeh-i Pâşâya cebîn-fersâyî**

- 1 Felek dahi yücelik mertebesi isterse
Paşanın eşigine alın sürsün
- 2 Öyle bir eşik ki payede ta Kürsi'yle bile yarışan
Azamet Kâbe'sinin hareminin şerefi
- 3 Gölgesi Kâbe gibi feleğe siyah diba örten
Cihan sadrazamının sarayının eşigi
- 4 Şahlara Dârâ'nın ihtişamını gösteren
İskender şanlı hükümdarın vezirinin kapısı
- 5 Vezirlerin filozofu, akl-ı evvelin ikincisi
Bilgeliğinin cihana bakan göz bebeği
- 6 Yedi iklim memleketinin saltanatının revnakı
Cihanı süsleyen, sancağı yükselten, dinin hamisi
- 7 İkbalinin bir anda dünyayı zengin ettiği
Aydın gönüllü ve ay ihtişamlı sadrazam Bayram Paşa
- 8 Bu vadide tekliğin ona verildiği
O yegâne halkı kollayan hüner sahibi
- 9 Övgüsünün cevherine söz incisinin
Lalalık etse yaraşacağı akl-ı mücerredin halefi
- 10 Döndürür feleği muradınca aklının bilgeliği
Nur suresi okutur güneşe fikrinin edibi
- 11 Saltanatı âleme bayındırlık süsü
Sohbeti insana ömür sermayesi
- 12 Eğer meşrebinin suyunun feyzi dünyaya akacak olsa
Ejderhanın boynunu Kevser lülesi yapar

- 13 Gazabının kasırgası yere çukur açacak olsa
Himmetinin fırtınası gökte dolaşmayı ansa
- 14 Babil kuyusu gibi yere geçirir dağı
Tufan bulutu gibi göğe çıkarır denizi
- 15 Sabah rüzgârı ahlakının kokusundan nasiplenecek olsa
Geçtiği kırı ovayı misk kırıntısının tablası yapardı
- 16 Eğer Çin memleketine uğrayacak olsa
Ceylan göbeği utancından güzel kokan nefesini içinde
[saklardı
- 17 Eğer ambere benzeyen gölgesi misk serpecek olsa
Yârin zülfü onun ahlakının sümbülüne benzer derdim
- 18 Eğer mahiyetinin içtenliği filizde bulunacak olsa
Artık gül-i ranânın yüzüne kimse bakmazdı
- 19 Hercai kalem dediğim yerde duracak olsa
Temkininin övgüsünü bin yılda yazardı
- 20 Uykuya varmazsa ne var bahtının gözü bir an
Güneş ona gören göz bebeği olmuş
- 21 Saltanat işlerinin kanununu düzenleyeli beri
Adaletinin sadası dünyayı o kadar tuttu ki
- 22 Güzellerin Tatar tabiatlı gamzesi artık
Can mülkü ve âşıkın gönlünde yağma edemez
- 23 Ey lütfunun sevincinin büyük küçük herkesi
Mutlu ettiği zamanın cihan veziri
- 24 Hilal sanmayın, felek eşiğine yüz sürdü süreli
İstiğna külahının ucundaki kıvrımı gösterir
- 25 Benim de elim lütfunun eteğine erişecek olsa
Artık felek ile kavga etmezdim

- 26 Güzel övgülerinde o kadar sihir yapardım ki
Ben de feleğe yed-i beyzayı gösterirdim
- 27 Sihir göstersem de bela bu ki
Senin övgünün aynasının levhasındaki manayı eda edemem
- 28 Zihnimin acziyetini bilirim ama ne yapayım
Hevesli şairliği ve divane gönlü yenemem
- 29 Her biri o kadar övgüne meftun olmuş ki
Uykuya varacak olsa elde dile gelen kalem görür
- 30 Ne yapsın zihin binicisi, nasıl zapt etsin
Şairliğimin Rahş'ı gibi ayağına çabuk bir atı
- 31 Şevki var mana vadisinde biraz koşturmaya
Kalem dizginine salıvermeyi öğretse ne olur
- 32 Mana padişahı iken övgülerinde âcizim
Hiç olmazsa mananın icap ettirdiklerini tarif edeyim
- 33 Mevla'nın el çabukluğunun ne olduğunu anlayasın diye
Şairlik kuvvetimi, övgünde olan aczimi gör
- 34 Eğer Mecnun mazmunumun güzelini düşte göreceksin olsa
Leyla'yı onun kıvrımlı zülfüne gönül bağlamış görür
- 35 Kalemimin karasıyla aklı sevdaya düşüren
Hayal resminin yüzünü açan Mani'si benim
- 36 Ben şarabı devamlı hüsrevânî küp ile içen
O feyiz meclisinin Cemşîd'iyim
- 37 Ezel sakisi bezmimin rıtl-ı girânını gördü
Bu dokuz billur kadehi başına dikti
- 38 Âlemin gözü fitne yaratılalı beri
Şuh şairliğim gibi korkusuz bir sihirbaz görmedi
- 39 Eğer hayal şahininin kanadında mecal kalmayacak olsa
Anka'yı zihin ipiyle tuzığa çeker

- 40 Söz süzen kalemi elime aldıkça
Kâinat feyiz abıhayatına gark olur
- 41 Kalemim yeni çıkmış nağme eyledikçe
Gelincik gibi feleğin bağrındaki dâğı tazeler
- 42 Ama uykuya varıp Musa'yı görmedikçe
Beyan sihrini kime göstereyim
- 43 Sihir ve büyü ile İsa'yı indirmedikçe
Güttüğüm davaya kimi tanık göstereyim
- 44 Başla içtenlikle dua etmeye Nef'i
Marifet davası ve söz süsleyen laf ne zamana dek
- 45 Zamanın Süleyman'ı şanlı bir Âsaf'a
Dünyayı zapt etmek için mührü teslim ettikçe
- 46 Saltanat sadrında esenlikle başı yükselere uzansın
Hem kahrının vuruşu düşmanın kafasını baş aşağı etsin
- 47 Günü günden yeğ olsun devletle, sıhhatle
Yarın gamının endişesi nedir hiç bilmesin

XLV

Veziriazam Canboladzâde Mustafa Paşa'yı övmek için

Zihî semend-i mülâyim ki hüsn-i reftârı

Unutdurur dil-i uşşâka cilve-i yârı

- 1 Aferin güzel yürüyüşünün âşıkların gönlüne
Yârin salınışını unutturduğu mülâyim at
- 2 Naz ile salındıkça tamamen Tırâz ve Ferhâr
Putlarının tarzının usulünü gösterir
- 3 Eğer tavırları gönül çeken bir güzelde bulunacak olsa
Cihan halkı yoluna baş koyardı
- 4 Bakışı gönül çeken salınarak yürüyüşüne
Gönül veren âşıkı güzellerin gamzesi gibi arar
- 5 Yolunun başındaki düşkün cennet Burak'ı
Bakışının tuzağındaki esir Tatar ceylanı
- 6 Görünce ayyarın aklını sersem eden şemali
O denli gönül çekici ve hoştur
- 7 Eğer gönül süsleyen yüzünü hayal edecek olsa
İnleyen âşıkı ayrılık zamanında avuturdu
- 8 Hayalinde şeklini muradınca seyretmek için
Belki ona sevgilinin zülfünü bukağı ederdi
- 9 Alnı süratin bayram gününün seheridir
Karanlık gece misk kokulu perçeminin siyahıdır
- 10 Dolaşması gonca açtıran rüzgâr gibi bir anda
Nice yüreği yaralının gönlünü açar
- 11 Sabah rüzgârı gibi yavaşça yürümeye başlayınca
Yol üstünde nehirlerin dalga şekillerini bırakır
- 12 Bu denli şuh ve mülâyim salınışlı iken
Neuzubillah eğer ansızın yürüyüşünü hızlandırırsa

- 13 Ayağının tozu sarsar rüzgârına temkin verir
Koşuşunun hevesi dağın tabiatını sarsar
- 14 Yolların iniş ve yokuşlarında fırlasa ve aksa
Sürati suyu ve ateşi utandırır
- 15 Kalem atı gibi muhayyile âleminde
Yorga atın yolu ona verilmiş olsa
- 16 Hızlı koşuşunun hiddeti şiirlerin
Zemininin tozunu mana âlemine ulaştırırdı
- 17 Bakır yeşili feleğin revakının ressamı
Eğer resmini güneş levhasına çekeydi
- 18 Âlemi ağaçların gölgesini yere
Düşürmeyecek kadar sürat ile katederdi
- 19 Zihin şehsüvarı hayal atını ne denli
Koşturursa koştursun onun tozuna yetişemez
- 20 Davranışı beğenilen vezirin övgüsünün satırlarını
Ona Burak gibi kanat etmedikçe
- 21 Eğer Kahramân silahdarı olsa yaraşacağı
O şanlı Tehemten azametli şehsüvar
- 22 Cenginin destanı gönül sayfasına yazılsa yakışacağı
O asker kıran atak savaşçı
- 23 Hudâ'nın lütfunun ona her zor işi kolaylaştırdığı
O memleketler fetheden, fitne bağlayan vezir
- 24 Faruk'un adalet dîvânının seçkin veziri
Kerrâr'ın savaş meydanının yegâne bahadırı
- 25 Bilgi ve irfan erbabına velinimet olan
Akil dükkânının malına revaç bahşeden
- 26 Âlemin ve insanın terkip tıynetinin kıvamı
Bârî'nin kudret sanatının eserinin nüvesi

- 27 Nazım cevherinin müşterisinin şimdi kendisi olduğu
İşi cömertlik olan söz bilir Mustafa Paşa
- 28 Hayırseverlik makamının ona özgü olduğu
Âlemin tasarruf sahibi en büyük hidivi
- 29 Kahrının darbesinin halka zulmeden feleğin başını kırdığı
Adalet dünyasının sığınağı
- 30 Cevher-i küllün içi gibi saf izanı
Gönül çeşmesinin zülali gibi pak sözü
- 31 Meşrebinin şarabı Hızır'ın gönlünü sevindirir
Ahlakının rüzgârı Attâr'ın ruhunu canlandırır
- 32 Sine mahzeninin malı övgüsünün hayali
Göz aynasının cılası yüzünün nuru
- 33 Onun bahtının sermest ve açık gamzesi
Uyanık cennet bahçesinin açık nergisidir
- 34 Eğer gözünün ucuyla feleğe nazar edecek olsa
Âlemi sarhoşluk uykusundan kurtarırdı
- 35 Fitnenin pazarı ne denli rağbet bulsa da
Adaletinin zamanında pusudan çıkamaz
- 36 Âşık hasret bakışıyla yârin naz ve anlamazdan geliş
Sadağının okunu kendi üstüne çekmedikçe
- 37 Eğer güneş vakar feleğinde belirecek olsa
Ağır dağlar bile hafif birer zerre olurdu
- 38 Nisan bulutu cömertlik suyunun feyzini bulacak olsa
Coşkun denizi inciye gark ederdi
- 39 Ey şiarı cömertlik olan hidiv, hüner sahibi sadrazam
Ey iki dünya ulularının yegâne kumandanı
- 40 Eğer gönül safası olsaydı göreydin övgüleri
Alçak ve acımasız feleğin yere geçtiğini görürdüm

- 41 Ki ne safa bıraktı gönülde ne safaya yer
Gönülde yeriyle sevinç alameti kalmadı
- 42 Ne çare alçakları kollayan felek döneli beri
Gönül ehlinin işi hep böyledir
- 43 Kiminle söyleşelim veya kiminle cenk edelim
Hudâ bilir nedir bunda Allah'ın hikmeti
- 44 Eğer Hudâ çaresizin rızasını kabul ederse
Bu konuda çare yalnız kadere rızadır
- 45 Duaya başla, bırak tafsilatı ey Nef'i
Kaside nihayete erdi, uzatma sözü
- 46 Gümüş kecimi ve altın üzengisiyle
Feleğin çevik yorga atı yürüdükçe
- 47 Saltanatının altına bahtının atını çeksin
Kahramân gibi esenlikle ata binsin

XLVI

**Muzaffer padişah Sultan Murâd hazretlerinin
Kandilli bahçesinin tarifi için kaside**

**Habbezâ bâğçe-i pâdşeh-i rûy-i zemîn
Görse Rıdvân eder üstâdına yüz bin tahsîn**

- 1 Rıdvân görse üstadına yüz bin aferin diyeceği
Yeryüzü padişahının ne güzel bahçesi
- 2 Yaygısı Hıta dibası gibi nakışlı ve biçimli
Tarhı yüce cennet bahçesinin revnakını söndürür
- 3 Yaz kış açılır çiçekleri, ne nisan ayı
Ne ferverdin ayı fark etmez
- 4 Çimeni daima şen, terütaze ve iç açıcı
Nergisleri elde altın kadeh tutsa ne var
- 5 Bülbülü gazel okuyan sarhoş âşık gibi şuh
Gülleri güzel dilber gibi çatık kaşlı
- 6 Gül ve lalesinin yanağının rengi öyle ki
Övmeyi aklından geçirenin edası renklenir
- 7 Lalesi dilberin yüzündeki beni kapar
Sümbülü misk kokulu zülfün vergisini alır
- 8 Yasemin, sümbül ve nesrinin kokusu
Rüzgâr estikçe feleğin eteğini ıtırlandırır
- 9 Bu güzellikle eğer cennet belli olaydı
Cennet ya altında ya üstünde demek caizdi
- 10 Cennet olmuş turalım, acaba cennette
Böyle safa veren yeni tarz bir kasır var mı
- 11 Nakkaşının kalemini Çin ressamının kıskandığı
Zerenderzer sanatlı öyle bir kasır

- 12 Göğün Beyt-i Ma'mûr'u, yerin yüce Kâbe'si
Güzel tarhını kıskanmamaya çare mi var
- 13 Damı ve kapısının Hindusu güneşin göz bebeği
Kemer ve revakının saçağı Cibrîl-i Emîn'in kanadı
- 14 Dünya gamıyla ne kadar gönlü daralmış ve hüznü olsa da
Temaşa edenin gönlü elbette açılır
- 15 Bu yerde övgüsüne çok uygun görünen
Bâkî'nin bu beytini tazmîn edersem ne var
- 16 Gam Yecüc'ünün defedilmesine eşîgidir kuvvetli set
Elem ordusunun menedilmesine dergâhdır müstahkem kale
- 17 Âşıkın gönlü gibi ruhani bir işret yeri
Şairin beyti gibi rindane, mevzun ve metin
- 18 Nedir o berrak mermer ile o güzel havuz
Nedir o şeffaf şemse ile o şehnişin
- 19 Seçkin sadrazamın bulunmasına gayret eden
O cihan sultanına nasıl yaraşmaz
- 20 Varını yoğunu din ve devlet yoluna harcayan
Cömertlik denizinin maliki Cafer Paşa hazretleri
- 21 Hak yardımcısı olsun, yalnız bu başka keramettir
Yoksa bu himmete katlanmak asla mümkün değil
- 22 Yaptırır âlem padişahına bir böyle saray
Hem donanma şenliği çıkarıp cihanı tezyin eder
- 23 Böyle himmeti kavi ve şanlı sadrazam olmaz
Nice bin gömülü hazine bulsa hayır işine sarf eder
- 24 Harcar varını da deniz gibi hiç kımıldamaz
Barekallah ne kadar temkin sahibi Âsaf
- 25 Sultan Murâd kırat ile kadrini bilse şaşılır mı
Hudâ'nın ihsanı şahlara böyle yoldaş olur

- 26 Fikri makul, sözü olgun, ölçüsü doğru
Bilgisi ve görgüsü usul üzere, muhakemesi sağlam
- 27 Cihanın karışıklıklarını en makul biçimde
Çözüp halledecek denli akıllı ve bilgili
- 28 Adaleti kargaşa içindeki bir ülkeye gözcü olsa
Ceylan yavrusu kaplanın dizini yastık yapar
- 29 Dişi ceylan ile erkek arslan karı koca olur
Şahin güvercin avı hevesiyle kanat açmaz
- 30 Ey vezir, feleğin zulmü ile çok gamlı olmasam
Övgünü böyle mi eda ederdim
- 31 Kasdına her köşede bin fitnenin pusu kurduğu
O bela görmüş hür yaradılışlı rint benim
- 32 Ey vezir, âlemde isteğime erişemezsem gam değil
Tek feleğin şer ve fitnesinden güvende olaydım
- 33 İlâhi ilham şairliğimi telkin etmeyecek olsa
Hâlâ bu kadar nazma da kim cüret ederdi
- 34 Övgünde olan kusurum hele mazur görülsün
Kırgınlıkla denen sözde iyi de kötü de olur
- 35 İnşallah eğer gönül safa bulacak olursa
Övgülerinin nüshasını başka dîvân hâline getireyim
- 36 Övgünde her biri bir dizi iri inci olan
Öyle kasideler, öyle gazeller nazmedeyim
- 37 Söz tamam oldu, Nef'î durma şimdi
Hakikat ehlinin âmin diyeceği içtenlikte bir dua et
- 38 Bu köhne âlem sarayı mamur oldukça
Gökte Ay, Güneş ve Ülker döndükçe
- 39 Cihan şahının ihsanı daima vezir ile olsun
Saltanat makamında sorgusuz sualsiz otursun

- 40 Bilge şah gün geçtikçe değerini daha iyi anlasın
Her ne müşkül işi düşecek olsa Allah yardımcısı olsun
- 41 Sıhhatle sarayında gönül huzuru bulsun
Sefer ettikçe Hak apaçık fetihler kısmet etsin

XLVII

Veziriazam merhum İlyas Paşa'yı övmek için

**Kerîm-i kâm-rân var ise ger İlyâs Pâşâdur
Ki dest-i zer-feşânı kân dil-i dür-pâşı deryâdur**

- 1 Muradına eren cömert biri varsa İlyas Paşa'dır ki
Altın saçan eli maden, inci saçan gönlü denizdir
- 2 Cömertlik ve himmet cihanıdır, lütuf ve ihsana hep hazır
[olan
Gönlü ve eli deniz ve maden olsa şaşılır mı
- 3 Hakikatte akla gelen her türlü istidadın
Onda belirlediği ilahi sırrın emsalsiz mecmuasıdır
- 4 Cihan civanmerdidir, şuh meşreplidir, melek huyludur
Cömerttir, gönül ehlidir, zevk sahibidir, nüktedandır
- 5 Saflar kıran yiğittir, arslan deviren Erdeşîr'dir
Güvenilir müşirdir, iş buyuran müsteşardır
- 6 Saltanatın sığınağıdır, din ve devletin Kahramân'ıdır
Memleketin kutbudur, ülkeler süsleyen ikbal sahibidir
- 7 İzzet ve saltanat göğünde zerre besleyen güneştir
Adalet ve hak tahtında dindar ve bilge vezirdir
- 8 Savaşının safında Rüstem sadağı boş bir sipahidir
Cömertliğinin kapısında Hâtem âciz bir dilencidir
- 9 Savaşırken cesur ve korkusuz bir komutan olan
Zaferin kana bulanmış meydanının yüce cengâveri
- 10 Âleme sığınaklık yapan kapısının süpürgesi Anka kanadı
[olan
Saltanat dîvânhanesinin eyvanının güzel süsü
- 11 Âlemin velinimetidir desem gerçektir sözüm
Çünkü cömertliğinin sofrası dünyaya çekilmiş
[hân-ı yağmadır

- 12 Temiz gönlü idrak âleminin aksini baştan başa gösteren
Saf ve cilalı özge bir aynadır
- 13 Cihan sanki belli bir kişidir katında
Felek eğri kaş, vücudu gören gözdür
- 14 Meclisinin dostu her zaman gökteki meleklerdir
Harem-i has'ı sanki yüce Beyt-i Mamûr'dur
- 15 Birbirinden yüksektir dokuz felekli kubbeler
Ama makamının revakına göre birbirinden alçaktır
- 16 Ayağının toprağına ancak meleklerin yüz sürebildiği
Yüce makamı o denli yüksektir
- 17 İskender'in bahtının azamet ve iktidarı şanına emanettir
Onun için ihtişamı Dârâ'nın heybetini ortadan kaldırır
- 18 Ona meleklerin pervane, feleğin sırça fanus olduğu
O ilahi mum uyanık bahtının چراغıdır
- 19 Gece değil, makamının kır atına baştan başa gaşiyedir
Sabah değil, bahtının yağız atına diba payendazdır
- 20 Meydan toprağının tozunun yüce feleği kuşattığı
Mübarek izli o at ikbal seyisinin atıdır
- 21 Allah'ın teyidi hükümlerine o kadar müsait ki
Ne emretse feleğe hemen imasına bağlıdır
- 22 Bir dilber gamzesi, iki parlak zülûf dışında
Zamanında hırsız ve ayyarın varlığı kalmadı
- 23 Gerek gönül asan zülûf, gerek gönül süsleyen sakal
Kahrının korkusuyla gönül avlamaktan geri kalsa şaşılır mı
- 24 Şahinin çingirak sesinden keklik raksa gelir
Adalet ve insafının zamanı o derece şenlik devridir
- 25 Onun adaletinin himaye ettiği bir memlekette
Erkek arslanın avlağı ceylana gezinti yeridir

- 26 Ne asker ki azminin serdarı ona serasker olur
Şehirlerin fethinin müjdesi ve düşmanın kahır birbiri
[ardındadır
- 27 Keskin kılıcının hayali düşmana can afetidir
Lütfunun feyzinin sevinci dostlara şarap keyfidir
- 28 Sabah rüzgârı ahlakının sümbülünün kokusuyla dünyayı
[dolaşsa
Ne sümbülü ki hurilerin kıvrımlı saçlarının kışkandığıdır
- 29 Feyzi o denli sirayet eder ki gören kimse
Yer yuvarlağı güzel kokan misk dolu bir ceylan göbeğidir
[sanır
- 30 Ey gönül ehlinin sâhib-kırânı ki cömert zatın
Bu âlem erbabına şüphesiz Mevla'nın lütfunun ta kendisidir
- 31 Felek özellikle hüner ve idrak ehli zümresine
O topluluğa döndü döneli kuvvetli hasımdır
- 32 Allah'a şükür Sabrî-i Şâkir'in kavlince zamanında
Feleğin yakası ah ve şikâyet elinden ayrılmıştır
- 33 Unuttu kendini bu zevk ve şevk ile şairliğim
Ama kalem yine elimde alışıldığı üzere konuşkandır
- 34 İrticalen gazel söylese ne olur bu zamanda
Gazel söylemede görülmemiş parlak bir üstattır
- 35 Bakışı din afeti, gamzesi dünya kargaşalığıdır
Böyle şuha gönül vermek onulmaz dert, özge sevdadır
- 36 Gönül perişan, yâr divane, baht gözü ise uykuda
Nasıl âşık, nasıl dilber, nasıl olmaz temennidir
- 37 Nasıl açsın gönül sırrını o şuh gamzeye ki
Kat kat perdede gizliyken bir kepaze sarhoştur
- 38 Demek güç saklamak gamzeden inleyen gönlün hâlini
Aşk ehlinin belasını gör, nasıl çok şaşırtıcı derttir

- 39 Yârin aşkının derdi gönülde bela üstüne beladır
Ama yazıklar ona ki bir böyle sevdadan uzaktır
- 40 Gizli bir bakışla gözü bin fitne peyda eder
Onun için gönül ülkesinin şehri kargaşa ve kavga içindedir
- 41 Tahammül hiç mümkün mü hicran gamına ey Nef'î
Aşk mutlak galip, gönül ise sabırsızdır
- 42 Kaside bir bahane, hem gazel efsanedir ancak
Maksat ihlasımı içtenlikle ayağının toprağına bildirmektir
- 43 İçtenliğimi ne mümkündür muradımca eda
Ama iştihak dolu gönüle az çok teselli vesilesidir
- 44 Nimet veren ve ihsan eden Allah hakkı için ki lütfu
Müslüman, Yahudi, Mecusi ve Hristiyan'ın hamisidir
- 45 İçimde o denli yer etmiştir ihlasın ki
Benim için sana kul olmak şah olmaktan evladır
- 46 Mahallenin Kâbe'sini tavafa merhum Bâkî'nin kavlince
Kalbin derinliklerinde niyet zemzemden daha saftır
- 47 Kalemin dilinde övgün yirmi dört saat okunan dualardır
Gönlün içinde sevgin süveyda dâğının alevidir
- 48 Gönlümde fikrimin bakiresiyle senin ahlakının güzelinin
[hayali
Bir kitaba çizilmiş Yusuf ile Züleyha resmidir
- 49 Zülfünün divane zincirinin mecnunu Leyla olan
Ahlakının güzeli gibi bir dilber âlemde olur mu
- 50 Seni methetmesin de ne yapsın gönül ve ilim ehli ki
Türlü cömertliklerle varlığın tek ve emsalsizdir
- 51 Cesaret sende, himmet sende, ilim ve marifet sende
Temiz zatının sıfatları hep birbirinden âlâdır

- 52 Benim gibi övgü düzenin övdüğü sen olsan ne olur ki
Zatın gibi şairliğim de eşsiz ve benzersizdir
- 53 Söz ben olmasam manada bulunmayan bir hazine
Cömertlik sen olmasan âlemde müsemmasız bir isimdir
- 54 Cömertlikte güç seni tarif, ama izin olursa
Sözde övgücü kulunu gör, ne temaşadır
- 55 Bilge düşünceli şairdir, keramet gösteren sihirbazdır
Tefekkürde Eflatun'dur, tekellümde Mesih'tir
- 56 Zihnim Kelîmullah, gönlüm manalar Tûr'udur
Sözüm baştan sona tecellinin meziyetlerinin şerhidir
- 57 Lisanım ilahi gayblar gaybının sırrının tercümanı
Kitabım mazmun ve mana dolu dîvân nüshasıdır
- 58 Ne dîvânı, zihnin *Hikmetü'l-İşrâk*'ının metni ki
Cihanı aydınlatan güneş ona yaldızlı bir cilttir
- 59 Gönül levhası, hikmetli söz ve konuşma değil
Ebû Maşer'in usturlabı, İbn Sina'nın *Şifâ*'sıdır
- 60 Mürekkebimin damlası cihanı durmadan ihya etmede
Kalemimin kamışı öyle ki abıhayat ile reçeldir
- 61 Yine coşmaya başladı zihnimin inci saçan denizi
Bu kaside değildir, bir dizi parlak incidir
- 62 Eğer Zühre'nin boynu bununla süs ve ziynet bulaydı
Gökte seyreden Süreyya'nın gerdanlığıdır zannederdi
- 63 Bana avamdan diyen batıl, kendini edebiyatta
Şair ve molla gören o cahil köpek ne herze yer
- 64 Taklitçi, maskara, soytarı turalım Mantıkî olmuş
Ama nasıl molla olur o eşek, bu ne boş iddiadır
- 65 Böylesine bir soytarının sözlerine gönül ehli şiir mi der
Nihayet vezinli ve kafiyevidir, hepsi o kadar

- 66 *Kur'an*'a nazire diyen bu dinsiz neden katledilmez
Öyle kâfirin katli niçin fetvaya muhtaçtır
- 67 Söylemek istediğim kendimi övmek, onu yermek değil
Hakikattir sözüm, sözde muradım gerçeği ortaya
[koymaktır
- 68 Yeter, şimdiden sonra can sıkmaya izin yoktur ey Nef'i
Söz nihayete erdi, Arş'a yükselen dua zamanıdır
- 69 Felek böyle sürekli, yeryüzü böyle yerinde durdukça
Sıhhat ülkesinde devletle devamlı olarak kalsın
- 70 Din ve dünyanın dayanağı olan benzersiz varlığını
Hudâ daima hatalardan, belalardan korusun

XLVIII

Veziriazam İlyas Paşa'nın mektubuna cevap

**Teâlallah zihî hırz-i mükerrerem
Mahabbet-nâme-i düstûr-i ekrem**

- 1 Tealallah ne kadar değerli bir muska
Kerem sahibi sadrazamın muhabbet mektubu
- 2 Öyle bir mektup ki münşisinin kalbine
İlham olunmuş en mukaddes feyiz varidatı
- 3 Mektup değil, Akl-ı kül'ün
Tercüme ettiği Cebraîl'in kutsal sözleri
- 4 Öyle bir mektup ki ilim erbabının arkadaşı
Dilsiz nedim, lal gibi konuşan
- 5 Beyanının ifade güzelliği denilmez
Allahuâlem gayb lisanıdır
- 6 Yazısında vahdet nurunun ışığı
Harflerinde ism-i azam özellikleri
- 7 Mürekkebi Keşmir güzellerinin rastığı
Satırları Deylem Türkân'ının saçı
- 8 Manasında şarap keyfinin zevki
Edasında zemzem suyunun safası
- 9 Baştan ayağa sevgi ve muhabbet müjdesi
Okundukça insan mutlu olur
- 10 Mazmununun feyzinin şarabında
Ne keyfiyet, ne halet, ne eser var bilmem
- 11 Ki Ebû Cehil ömründe bir kez okusa
Cehennem onun safasıyla cennet olur
- 12 Ebû Cehil'e böyle tesir edince
Ya söz sahibi gönülde gam bırakır mı

- 13 Hele tabiatı övgüsüne teşne olur
Nasıl neşeli ve sevinçli olmak gerektir
- 14 Onun için elime erince ansızın
Gönül safadan öylesine sersem oldu ki
- 15 Bu dağınık ve hazır övgüler
İrticalen o anda ortaya çıktı
- 16 Ne kadar mübarek edalı mektup ki
Okunmazdan önce gönlü şad eder
- 17 Yüce sadrazamın yâd ettiği o gönül
Mutluluktan nasıl mest olmaz
- 18 Nüktedan vezir, zatı hoş sadrazam
Bahtiyar cömert, kerem sahibi paşa
- 19 Saltanatın müşiri, suret bulmuş akıl
Memleketin sığınağı, cisim bulmuş adalet
- 20 Adalet dîvânının övgüye değer sadrazamı
Âlem meydanının yegâne bahadırı
- 21 Cihanı donatan adaletli hidiv
Cihan hâkimi azametli vezir
- 22 Sadrazamlığın yaraştığı
Yüce İlyas Paşa hazretleri
- 23 Kılıcının hamlesine Rüstem'in dayanamadığı
Asker kıran yiğit Kahramân
- 24 Maden ve denizin elinden ah ettiği
Memleket donatan cömert sâhib-kırân
- 25 Nasıl ah etmesin biçareler ki
Ne mücevher bıraktı lütufları ne de inci
- 26 Hâtem dünyaya onun devrinde geleydi
Haşre dek cimrilikle meşhur olurdu

- 27 Gönlü tevhit cevherine mahzen
Kalbi takdir perdesine mahrem
- 28 Tedarikte, tasarrufta muvaffak
Cesarette, mrvvette güvenilir
- 29 Ŗairlik yaradılıŖı zekâsında saklı
Kalemin cızırtısı çabukluğunda gizli
- 30 İmran oğlu Musa'nın ateŖinin kıvılcımı
Meryem oğlu İsa'nın mucizesinin özelliği
- 31 Lütfunun feyzi dünyayı kaplayacak olsa
Gamlı gönül Cem kadehi olurdu
- 32 Eğer sabah rüzgârı senin ahlakının kokusunu bulacak olsa
Kıvrım kıvrım saçının eteğine buhur tutar
- 33 Eğer vakarı terazinin çubuğu olsa
Feleğin çarkının mihverini eğerdi
- 34 Hükmü bağa o denli etki etmiŖ ki
Himayesinin rüzgârı bir an esecek olsa
- 35 Ŗebnem eŖsiz bir inci gibi
GneŖin kellesinin klahına ziynet verirdi
- 36 Ey kerem ve ikbal sahibi, ey herkesi mutlu eden paŖa
Ey itibar sahibi Ŗanlı sadrazam
- 37 Ki buna mübarek mektubundan önce
Allah teala Ŗahidimdir
- 38 Senin tabiatının ltfunu yalnız iŖitmekle
Senin övgünün edasına karar verilmiŖti
- 39 İltifatını Ŗimdi böyle görünce
El âlem bu kuluna haset etti
- 40 Nasıl dile gelir gr Ŗuh Ŗairlięim
Nasıl durmadan övgü kaleme alır

- 41 Susar mı bir nefes şairliğim
Durur mu bir zaman rahat kalemim
- 42 Tamam oldu kaside, durma Nef'î
Duaya başla, başka fikri bırak hem
- 43 Saltanatına dua dünyaya lazım
Özellikle istidat ehline elzem
- 44 Cihanda bu iki vefa sahibi arasında
Aşinalık sağlam oldukça
- 45 Dönsün hep muradı üzere devran
Saltanat nedim ve baht arkadaş olsun
- 46 Bütün gönül erbabı dostu olsun
Övgüsünü dualara katsınlar
- 47 Kâdir, Kayyûm ve Ahkemü'l-hâkimin olan Hudâ
Her müşkülü düştükçe kolay etsin

XLIX

Şeyhülislâm Mehmed Efendi'yi överken bahariye

**Bahâr erdi yine bâga döşendi nat'-i jengârî
Yine sultân-i gül etdi müşerref taht-i gülzârî**

- 1 Bahar erdi, yine bahçeye yeşil yaygı döşendi
Yine gül sultanı bahçenin tahtına teşrif etti
- 2 Yine sabah rüzgârı düşe kalka bahçeye vardı
Çiçekleri ve ağaçları İsa'nın nefesi gibi diriltti
- 3 Felek inci saçan bulutu murassa otağ yapınca
Yeryüzü onun aksiyle güzellikten nakışlı bir yaygı oldu
- 4 Felek aynasına baharın feyzinin ışığı erişti
Şimdi felek karanlık bulutun pasından arınsa şaşılır mı
- 5 Lale değildir, yer yer belirdi ondan ateşler
Zamane dağ kılıcını güneşin çarkına tuttu
- 6 Lale bahçesi içinde her gül kan denizi girdabına dönüp
İnleyen bülbülün karar gemisini dolaştırmakta
- 7 Rüzgâr su üstünde dalgaları o denli nazik yayar ki
Değme üstat gümüş levhaya böyle kalemkârî yapamaz
- 8 Suyun ortasına düşmüş parlak güneşin aksini gören
Mavi hareli kumaş üstünde altın damga sanır
- 9 Gül kokusu bülbülün kanlı gönlünde öyle yer etti ki
Bedeni Tatar ahusunun göbeğini kışkandırır oldu
- 10 Bülbülün şevk beratıdır, gonca tomarı değildir
Açıldıkça onda aşk padişahının saltanat mührü görünür
- 11 Gün ışığında bir çerağın güzelliğini inkâr edenler
Yasemin bahçesinde nar çiçeği mumunun ışığını görsünler
- 12 Badem çiçekleri sarı gül üstüne döküldükçe
Altın siper üstünde yer yer gümüş gülmihe döner

- 13 Bülbül yeşil g l fidanına konup onu  eng yapınca
Bahar bulutu ona g m   ten teller takar
- 14  nleyen bülbülün halka halka gönül dumanını görüp
G l bahçesinin ku ları musiki ilmini hev adan öğrenir
- 15 Kabarcık ve köpük değil, sarhoş gibi yürümekten
Akarsuyun tacı ve sarı ı ba ından d   p dağılmıştır
- 16 Temiz me repli veziri o denli methetti ki
Çiy değil o, s senin dilinde uçuk peyda oldu
- 17 Zamanın seçkini, saltanat makamını bezeyen
Yegâne hüner sahibi, hayırseverlik çehresini süsleyen efendi
- 18 Ümmetin  v lm   sı ına ı, peygamberin  eriatının iftihar ı
Milletin seçkin kıvancı, yüce B r 'nin lütfunun ta kendisi
- 19 Fazilet ehlinin ba ı,  stad-i k l, âlemin allamesi
Âlim ve irfan tahtının cihangir  ahlar  ah 
- 20 Fazilet hükümlerinde fikir parmağının her güçlüğü
Kolayca halletti i âlemin yüce müftüsü
- 21 Basiretinin g ne inin cihanda idrak ve akıl cemiyetinin
Meclisini süsleyen mum olduğu o yıldız  yüksek bilge
- 22 Eflatun önünde yürüyen peyki olsa yara aca ı
O hikmetin ağır y r y   l  atının  evik binicisi
- 23 Hızlı idraki hüner kanunun önemli düzenleyicisi
Aya ı hızlı tabiat  cömertlik vasıtalarının tertipleycisi
- 24 Gönül erbabının bin can ile tavırlarına meftun olduğu
Yaradılı  ve siretinin güzellik kentinin yüce D r 's 
- 25 Şiirlerin mazmun incisinin kadrini kırat ile bilen
N ktedanlık  ar sının kuyumcusu ,
- 26 Eğer adaletinin zabıtas  bahçeyi gezmeye mani olsa
Sabah rüzgârı nehirleri dalga zincirleriyle ba lard 

- 27 Eğer muhafızlığının nöbeti sıhhat şehrinin gözcüsü olsa
Dilberin gözünde dahi hastalık eseri görünmez
- 28 Eğer kahrının sultanı güneşi hapse ferman buyuracak olsa
Zamane karanlık geceyi ona zenci bekçi yapar
- 29 Eğer lütfunun güneşi asumana zerrece ışık salacak olsa
Yıldızlar haşre dek gece karanlığından eser görmezdi
- 30 Saltanatının zamanında âlem asude olsa şaşılır mı
Uyanık bahtı fitneyi uyku zindanına koydu
- 31 Eğer feleğin pergeli dönmeye kifayet edecek olsa
Onun azamet kaleminin noktasını merkez yapardı
- 32 Bir şair ahlakının bahar rüzgârından bahsedecek olsa
Zihni attar dükkânının sermayesi olur
- 33 Ey felek makamlı vezir, ey hidiv, ey hâkim ve sadrazam
Ey din ve saltanatın serdarı ve reisi
- 34 Sen o himmet ülkesinin taht sahibisin ki
Alçak ve gaddar dünyayı kemal ehliyle keşmekeşten
[kurtardın
- 35 Âşıkın yârin insan öldüren gamzesini yâd edişinden başka
Adaletinin devrinde zalimin namı anılmaz oldu
- 36 Lütfunun suyu dünyayı zulümden o kadar temizledi ki
İnsan incitme âdeti şimdi cihanda bertaraftır
- 37 Dönen feleği sonsuz feza içinde görenler
Azametinin sarayının toprağının girdabıdır sanırlar
- 38 Endamı dalgaların titreyişinin müptelası olsa ne var
Coşkun denizi senin tabiatın kıskançlık sıtmasına düşürdü
- 39 Çivisi sağlam olmayınca bina yıkılır
Memleketin temelini sağlam tutan hep hareket eden
[kalemindir

- 40 Hüner sanki denizdir, maliki inciler saçan kalemin
Cömertlik sanki sedeftir, temiz tabiatın ise parlak incisi
- 41 Tükendi kalemin damlası, tükenmez övgünün kıssası
Öyleyse göz bebeğimi mürekkep yerine akıtayım
- 42 Övgüsünün vesilesiyle ta gönülde nazik bir gazel yazayım
Onunla avutayım sinemde bu gönlü yaralı canı
- 43 Sabah rüzgârı sevgilinin kıvrımlı saçını çevgan edince
Âşıkların inleyen gönlü bir yere gelip top oldu
- 44 Döküldü sineden yârin temreni ve dâğımın pamuğu
Yaprağı ve meyvesi toprağa düşmüş kuru ağaca döndüm
- 45 Geçer bir oku bin gönülden, kana bulanmaz temreni
Gör o kana susamış gözü kemankeşlikte ne sihir eder
- 46 Onun bedeni bunun canı yanar bundan kıyas et
Hicran tutkunu cehennem tutsağına nasıl benzer
- 47 Edası su içinde yer yer ateş parçası mazmunlar
Nefî şiiriyle sihirbazlık iddiasında bulunsa şaşılır mı
- 48 Şairlik sözü senin zatını tarife hasrettikçe
Mazmunu fikrinin cezbesiyle kader levhasından alır
- 49 Senin övgü yatağının bakireleri ona rağbet edecek olsa
Feleğin sırrının incisini şiir ipine dizedim
- 50 Övgünün şevkinin rüzgârı fikir denizini coşturacak olsa
Bir küçük dalgası feleklerin eteğini inciyle doldurur
- 51 Şiir değerli kumaştır, ne bilsin her alçak kadrini
Bu cinsin müşterisi hüsnükabulünün taciridir
- 52 Hüner dünyalara bedel kıymetli bir incidir
Bu malın pazarının günleri saltanatın, devridir
- 53 Şimdiden sonra şevk ile duaya yönelsem ne var
Söz kararını bulunca övgücülüğün adabı duadır

- 54 Gül dalının bahçede haşmet göstermesi gibi
Sümbül önünde tuğ taşısın, süsen silahdarı olsun
- 55 Muradının bahçesi ikbalin gül fidanıyla revnak bulsun
Dört duvarı itibar, mutluluk, emniyet ve rahatlık olsun

L

Adı geçen Şeyhülislam Mehmed Efendi'yi övmek için

Meşreb-i ehl-i mahabbetden alan lezzet-i kâm
Hûn-i dil nûş eder olmazsa şarâb-i gül-fâm

- 1 Aşk ehlinin meşrebinden kam lezzeti alan
Gül renkli şarap olmazsa yürek kanı içer
- 2 Hele elde gül gibi şarap dolu kadeh olsun
Aklı başında olan arif durur mu
- 3 Başka bir âlemi var şarap meclisinin ki
Orada akli başında güngörmüş rinde şarap görünür
- 4 Ebedî hayatın feyzinin cevheri şarap neşvesi
Ezelî devrin hikmetinin menşei kadehin dönmesi
- 5 Badedir zevkini idrak edene abıhayat
Bunu Hızır ile İskender de iyi bilir
- 6 Ama benim istediğim neşvesi cana
Cennetten haber getiren feyiz dolu şaraptır
- 7 Öyle bir mey ki Nahşeb ayının yanağının ışığının parlaklığı
Öyle bir mey ki Câm arifinin gönül nurlarının parıltısı
- 8 Öyle bir mey ki irfan manastırının ressamı
Ele kalem alacak olsa şarabını Mesih'in elinden içer
- 9 Öyle bir mey ki canlar âleminin feleğinin melekleri
Cana can katan rayıhasını içine çeker
- 10 Meclisi aydınlatan o ıslıl ıslıl mey
Cihana aydınlık veren güneşe parıltısını borç verecek olsa
- 11 Parlak ışığının parıltısının keskinliğinden
Yokluğun derin kuyusuna dek akşam karanlığı düşer

- 12 Meclisinin dairesinin çemberi işret çarkı
Bezminin halkası sevincin başlangıcı ve mutluluğun sonu
- 13 Keyfi istiğnaya öyle bir hareket verir ki
Mesela gam ve elemelerin defi için
- 14 Dibindeki bir yudumu yüz yıllık Berhemen içecek olsa
Mezar taşıyla putlar onun katında bir olur
- 15 Keder şarabının bir zilzurna sarhoşu kadehinin
Bir yudumunu çekse âlemin Cem'ine selam vermez
- 16 Getir ey mübarek yüzlü saki bu meyden
Cesareti varsa gönlü ölmüş sofu haram desin
- 17 Sarhoş olup sırrımı açayım da
İlham sırrının gizli nüktesi neymiş görsünler
- 18 Gönül hokkasından pek çok kıymetli inci çıkarıp
Mana denizinin incisinin ipine dizeyim
- 19 O şanı yücenin övgüsüne başlayayım ki
Ömür gözü mislini ne gördü ne görür
- 20 Temiz cevherine cansız varlıklar ve dört unsurun
Hürmet ettiğı insan soyunun o seçkin evladı
- 21 Felek tahtına oturan o ay yüzlü ve kutsi fıtratlı
Deniz keremli ve bulut ihsanlı o cihan efendisi
- 22 Himmete bağış öğreten, cimrilik havsalasını yakan
Cömertlik kesesini boşaltan, ulular kafilesinin başı
- 23 Müşteri tedbirli, Utarid kalemli, güneş eserli
Arş temkinli, kader buyruklu, felek hükümlü
- 24 Vezirlerin sığınağı, büyük âlimlerin başı
Fazılların kutlusu, büyük mollaların övüncü
- 25 Din vadisinin kılavuzu, yakîn yolunun rehberi
Müçtehitlerin takipçisi şeyhülislam hazretleri

- 26 Cem payeli sadrazam ki feleklerin devesini çekenler
İkbalinin sürücüsüne yularını teslim etmiş
- 27 Cömertliğinin yeni cihan rızıklarının kesesi
Hareminin eşiği insanoğlu hacetlerinin kiblesi
- 28 Tabiatının lütfu akl-ı mücerredin şerefi gibi hususi
Elinin feyzi bahar bulutunun keremi gibi umumi
- 29 Eğer onun lütuf baharının bulutunun suyu
Toprağa düşecek olsa yer altında ölümler canlanırdı
- 30 Eğer onun kahır elinin darbesi feleğe dokunacak olsa
Behrâm'ın kılıcının mücevherleri hep yeryüzüne dökülürdü
- 31 Eğer ahlakının çimeninin nafe açan kokusunu
Bahar attarları koklayacak olsalar
- 32 Rüzgâr gül meclisini tütsülemek için dahi
Lalenin havanında ham amber dövmezdi
- 33 Azametinin sadası yıldızların gözünde uyku bırakacak olsa
Âlem baştan başa adaletinin gölgesinde uyurdu
- 34 Zekâsı o denli parlak ki övgülerini yazarken
Kalemlerin ucunun ışığı muma galip görünür
- 35 Hükmü imkânın sınırlarını geçse ne var
Hakk'ın hikmeti feleği böyle emrine ram etmiş
- 36 Bir anda akşamı sabah, sabahı akşam et dese
Güneşin doğuşu ve batışı fark olunmazdı
- 37 Ey reis, ey adil, ey cevheri kıymetli vezir
Ey tahtı felek ve hizmetçileri melek olan efendi
- 38 Eğer rahimler meleklerin ruhlarına hamile kalacak olsa
Âleme senin gibi güzel bir zat gelmez
- 39 Bulut cömertliğinin devrinde deniz ve madenin hâlini görür
Ağlayıp ona bol bol gözyaşı döker

- 40 Eğer ihsanının elinin feyzi yerden bitecek olsa
Badem çiçeği sikkemiz geçer akçe olur
- 41 Kader mimarı senin tedbir hendeseni
İkbalin sallanan kubbesine bir sağamlık verdi
- 42 Ki felekler yıkılıp cihan altüst olsa bile
Onun binasının temelinde yine devam olur
- 43 Lütuf ve keremin şöhreti dünyayı tutsa ne olur
Cömertliğin âleme muradını saçmada
- 44 Senin zatının övgüleri için bilhassa elinden geleni
Bir benim gibi sözü beğenilen şair yapar
- 45 Kader sırlarının hazinedarı mührünün izini nakşetsin diye
Namını yüce şiirimle feleğe çıkardım
- 46 Giderek Arş'a çıkarmak da olur, Arş'a değil
İmkân sınırına varıncaya dek çalışırım
- 47 Minnet Allah'a ki o kadar istidat vermiş
Şiir için tabiatımı zorlayıp ısrar etmem
- 48 Her ne zaman fikre yönelsem
Kulağıma ilham ulağının çingırağının nağmesi erişir
- 49 Eğer yedi felek Dımışk çeliğinden olsa bile
Fikrimin oku kader oku gibi deler geçer
- 50 Zamanın şairlerinin ne menem olduklarını bildiren
Düşüncemin kuvveti ve hayalimin eserleridir
- 51 Kemâl ve Hüsrev'in fikrinin üstün kuvveti
Nizâmî ve Nizâm'ın şiirinin eşsiz sanatı
- 52 Kılıç dilli Nef'î'yim ki zamanımda
Namlı söz süsleyen şairlerin bahadırı benim
- 53 Dilimin ucu sivri kılıcı o kadar keskindir ki
Onu ansa Rüstem ve Sam'ın yüreği iki parça olur

- 54 Hayalimin mumunun ışığı o kadar parlaktır ki
Mananın içindeki unutulmuş sır görünür
- 55 Şiirimin şahidinin cilvesi o kadar naziktir ki
Muhayyilenin gönlünde sabır ve huzur bırakmaz
- 56 Alîm ve Allâm olan Allah'ın sırlarının hazinesi
Ezelde sanki şairliğimin hazinesinde gizliydi
- 57 Zihin külüngünün kazısı şimdi onu ortaya çıkarıp
Her incisi ömür ipinin süsü oldu
- 58 Kulak mazmunumun cevheriyle nazende
Dil sözümün lezzetiyle tadı damağında
- 59 Şiirim akarsu gibi o denli saftır ki
Hızlı ve güzel salınan kalemim yazarken
- 60 Hareket ve sabitlik onları ayırt etmeye sebep olmasa
Hayaller kalemin aksiyle satırları fark edemez
- 61 Beytimin her biri bir puthanedir ki
Güzellerin içindeki taş ona mermer döşeme olsa yaraşır
- 62 Veya mana şahının sarayıdır
Meleklerin göz bebeğinden ona Zühal olsa layık
- 63 Şimdi mana seccadesinde herkesin mürşidi benim
Beyan hırkasını giyenler sözün feyzini benden alırlar
- 64 Fikirlerimin kutsi kuvvetiyle
Şairlerin ileri gelenlerinin ruh askerlerini işe koşarım
- 65 Hâfız ve İbn Yemîn'im gazel ve kıtada
Eğer söylesem belki rubaide Hayyam olurum
- 66 Acem'in belagat sahipleri bu kasidemi görseler
Hepsi Rum'un Örfî'si olduğumu kabul eder
- 67 Nadireler söyleyen şairim, ne desem
Dost düşmana tevriyesiz ve ihamsız hisse çıkar

- 68 Dostu bir harfle kabul fermanına ulaşmışcasına yüceltirim
Düşmanı bir nokta ile umumun diline düşürürüm
- 69 Bencil hasetçilerin sataşmalarının keder verdiği
Safa bahşeden şiirlerimde bir güzellik mi kalır
- 70 Şiirlerime dil uzatan hiç olmazsa bir üstat olsa da
Söyledikçe beni layıkıyla susmaya mecbur bıraksa
- 71 O şair geçinen acemi bin yıl daha
Şiire kafa yoracak olsa fikri yine ham görünür
- 72 O ağzı süt kokan çocuk Mesih de olsa
Ne bilir söz zevkinin ne olduğunu
- 73 Ehil olanlar baba ve dedesiyle övünen ebced çocuklarının
Ret veya kabulüne göre hüküm mü verir
- 74 Bu yerinde duramayan çocuk Kaf Dağı da olsa
Rûyînten gibi bir pehlivana fâ harfinin noktası kadar hafif
[gelir
- 75 Erdi söz nihayete, şimdiden sonra lafı bırakalım
İçtenlikle başlayalım şimdi son duaya
- 76 Felek sakisi ayın gümüş renkli kadehini
Kâh boşaltıp kâh doldurup devrini tamamladıkça
- 77 Düşmesin saltanat şarabının kadehi elinden bir an
İkbalinin meclisi kıyamet gününe dek hazır dursun

LI

Adı geçen Şeyhülislam Mehmed Efendi'yi övmek için

Habbezâ îd-i ferah-bahş-i hümayûn-makdem
Ki dil-i âlemi bir câm ile kıldı hurrem

- 1 Gelişi kutlu gönüller açan öyle bir bayram ki
Âlemin gönlünü bir kadeh ile mutlu etti
- 2 Öyle bir bayram ki sevinç ve neşe cemiyetinin evveli
Öyle bir bayram ki keder ve elem vaktinin nihayeti
- 3 Öyle bir bayram ki neşenin cihanı aydınlatan yüzünün
[aynası
Öyle bir bayram ki gamdan kararmış gönlün can bezdiren
[afeti
- 4 Gelişinin bereketinin müjdesiyle huzur art arda
Vuslatının teşrifinin feyziyle sevinç her dem
- 5 Feyzinin eseri cihan bahçesine tazelik verir
Lütfunun ışıĒı âlem meclisine yaygı serer
- 6 Sanki nur yanaklı ve ay yüzlü dilber
Gecesi ona siyah kâkül ve miskli perçem
- 7 Veya Arş'ın onun üstüne atlas çetr çektiĒi
Sevinç ülkesinin altın alemli şahıdır
- 8 Ey böyle bir mübarek bayram ile
Kadri hep yüce olan o güzel aziz ay
- 9 Yani feleĒin ona hürmet için önünde eğilirse
Yaraşacağı cihanın safa bahşeden şevvali
- 10 Meryem oĒlu Mesih devrinin onun bir anını kıskanacağı
O mübarek nefesli günleri muteber ay
- 11 Gurresi Cemşîd kadehinin dönüşünün başlangıcı
Selhi Cem meyhanesinin küpünün kırılış tarihi

- 12 Bunun gibi güzel aya denk olmasaydı
O mahiyet ile eşi benzeri bulunmazdı
- 13 Eğer tarhını görse Âdem'in cenneti unutacağı
Suyu havası güzel şehir, yani İstanbul
- 14 Güzellik ve paha madeni, devlet erbabının meskeni
Mücevher dolu maden, dinar ve dirhem hazinesi
- 15 Zaman onunla şerefî feyzinden nasip bulmuş
Yeryüzünü bu İrem Bahçesi yapmış
- 16 Hasılı ikisi de kadir ve şerefle mümtaz
Eğer fark var ise Allah teala bilir
- 17 Kadrinin sebebi onun mübarek fıtratlı bayram
Bahtının şerefi bunun mübarek huylu vezir
- 18 Din ve devlet hareminin meclisinin ay ışıklı mumu
Cömertlik ve himmet feleğinin güneş ışıklı ayı
- 19 Saltanat ülkesine felek makamı cihan veziri
Lütuf memleketine yıldız maiyetli, ay askerli şah
- 20 Peygamber şeriatının hamisi, ehli-sünnetin hücceti
Mülk ve milletin kıblesi, ümmetlerin ulularının Kâbe'si
- 21 Zamanın müftüsü, kâinatın hülasası
Can cevherinin sureti, âlem lafzının manası
- 22 Mana ülkesinde hatemsiz Süleymanlık eden
O ilim irfan memleketinin tahtının şahı
- 23 Fikrinin vadisi fazilet fetihlerine ulaşma yolu
Faziletinin eşiği ilim feyizlerinin taksim yeri
- 24 Ayağının toprağının tozu emel gözünün parlaklığı
Avucunun ihsanının bereketi cömertlik canının diriliği
- 25 Adaletinin Âsaf'ı itidal ülkesinin muhafızı
Gazabının Kahramân'ı zulüm ordusunun komutanı

- 26 Faziletinin diyarına adalet ülkesi katılmış
Himmetinin ülkesine cömertlik memleketi eklenmiş
- 27 İşleri metanet konusunda Akl-ı evvel kadar mesel
Sözleri doğruluk konusunda fecrisadık kadar örnek
- 28 Eğer adaleti cihanın zararlarının ıslahını isteyecek olsa
Yılanın zehri şifa veren bir panzehir olur
- 29 Lütfu dalgalara esirgmeden verişin usulünü gösterecek olsa
Deniz kıyısı inci ve mücevher bolluğundan görünmez olur
- 30 Ey nam sahibi vezir, ey adaletin sığınağı sadrazam
Ey İmam-i Azam'ın ihlasıyla övülmüş halefi
- 31 Manaları nükteli nice bin müşkülün
Gönlüne bir anda ilham olunduğu o bilge sensin
- 32 Gönlün feleklere göz ucuyla bakacak olsa
İsa'nın gönlündeki müphem sır görünürdü
- 33 Hamiliğin bir kıvılcımı kabarcığın fanusuna mum yapacak
[olsa
Fırtına da geçse ona elem vermez
- 34 Eğer gazabın nebatların tabiatına terbiye verecek olsa
Söğüt dalı ormanın arslanının kolunu kırar
- 35 Kalemin ümitsizlik derdine tabip olsa layıktır
Ona çin porseleni hokka divit, mürekkep merhem
- 36 Memleketin güzeline siyah gözdür o divit
Onun yürek delen gamzesinin okudur o kalem
- 37 Salınacak olsa güzel bir dilberin siyah zülfünü
Ayağının altına salacağı öyle bir kalem
- 38 Söz incisini gelişi şerefine saçmayınca
Yürümeyecek olan o edalı fidan boylu

- 39 Ey Ömer adaletli, Ali ilimli, Aristo hikmetli
Ey Hızır bilgili, Ahmed gidişli, İsa nefesli
- 40 Feleği süsleyen bahtının yıldızına yemin ve kase
Talih ve ikbalinin kuvvetine kase ve yemin
- 41 Ki gönülde fikrimin dayanağı bu manaydı
Zihnim bu vesile üstüne karar bulmuştu
- 42 Ya vereyim övgün ile varlık ülkesine revnak
Ya tutayım gayret ile yokluk çölünün yolunu
- 43 Zamanıdır hüneri ispat davası gütsen
Davamın doğruluğuna şimdi âlem şahitlik yapar
- 44 Temiz ismini şüirin alnına yazalı beri
Yeni sikke altın kadar rağbeti var sözlerimin
- 45 Kapladı övgünle Rum'ı şiirinin yazısı
Acem dostlar kıskançlıktan Hind'e gitse şaşılır mı
- 46 Kendi seviyesini bilmez bir iki idraki kıt dışında
Şiirim mertebeğini kimse inkâr edemez
- 47 Ama kadrimi bilip inkâr eden haset ehli
Her ne derse bırak desin, bunun için asla gam çekmem
- 48 Hasetçinin çarpık fikirli şairliği, nazik ve şuh söz
Şaşı göz, naz ve zulüm gamzesi
- 49 Tatalım olmuş onun da edası rengin
Yakutun rengiyle bir olur mu bakkam rengi
- 50 Eğer şairlik kuvveti de varsa teslim edelim
Hayder-i Kerrâr'a karşılık Rüstem olur mu
- 51 Ben her lafı gamı defetmenin ve mutlu olmanın
Sırrını içeren o nükteleri beğenilen şairim
- 52 Sözümlerin esintileri fikirler bahçesine yel
Kalemimin damlaları hayal bağına şebnem

- 53 Kalemim şiir dairesine ayak bastığından beri
Mana bakirelerini peri gibi davet eder
- 54 Erdi söz nihayete, Nef'i ne zamana dek lafügüzaf
Lafı bırak, durma, dua et ki odur şimdi en mühim olan
- 55 Bayram erişip cihana teşrif ettikçe
Cihan bayramla neşe ve sevinç buldukça
- 56 Şeref bulsun zatıyla saltanat sadrının makamı
Hem de ikbal neşvesiyle gönlü ferah içinde olsun
- 57 Bahtının güzeline ikbal ve esenlik meftun
Saltanatının haremine lütuf ve cömertlik mahrem

LII

Adı geçen Şeyhülislam Mehmed Efendi'nin
hanesini övmek için

Bârekallah ey behîşt-âbâd u ey reşk-i cinân
Sânekallah ey serây-i dil-küşâ vü dil-sitân

- 1 Barekallah ey cennet mekânlı ve cennetin kısılandığı
Sânekallah ey iç açan ve gönlü kendine bağlayan saray
- 2 Kapının eşiğiyle payidar kâinatın temeli
Güzel tarhiyla edalı yer ve gök
- 3 Görmemiştir dördüncü kat felekten cenneti seyredenler
Böyle parlak bir makam ve böyle gönül açan bir mekân
- 4 Saltanatın barınağı olan eşiği herkesin sığınağı
Sarayının temiz toprağı insan ve cinlerin öptüğü yer
- 5 Kubbe ve revakının saçağı gökyüzünün eşi
Yüksek çatısının gölgesi sanki yıldızların uyuduğu yer
- 6 Sarayının önünde ayakta felek safını tutanlar
Eyvanının altında uçmakta melekler
- 7 Dünya bahçesine ebedî maişet veren
Kapısındaki gülmihini şekli ve damındaki kuşun gülbangidir
- 8 Halvethanesinin köşesinde ilim ve irfan münzevi
Daminin köşesinde ikbal ve esenlik bekçi
- 9 Felek unsurların terkiibinden merdiven yapmadıkça
Boyunu doğrultsa bile yine senin kasrına eremez
- 10 Sabah rüzgârı kapının toprağını Çin'e armağan gönderecek
[olsa
Nafeye güzel kokulu misk yerine onu korlardı
- 11 Felek irtifasını almak için mühendis olmuş
Güneşi usturlap edip ışıık hüzmelerini ona ip yapmış

- 12 Doğunun şahı güneş sarayının kapıcısı olmak için
Altın değnek ile her seher şavkını gösterir
- 13 Yıldız dolu gökle Kamer her gece
Avlusunda şamdanı murassa bir mum yakmaya hazır
- 14 Kubbe altında parlayan kâfuri mum değil
Altın temreniyle yaya yerleştirilmiş esenlik okudur
- 15 Kubbesinde gümüş levha ile altın gülmih
Gökte ay ile kırân etmiş Müşteri'dir
- 16 Döşemesinin her mermeri dünyayı gösteren ayna
Gezinen her ferraşı cihanı zapt eden İskender
- 17 Şemsesinin bir zerre nuru güneş ve ayın süsü
Mermerinin bir taş kırıntısı deniz ve madenin sermayesi
- 18 Havuzunun bir damla suyu Selsebil ırmağının kıskançlığı
Geçtiği yolun bir avuç toprağı cennet hurisinin sürmesi
- 19 O baş döndüren şadırvanı sanki mevlevidir ki
Hem döner hem mutluluktan gözyaşını akıtır
- 20 Veya altın işlemeli külahıyla rakkas bir dilberdir
Eteği belinde, bir ayak üzerinde sema etmekte
- 21 Dert ve gam hastasına suyu ve havası elverişi
Feleğin kahrının müptelasına eşiği sığınak
- 22 Şahap miliyle feleklerin gözüne çekmek için
Dumanı parlak sürme, ocağı sürmedandır
- 23 Pencerelerinde şimşek gibi parıldayan billur camlar
Dünyada cennet olduğunu güneşten daha aşikâr gösterir
- 24 Bir safa var billur camında ki ayna gibi
Kim bakacak olsa gönlündeki saklı sır görünür
- 25 Bahçesinin eşi yer yer Süleyman mührünün
Ona alamet olduğu bir saltanat bahçesidir

- 26 İslam'ın Kâbe'si desem şaşılır mı, sahibini
Yardımlı dilenen Hudâ'nın lütfu şeyhülislam yapmış
- 27 İlim ve irfaniyla yücelik ve saltanatın çift olduğu
O fazilet ve ikbal sahibi hükümdarların hükümdarı
- 28 Milletin yardımcısı, ümmetin övüncü, saltanatın müsteşarı
Himmet âlemi, cömertlik cihanı, cihanın canı
- 29 İlim pergelinin merkezi, hüner feleğinin mihveri
Fazilet ülkesinin maliki, zamanın şeyhülislamı
- 30 Alçak feleğin fitnesini bağlayan, âlemin müşkül işlerini
[çözen
Din ve saltanata çare bulan iş bilir bilge
- 31 Basireti memleketin göğüne batmayan güneş
Lütfu dünyanın bahçesine hazansız ilkbahar
- 32 Gece onun fikrinin hareminin hatununa perdecî
Sabah basiret gerdeğinin yeni gelinine ayna tutucu
- 33 Ay bahtının binicisinin ahırında gümüş dövme kova
Felek cömertlik sakisinin bezminde altın işlemeli kadeh
- 34 İkbalinin elbisesinin yenine saltanat tırâz
Azametinin hanesine himmet eşik kemeri
- 35 Kalemin noktası mana güzelinin yanağına ben
Sözünün ruhunun cevheri irfan kalıbına can
- 36 Eğer kahrının sıcak rüzgârı denizin yüzüne esecek olsa
Balıkların her pulu bir ateşten dâğ olur
- 37 Eğer lütfunun yeli külhandan yana esecek olsa
Her kıvılcımı nisan yağmuru olup iner
- 38 Ey adaletli bilge vezir, ey fazılları besleyen sadrazam
Ey mana ve beyan ülkesinin hükümdarı

- 39 Sensin o kader hükümlerinin fermanını taşıyan
Kalemin feleğin remizlerine tercüman olmuştur
- 40 Dünya senin zamanında öyle emniyetli oldu ki
Fitnenin yeri şimdi dilberin kaşının ucu oldu
- 41 Devrinde gonca gibi açılmadık bir gönül kalmadı
Saltanatının baharı dünyayı gül bahçesine çevirdi
- 42 Eğer adalet ve hakkaniyetin bulutu sayeban olmasaydı
Zulüm güneşinin ateşi âlemi yakardı
- 43 Âlem halkı baştan başa ihtiyaç derdinin hastası
Dünya bir darüşşifa, lütfun merhametli bir tabip
- 44 Şairliğin feyiz abıhayatının çeşmesi
Halkârî kalem ona altın oluk olsa ne olur
- 45 Şanına nispet fazıllar zekâta müstahak
Faziletin devletiyle sen nisap sahibi bir bahtiyar
- 46 Övgülerinin arasında şevkin feyiyle
Ansızın âşıkane bir gazel de gönüle geldi
- 47 Eğer gökyüzü o ayın aşkının Mecnun'u olmasa
Nesritâir başı üstüne yuva yapmazdı
- 48 Gözlerdir görünen ve gizli olan cemalin seyrine
Gönülde okun ucunun yarası, bedende kan saçan dâğ
- 49 Dikti sinemin nalına gözlerin gamze mızrağını
Sanki Kahramân mızrağını halkadan geçirdi
- 50 Ağyar ve âşıkların hanesine tenezzül etmez
Bir Hüma'dır o peri, ama mekânsız bir Hüma
- 51 Nef'î'nin şairliği şakıyıp duran bülbüldür o bahçede
Onun karşısında şairlerin ağızları gonca gibi suspustur
- 52 Eğer övgünle süsen gibi yumuşak sözlü olmasam
Ağzımda dil gamın hararetinden yakıcı alev olur

- 53 Övgüne başladıkça ilhamlar hücumla başlar
Öyle ki onu ifadeye dil takat getiremez
- 54 Mana ülkesinden o kadar kervan uğrar ki
Sine kervansarayında yer bulunmadığı zaman olur
- 55 Eğer varıp eşğinde övgün için ağzımı açacak olsam
Meleğin aferin sesi kulağıma erişirdi
- 56 Şairliğimin şehsüvarı fikir atına binecek olsa
Mananın geniş arsasını titretirdi
- 57 Övgünün vadisinde koştuğu için felek atlası
Şairliğimin atına bergüstüvân olsa yaraşır
- 58 Övgü ve dua meydanının haddi yok, nihayeti yok
Zihin peyki yorgun ve bitkin düşse şaşılır mı
- 59 Makbul olduğuna hiç şüphe kalmayana dek
Şimdiden sonra içtenlik ve niyaz ile dua edelim
- 60 Feleğin kasrının temeli payidar kaldıkça
Yıldızlar ve Samanyolu onun eyvanının ziyneti olsun
- 61 O saadet hanesinin direkleri yerli yerinde olsun
Ferkadan yerinden kopsa bile onun bir taşı kopmasın
- 62 Sahibini Hak saltanat ve ömürle mesut edip
O soylu aile kıyamete dek mamur ve bayındır olsun

LIII

Adı geçen Şeyhülislam Mehmed Efendi'yi övmek için

Girih-i gonca-i maksûdumu çarh etmedi hal

Pençe-i mihr-i cihân-tâbı meger oldu eşel

- 1 Cihanı aydınlatan güneşin pençesi çolak oldu diye
Felek maksudumun goncasının düğümünü çözmedi
- 2 Esmedi himmet rüzgârı, doğmadı kerem güneşi
Emel bahçesi solgun ve donuk kaldı
- 3 İkbal bahçesinin gül fidanına daha el değmeden
Rüzgâr arzu ve heves yaprağını heba etti
- 4 Âleme safa kadehi sunduğu zaman bana felek
Bin türlü keyifsizlik vermeyen tek kadeh sunmadı
- 5 El âlem safa kadehini ele aldıkça ben kıskançlıkla
Gül renkli şarap yerine yürek kanı içerim
- 6 Gönülde gam ve keder sarayının binası sağlam
Safa köşkünden harabe izlerinden başka bir şey kalmadı
- 7 Feleğin bir bir ahvalini bozduğu
Gönlü, tabiatı ve dimağı perişan o inleyen benim
- 8 Gönlüm gam şehsüvarına koşu meydanı
Meşrebim belanın garip ceylanlarına yalak
- 9 Gözyaşımın damlasıyla yeryüzü terütaze
Ahımın dumanıyla yıldızların gözü sürmeli
- 10 Gözüm talih gelininin yüzünü görmesin diye
Ahım feleğe siyah hacel perdesi çeker
- 11 Heves peyki maksut menziline varmasın diye
Gözyaşım dünya arsasını baştan başa bataklık yapar
- 12 Talihimin yıldızının bana iyi bakışı yok
Hışımla öyle bir bakar ki şaşılık gösterir

- 13 Ya beni gam kuyusunun karanlık dibinde göremez
Ya kara bahtımın gözüne perde indi
- 14 Bilemem ben de talihimde nedir bu yıldız
Merih ve Zühal tesirde onu kıskanırlar
- 15 Fırıldak felek nice yıl aksine dönse de
Gönül ipinden gam düğümü yine çözülmez
- 16 Bu belayla ki takat bırakmamıştır gönülde
Bu felaketle ki âlemde benim darbimesel
- 17 Yine gönülde teselli bulunur baktıkça
Görünür gönülde bu güzel ve veciz mana
- 18 Ne zamana dek baht yıldızıyla bu iddialaşma ve kavga
Ne zamana dek sözünde durmayan talihle beyhude çekişme
- 19 Sinem yoksunluk dâğıyla dolsa yeridir
Zulüm kılıcı çekip gam beni öldürse yeri
- 20 Bir lütfuyla bin müşkülümü o an halledecek olan
Âlemin o fazılına niçin varıp arz etmem
- 21 Kaderin hükümlerinden ne çıkarsa çıksın
Nakşı önce onun kalbinin aynasında görünür
- 22 Feleğin tavırlarında hoş gitmeyen ne görürse
Döndürür aksine o an, onu kendi hâline bırakmaz
- 23 Gönderilmiş peygamberin şeriatı onun içtihadıyla
Sağlam duran doğu ve batının müftüsü
- 24 Âlimlerin rehberi, fazıllar ordusunun ileri geleni
Vezirlerin sığınağı, dinin hâkimi, milletin övüncü
- 25 Her an emriyle hak ve batılın arasının kati hüküm bulduğu
Şeriat mahkemesini süsleyen hâkim
- 26 Adaletinin devrinde hile bahçesinin gülünün açamadığı
Adalet bağının çimeninin ilkbaharı

- 27 Eğer adaleti dünya işleri için itidal isteyecek olsa
Hazan rüzgârı bahçenin revnakına hâlel veremez
- 28 Hükmü o derece geçerli ki eğer emretse
Ezel Hallâk'ı âlemi ona şöyle ram etmiş
- 29 Deniz alışılmışın aksine dağ başına çıkar
Dağlar dalgıç gibi denize baş eğer
- 30 Ey önder, ey mübarek yürekli namlı fazıl
Ey kâmil âlimlerin önde gelen efendisi
- 31 Feleğin döneli beri daha senden faziletlisini görmediği
O eşi ve dengi olmayan fazıl sensin
- 32 Eğer nahiv ve ilel kaidesi gitse, mahvolسا
Mantiğın yine onu açıklamaya kadirdir
- 33 Kadrin o derece ki meleğin çıkacağı en yüksek yer
Saltanatının kuşuna inecek en alçak ve en aşağı yer
- 34 Lütfun o denli ki âlem işliğinde
Araç gereçlere layıkıyla yer bırakmadı
- 35 Parlak bilgeliğinin kılavuzu meşale yakmayacak olsa
Sabaha çıkıncaya dek güneş yolunu yitirirdi
- 36 Adaletinin ışığı ona cila vurmuyacak olsa
Ah dumanı feleğin aynasını karartırdı
- 37 Eğer kalle ve dellenin nüktesi yola set olmasa
Kalemimi haşre dek övgünde akıttırdım
- 38 En büyük emeli şimdi eşiğinin toprağına
Yüz sürmek olan o biçare Nef'i benim
- 39 Nasıl ifade edeyim hâlimi sultanıma ki
Gelecek gamı mazi gamını gönülde bırakmaz
- 40 Ecel şarabının sakisi bir kadeh sunmadıkça
Kereminin meclisinin kadehinden elimi çekmem

- 41 Kullarınla oturup hizmetini etsek
Celesû hayra celîsin amilû hayra amel derler
- 42 Sinede yazılan içten kulluk bağlılığıdır
Dâğlar noktaları, şerhalarım cedveldir
- 43 Gülün kulağının ucundaki güzel inci tanesi gibi
Şerefli kulağına sözümün incisi yaraşır
- 44 Duru, güzel sözüm ve yumuşak edam
Mana güzeline kadife elbise giydirir
- 45 Düğme eder gönül sedefinden çıkarttığım her türlü inciye
Şairlerin fikir bakireleri cennet elbiselerinin yakasına
- 46 Lakin bir bölük akılsız ve belhum edal gibileri
Katır boncuğu kadar kıymetini bilmezler
- 47 Hak azze ve celle hazretleri kabul edene dek
Zamanıdır, içtenlik ve sevinçle dua edelim
- 48 Her yılın başı nevrüz gününün geldiği gibi
Gökte güneşin zuhur ettiği yeri Hamel Burcu etsin
- 49 Gece ve gündüzün daima birbirinin içine geçtiği gibi
Gündüzün kır atı gecenin yağız atından daha güçlü olsun
- 50 Bahtının binicisi murat atının üstüne bindikçe
Gündüzün ve gecenin kır ve yağız atı ona yedek at olsun
- 51 Hak kadrinin otağını felek gibi yücelttikçe
Devlet erbabı içinde hep yıldızlar gibi olsun

LIV

Merhum Şeyhülislam Esad Efendi'yi övmek için

**Hamdülillah yine insâfa gelüp çarh-i anîd
Eyledi bahtum ile ahd-i vifâkı tecdîd**

- 1 Elhamdülillah inatçı felek yine insafa gelip
Bahtım ile mutabakat sözünü yeniledi
- 2 Yine böyle bir münasip dönüş feleğe uzak bir iş iken
Ne garip, muradım üzerine döndü
- 3 O kadar döndü muradımca ki her bir anda
Yüz yıllık uzun bir devrin gamını telafi etti
- 4 Başladı hem yine bir dönüşe ki yaptıkları gittikçe
Mutabakat sözünün kaidesini ıslah eder
- 5 Ne hoş cihanı süsleyen sevgilinin devri ki
Eseri mevsime baştan başa bayram revnakı verdi
- 6 Mevsimin yüzü dilberin yanağı gibi ziynet buldu
Ümidin gözü güneşin yüreği gibi parladı
- 7 Levhaşallah ne güzel talihin güzel cilvesi
Barekallah ne güzel kutlu bahtın ihtişamı
- 8 Mübarek belirtili öyle bir mevsim ki
Âlem feyzinin hayaliyle ebedî sevinç bulur
- 9 İlim ehli niçin o safa yayan feyzini
Şairliğine yararlı mazmun sermayesi yapmaz
- 10 Bir safa buldu bu vesileyle tabiatım
Sanki mananın işret bezmine Cemşîd kadehi oldu
- 11 Yine düştü zihnimin başına söz sevdası
Yine koptu gönül ve candan söze yeni bir şevk
- 12 Feyz almak için tereddütsüz o anda
Söz velilerine canıyürekten mürit oldum

- 13 İhlasımın cazibesinin kuvvetini gör ki
Teveccüh tesirleri bir yerden şairliğimde belirdi
- 14 Mana yolunda ne kadar müşkülle karşılaşmışsa da
Allah'ın inayeti zihnime kuvvet verdi
- 15 O ezeli Feyyâz'ın imdada yetişmesi kalemimi
Mana hazinesinin kapısının kilidine anahtar yaptı
- 16 Hasılı feyzinin terbiyesiyle şiirim
Tek olan Allah'ın övgüsünün şerefine layık oldu
- 17 Ebû Hanife yaradılışlı o seçkinler şeyhi ki
İbn Sina onun hikmet ve fazilet medresesinde muid olsa
[yeridir
- 18 Mana halvetine girenlerin tapınağının mürşidi
Gönül öğrenci, Akl-ı kül doğru yolu tutanların hocası
- 19 Peygamberin şerefli şeriat mahkemesinin hâkimi
Mecîd olan Rabb'in engin kereminin sırrının mazharı
- 20 Adalet ülkesine mehdi siretli vezir
Saltanat âlemine Mesih tecritli sultan
- 21 Feleğin güneşin alnına imzasını attığı
Zamanın müftüsü Esad Efendi
- 22 Fazilet makamını süsleyen o kişinin eline
Şeriatın fetva kalemi kalıcı olarak sunulmuş
- 23 Şeriat hükmünü yürüten kaderin eli
Hükümlerinin hüccetinin suretine tekit mührü vurur
- 24 Mana nüktesi yapan kaleminin beyanı
Feleğin sırrının müşkülünü düğüm bırakmadan çözer
- 25 Gönül rabbani marifet mücevherinin hazinesi
Sözü tevhit sırrının mahzeninin kapısının anahtarı

- 26 Mektubu ezel sırlarının mecmuasının nüshası
Kalemi ebedî feyiz çeşmesinin musluğu
- 27 Eğer fikrinin aynasına güneşin aksi düşecek olsa
Dilberin yanağındaki siyah ben gibi görünür
- 28 Eğer zihni feleğe fikrinin kemendini atacak olsa
Gündüz gecede Samanyolu gibi aşikâr olur
- 29 Eğer hükmü zıtların tabiatını değiştirecek olsa
Siyah duman ve beyaz nurun rengi birbirinin zıddı olur
- 30 Eğer adaleti fesadı yasak edecek olsa
Fitnenin boynunda ceza zinciri şah damarı olur
- 31 Temkininin hasiyeti suya sirayet edecek olsa
Dalga rüzgârın yoluna sarp bir set olur
- 32 Eğer havanın tabiatı azminin hiddetinde iz taşıyacak olsa
Demir dağ sineğin kanadının rüzgârını engelleyemez
- 33 Eğer ümit eli cömertliğinin elinin gölgesinden
Pay alacak olsa altın saçan güneşin avucuna döner
- 34 Eğer kahır ve gazabının kuvveti namiyede olsa
Söğüdün hançerinin ucu çelik yüreği yarardı
- 35 Ey eşsiz hüner sahibi, hünerler kazanmış emsalsiz kişi
Ey bilge hidiv, ey şair sadrazam
- 36 Sanatını müzevir şairlerin taklit edemeyeceği
O gözü pek ve hakkı söyleyen şair benim
- 37 Zamanın insanların fitneyi dilimin kılıcıyla
Tehdit ettikleri muhayyilenin o bahadırı benim
- 38 Benden korkusuyla Zühre'nin gözünün gamzesinin
İki sadak taşıdığı hayal okçusu benim
- 39 Hayal kâtiplerinin elkabımı her dilde
Bu şekilde yazacağı şiir ülkesinin sultanıyım

- 40 Beyanın âlemi aydınlatan zamanın Enverî'si
Cihanın söz süsleyicisi, yeni tarzın mucidi
- 41 Kalemim âlemin kulağının sedefini inciyle dolduran
Söz incisi saçan o buluttur
- 42 Şiirim pahasının tahmini halka devamlı
Söyleme ve işitme vesilesi olan o inci dizisidir
- 43 Korkusuz yüreğimde kıskançlık ve haset düğümü yok
Ahenkli ve akıcı şiirimde ta'kîd olmasa şaşılır mı
- 44 Söz tamam oldu, bırak şiir lafını ey Nef'î
İnatçı hasım kıskançlık gamıyla yeterince helak oldu
- 45 El açıp içtenlik ve niyaz ile dua zamanıdır
Yüce Rabb'in kerem kapısında dilencilik et
- 46 Gaddar felek insafa gelip de
Gönül ehli ve şairler ile mutabakatını yeniledikçe
- 47 Fetva makamında ebedî kalsın, hem gittikçe
Hak devlet, ululuk ve azametini artırsın

IV

Merhum Şeyhülislam Esad Efendi'yi övmek için

Şükür kim bir bârgâh-i lutfâ kıldum intisâb
Kim olur hâk-i derinden baht u devlet behre-yâb

- 1 Şükür ki kapısının toprağından baht ve devlet
Nasip olunan bir lütuf sarayına intisap ettim
- 2 Şükür ki cömertliğinin feyzinin nasibinden
Himmet nisap olunan bir ikbal eşiğine dayandım
- 3 Bahtımı bir saraya bekçi etti felek ki
Saltanat kösünün sadasıyla gözümde uyku gitti
- 4 Kapısındaki çer çöpün güneşin gözündeki
Kırpikler olsa yaraşacağı o felek mertebeli saray
- 5 Azadelerin elde olmadan halkasını boynuna tasma
[yapacağı
O askeri hoş tutan ve kul besleyen saray
- 6 Din ve saltanat göğüdür o yüce eşik
Saadet cihanını aydınlatan güneşin yükseldiği yerdir o kapı
- 7 Doğru dönüşlü, dostu ehil ve düşmanı alçak felek
Âlemi süsleyen, cehaleti yakan ve ilmi parlatan güneş
- 8 O ilim ve fazilet göğü, güneş devleti koruyan
Vezirin parlak fikrinin ışığı olmuş
- 9 İsa nefesli mehdi, Hâtem gibi cömert olan Numan
Yusuf yüzlü Hızır, İskender azametli Eflatun
- 10 Peygamber ashabının takipçisi, din ehlinin imamı
Osman huylu Hayder, Faruk ihtisaplı Sıddık
- 11 Muhammed şeriatının görünür kılıcı, Hudâ'nın sırrının
[mazharı
Zahir ve batında Ahmed'in zatına vekil olan

- 12 Ayağının toprağından sa'd-i ekberin mutluluk edindiği
Kâinatın bahtının yıldızı Esad Efendi
- 13 Günah yuvasını yakan ve sevap meclisini aydınlatan
Onun tedbir ışığının parlak aydınlığının mumudur
- 14 Şefkatin çehresini yıkayan ve azarın gemisini ters çeviren
Onun lütuf denizinin dalgalı temiz suyudur
- 15 Lütfunun devri âlem bahçesine bahar mevsimi
Adaletinin zamanı yaşlı feleğe gençlik günleri
- 16 İnsafının yardımıyla adalet ülkesi düzenli
Kahrının darbesiyle zulüm ülkesi altüst
- 17 Azametinin yağız atına Samanyolu gümüş bir eyer takımı
İkbalinin kır atına güneş altın bir nal
- 18 Basireti ilim sahibi pir, bahtı azamet sahibi civan
Tavırları yaşlı ve genç tabiatların makbulü olsa ne var
- 19 Eğer kahrının harareti ateşin tabiatına takviye verecek olsa
Denizin dibindeki taşın içinden alev çıkar
- 20 Eğer hamilik ve adaleti suyun mizacına terbiye verecek olsa
Bir kabarcık bin yıl ateş küresi olurdu
- 21 Züht ve taatinin tesiri âlemde şöyledir ki
Bir bezm ehline himmet edecek olsa şüphesi kalmaz
- 22 Sakiye inabet tacı meyin gam tüketen kadehi
Çalgıcıya Bârî'nin tevhidi çeng ve rebap nağmesi
- 23 Ey ikbal sahibi reis, cömertlik sahibi sadrazam
Ey yaveri felek olan cihan veziri, bahtiyar hidiv
- 24 Lafzının incisinin ümmü'l-kitâbın kulak ve boynunun
Ziyneti olduğu o bilgeliğin engin denizi sensin
- 25 Her hayalin hoşnutluk aynasının cilası
Her kelamın faslû'l-hitâb hazinesinin mücevheri

- 26 Güzellik ülkesi içinde kıvrım kıvrım saç dışında
Devrinde fitne bir memlekette zulme el uzatamaz
- 27 Eğer ismetinin bahar rüzgârının kokusu erişecek olsa
İsyan cehennemi sevap cennetini kıskanırdı
- 28 Gök senin yüce kadrinin eşiğinin hakiri
Bulut senin ihsanının derya bolluklu elinin utangacı
- 29 Cimrilik şeytanını cömertliğinin diyarında taşlamak için
Elinin avucu gök ve altın kalemin şahap olmuş
- 30 Bir karanlık gecedir sanki kâinatın karalığı
Mehtap baht ve ikbalinin yıldızının ışığı ve parıltısı
- 31 O uçsuz bucaksız mülk senin ululuk ve azametinin
[ülkesidir ki
Kader peyki onu katetmek için koşup
- 32 Nihayetine varmadan ayağı yürümeyi bırakıp
Kat kat su kabarcığı peyda etti, görünen dokuz kubbe
[değildir
- 33 Eğer şiirimin her sade beyti beğenilen bir kitap olsa
Övgüne manen yine kifayet etmez
- 34 Şairliğimi saf ve rengin nüktelerle erimiş lal madeni yapan
Senin iltifatındaki güneşin feyzidir
- 35 Parlak lafız içinde güzel manayı gösterip
Safa bahşeden billur kadehe saf şarap koydum
- 36 Temiz şiirimin manasının kokusu ve lafzının rengine
Gülün yüzü ve gül suyunun kokusu haset ederse ne var
- 37 Neşe veren ve cana can katan bu gazelin
Su gibi safa verdiği kasidem bir bahçedir
- 38 Göz ucuyla âşıkâ kâh lütfeder kâh paylar
Bir suale yer bırakmaz o hazırcevap gamze

- 39 Gözü fitne meclisi kurmuş, işve kadeh almış ele
Naz şarabıyla gamzesini çok sarhoş etmiş
- 40 Dudakları üstünde yeni biten hatt-i gubâr değil
Gözündeki ahunun nefesinden dökülmüş saf misk
- 41 Sarhoş gözü gamzeden kılıç çekmiş bir Kahramân
Misk kokulu kaşları kılıçtan boşalmış bir kın
- 42 Yârin okuna sinesini nişan için nasıl tutsun Nef'î
İstirap dolu gönül onu aynı kararda bırakır mı
- 43 Ben marifet bezminin şiirimin ateşi ve kalemimin damlasıyla
Tazelik bulduğu şiir meclisinin o miriyim
- 44 Beyitlerimin her biri gönül açan bir saraydır
Avlusunda cilve yapan mana bakirelerinin yüzü örtüsüzdür
- 45 Yazının mürekkebindeki fikrimin bakiresi için
Eteği temiz, ay yüzlü ve misk nikaplı bir güzel dense yaraşır
- 46 Şairliğim sözün o inci saçan denizidir ki
Parlak inci onun sahilinin bir çakılından utanır
- 47 Özellikle övgüsünün gelinini süslemek için
Ondan has bir mazmun incisi seçtim
- 48 Ben övünmem, kimin şairlik atı hızlıysa
İşte hüner meydanı, benimle başa baş olsun
- 49 Temiz ihlas bahçıvanı edep eliyle
Kabul olan dua bahçesinin güllerini derse vaktidir
- 50 Bu firuze renkli altın nakışlı otağ
Âlem arsasında direksiz ve ipsiz ayakta kaldıkça
- 51 İkbalinin çetri varlık ve mekâna sayeban olsun
Gölgesinde kâinat hesap gününe kadar asude olsun

LVI

Merhum Kaymakam Mehmed Paşa'yı övmek için

Müjde halk-i âleme kim lutf-i Rabbü'l-âlemîn
Kâinatı devlet-i sermedle kıldı kâm-bîn

- 1 Müjde âlem halkına ki âlemlerin Rabb'inin lütfu
Kâinatı ebedî bir mutlulukla bahtiyar etti
- 2 Müjde hâli perişan istidatlılar cemaatine ki
Yüce felek aksine dönmekten pişman oldu
- 3 Müjde kemal erbabı, mülk ve mal ehline ki
Dünya ve din yine mamur olmaya meyletti
- 4 Yani cihan şahı sadrazamını serdar edip
O makama zamanın Nizamülmülk'ünü oturttu
- 5 Ne olur bu sabit o seyyar olsa, bu saltanat feleğinin
Kutbudur, o muzaffer bahadır güneşidir
- 6 Çıktı fethetmeye güneş gibi şark ülkesini o
Bekledi merkezini hakiki sabah gibi bu
- 7 Sabah ama talihi mübarek saltanat gününün sabahı
Güneşi devletin hasmına kin kılıcı çeker
- 8 Öyle yüce bir dîvân ki ahaliyi himaye eden
Böyle âlim bir sadrazam onu şereflendirsin
- 9 Öyle güzel bir saltanat erkânı ki
Böyle memleket süsleyen sadrazam, dikkat sahibi müşir
[ona revnak versin
- 10 Erkânın ziyneti, dîvânın süsü, şah alametli vezir
Bol lütuf sahibi, sağlam muhakeme maliki
- 11 Memleket ve milletin ikbal sahibi, saltanatın iftihar
Saltanat kanununun muhafızı, din hükümlerinin yardımcısı

- 12 Kâmil zatı istidat ile resullerin övüncünün
Adaşı olan dinin koruyucusu yüce Paşa
- 13 Zekâsının ışığından dördüncü revakın mumunun saklandığı
Vezirlik feleğinin âlemi süsleyen ayı
- 14 Basiret güneşinin ışığı, gök kubbenin mumu
Azamet otağının gölgesi, zeminin yanağının beni
- 15 Azametinin sancağına zafer güneşi alem hilali
İkbalinin hatemine kerem resmi yüzük nakışı
- 16 Meşrebinde bir rivayet abıhayat çeşmesi
Meclisinden bir hikâye yüce cennet bahçesi
- 17 Sevgisinin *Matla'u'l-Envâr*'ı gönül erbabının sinesi
İhlasının *Mahzenü'l-Esrâr*'ı ariflerin kalpleri
- 18 Gökte yıldızların nakdi, yerde gömülü hazine
Yüksek ve alçak gördüklerin lütfunu izhar eder
- 19 Ne olur hem altın hem inci saçsa eli âleme
Kolunda yeni deniz ve maden kesesidir
- 20 Akacak olsa lütfunun çeşmesinin suyu
Çöllerin kuru dikenini gonca, sert çer çöpünü yasemin
[yapar
- 21 Düşecek olsa kahrının alevinin harareti
Denizlerin incisini kor parçası, girdabını ateş fırını yapar
- 22 Yazacak olsa ahlakının kokusunun övgüsünü bir şair
Kalemi şiir bezmine amberli buhur olur
- 23 Hükmü eğer meşrebi değiştirecek olsa
O an tatlı balı zehir ve acı zehri bal yapar
- 24 Ey deniz elli din koruyucusu, bilge Âsaf
Ey yeryüzü şahının felek mertebeli veziri

- 25 Himmetinin sesi ve sadasıyla âlemi velveleye veren
Feleğin tasını çınlatan sensin
- 26 Eğer Süleyman'ın Âsaf'ı esenlikle sen olsaydın
Yüzüğün bir an bile şeytanda kalmazdı
- 27 Eğer rüzgârın mizacına adaletin terbiye verecek olsa
Sümbülün saçı dağınıklıktan emin olurdu
- 28 Kaşın ucunda yalnız dilberin gamzesi değil
Nerede fitne varsa devrinde pusuya düştü
- 29 Azametinin eyvanının takıdır o yüce saray ki
Ona yakîn erbabının fikrinin oku erişmez
- 30 Eğer kapının toprağına secdeyi arzu etmeyecek olsa
Güneşin vücudu cümleten yüz ve alın olmazdı
- 31 Hakkıyla övgün herkesin haddi değil
Kısaca tarif edilecek olsa böyle övgüye değer güzide kişi
- 32 Bin cihan hazır mana gerek veya
Nef'i gibi ileri gelen, mana yaratan güçlü bir şair
- 33 Şanı yüce zatının övgüsünün hükmünü versin diye
Şiirin rütbesini yedinci feleğin üstüne çıkarır
- 34 Gerçek şu ki kıskançlık ve hasetten
Daima kederlenen o mana besleyen şairim
- 35 Manidar lafzıma neşeli şarap kadehi
Güzel manama nazlı güzellerin lali
- 36 Eğer yeri hançerin cevheri gibi demirden hisar olsa
Mazmun cevheri elimden kurtulamaz
- 37 Şairliğimin binicisi fikir atını altına alınca
Koşusu mana âlemini titretir
- 38 Bu kasidem mana cennetinin bahçesidir benim
Temiz şiiri kevser suyu, fikrinin bakiresi güzel gözlü huri

- 39 Veya tefekkür ülkesinin tahtının yazısıdır
Orada her değerli beyit gönül açan bir saraydır
- 40 Veya cihangirin nazım ülkesidir
Ahlakının kokusunun övgüsünü yâd ettiğim yer ona Çin
[ülkesi olmuş
- 41 Övgülerinde ona o kadar iri inci dizdim ki
Korkarım fikrin ince ipi onları taşıyamaz
- 42 Vaktidir bundan böyle coşkuyla Cebrail'in ona
Âmin diyeceği dualar etsem
- 43 Âlemde yüce kanunun hükmü yürüdükçe
Dünyada doğruyu yanlış ayıran şeriatın parlaklığı belirdikçe
- 44 Büyük adaletin ile şeriat ve kanunu ihya edip
Kıyamete dek vezirliğin baş makamında otur
- 45 Müsteân olan Hudâ her müşkülünü kolaylaştırsın
Eşiğinden yardım dileyen cemaat eksik olmasın
- 46 Her ne işle uğraşırsan esenlikle olsun
Rabbani yardım destek olsun, yezdani lütuf yardımcı olsun
- 47 Emrine âlem tabi, lütfuna dünya esir
Zatına sıhhat mülazım, bahtına devlet mabeyinci

LVII

Kaymakam merhum Mehmed Paşa'yı övmek için

Benem ol nâdire-gû şâir-i ma'nâ-perdâz

Reşk eder mertebe-i şî'rüme sihr ü i'câz

- 1 Sihir ve icazın şiirimin mertebesini kıskandığı
O nadire söyleyen, mana düzen şair benim
- 2 Eğer söz söyleyen şair tabiatım feyiz bahşedecek olsa
Mana kıssası düzen sır perdesine suret olur
- 3 Tahririmin coşkusuyla mazmunun gönlü şen
Tabirimin güzelliğiyle mana güzeli alaycı
- 4 Şiirimin edasına fesahat erbabı meftun
Kalemimin nağmesine belagat kanunu arkadaş
- 5 Parlak cevherli şairliğim Çin suretinin aynası
Sözümün fikir bakiresi Tırâz gelinlerinin kıskandığı
- 6 Fikrimin bakiresi güzellikte öyle şöhret buldu ki
Ona talip olan çeyiz istemez
- 7 Sözüm Muhteşem ve Örfî'den daha nazık oldu
Irak ve Şiraz Rum'u kıskansa ne var
- 8 Hayalimin şahbazı av için kanatlanacak olsa
Gök kartalını pençesine almaya ar eder
- 9 Devrimde çok söz avcısı varsa ne var
Bir midir hiç av almada doğan ve şahbaz
- 10 Zihin atım eğer koşmaya başlayacak olsa
Koşuşunun tozu mana feleklerinin tepesine çıkar
- 11 Kâbe ile Hicaz ülkesinin toprağı gibi
Nazmımın beytiyle şiirlerin zemini şeref buldu
- 12 Sözümün mazmununun hüccetini ibraz edecek olsam
Hasmın sahte evrak gibi değersiz şiirini iptal ederim

- 13 Daire çizen dokuz felek dönmeye başlayalı beri
Benim gibisi şiir âlemine daha gelmedi
- 14 Nükteden anlayan, söz süsleyen, mana besleyen
Kıta donatan, gazel söyleyen, kaside düzen
- 15 Öyleyse dilim her an onu methedip
Niçin cömertlik diyarının şahlar şahına övgücü olmasın
- 16 İstidadı bilgi, ızan ve kemale erişmiş olan
O Hüma gölgeli hüner sahibi sadrazam
- 17 Güneş taçlı, yıldız maiyetli ve felek tahtlı ay
Dini koruyan, hasmı yere seren, ahababı hoş tutan sadrazam
- 18 Ululuk tahtına revnak veren ve şeref bahşeden
Adil olan ve cömert tabiatlı Mehmed Paşa
- 19 Felek atlasını ona payendaz etse yaraşacağı
Felek payeli cihan efendisi
- 20 Sireti Hudâ'nın lütuflarının suretine mana
Gönlü kaderin sırlarının hazinedarına sırdaş
- 21 Saltanatının evveli biten ömre nihayet
Himmetinin sonu kemalin devrine başlangıç
- 22 Nimetlerinin kırıntısını toplayan himmet sofracısı
Cömertliğinin bolluğu açgözlülüğün obur şeytanı
- 23 Ahlakının bahçesinin kokusu gül serpen rüzgâr
Gazabının bulutunun şimşegi dağ eriten yıldırım
- 24 O uçsuz bucaksız ülke saltanatının toprağıdır ki
Eğer ondan cihan mülkünü ayırsalar
- 25 Bir mühendis ölçüm ilminde ne kadar
Üstün olursa olsun yine noksanını fark edemez
- 26 Hükmü o denli ki istese devrinde
Yuva tutmada şahin ve güvercin ortak olur

- 27 Eğer yasağından yüce âleme haber erişecek olsa
Sazın ibrişimi Zühre'ye tespih ipi olur
- 28 Eğer adaleti güzellik ülkesine muhtesip olsa
Bir daha güzellerin mahmur gözü naz kadehini çekmezdi
- 29 Görünen güneşin parıltısıdır sanmayın ki
Onun ile her tarafa ışık saçar
- 30 Her seher dünyaya doğmak için altın su ile
Eline parlak basiretinden müsaade fermanı alır
- 31 Ey deniz elli Âsaf, ey sedefi felek olan inci
Ey melek huylu ve cömert hayırsever
- 32 Eğer yürekte gamın yakıcı ateşi düşünceyi eritmese
Övgünü böyle mi ederdim
- 33 Ah kararsız ve döneke feleğin elinden
Bahtım ile ettiği vaadi yerine getirmedi
- 34 Beni bir yerde esir etti ki feryat etsem de
Kimseden hâlime şefkatle bir ses işitmem
- 35 Sözün kıymetinin böyle bilindiği bir memlekette
Eşraf ve ahali ha çok olmuş ha az
- 36 İtibar etse de şiir ehline eşrafı eder
Benzerlerin itibarı ne hakikat ne mecaz
- 37 Bahtiyar olmasın yüce meşrepli bir şair
Bahtiyar olsun nice hilekâr alçak
- 38 Şiirimin mumuyla felek ışık bulacak olsa
Himmet pervanesi nasıl etrafında dönüp uçmasın
- 39 Kalemimin çalgıcısı nağmelerini şehnaz eylese de
Niyaz etmeyince kimse dinlemez
- 40 Lütfun olmasa tahammül edemezdim buna ben
Uzak ve uzun bir sefere çıkmayı tercih ederdim

- 41 Hâl şerefli zatının malumu olunca sultanım
Nef'î özür ile kelamını kısa kesse ne olur
- 42 Erdi söz nihayete, şimdiden sonra davayı bırakıp
İhlas ve niyaz ile duaya başlayalım
- 43 Cihan şairleri söz incisini duacısı oldukları
Övgüye değer zatının süsü yapsın
- 44 Devletin başında şiir ehline hamî olup
Cömertliğin onları niyaza muhtaç etmesin
- 45 Zatının incisi feleğin tacına süs olsun
Ömrünün müddeti günlerin eteğine tırâz olsun

LVIII

Sadrazam merhum Aziz Efendi'nin kasrını övmek için

Zihî sarây-i felek-âstân-i Sidre-sütûn

Ki tarh u vaz'ını görse behişt olur meftûn

- 1 Tanzimini ve biçimini görse cennetin bile meftun olacağı
Sütunu Sidre, eşiği felek olan ne hoş saray
- 2 Kubbesinin yansıması feleğe nazire olan
Deniz kenarındaki o yüce kasır nedir
- 3 Eğer düşünce su içinde yansıması ters olmasa
Dokuz kat feleğe bir serpuş olurdu
- 4 Kubbesinin içi feleğin tepesi gibi parlak
Sofasının sütunu güzellerin boyu gibi düzgün
- 5 Takının şemsesinin ışığı feleğe göz nuru
Eşiğinin tozu güneş ve aya göz sürmesi
- 6 O derece yüksek ki gökyüzünün çatısı
Kemerinin kaidesine nazaran alçak kalır
- 7 Karun hazinelerinin nakdi kifayet edecek olsa
Mimar onu temelinin harcına sarf ederdi
- 8 Şaşılır mı âlemde eşi ve benzeri olmasa
Mazmunu nadir beyit kasidede bir tane olur
- 9 O şaşırtıcı tanzim ve biçim, o rengârenk nakışlar
O temiz ve güzel havuz, o ayna gibi mermer
- 10 Bahçesinin içi cana darü'l-karar iken
Temaşa arzusu gönülde sabır ve sükûn bırakmaz
- 11 O denli neşe artırıcı ve gönül açıcı ki eğer bir an
Rüzgârının feyziyle mahzun bir gönül açılacak olsa
- 12 Ta kıyamete dek gül goncası gibi ferahlamış yüzlü
Gülen dudaklı ve içi açılmış olurdu

- 13 Havası can kokusu gibi ruh ile karışmış
Bahçesi gönül halveti gibi bereketle dolu
- 14 Rıdvan bahçesini gezmeye gelince
Hoş karşılanıp izin verilmeyecek olsa
- 15 İzin bedeli için bahçıvanına bin mazeretle
Cennetin anahtarını rehin bırakırdı
- 16 Sahibinin lütfuna erişmiş olmadıkça
Onunla gezme izni bulamayıp ümitsiz kalır
- 17 Yaradılışının lütfuna meleklerin meftun olduğu
O felek makamlı melek huylu vezir
- 18 İbn Sina ve Eflatun sözünün hülasası
İrfan kitabının cildinin kitabesidir
- 19 İbn Edhem ve Zünnun'un kâinatının özü
Züht ve taat sevabının mukaddimesidir
- 20 Peygamber şeriatının sığınağı, ümmetin eğiticisi
Emsalsiz olan Hâlık'ın lütuf ve kereminin mahalli
- 21 Halkın işlerinin düğümünü açan
Kanun ve şariat üzengisinin kıladesini bağlayan
- 22 Âlemin o yegâne sadrazamı Aziz Efendi'ye
Hudâ ömür uzatan ilim ve fazilet vermiş
- 23 Yüksekliğinin fazlalığından kadrinin büyüklüğünü
Felek gibi alçağın fark edemeyeceği esenlik makamının o
[hidivi
- 24 Korkusundan uğursuz feleğin ona muhalefet edemeyeceği
Din yolunun doğru giden övülmüş yolcusu
- 25 Felek ayağının yolunda payendaz yaygısı
Zemin kereminin denizinde meskûn bir ada

- 26 Sohbet-i hasının zevkine melekler müştak
Fikir güzelinin yüzüne Akl-ı kül mecnun
- 27 Sözünde lafzının nüktesi mananın nadir bulunanları
Gönlünde mana hazinesi saklı mücevherler
- 28 Ahlakının güzelliğiyle zaman daima mutlu
Cömertliğinin vazifesiyle cihan baştan başa memnun
- 29 Ahlakının rüzgârı cihanda esecek olsa
Miskin kıymetinin azalmasıyla Çin halkı zarar eder
- 30 Belki miskin müşterisi olanlara hep kokusu
Rum ülkesi tarafına yol gösterir
- 31 Lütfu ateşin tabiatına sirayet edecek olsa
Fırın bahçe manzarasının keyfini verirdi
- 32 Eğer kahrının kol kuvveti rüzgârda olsa
Yumrukla dağın kulesini dümdüz ederdi
- 33 Eğer himmeti cihanın âcizlerine yardım edecek olsa
Güçsüz karınca Süleyman'ın cinleriyle dost olurdu
- 34 Kudret kalemi azametinin harflerini meşk etse
Feleğin yıkık dairesi nûn harfinin numunesi olurdu
- 35 Ey sözün sığınağı olan hidiv, ey hünerli sadrazam
Ey bütün ilimlerin müşkülünü çözen mühendis
- 36 Maksat içtenliğimi arz etmektir biraz da
İcazetinle övgüye mazhar olursam ne var
- 37 Yanında dilencinin keçe külahı ile
Aferidun'un tacı bir olan o cihan rindi benim
- 38 Eğer felek kader kılıcıyla zorlayacak olsa bile
Alçaklara makam ve mutluluk için tenezzül etmem
- 39 Bu şairlik lütfuyla sultanıma kul olursam eğer
Hudâ bilir ki her bakımdan memnun olurdum

- 40 Ya ilahi aşkın mahalline yakın düşürdüğü
İlim ehlini senin o lütfun kul etmez mi
- 41 Eğer şair tabiatım bin kaside borçlu olsa da
O ihsanın şükrünü edaya çare mi var
- 42 Kaside değil, her beyit bir metin kitap
Kitap değil, her fasıl ve bölümü metinlerin şerhi
- 43 Hasılı övgüsünün eteğini şiirimin incisiyle doldursam
Yine borçları ödemek mümkün değil
- 44 Benim bu zamanda bilhassa o söz kuyumcusu ki
Şiirimin dizisine saklı inci gönül bağlamıştır
- 45 Benim o muhayyile Manî'sine eline çabuk kalem ki
Rengârenk güzellikler hayal ettikçe
- 46 O denli şaşırtıcı tanzim ederim ki bir anda
Gönlümün atölyesi Çin puthanesine döner
- 47 Öyle zaman olur ki şair tabiatımın sade levhası
Sihir nakışlarıyla bukalemun feleği dahi kiskandırır
- 48 Şiirimin yazısını kırmızı ve siyah mürekkeple yazıp
Kalemimi kâh ateş saçan kâh gece renkli yaptıkça
- 49 Neuzubillah eğer intikam için düşmana
Dil kılıcını kınından çıkaracak olsam
- 50 Yine merhamet edip kınına sokuncaya kadar
Savaş meydanı kana gark olmuş hayal yeri olur
- 51 Söz bitti, bırak lafı, bilirsin ey Nef'î
Tamam olunca kasidede kanun duadır
- 52 Nitekim bu halkârî yüce kasır
Fitne zelzelesinin afetinden güvende ve korunmuş olsun
- 53 Esenlikle o güzel makamda
Gönlü açık, safası ziyade, ömrü uzun olsun

LIX

Merhum Darü's-saade Ağası'nı övmek için

Elminnetu lillâh ki zamânı ahd-i keremdür
Ebnâ-yı zamân mugtenem-i nâz u niamdür

- 1 Allah'a şükür ki zamanı cömertlik devridir
Zaman halkı nimet ve bolluk içindedir
- 2 Gamın define müsait devran bu zamandır
Azadelere mübarek mevsim bu demdir
- 3 Safanın cihanı aydınlatan sabah vaktinin başlangıcı
Elemin zifirî karanlık gecesinin sonu
- 4 Safa esbabı dilberin vaadi gibi bol
Gam divane âşkın gönlünün sabrı gibi az
- 5 Âlem o kadar sevincin feyziyle dopdolu
Sanki felek Cem'in şenlik evinin kadehidir
- 6 Veya feleğin devri şenlik şarabının sakisidir
Âlem ona yüz çeşit nimetli bir meclistir
- 7 Veya cihan meydanı gönlü süsleyen bir çimenlik
Şairliğim ona tutkun nağmeli bir bülbüldür
- 8 Nağmelerimin nevruz ve acem şubesi olduğu
Rum bahçesinin hoş sesli o bülbülüym
- 9 Teranemin İrem Bahçesi'nin gülünün kulağına küpe olduğu
Kutsi nağmeler şakıyan şairim
- 10 Efsanem hikmet dîvânının dibacesinin
Süsü olan mucize sözlü şairim
- 11 Zihnim ezelin hikmet kazanan edibidir
Nutkum kıdem mektebinin hocasıdır

- 12 Hâlâ o hoş kelamlı şairim ki
Benzerim varsa bile adı unutulmuştur
- 13 Çok mu bu kadar güzel eda şairliğime
Zira huyu beğenilen efendinin övgücüsüdür
- 14 Huzuru ümmet eşrafının gönlünün niyaz mihrabı olan
O ekâbirin ikbal kibleşi
- 15 Kapısının süpürgesi Cem'in külahının ucundaki telek olan
O azamet sarayının huzur makamını süsleyen ağa
- 16 Zamanın şahlar şahının haremine gözcü olan
O peygamber ashabının iffetinin tıpkısı
- 17 Cömert elinin avucu kerem bahçesinin
Çimenini parlatan bulut olan kerem sahibi bir ağa
- 18 Bilgeligi himmet gecesinin alemini yükselten ay
Fikri cömertlik olan cevheri yüce ağa
- 19 Duası gönül ehli için her şeyden evla ve önemli olan
Memleketi süsleyen kerem sahibi ağa
- 20 O hüner sahibi uluların kabile başıdır
Gönül ve ilim erbabı onun maiyetidir
- 21 Âlem saltanatının maiyetine dar bir ovadır
Felek şevketinin askerine ayak tozudur
- 22 Lütfuyla bahar yağmurunun katresi kıvılcım
Kahrıyla Hızır'ın abıhayatı zehir damlasıdır
- 23 Bilge gönlünün makbulü irfan ehli
Himmet elinin reddettiği dinar ve dirhemdir
- 24 Kaleminin hükmü muaccel ihsanının hücceti
Kereminin şeriatı selem kanununun müstensihi

- 25 Devrinde cömertlik âleme o kadar yayılmış ki
Ümidin kulağındaki inci sesi nimetlerin sesidir
- 26 Bereketli gönlünün fehmi ki kuvvette meseldir
Cömert elinin feyzi ki himmette alemidir
- 27 Kazancı onun bilgi ve irfan hasilatı
İsrafı bunun maden ve deniz sermayesidir
- 28 Memleket tedbirine bağlı olsa ne olur
Fikri kılıç ve kaleme ihtiyaç duymaz
- 29 Azametinin eteğine daima yüz sürmektedir
Feleğin boyu onun için bükülmüştür
- 30 Melek sıfatlı zatının cevherinin övgüsü
Her İsa nefesli şaire nefes mucizesidir
- 31 Konuşması nutuk ve dil hünerinin kemalidir
Yazışı kalem ve yazının şeref sebebidir
- 32 Ey devlet erbabı ve gönül ehlinin dayanağı
Zatın Rum ve Acem memleketinin şerefidir
- 33 Mazur görülsün övgüsünde olan acziyet ve kusurum
Şairliğim nice zamandır gamdan tekme yemektedir
- 34 Tabir edemem çektiğim elemeleri felekten
Zira onun zikri de bir başka elemdir
- 35 Şükrüm bu ki şimdiden sonra övgüsünün düşüncesi
Can ve gönüle yüzyıllık zulmün telafisidir
- 36 Öyle bir coşkuyla düştüm övgünün vadisinin yoluna ki
Bu söze laf deme, vallahi yemindir
- 37 O vadide o kadar teşne oldum ki
Şimdi mana denizi bana bir su damlasıdır
- 38 Hep ilahi feyiz yardım eder bana
Yoksa o olmasa fikrimin sermayesi çok azdır

- 39 Nef'î bırak bu tahkiki, tamam oldu kaside
Şimdiden sonra duaya başlamak önemlidir
- 40 Feleğin dönüşü ile zamanın ahvali
Kâh muntazam kâh perişan ve kederli oldukça
- 41 Ümmet eşrafının makamı olan o payede
Hak saadetle varlığını egemen etsin

LX

Nef'i mahlasını verdiği için Âlî Bey'i övmek üzere kaside

Bir seher kim açılıp defter-i dîvân-i sühan
Geçdi yerlü yerine sâhib-i erkân-i sühan

- 1 Bir seher ki söz dîvânının defteri açılıp
Söz erkânının sahibi yerli yerine geçti
- 2 Akıl münşisi fikir kalemmini eline alıp
Gönül levhasının sernamesine söz unvanını yazdı
- 3 Verdi bu şekilde mana ülkesine nizam
Dizdi böylelikle nazma söz madeninin incisini
- 4 Ey irfan rumuzunun sırlarına arif olan
Ey sözün gizli hazinesine vâkıf olan
- 5 Sana bir remiz ile malum edeyim bu sırrı
Olasın sen de söz rintleri zümresinin başı
- 6 Söz bir incidir ki madeni mana denizi
Değme insana sözün izanı kabil olamaz
- 7 Yüce Feyyâz-i ezel onu taksim edince
Herkesi söz ihsanına mazhar etmemiş
- 8 Kimi kâmil kimi irfanına nispet eksik
Kimi söz üstadı kimisi söz cahili
- 9 Geçmişte şair üstatlarından biri
Sözün hoş nağmeli kuşu olan Hâfız'dır
- 10 Biri de Şirazlı mübarek Sa'dî hazretleri
O da söz *Gülistân*'ının bahçıvanı olmuş
- 11 Biri de Hudâ'nın söz kâsesinden şarap içenlere
Sakilik görevi verdiği fazilet ehli Câmî,
- 12 Şairlik kadehinin neşvesinden olan halet ile
Âlemi hep sözden mest olanların meclisi yapmış

- 13 Enverî ile Kâsım-i Envâr'ın her biri o meclise
Bir söz gecesinin mumunu dikip
- 14 Attâr irfan meclisinde söz buhurdanını dolaştırıp
Burayı sözün güzel ıtırıyla kokulandırmış
- 15 Söz sultanı gelip şiir tahtına şeref versin diye
Âsaf'ın hizmetine muntazır olmuş
- 16 Kimdir o fazilet ve ilim seccadesine oturan
Kimdir o söz yolunda dolaşanların kılavuzu
- 17 Kimdir o meânî ve beyan ülkesinin sultanı
Kimdir o söz âleminin adil hükümdarı
- 18 Şiirin sultanı Âlî Bey hazretleri ki
Onun zatının övgüsü için söz bulmanın imkânı yoktur
- 19 Şiir ve inşada eşi benzeri olmaz
Ancak nesirle Hâce-i Cihân, nazımla sözün Sahbân'ı odur
- 20 Sinesi mazmunun çehresini gösteren ayna
Gönlü sözün parlak güneşinin doğduğu yer
- 21 Divitinin karanlık ülkesinde gizli olan kalemi
Söz abıhayatının çeşmesine lüle olmuş
- 22 Marifet göğünün güneşi ve sözün parlak ayı
Yüce şairlik feleğinde kırân etmişler
- 23 Kaleminin ağzıyla terütaze hüner bahçesi
Şiirinin suyuyla safa bulmada söz bostanı
- 24 Şairlerin kalp çocukları nasiplensin diye
Hak zatını söz okulunun piri yapmış
- 25 Hallâk-i Meânî gibi nice kâmil insan
Senin yanında söz dersini okuyan çocuk olsa yeri
- 26 İnci saçan şairlik sedefinin en değersiz incisi
Söz denizinin yüz taneli incisinin sedefi

- 27 Ey taç sahibi, sen söz şahlarının
Kapına iltica ettiği o mana sultanısın
- 28 Ey sultan, sen sözünün şanının temiz şiirinle
Zuhur ettiği o marifet ordusunun başısın
- 29 Ey kemal ve irfan ülkesinin hükümdarı
Terbiyen beni de sözün Selmân'ı yapsa ne olur
- 30 İltifatınla söz zincirini sallayıp
Boynuma talim halkasını takıp irşat etsen
- 31 Mana ülkesinde biraz çalışıp çabalasan
Bu kulunu söz bahadırlarının serdarı yapsan
- 32 Fethedip dilimin kılıcıyla şiir diyarını
Senin emrinle söz beylerinin güvendiği kişi olsam
- 33 Lütfuna mazhar olabilsem umarım
Sözün sadaret makamında oturanlar mertebemi kıskanır
- 34 Kader üstadının kalemi bu matlaımı
Hâl ile söz eyvanının serlevhasının ziyneti yapsın
- 35 İzanımın atı eğer sözleri gezip dolaşacak olsa
Söz meydanının arsası koşuşuna dar gelir
- 36 Temiz zihnimde söz izanının kuvvetini görüp
Nef'i mahlasıyla kadrime artırdın
- 37 Himmetinle giderek terakki buldu şiirim
Her bir gazelim âleme söz destanı oldu
- 38 Benim o mümtaz ve müsellemler şair şimdi
Peşimden gelir sözü nükteli söyleyen şairler
- 39 Bugün sanatımda o kâmil kuyumcu benim
Söz dükkânının süsü sözlerimin cevheridir
- 40 Cahillerin kalbi faziletli gönlüme benzemez
Bir midir şiirler bahçesi ile söz zindanı

- 41 Bırakalım lafı hele, hayır dua edelim
Çünkü ezelden beri sözün nihayetinde lazım olan duadır
- 42 Nitekim şöhreti var marifetin âlemde
Nitekim âlim söz vezinlerinin talebesi olur
- 43 Halis altın gibi makbul olsun her yerde sözün
Can ile rağbet etsin söz nüktesini bilenler
- 44 Eserlerin âlemi güneş gibi kaplasın
Saadetle sözün cihanı koruyan şahı olasın

LXI
Sahbâ-nâme

Merhabâ ey câm-i mînâ-yi mey-i yâkût-reng
Devri gelsün senden ögrensün sipihr-i bî-direng

I

- 1 Merhaba ey yakut renkli şarabın billur kadehi
Dönmeyi gelsin senden öğrensin durmayan felek
Merhaba ey Cem çağının meclisinin yadigârı
Cemşîd saltanatının yüzsuğu ve Peşeng'in ayini
- 5 Merhaba ey meyhane işret sarayının güzeli
Pirimuganın kızı, şuh sakinin kız kardeşi
Sensin o gamdan kederden ölmüşlere can akıtan
Abıhayat çeşmesi sana nispet zehir pınarı
Sensin aşk ehlinin şevk pazarının sermayesi
- 10 Düştü feyzinle kesada ar ve namus cevheri
Sensin hikmetin o süsü ki kusursuz feyzin
Gönül ehlinin kalp aynasından pası temizledi
Yüreği donmuş âşıklar cürana can vermezdi
Eğer yorgun ve gönlü daralmışlara kuvvet vermesen
- 15 Mey değil gamdan ölmüşleri diriltten ruhsun hele
Âlemin canı değilsin canın âlemisin hele

II

- 1 Şarapsın, sarhoşun gönlüne rahat verensin
Ruhsun, divane âşkın geçer akçesisin
Can bahşeden cürana Hızır ve Mesih susamıştır
Abıhayatsın veya cananın dudağının lalisin
- 5 Manada su isen de ateş parçası gibi bir susun
Lalsin surette yanağın rengi ile ama nesin
Başlasan mecliste dönmeye billur kadeh ile
İşret meclisinin bağının körpe lalesisin
Zevk doludur yüzünün parlaklığıyla meclis ve meyhane
- 10 Meclis ve kadehin kalbine parlaklık bahşedensin

- Sefil ve perişan edersin nice Sam ve Rüstem'i
Üzüm kızısın ancak akıl almada mertçesin
Zevke dairdir keyfinin verdiği safa
Rintler meclisine mahrem, başkasına yabancısın
15 Benzemez hiçbir keyfe, keyfinde âlem var senin
Ruhsun sözün kısası, şarap olduğundan şüphem var senin

III

- 1 Zevk ve safanın vesilesisin, gerçi adın badedir
Cüranı içenler gamdan azadedir
Kimse yok ki sana canıyürekten meftun olmasın
Şah, derviş ve dilenci hep feyzine gönül vermektedir
5 Her ne zaman lütfedip meclise teşrif etsen
Meclis ehli ayağına yüz sürmeye amadedir
Safa tahtının şahısın, lütuf ve kahrındır sebep
Huzur içinde veya kavgada olmasına sarhoşlarının
Aşk ehline sana benzer dost olmaz ki gönlün
10 Hem kirden arınmış hem kin ve hile katılmamıştır
Sende ne arar kin ve hile, saf ve temiz bir aynasın
Varsa az çok bulanıklık billur kadehtedir
Sana rehin olmayan o malı âşık ne yapsın
Ateşe yansın gerek hırka gerek seccade
15 Gönül erbabının meclisi bir an bile sensiz olmasın
Sana hürmeti inkâr eden âlemde hürmet bulmasın

IV

- 1 Ben hele sana benzer bir hemdem yâr bulamadım
Hem senin meclisin gibi bir neşeli meclis bulamadım
Nasıl sevinmesin o meclisin mensupları ki
Katrene içinde zerrece gam bulmadım
5 Haşa, sana nasıl benzeteyim afyon ve bengin keyfini
Hoş onların da neşvesini fena bulmadım
Bir araya gelse âşık, mum ve mahbup
O bezm-i hasa senden başka mahrem bulmadım
Aşk ehline görülmemiş işret meclisi buldum âlemi

- 10 Ama sensiz âlemin zevkinde âlem bulmadım
Hücumunun seli zühdün hanesini harap edeli beri
Tövbenin temelini gönülde sağlam bulmadım
Zevkini tadınca değil tövbesini bozmak
Tövbeyi tercih etmiş bir adam bulmadım
15 Gönül açıcıdır meclisin, hem gayet rindanedir
Her ne derlerse senin hakkında hep efsanedir

V

- 1 Can bahşeden keyfin ki beden ve cana rahat buradadır
Hikmetin inkâr eder vaiz, ahmaklık buradadır
Öldürür içkiden sonra baş ağrısı, diriltir feyzin yine
Hasta âşıkı bir anda gariplik buradadır
5 Kederden ölmüslere söz yok, can bağışlar sohbetin
Onun zevkine çoğu can verir, sohbet buradadır
Gerçi varını sarf edersin sen gönüller açmağa
Harcar varını herkes sana, hikmet buradadır
Hikmet ehli bilmemiş bu ana dek keyfiyetini
10 Yoksa her hasta için derlerdi sıhhat bundadır
Şeker şerbetinden âlâsın hele gönül ehline
Damağa acılık versen ne olur, artık tatlılık buradadır
Hasılı rintlerle aynı meşrepte olsan yaraşır
Tabiatın rakı gibi ter değil, güzellik buradadır
15 Hasta Nef'î'yi gel keyfinle dirilt yine
Mahzun gönlünü gamdan arındır yine

LXII

**Sultan Murâd'ın (Rahmet üzerine olsun)
hatt-i hümayûnunun tarifi hakkında**

**Ahsentu zihî hatt-i hümayûn-i mübârek
El-kudretu lillâh teâlâ ve tebârek**

- 1 Ne kadar mübarek hatt-ı hümayûn
Allah'ın kudreti, mübarek olsun
- 2 Hat mı bu, kudret dibacesinin süsü mü
Hat mı bu, fıtrat dükkânının sermayesi mi
- 3 Hat mı bu, ilahi unvanın sernamesi mi
Zihin onun sırrını hakkıyla tahkik edemez
- 4 Fâtiha suresi eğer bu hat ile yazılısaydı
Manalar lafızların rütbesini kıskanırdı
- 5 Gönlü meftun eden bu hatla yazılmış arzulanan bir name
Eğer sevgiliden âşika mektup olsaydı
- 6 Artık yârin hat gamını asla çekmezdi
Onunla tek başına bitkin gönlünü avuturdu
- 7 Eğer Mîr İmâd'ın ömrü dürülse de
Hak Sultan Murâd'ın ömrünü uzatsın
- 8 Celi talikin hükmünü öylesine verdi ki
Mîr Alî'nin kıtalarını hep neshetti
- 9 Gerçi devrinde bu vadi ona mahsustu
Ama giderek kimse de Mir İmâd'ı anmaz
- 10 Kaleminin ucu o kadar mucizevidir ki
Sanki talik hattı değil Allah'ın sanatıdır
- 11 Eğer divitinin kuyusu Hızır çeşmesi olmasa
Harflerin harekeleri hiç mümkün müydü

- 12 Yâ'yı aksine öylesine düz çeker ki
Ona makûs demek saçma sapan laf olur
- 13 Güzel kaleminde o derece incelik
Harflerin terki binde o denli sağlamlık var ki
- 14 Yâkût'un kalemi elmastan bile olsa
Taklit edemez, etse bile utanıp şaşırır
- 15 Talik hattatı ve şair olan böyle bir şahlar şahını
Asla bir sülalede görmedik, iştmedik
- 16 Bu hüner ancak Murâd Han'a mahsustur
Zira ne sultanlarda var ne halifelerde
- 17 Mücevherle bezenmiş murassa nahil gibi
Baştan ayağa hünerlerle donatılmış
- 18 Mana ışığının izi yüzünde görünmekte
Hem suret padişahı hem mana hükümdarı
- 19 Tavırları her ahval ve her işte makbul
Himmette ve bilhassa bağış usulünde
- 20 Cömert mizacı beni o kadar kul etti ki
Artık Sultan Selim'i yâd etmez oldum
- 21 Lütfunun gölgesindeki mutluluğumuzu tabir edemem
Allah bilir ona duamız daima budur
- 22 Cihan durdukça devlet ile şahlar şahı olsun
Allah ikbalini günden güne artırsın

LXIII

Şeyhülislam Esad Efendi hakkında kıta

Nef'î-i sâhirem ki üstâdum

Sun'-i endîşe-i ilâhîdür

- 1 Sihirbaz Nef'î'yim ki üstadım
İlahi muhayyile sanatıdır
- 2 Şair tabiatımın feyzi mana cihanına
Sabah doğan güneş ışıdır
- 3 Muhayyilemin gözü o kadar parlak ki
Sanki güneş onun siyahıdır
- 4 Kalemim öylesine bir yüzücüdür ki
Sanki söz denizinde balıktır
- 5 Amber saçan kalemin noktası
Âlemin güneş ve ayının dâğıdır
- 6 Mana ülkesi hükmümün yürüdüğü yerdir hep
Şairliğim muhayyile padişahıdır
- 7 Âlemi aydınlatan şiirimin mücevheri
Şahların külahının ziynetidir
- 8 Yüce felek şairlik Yusuf'umun
Ters dönmüş, dar ve karanlık kuyusudur
- 9 Zühre nazlı fikir bakirelerimin
Uzun saçı kesilmiş şuh dadısıdır
- 10 Züht ve rintlik yanımda aynıdır
Hudâ bu hususun şahididir
- 11 Her hevesten feragat etti gönül
Mana şevki yine olduğu gibidir
- 12 Gönül ehlidir hep yâranım
Ne molla ne de sipahidir

- 13 Lanet o dik kafalı zarıf eşeğe ki
Şeref onun için mal ve makamıdır
- 14 Has mazmun fikri için hâlâ
Gönül bu kabiliyet ile övünmektedir
- 15 Ki nedimim bu köhne meyhanenin
Şarap içen bir iki rindidir
- 16 Özellikle o güzide tayfanın
Biri hem ıstık hem sipahidir
- 17 Gönlü saf ama terkibi
Âlemin günah kitabıdır
- 18 Dost ister gönül, ne çare kimse
Gönlün ne hâkimi ne şahıdır
- 19 Ancak bu safayı inkâr eden
Bir iki fesat mülhittir
- 20 Bir iki suret hırsız eşek ki
Ne kalender ne hankâhîdir
- 21 Kiminin başı pamuk dükkânı
Gönlü iblis tekkesidir
- 22 Kiminin sureti Hudâ'nın velisi
Manada Allah düşmanıdır
- 23 Kimi boş konuşan nifakçı ve hercai
Sanatı gıybet ve eğlencedir
- 24 Bu adamların sikletini kim çeker
Bilirim bu kimin günahıdır
- 25 Adını ifşaya çare yok ama
Zihin her an mazeret bulur
- 26 Gerçi şairlere böyle zulüm
Feleğin eski âdet ve yoludur

- 27 Hele şükürüm budur ki övdüğüm
Âlemin din koruyucusu olan sadrazamıdır
- 28 Kutlu müftü ki eşiği
Felek otağının en yüksek yeridir
- 29 O ki yakîn ilmi fikrinin değerini bilen
Gafil olmayan bir akıldır
- 30 O ki din hüccetini imzalayan
Mucizevi nitelikli bir kalemdir
- 31 Onun övgüsünün düşüncesiyle
Gönül ehli daima övünür
- 32 Kılı kırk yaran bir filozoftur ki
Aklı ilahi hikmetle doludur
- 33 Şevket ve şan cihanının göğü
Onun makamının sayebanının kenarındır
- 34 Âlem adaletinin kolluk gücüyle
Dince yasak şeyleri o kadar defeder ki
- 35 Şarabın rengi kırmızı ve al iken
Kahrının korkusuyla sarı ve saman rengidir
- 36 Feleğin güneş ve ayının mumu
Cihan bezminin parlak چراغı oldukça
- 37 Saltanatı payidar olsun
Zira gönlü tefekkür kıblegâhıdır

LXIV

Şeyhülislam Yahyâ Efendi hakkında kıta

Ey pâdşeh-i serîr-i dâniş
V'ey husrev-i bârgâh-i ma'nî

- 1 Ey ilim tahtının padişahı
Ey mana sarayının şahı
- 2 Söz ülkesinde hükmü yürüyen Cem mertebeli şah
Ay heybetli mana padişahı
- 3 Mana âleminin koruyucusu olan şahlar
Senin şairlik makamında dilenci
- 4 Şah beytin yüce tabiri
Mana makamının beratının unvanı
- 5 Ey mana savaş meydanının yiğidi
Hattının satırları ne zaman saf çekse
- 6 Divit ve kalemin sanki
Mana askerlerinin davul ve alemi olur
- 7 Senin fazilet hareminin kapısının gülmihi
Beyan güneşi ve mana ayı
- 8 Mana sabahının esintisinin feyzi
Gönül çeken söyleyişinin nefesinde gizlenmiş
- 9 Mananın siyah gecesinin mehtabı
Parlak şiirinin hattında belirmiş
- 10 Senin fikir bulutunun feyziyle beslenen
Mananın söz otlarının bostanıdır
- 11 Gönlü aldatan hayalinin vadisi
Mana gözünün manzarası
- 12 Şiirinin yıldız parlaklığındaki her incisi
Mana şebkûlahına bir ziynet

- 13 Senin lafzının her nazenin güzeli
Mananın bayram yerine revnak verir
- 14 Senin ince hayallerinin idraki
Mananın akıl uyandıran feraseti
- 15 Senin övgünün engin muhayyilesi
Mananın galat şüphesinin vehmi
- 16 Mana yolunun gidiş gelişi
Söz ülkesinde var oldukça
- 17 O cömertlik makamında daima
Mananın sözü koruyan övdüğü ol

LXV

Darü's-saade Ağası İsmail Ağa'yı övmek üzere kıta

Hem-dem-i şâhenşeh-i Cem-pâye İsmâîl Ağa
Kim küdürerden berîdür meşrebi zemzem gibi

- 1 Cem payeli şahlar şahının hemdemi İsmail Ağa ki
Meşrebi zemzem gibi bulanıklıktan arınmıştır
- 2 Mahiyetinin esası olan lütfunun övgüsü söze gelmez
Temiz zatı âlemin can ve gönlünün cevheri gibi
- 3 Cihan şahı cevherini idrak edip senin gönlünü
Cem kadehi gibi daima elde tutsa yaraşır
- 4 Altının kıymetini kuyumcu, incinin kıymetini mücevherci
[bilir
Onun için kadrini en cömert şah gibi bilen yoktur
- 5 Mübarek bedeni baştan ayağa sanki ruhtur
Onun için Meryem oğlu İsa gibi evlenmemiştir
- 6 Dışarıdan çehresi insan gibi görünse de
Yaradılışında meleğin huy ve hasleti var
- 7 O parlak şebçerağ onun memleketi süsleyen basiretidir ki
Dünyaya güneş gibi ışık verir
- 8 Bunun lütuf ve ihsanı gönül ehline mahsustur
Elinden geleni Hâtem gibi boş yere sarf etmez
- 9 Bu keramet ona yetmez mi ki daha görmeden
Mucize nefesli Nefî gibi bir duacısı olsun

LXVI

**Sultan Murâd Han'ın merhum musahibi Musa Çelebi'nin
tarifi hakkında**

**Yûsuf-i Îsâ-şiyem Mûsâ Ağa kim tal'ati
Gün gibi bir şu'ledür gûyâ çerâg-i Tûrdan**

- 1 İsa huylu Yusuf Musa Ağa ki güzel çehresi
Sanki Tûr چراغından güneş gibi bir ışıktır
- 2 Temiz tıynetinde asla kirden bir eser yok
Bârî teala vücudunu nurdan yaratmış
- 3 Böyle güzel yüzlü ve temiz huylu görmedim
Sanki huriden doğmuş bir melektir
- 4 Berrak alın ile o kâfur gibi boyun
Siyah samur yakadan göründükçe
- 5 Seyreden kimse hemen âlemi süsleyen güneşin
Karanlık geceden doğuşuyla kıyas eder
- 6 Gece gündüz cihan şahının hemdemi olsa şaşılır mı
Zatı engin ahlakından bir mecmuadır
- 7 Zatında cömertliğin her çeşidi var öyle ki
Tabiatı gizli bir hazineden ayırt edilmez
- 8 Âdeti daima lütufla gönül onarmaktır
Ona kırık gönülden dua bunun içindir
- 9 Cihan sultanının yakınında daima muradına ersin
Hak varlığını bitmek bilmez belalardan korusun

LXVII

Cem makamlı padişah Sultan Murâd'ın ok atışına tarih

Hazret-i Hân Murâd kim ömri

Ola dâmân-i rûzgâra tırâz

- 1 Ömrü âlemin eteğine tırâz olan
Murâd Han hazretleri
- 2 Cihanda ne kadar hüner varsa
Onlara hep bir bir nail oldu
- 3 Yiğit ve kıtalar yazan şehsüvar
Hem sözden anlar hem güzel söz söyler
- 4 Her hünerde önde gelir
Ancak hepsinden çok ok atmada üstün
- 5 Yaya Rüstem gibi el uzatsa
Pazısının kuvveti mucize gösterir
- 6 Eğer gökte okuna
Hilalin dairesi hedef olsa yaraşır
- 7 Toz Koparan elinin zihgirini göreydi
Eşiğine niyaz yüzü sürerdi
- 8 Ok ve yaya hiç el uzatmamak üzere
Artık tövbe ederdi
- 9 Meşhur bir pehlivan dahi
Böyle uzak bir menzile ok atmadı
- 10 Kullarını hoş tutan o şah ok atarken
El ve kolunun kuvvetini görünce
- 11 Fikrim onun okunun peşine düştü
Arayıp taradı, çok koşuşturdu
- 12 Okunu bulamayıp tarih düşürdü
Çok yaşa ey okçulukta usta padişah

LXVIII

Cem makamlı padişah Sultan Murâd'ın kasrına tarih

**Habbezâ kasr-i latîf ü zer-nigâr
Ki nazîrin görmemişdür şeyh ü şâb**

- 1 Maşallah ne güzel ve altın işlemeli kasır ki
Yaşlı da genç de benzerini görmemiştir
- 2 O kadar hoş, şuh ve cazibeli ki
Gören şüphesiz cennet sanır
- 3 O kadar parlak ki güneş ona
Pencere camı olsa hiç fark edilmez
- 4 Feleğin cennet bahçesinden seçtiği
Sanki bir beyt-i musannadır
- 5 Veya gönül süsleyen güzel bir gelindir
Su dolu havuz ona ayna olmuş
- 6 Evvela ona bu şeref yetmez mi
Cem makamlı şah oraya teşrif eder
- 7 O kul sahibi şahlar şahı
Adil Sultan Murâd hazretleri
- 8 Bu gönül açan makamda daima
Hesapsız zevküsefalar eylesin
- 9 Aceleci felek köhnedikçe
Din ve devlete revnak versin
- 10 Düşünüp Nef'î dedi tarihini
Bahtiyar şahın altın yaldızlı kasrı

LXIX

Canbeg Giray Han hakkında kıta

Hân-i vâlâ-nijâd-i pâk-nihâd
Ya'ni Cânbeg Giray-i Çingîzî

- 1 Yüce soylu ve temiz yaradılışlı Han
Yani Canbeg Giray-i Cengizî
- 2 Cemşîd'in tahtı ve Pervîz'in bahtı
Ona ta ezelden nasip olmuş
- 3 Muradına ermiş hükümdar ki güneş
Şebdîz'inin nalı olsa layıktır
- 4 Kahrının darbesi fitneci gaddar
Feleği baş aşağı döndürdü
- 5 Keskin kılıcı hükmünü verdi
Düşman askerinin kökünü kazıdı
- 6 Kan döken oku sanki fetih bahçesinin
Güller saçan rüzgârı oldu
- 7 Dilerim devlet ve bahtiyarlıkla
Düşmana kan döken kılıcı çektikçe
- 8 Tuğunun gönül çeken perçemi
Meleklerinin gönlünü avlasın
- 9 Bu naçiz hakir fakiri
İltifatıyla yüceltti
- 10 Bir mübarek uğurlu zamanda
Sevinç veren mektubu geldi

LXX

Fahriye ve kendinden bahsediş

**Benem ol Nef'î-i rûşen-dil ü sâfî-gevher
Feyz alır câm-i safâ meşreb-i bî-bâkümnden**

- 1 Aydınlik gönüllü ve temiz cevherli o Nef'î benim
Safa kadehi korkusuz meşrebimden feyiz alır
- 2 Şairliğimin ihtişamından gök himmet umar
Tez anlayışlı zihnimden Akl-ı külden ders okur
- 3 Himmetim temenni hazinesini hiçe sayar
Ancak cimriliğimden yine gamı dünyalara değişmem
- 4 Hakk'ın feyzi zihnimin aynasından şimşek gibi parıldar
Can gözü idrakimin ufkundan aydınlanır
- 5 Altı yönü devrettiği hâlde yine merkezde durur
Bu tecessüs çalak gönlüm için çok değildir
- 6 Mana Kâbe'sine bir yoldan ilettiler beni ki
Melekler temiz yolumun tozunu sürme çeker
- 7 Mana âlemini kader hükmünde azade
Feleklerimin dönüşünden kimse rencide değil
- 8 İrfan deniziyim, cebim ve kenarım inci doludur
Sahilim çar çöpümün bulaşıklığından arınmıştır
- 9 Bu hâletle şîre tenezzül mü ederdim
Ne yapayım heveskâr şairliğimden kurtulamam
- 10 Bu heves şairliğimin gönlünde böyle kalırsa
Sözüm yüz parça olmuş sinemden işitilmezse
- 11 Ben ölsem bile toprağımın çimeninin dilindeki
Güzel tabirden cihan halkı yine şaşırıp kalır

LXXI

Sultan Murâd Han'ın tabl-ı bâzı hakkında kıta

- 1 Memleketler fetheden şahlar şahı ve av düşüren şahin ki
Üstünlüğünün kemalinden methe ihtiyacı yok
- 2 Kahramân gibi hücum eden Sultan Murâd hazretleri ki
Savaş günü âlem hücumuyla sarsılır
- 3 Büyük bir esenlikle nasıl ava, avlanmaya meyletmesin
Gökte Hümâlar şahbazının pençesinden kurtulamaz
- 4 Şahininin çingirak sesinin velvelisini işitip
Simurg korkusundan Kaf Dağı'na gitti
- 5 Tabl-ı bâzının yüksek gülbanginden haberdar olsa
Ondan da korkarak uça şaşılır mı

Gazel, Kıt'a, Rubai ve Matla'lar

I

Şâh-i aşkam âlem-i mâ'nâ müsellemdür bana
Ser-nigûn peymâne-i Cem tâc-i Edhemdür bana

- 1 Aşk padişahıyım, mana âlemi bana verilmiştir
Cem'in baş aşağı duran kadehi bana Edhem tacıdır
- 2 Kimi vakit gönlümü aşk ile meyhaneye düşürsem
Baş aşağıya dönmüş Edhem tacı bana Cem kadehidir
- 3 Her nefeste keskin hançer gibi bir yara açar
Bana gönül okşayan kafa dengi her vakit ahtır
- 4 On sekiz bin âlemi seyretmek lazım değil
Hakk'ın feyzi her nefeste bana bir özge âlemdir
- 5 Âlem halkı bir nefes şad olmaya canlar verir
Canımın cananı bana sanki gönüldeki gamdır
- 6 Âşkım ama yine hayalimin bakire kızlarına
Cebrail'im, muhayyile Meryem'i bana mahremdir
- 7 Nefî inci gibi sözlerinin kadrini yalnız bana sor
Allah'ın söz söyleyenlerinin hepsi bana arkadaşır

II

Girih-i kâküline dilleri bend itdi sabâ
Kadr-i erbâb-i dili haylî bülend itdi sabâ

- 1 Onun kâkülünün kıvrımına gönülleri bağladı saba
Gönül ehlinin kadrini hayli yükseltti saba
- 2 Eğer kendi de tuzağa yakalansa şaşılır mı
Gönülleri dane ve iki zülfünü kement etti saba
- 3 Zülfünü boynuna hamayıl yerine bağladı
Bu bahaneyle görülmedik bir belayı defetti saba
- 4 Bülbül gül mecmuasından bir gazel okudu
Onun şuh lehçesini gayet beğendi saba
- 5 Bade sohbeti için bahçeye davet ederek
Nef'î'nin şair tabiatını da levent bir rint yaptı saba

III

İki zülfin ki biribirine bend itdi sabâ
Dil-i Cibrîli giriftâr-i kemend itdi sabâ

- 1 Onun iki zülfünü birbirine bağladı saba
Cebrail'in gönlünü kement ile yakaladı saba
- 2 Gönüller zülfünün telinde o denli katar oldu ki
Bir düğümle nice bin katile yakaladı saba
- 3 Âşıkların gönül ıstırapıyla düzgün durmaz
Sanma onun saçlarını dalgalandırdı saba
- 4 Bahçede beyhude figan eylemeyi bıraktı
Gülün kulağını büküp bülbüle nasihat etti saba
- 5 Nef'î bu zeminde tekrar gazel söylese şaşılır mı
Çünkü tarh vadisini hayli beğendi saba

IV

Nice mest olmasun âşık felek peymâne gam sahbâ
Münâsib bezm-i aşka hak bu hem peymâne hem sahbâ

- 1 Nasıl sarhoş olmasın âşık, felek kadeh, gam şarap
Gerçek şu ki aşk meclisine hem kadeh hem şarap münasip
- 2 Pirimuganın şarap destisinden ne feyiz aldığını bilse
Şeyhülharem kıskançlıktan kandil ile şarap çekerdi
- 3 İçkiden sonra baş ağrısı öldürdü, hem de gam canımızdan
[bezdirdi
Ey kerem sahibi saki medet, bize şarap yok mu
- 4 Benim de çektiğim âlemin rintlerinin gamıdır
Yoksa şarap bulamasam yalnız gönül kanı içirim
- 5 Cihanın kahrının zehrine çok faydalı bir tiryaktır
Nef'î rint isen Cem gibi elinden kadeh bırakma
- 6 Hem daima himmet et ki yâran boş durmasın
Kurulsun her yere meclis, içilsin her zaman şarap

V

Gamze dil-dûz olıcak nâz ü tegâfûl ne belâ
Dilde sabr olmayıcak nâza tahammül ne belâ

- 1 Gamze kalbe batınca naz ve anlamazdan geliş ne bela
Gönülde sabır olmayınca naza tahammül ne bela
- 2 Âşık onun kaşının kıvrımına bile tahammül edemezken
Lüle ve kâkülün kıvrım kıvrım düğümü ne bela
- 3 Lüleler gökte Hüma avına amade iken
Gönül avlamak için yere inmek ne bela
- 4 O zülfün her teli gönüle bir ejder görünür
Binlerce ejderi bir yerde tahayyül ne bela

- 5 Ey Nef'î, âşıkla eğlence olarak iniltisi yeter
Gönül çeken nağme için bülbüle minnet ne bela

VI

**Ben mest-i harâbem dil mestâne degül mi yâ
Gerdûn yine ol bezme peymâne degül mi yâ**

- 1 Ben çok sarhoşum da gönül sarhoş değil mi ya
Felek yine o meclise kadeh değil mi ya
- 2 Değil mi ki âşıkta rüsvalık muhakkak aranır
Mestaneliğim böyle rindane değil mi ya
- 3 Âlem şiirimin keyfiyetiyle mest olsa ne olur
Safa bahşeden her beyti meyhaneye değil mi ya
- 4 Sinemde bin mücevher hazinesi saklı olsa ne olur
Şairliğimin meyhanesi virane değil mi ya
- 5 Gamzen âşıkları niçin kırmaz, ne durur bilmem
Keskin mi değil kılıcı, mestane değil mi ya
- 6 Şair yârını kadrimi bilmezse ne olur
Şair ehli gönül ehline bigâne değil mi ya
- 7 Nef'î divane gönüle bir parça teselli ver
Layık mı değil aşka, divane değil mi ya

VII

**Göz ucuyla âşıkla geh lutf eder gâhî itâb
Bir suâlde yer komaz ol gamze-i hâzır-cevâb**

- 1 Göz ucuyla âşıkla kâh lütfeder kâh azarlar
O hazırcevap gamze bir soruya meydan vermez
- 2 Gözü fitne meclisi kurmuş, işve ele kâdeh almış
Naz şarabıyla gamzesini çok sarhoş etmiş

- 3 Dudağı üstünde yeni çıkmış hattının tozu değil
Ahu gözlerinin nafesinden saf misk dökülmüş
- 4 Sarhoş gözü gamzeden kılıç çekmiş bir Kahramân
Misk kokulu kara kaşı kılıcı sıyrılmış bir kın
- 5 Nefî sinesini yârin okuna nasıl hedef etsin
İstirap dolu gönlü onu yerli yerinde bırakır mı

VIII

Gönlümi her dem bir âteşdür kılan pür-ıztırâb
Kim ol âteşden bir ahkerdür felekde âftâb

- 1 Gönlümü her an ıstırabla dolduran bir ateştir
Gökte güneş o ateşten bir kordur
- 2 Ahımın ateşi tuttu âlemi, yine de mahvolmaz felek
Ateş üstünde kabarcığın yerli yerinde durması gariptir
- 3 Yârin okunun temreni gelse gönül ateşi kalmaz
Bir damla su bir külhanı gör nasıl teskin eder
- 4 Yârin temreni sudur ama sineye gelince
Ateş parçası olur, o da bir başka ıstırap verir
- 5 Ey Nefî, su ve ateş eksik değil şiirinde senin
Yâr kâh lütfeder gibi sana kâh azarlar

IX

Öyle mi nâzik geçer ol gamze-i câdû-fırîb
Âşıka zahm urdugın idrâk ide anun rakîb

- 1 Cadı aldatan o gamze böyle mi nazik geçer
Onun âşıka açtığı yarayı rakip bile anlar
- 2 O ilaç etmekte âciz, ben derdimin meftunu
Tabip dermandan vazgeçse ikimiz de kurtulurduk

- 3 Ya bugün olmuş ya yarın, vuslat gamı çekmeyiz
Çünkü bize dünya ve ahirette nasip yârdır
- 4 Aşk ehli güzelliğin cezbesine nasıl takat getirsin
Bin cihan sabır ve tahammül bir kızgın bakışa dayanamaz
- 5 Dost düşman hakkını teslim etse şaşılır mı ey Nefî
Şiirimin lafzı hep aşına, manası garîbdır

X

**Bildürürdüm derdümü bir âh ile cânâna hep
Korkaram sûz-i derûnumdan felekler yana hep**

- 1 Bildirirdim derdîmi bir ah ile canana hep
Korkarım gönlümün ateşinden felekler yanacak hep
- 2 Güneş gibi bilmem kimin gam evini aydınlatır
Âlem halkı bir dünya güzeline tutkun hep
- 3 Harmanından bilgelere bir dane bile vermez felek
Ama bulunca varını yoğunu bir cahile harcar hep
- 4 Her gece yârin hayali için gözde cenk ettiklerinden
Kırpiklerim boylu boyunca kana girse ne olur hep
- 5 Ey Nefî, bu vadide benimle kimse atbaşı gidemez
Şairlik atına güvenen meydana gelsin hep

XI

**Gamzesi mahmûr olup sundukça câm-i nâza dest
Nâz u şîveyle urur her bir müje bir sâza dest**

- 1 Gamzesi mahmur olup naz kadehine el uzattıkça
Naz ve işveyle her bir kırpik bir saza el vurur
- 2 Gözü kırpiklerini bir oynatışıyla yüz bin kan eder
Galiba o ok atan sarhoşun eli Kudret elidir

- 3 Zülfünü elinde tutmak ister gönül ama ne yapsın
Hüma uçuşlu şahbaza el erişir mi hiç
- 4 Vuslata vasıta çok ama lazım olan yalnız
Yâra çekilecek etek, serdengeçti âşıka el
- 5 Talih el vermezse vazgeçtik, dünyayı ne yapalım biz
Ölmeden bari tek bir mümtaz dilbere el erişse
- 6 Nef'î'nin şairliği icaz kalemine el vurmayınca
Böyle bir vadide bunun gibi beş beyit nasıl mümkün
- 7 Eğer o Hâfız-i Şîrâz'ın feyiz kadehine el uzatmasaydı
Böyle hoş edalı rindane gazel mi söyleyebilirdi
- 8 Eğer başı yücelere yükselten sultanın eteğine el vurmasa
Mertebesi şimdi böyle bir yükseklik mi bulurdu
- 9 Evliya gizli hazinenin anahtarına el vurdukça
Şah Murâd Han'ın ömrünün devamını dilerler
- 10 Eğer her sabah cömert hakana el açmasa
Kimyager güneş iflas ederdi

XII

**Bir yüzden idi yâr ile üslûb-i mahabbet
Hattıyla irişdi hele mektûb-i mahabbet**

- 1 Yâr ile aşkın üslubu şöyle böyle idi
Sonunda aşk mektubu onun hattıyla geldi
- 2 Mavi kaftanda çenenin topunu görelî beri
Aşk topu güneş gibi göğ'e ağdı
- 3 Eğer aşk fitnessi ve kargaşası olmasa
Gönlü ne gamze ne gam esir edebilirdi
- 4 Senin gamın sinemde ne varsa sildi süpürdü
Aşk süpürgesi gönül haremîni temizledi

- 5 Mecnun naz ve niyaz kaidesini ne bilir
O aşk meczubu kendini âşık mı sanır
- 6 Gönül gamzenle saçına pek ilişip çattı
Allah saklasın ki aşkın gazabına uğramasın
- 7 Eğer âşık olursan Nef'i gibi arsız ol
Zira aşktan utanan vuslata eremez

XIII

Kâmet mi bu yâ fitne-i ber-pâ-yı kıyâmet
Salınsa tutar âlemi gavgâ-yı kıyâmet

- 1 Boy mu bu veya kıyametin ayaklı fitnessi mi
Salınsa âlemi kıyamet kavgası tutar
- 2 Yürüyüş değil âleme görülmemiş bir beladır
Gören sanki kıyameti temaşa eder
- 3 Salınışın âleme bu kadar velvele verince
Kıyamet meydanı zelzeleden sarsılsa ne olur
- 4 Kıyamette senin boyun gibi gönlü altüst eden biri olsa
Halk canıyürekten kıyameti ister
- 5 Boyuna gönül verende kalır mı namus
Hak kimseyi kıyametin rüsvası etmesin
- 6 İki âleme rüsva etti beni o boy bos
Bundan sonra ne kıyamet korkusu ne dehşeti
- 7 Nef'i için ayağına yüz sürmeye çare yok
Kıyamet günü bari eteğini tutsam ne olur

XIV

Reftârına vâbeste mühimmât-i kıyâmet
Eylerse o kâmet n'ola isbât-i kıyâmet

- 1 Kıyamet için gerekli olan şeyler yürüyüşüne bağlı
O boy kıyameti ispat etse şaşılır mı
- 2 O yürüyüş dünyayı esir etti
Kıyametin zamanı onu temaşa için dursa şaşılır mı
- 3 Fitnenin cihangirliği bakışının imdadıyladır
Kıyametin övünüşü salınışının kargaşasıyla
- 4 O edalı yürüyüşe kim tutulursa
Kıyamet afetleri dünyada mübarek olur
- 5 Nef'î'ye eğer kıyamet mükâfat olursa
Gölgen gibi yanında sürünmek ona yeter

XV

Uşşâk ile tolsun dir isen kûy-i mahabbet
Gösterme rakîb olmayana rûy-i mahabbet

- 1 Aşk mahallesi âşıklarla dolsun dersin
Rakip olmayana muhabbet yüzü gösterme
- 2 Kim görse elbette gamzene tutulur
Ya Rab o aşk cadısı ne sihir gösterir
- 3 Gamzenin âdeti âşıkları esir etmekse
Aşkın huyu da güzelleri avlamaktır
- 4 Aşk ırmağı gönül kanıyla taşmış olmalı ki
Gözyaşımın seli mahallenini kana boyadı
- 5 Nef'î gibi kendinden geçmiş birini görürsen sarhoş sanma
Olan aklımı aşk darusu almıştır

XVI

**Aldukça ele gamzeleri sâz-i mahabbet
Dünyâyı tutar nagme-i şehnâz-i mahabbet**

- 1 Gamzeleri aşk sazını ele aldıkça
Aşkın şehnaz makamı dünyayı tutar
- 2 Her bir kirpiği aşkı anlatan bir söz ustasıdır
O büyüleyici göz ile kim konuşabilir
- 3 O fattan gamze gibi aşk gammazı dururken
Âşık sırrını nasıl saklayabilir
- 4 Âşıkın gönlünde yer edecek olursa bunda ne var
Zira onun gibi sohbet arkadaşı ve aşk sırdaşı bulunmaz
- 5 Fakat aşk uğruna serdengeçti bir âşık olmadıktan sonra
Yine de o gamzeyle dostça geçinmek ne mümkün
- 6 Hem öldürür âşıkını hem diriltir
Aşk mucizesi o afete özgüdür
- 7 Kâh Rüstem gibi âşıklar ordusunun yiğidi
Kâh Nef'i gibi aşkın serdengeçti sarhoşu

XVII

**Mey-hâne-i nâz olmuş o çeşm-i siyeh-i mest
Her gûşe-i pür-fitnesi bir hâbgeh-i mest**

- 1 O sarhoş siyah göz naz meyhanesi olmuş
Fitne dolu her köşesi bir sarhoş yatağı olmuş
- 2 Gamzesi hışımla naz kadehi çeker
Her sarhoş bakışı cihanı karıştırırsa buna şaşılır mı
- 3 Gamze Rüstem gibi kılıcını ele almış
Kırpikleri ona saf saf sarhoş asker olmuş

- 4 Sarhoşun külahının tüyü meyhane kapısının süpürgesi
[olmadıkça
Cem'in bezmine revnak veremez
- 5 Nef'i yâra mestane niyaz etse ne olur
Sarhoşun günahı bilge ulularca mazur görülür

XVIII

**Cibrîli helâk itse o çeşm-i siyeh-i mest
Ma'zûr-i kirâm-i ukalâdur güneş-i mest**

- 1 O sarhoşun siyah gözü Cebrail'i helak etse
Sarhoşun günahı bilge ulularca mazur görülür
- 2 Cebrail değil Hızır ve Mesih de olsa
O sarhoşun bakışının öldürmemesine çare mi var
- 3 Sarhoşun şebkülahı cihanı aydınlatan güneş de olsa
Kadeh olmayınca âlem gözüne karanlık olur
- 4 Sofu saf şarabın zevkinin değerini ne bilir
Eğer bilseydi şimdi sarhoşların yolunun toprağı olurdu
- 5 Âşika ne puthane ne Kâbe gerek Nef'i
Sarhoşa secdegâh olarak meyhane kapısının toprağı yeter

XIX

**Her kimi esîr itse o çeşm-i siyeh-i mest
Bir zahm urur elbette ana her nigeş-i mest**

- 1 O sarhoşun siyah gözü her kimi esir etse
Ona her mest bakışı elbette bir yara açar
- 2 Sakinin gamzesi gönül ve canda kargaşa çıkarınca
Sarhoşlar ne yapsalar da sarhoşluk günahı sorulmaz
- 3 Her gün meyhane kapısının toprağına yüz sürmekte
Sarhoşun külahının ucu göklere çıksa ne olur

- 4 Eğer sarhoşun yatağı meleşin dizi de olsa
Düşünde başını meyhane kapısının taşını koyar
- 5 Sofu değilim, aşk harabatının rindiyim
Nef'i gibi sarhoşun yolunun toprağı olsam şaşılır mı

XX

**Gamze mahmûr u girişme sâkî vü müjgân mest
Olsa gördükçe aceb mi âşık-i hayrân mest**

- 1 Gamze mahmur, işve saki, kirpikler sarhoş
Hayran âşık gördükçe mest olsa şaşılır mı
- 2 Göz ucuyla naz eder, hem mestane hançer çeker
O cadı gamze gibi fettan sarhoş görmedim
- 3 Elinde gül renkli kadeh olmasa gönlü açılmaz
Cennet bahçesi şarapsız olsa sarhoş zindan sanır
- 4 Felek şarapsız dokuz kadehini başına çalsın
Kadeh bir an dolu olmasa sarhoş sabra kadir mi
- 5 Nef'i yârin lali fikri ile hep sarhoş oldu
Cahil sofı şarap içse de sarhoş olmaz
- 6 Hak teala padişahın ömrünü artırsın
Saltanatında sarhoş yok yere figan etmez oldu

XXI

**Gamzen ne kadar olsa niyâz itmege bâis
Âhum olur ol mertebe nâz itmege bâis**

- 1 Gamzen ne kadar niyaz etmeye sebep olsa
Ahım da o mertebe naz etmeye sebep olur
- 2 Ey ah Allah için dolaş zülfüne durma
Aşk zincirini uzatmaya sebep ol

- 3 Aşk âleminin bir zevki de budur ki
Havası gönlü yakmaya ve eritmeye sebep olur
- 4 Rint isen hakikat ve mecazın gamını savuşturmaya
Vahdet âlemi gibi sebep bulunmaz
- 5 Nef'î gibi gamzen de sana can ile âşık
Gönlün hep sır saklamasına sebep budur

XXII

Ölmek âsân âşık bir dem firâk-i yâr güç
Böyle müşkil derd esîri hasteye tûmâr güç

- 1 Ölmek kolay âşık, bir an yârdan ayrılık güç
Böyle müşkül dert esiri hastanın tedavisi güç
- 2 Aşk öldürücü, yâr vurdumduymaz, âşıklar ne yapsın
Birbirine derdini inkâr da güç, itiraf da güç
- 3 Gerçi bitap olmadıktan sonra aşkı belli etmek suç olur
Ama dilber ısrarcı olup da anlarsa inkâr güç
- 4 Yâr olsun âşık olsun, aşk öyle gerektirirse
Mahallinde onu göstermemek pek güç
- 5 Eğer Nef'î hayaliyle ağız birliği yapsa ne var
Ya ne yapsın, düzgün olmayan yâranla sohbet güç

XXIII

Pür-safâ dâim dili bir şuh hem-demdir kadeh
Tâ ezelden meclis-i rindâna mahremdir kadeh

- 1 İç her zaman safa dolu bir şuh arkadaştır kadeh
Ta ezelden rintler meclisine mahremdir kadeh
- 2 Eğer gonca bahçe bezmine şarap dolu bir testi ise
Bezmin bahçesine terütaze ve gönül açıcı bir güldür kadeh

- 3 Şarap padişah ile dilenciği bir tutarsa bunda ne var
Hem meyhane çanağı hem Edhem tacıdır kadeh
- 4 Kabarcığının aynasında bütün dünyayı gösterir
Kendi başlı başına bir özge âlemdir kadeh
- 5 Nef'î'nin gönlü gibi dünyayı aydınlatsa şaşılır mı
Âleme Cem meclisinin yadigârıdır kadeh

XXIV

Çekemem derd-i firâkun meded ey mâh meded
Görmedüm buncılayın bir gam-i cân-kâh meded

- 1 Çekemem ayrılığının derdini medet ey ay medet
Görmedim bunun gibi can tüketen bir gam medet
- 2 Maksadın can ise eğer gamzene ferman ver
Naz ile gönlün istediği bir eda takınsın medet
- 3 Âşık evvel çare ahını zapt etmektir
Bense ahsız rahat edemem ah medet
- 4 Ah eğer sinemin ateşine her an medet etmese
Dâğlar lale gibi tazelenir miydi
- 5 Sabah rüzgârı ansızın erişip medet etmese
Zavallı gönül zülfünün kıvrımında takılıp kalırdı
- 6 Ey Nef'î, eğer arif gönül sahibi Âsaf'ın
Himmeti medet etmeyecek olsa hâl pek müşkül
- 7 Cömertlik hazinesinin muhafızı Ahmed Paşa hazretleri
İhtiyaç sahiplerine her vakit medet eder
- 8 Hâlim perişan ve kederli ayakta kaldım
Ey Cem makamı Âsaf elimden tut medet
- 9 Böyle âcizlerin derdine derman ol ki
Allah da sana her işinde medet etsin

XXV

Yazanlar peykerüm destümde bir peymâne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i aşk oldum mestâne yazmışlar

- 1 Suretimi çizenler elimde bir kadehle resmetmişler
Aşk şarabının sarhoşu olduğumu görüp mestane yazmışlar
- 2 Zahitte idrak olsa bana züht teklif etmezdi
Yazıklar ki onu akil, beni divane yazmışlar
- 3 Âşıkların gözlerinde görünen kirpiklerinin gölgesi değildir
Hattının resmini ağlayan gözün akına çizmişler
- 4 Şöhreti şehri rüsvalıkla tutan âşık benim
Yazanlar Mecnun kıssasını hep yabana yazmışlar
- 5 Ey Nef'î, gönüldeki ateşin sözünden ne kadar belli ki
Kalemler şiir kitabını yazarken yansın yazmışlar

XXVI

Ol ebrûlar ki levh-i cebhe-i cânâna yazmışlar
Cemâli matla'ıdır ki ser-i dîvâna yazmışlar

- 1 Cananın alın levhasına çizilen o kaşlar
Dîvânın başına yazılan yüzünün matlaıdır
- 2 O İsa nefeslinin dudağının etrafındakiler hattı değil
Sanki Hızır duasını bir mercandan fincana yazmışlar
- 3 Ressamlar Ferhat'ı Bîsütûn dağı üstünde
Eline kazma verip hayli üstatça çizmişler
- 4 Felek kubbesinin tavanına çizilen bir ejderi
Göğün tepesinde ahımın halka halka dumanı sanırlar
- 5 Ey Nef'î, bu özel tarza yine suret veren sensin
Nazire söyleyenler ekseri boş sözler yazmışlar

XXVII

Degül hatt-i muanber sâye-i zülf-i siyâhıdır
Degül ebrû-yı pür-çîn gamzenün perr-i külâhıdır

- 1 Amberli hat değil, onun siyah zülfünün gölgesidir
Kıvrım kıvrım kaş değil, gamzenin külâhının tüyüdür
- 2 Ne gamzesi, güzellik ülkesini süsleyen Kahramân'dır
Dizilmiş kirpik askerleri onun saf saf ordusudur
- 3 Kirpikleri sanki kan döken iki saf askerdir
İşve ona kumandan, bakışı seraskerdir
- 4 İşve gönül avutarak anlamazdan gelişlerle nazlanmakta
Bakış mestane günahsızları katletmekle övünmektedir
- 5 Gözü binlerce sarhoş fitnenin meskeniyken
O ayyar gamze nasıl uykuya varır
- 6 Yeni biten hattı ancak bir bela oldu gönüle
Yoksa güzellik, gönül çekicilik, şuhluk yerli yerindedir
- 7 Ey Nef'i, gönül çene çukurunda esir oldu
Zülfü değildir onun, ahın halka halka dumanıdır
- 8 O hapishaneden kurtulmak ne mümkündür deme zinhar
Bu yalnız padişahın güzel iltifatına bağlıdır
- 9 Makamı cihan padişahlarının kıblegâhı olan
Âlemin şanlı ve yüce ikballi şahlar şahı
- 10 Varlığı dünyaya Allah'ın halis rahmeti olan
Ay heybetli şah, adalet dağıtan Sultan Murâd

XXVIII

Ne tende cân ile sensüz ümîd-i sıhhat olur
Ne cân bedende gam-i firkatünle râhat olur

- 1 Ne bedende can ile sensiz sıhhat ümidi olur
Ne can bedende ayrılığının gamıyla rahat olur
- 2 Ne çare var ki ayrılığınla duramam bir an
Ne talihim yardım eder, vuslata fırsat olur
- 3 Mahallene yüz sürmediğim o gece ölürüm
Boyunu görmediğim gün kıyamet olur
- 4 Gönülse elden gitti, vazgeçmez aşkının hevesinden
Ben nasihat ettikçe daha beter melamet olur
- 5 Bela şu ki gönül senin belalarına alıştı
Gamın da gelse gönüle sevinç sebebi olur
- 6 Zavallı Nef'î'nin bu talihi ile derdi nedir
Hangi şuhu sevse mülayim dedikçe afet olur

XXIX

Niçün şâh-i nihâl-i gülde bülbül âşyân eyler
Bu günler hod mahabbet ehli terk-i hân mân eyler

- 1 Bugünlerde aşk ehli evini barkını terk ettiği hâlde
Bülbül acaba ne diye gül fidanının dalına yuva yapar
- 2 Bu zamanda âşık sarhoş, dilber meyperest olsa ne var
Bu öyle bir zamandır ki şahı ve dilenciye hep mutlu eder
- 3 Ruhu besleyen sabah rüzgârının ferahlık bahşeden feyzi
[ne hoş
Hem gamdan ölmüşü diriltir hem sevindirir
- 4 Bu mevsimin hükmü beli iki büküm ihtiyarı dahi
[gençleştirirken
Menekşenin boyunu bükülmüş göstermesi gülünçtür

- 5 Her yerde nergis yıldıza, gül parlak aya dönmüştür
Baharın sanatını gör ki yeri gök eyler
- 6 Bahçe Nef'î'nin gönlü gibi renk ve kokuyla bezenmiş
Âlemin o canı galiba gülistanı gezer

XXX

Kâse-i ser kim yolunda gark-i hûn-âb olur
Bahr-i aşka geh habâb olur o geh gird-âb olur

- 1 Yolunda kana gark olan baş kâsesi
Aşk denizine kâh kabarcık olur kâh girdap olur
- 2 Ahına incinme hiç divane âşıkın
Ne yapsın biçare, seni gördükçe bitap olur
- 3 Aşkı yine hiç parlaklıktan eksik olmaz
Kendisi bitap olsa da gözü yaş olur
- 4 Zülfünün bağına gönlün yakalanmaması mümkün mü
Onu tuzığa çekmeye her halka bir kanca olur
- 5 Arif ol, gam çekme Nef'î, böyle kalmaz âlem
Lütfeder bir gün Hudâ, elbette kapılar açılır

XXXI

Âh u feryâd ile dil her zamân dâd ister
Kahramân-i nigehe hışm ile cellâd ister

- 1 Ah ve feryat ile gönül her zaman imdat ister
Bakışının Kahramân'ı hışımla cellat ister
- 2 O cellat gamze gibi bir afet olmaz ki
Ne kirpik kılıcı ne çelik hançer ister
- 3 Gönülse zülfünün zincirinin kıvrımına bağlı
Ne mihnete katlanır ne canını azat ister

- 4 O zalim sevgili ise âşıkını mutat olarak
Hep bela halkasına çekmeyi ister
- 5 Sözde kimse seni taklit edemez ey Nef'î
Böyle temiz gazel Allah vergisi yetenek ister
- 6 Kimsede Allah vergisi yetenek bulunmazsa eğer
Âlemin âlimlerinin kalemi gibi üstat ister
- 7 Mucize söyleyen müftü ki idrakinden
Akl-ı kül muhayyile vadisinde imdat ister

XXXII

**Felekde misli yok bir mâh-i mihr-efrûzumuz vardur
Güzel sevmekde el-hak tâli'-i firûzumuz vardur**

- 1 Gökte güneşi aydınlatan emsalsiz bir ayımız vardır
Güzel sevmekte hakikaten iyi bir talihimiz vardır
- 2 Güzeller gamzelerden âşık öldüren kılıç takınsın
Bizim de ahımızdan gönül delen okumuz vardır
- 3 Ağlayan gözyaşı seli durmayıp aksa ne var
Sinede can yakan sönmez bir ateşimiz vardır
- 4 Aşk gamının oruçlularının günü günden yeğ olsun
Demezler ki bizim de bayramımız, nevrumuzuz vardır
- 5 Şiir hasırını dokuyanlara rağbet etmesek şaşılır mı
Bizim Nef'î gibi zerdûz bir şairimiz vardır

XXXIII

**Mahşer olmuş sahn-i Kâğıd-hâne dünyâ bundadır
Cennete dönmüş güzellerle temâşâ bundadır**

- 1 Mahşer olmuş Kâğıthane meydanı, dünya buradadır
Cennete dönmüş güzellerle temaşa buradadır

- 2 Bu da kıyametten izler gösteren bir gündür
Bak işte âlemi süsleyen o güneş de buradadır
- 3 Dilberin uzun boylusu, âşıkın düşkünü
Buraya gelmiş bugün, yüksek de alçak da buradadır
- 4 Sofu artık bollukta vahdet âlemini anmasın
Yâri tek başına avlayan divane âşıklar buradadır
- 5 Hepsinden özge hâl ehli sarhoşlar içinde
Korkusuz ve rüsva âşık Nefî de buradadır

XXXIV

**Söyleşilmez çarh ile geh şöyle gâhî böyledür
Mümkalibdür bu cihânun resm ü râhı böyledür**

- 1 Söyleşilmez felek ile kâh şöyle kâh böyledir
Kılıktan kılığa girer, bu cihanın âdeti usulü böyledir
- 2 Zahit ol, rint ol, yalnız surette kalma, arif ol
Mana âleminde padişahlık hükmü böyledir
- 3 Âlemi bir noktada siyah nura gark eder
Arifin siyah kaleminin sermayesi böyledir
- 4 Şairlik göğümün sabah ve akşamı fark olunmaz
Zihnimin ufkunun güneş ve ayı böyledir
- 5 Marifet meclisinin yüreklisi yalnız Nefî değil
Yoklasan bütün Allah dostları böyledir

XXXV

**İhyâ iden endîşeyi feyz-i nefesümdür
Endîşe benüm tıfl-i dil-i nev-hevesümdür**

- 1 Zihni canlandıran nefesimin feyzidir
Zihin benim heveskâr gönlümün çocuğudur

- 2 Ben Allah aşkının meyhanesinin şarabının sarhoşuyum
Kader benim üzengimin yanında testi taşıyan bir asesimdir
- 3 Feyiz incisiyle mana deryası oldum
Sözümün irabı ve harfleri çer çöpümdür
- 4 Aşk Kâbe'sinin yolunun o katile başıyım ki
Âşıkların iniltisi çanımın sesidir
- 5 Nef'î gibi Hallâk-i Meânî olsam ne var
Zihni canlandıran nefesimin feyzidir

XXXVI

Nâz iderse gamzesi uşşâk-i zâra nâz ider
Zülfü bir âşüftedür ki rûzgâra nâz ider

- 1 Naz ederse gamzesi inleyen âşıklara naz eder
Zülfü âleme naz eden bir divanedir
- 2 Böyle şuha müptela olmak ne güç
Değil âşık bulsa bütün işveli dilberlere naz eder
- 3 Gözü kâh sarhoş olur, seyre izin verir
Fakat gamze durmaz, bu ahit ve karara naz eder
- 4 Ey gafil, dünyaya mağrur olma ki burada adama
Kâh talih yüz çevirir kâh yıldız naz eder
- 5 Hem dilenci hem bahtiyar padişaha naz eden
Nef'î gibi yüce meşrepli bir rint görmedim

XXXVII

Çekdiğüm derdi ne hem-hâne ne hem-râh bilür
Âşıkum hâl-i dil-i zârımı Allâh bilür

- 1 Çekdiğim derdi ne hane halkı ne yoldaş bilir
Âşıkım, inleyen gönlümün hâlini Allah bilir

- 2 İmdat o zalimden, eğer nazı böyle kalırsa
Ne gece figanı ne seher ahı bilir
- 3 Söyleşilmez, şuh bakışı çok umursamaz
Ne gönlün dilini ne gönlün istediği işveyi bilir
- 4 Gamzesi yanan ateşe giren bir cadı
Ne alev saçan gönlü ne ahın alevini bilir
- 5 Ey Nef'i, böyle dilber başına ne beladır
Kader her bakışını can tüketen bir afet bilir

XXXVIII

**Vuslat hevesin ko gam-i hicrân ne belâdur
Var tâlib-i derd ol yûri dermân ne belâdur**

- 1 Vuslat hevesini bırak, ayrılık gamı ne beladır
Var derdin talibi ol yürü, derman ne beladır
- 2 Yârin mahallesini daim dolaşıp gezme
Bilmez misin o dünya güzeli ne beladır
- 3 Takatsiz âşıkın ah etmemesine çare mi var
Nefes tutma ve yaka yırtma ne beladır
- 4 Âşık olunca akılda düzen mi kalır
Hele dağınık saçların gamı ne beladır
- 5 Dünyayı işve ile esir etti
Bilmem cadı mıdır, o fettan gamze ne beladır
- 6 Mestane bakışla gönlü göz hapsine attı
Bir köşede meyhane ve zindan ne beladır
- 7 Biz cihanın neşe dolu rintleriyiz
Dostlar rint olmayınca yâranın sıkleti bize ne beladır
- 8 Var gönül ehlinin yolunun toprağı ol, kaçma cefadan
Gönül erbabı için akran kıskançlığı ne beladır

- 9 Nef'î âlem dilinden düşürmez oldu sözünü
Bundan böyle defter, dîvân ne beladır

XXXIX

**Rindân-i harâbâtî vü mestân-i elestüz
Mahşerde dahi câm-i mey-i aşk ile mestüz**

- 1 Harabat rintleri ve elest meclisinin sarhoşlarıyız
Mahşerde dahi aşk şarabının kadehi ile sarhoşuz
- 2 Bade için pirimugana minnetimiz yok
Vahdet şarabının sakisiyle el eleyiz
- 3 Gül gibi kadeh elimizden düşmezse bunda ne var
Ne boş yere tövbe ederiz ne de tövbe bozarız
- 4 Şairliğimize mana denizi dense şaşılır mı
Şarap gibi coşkun ve cûra gibi yerle biriz
- 5 Nef'î gibi iki âleme rüsva olsak ne olur
Hem âşık hem şair hem badeperestiz

XL

**İrişdi bahâr oldu yine hem-dem-i nev-rûz
Şâd itse n'ola dilleri câm-i Cem-i nev-rûz**

- 1 Erişti bahar, yine nevrurun yoldaşı oldu
Nevrurun Cem kadehi gönülleri şad etse şaşılır mı
- 2 Cihan yine gül gibi oldu, neşelendi, güldü
Nevrurun gelişinin işaretinin bereketi gör ne yaptı
- 3 Nevruz âlemi her gün olmazsa da
Yılda bir olur bu mutlu zaman çok mu
- 4 Rint isen eğer bırak cennet bahçesi hevesini
Nevrurun neşeli bezmi cennet değil mi

- 5 Nefî nevrurun bûlbûl gibi mucize nefesli çalgıcısı
Bu gazeli taksim eylese yaraşır
- 6 Şahın bezmine bu şiir ile inci saçsan
Sanki bahçeye nevrur şebnemi düşer
- 7 Sultan Murâd'ın bezmini süslemek için
Erişti bahar, yine nevrurun yoldaşı oldu

XLI

Âşık olduk dâm-i zülf-i yâre düştü gönlümüz
Akla uyduk bir garîb âvâre düştü gönlümüz

- 1 Âşık olduk, yârin zülfünün tuzağına düştü gönlümüz
Akla uyduk, bir garip avare düştü gönlümüz
- 2 Gamdan kurtulmaya bilmem ne çare bulsak
Hayrette kaldı hele, biçare düştü gönlümüz
- 3 Âşık olmaktır yine evlası ama dert bu ki
Bir mülayim hilekâr afete düştü gönlümüz
- 4 Gözü bir yara açtı keskin gamze kılıcıyla
Göz yumup açınca kadar yüz bin pare düştü gönlümüz
- 5 Feragat etsek ne olur dilber sevmekten Nefî gibi
Ay yüzlü şahın güzel ahlakına düştü gönlümüz
- 6 Dilberin saf lal kadehinin zevkine hevesimiz yok
Şeker sözlü hakanın şiirine düştü gönlümüz
- 7 Şanı yüce Sultan Murâd Han hazretleri ki
Övgüsünün coşkusuyla garip efkâra düştü gönlümüz
- 8 Muhayyile âleminde benzerini arayıp sorduk
Mecburen inkâr vadisine düştü gönlümüz

XLII

**Baht uyansa hâba varsa dîde-i bîdârumuz
Düşde bârî gayrıdan tenhâ düşürsek yârumuz**

- 1 Baht uyansa, uykusuz gözümüz uykuya varsa
Yârimizi düşte bari başkalarından تنها düşürsek
- 2 Ateş saçan ahımız gökyüzünü yıldıza boğdu
Gökte her bir yıldızla yüz bin kıvılcım birleşir
- 3 Aşk şahıyız, her ne emretsek felek boyun eğer
Hilal ile hançer taşıyan hizmetkârımız oldu
- 4 Biz hazan ve diken kaydından uzak bülbülleriz
Bağımız bahçemiz dâğlarla dolu sinemizdir
- 5 Biz aşk yolunda başından vazgeçen âşıkınız
İşimiz Ferhat gibi başa çıkmasa şaşılır mı
- 6 Gönül ateşinden destarımızın ucu tutuşacak olsa
Bedenimiz gam meclisinde ışık saçan bir mum olur
- 7 Ey Nef'î, şiirimiz âlemi sarhoş etse bunda ne var
Onlar aşk badesine küp olmuş bir tabiattan çıkar

XLIII

**Eşk ile sînedeki şerhayı nemnâk iderüz
Âşıkuz mihr ü mahabbet yolını pâk iderüz**

- 1 Gözyaşıyla sinedeki şerhayı ıslatırız
Âşıkız, sevgi ve aşk yolunu temizleriz
- 2 Aşk bizi kendimizden ne kadar bihaber etse
Ayrılık gamının zevkini o kadar idrak ederiz
- 3 Temreni gönüle girerken zahmet çekmesin diye
Okuna karşı durup göğsümüzü yırtarız

- 4 Yine sen istediğin yerde gezersin güzelim
Bedenimizi yolunda yok yere toprak ederiz
- 5 Şiirimizle gamı neşeye çevirsek ne olur
Ey Nef'i, biz zehri büyüyle tiryak ederiz

XLIV

**Esrâr-i lebûn söylemeyüz gerçi hamûşuz
Ammâ ki hum-i mey gibi pür-cûş u hurûşuz**

- 1 Her ne kadar mey küpü gibi coşkun ve taşkın olsak da
Suskunuz, dudağının esrarını kimseye söylemeyiz
- 2 Gam zevki onun cevriyi çekerek idrak olunurdu
Müşkül bu ki biz aşk ile bitkin ve şaşkınız
- 3 Sabah rüzgârı vuslatının müjdesini ansızın getirir diye
Baştan ayağa taze gül dalı gibi kulağız
- 4 Zahit şimdi bizi bırakır, riyayı başkasına satar
Bizim şarap satan dindarlar olduğumuzu duymuş
- 5 Nef'i gibi dilber ve şaraba tövbe etmedik
Biz onlar ile dudak dudağa ve omuz omuzayız

XLV

**Sahbâ yerine zehr-keşân-i gam-i aşkuz
Reşk itme bizüm câmumuza biz Cem-i aşkuz**

- 1 Şarap yerine aşk gamının zehrini çekeriz
Kıskanma bizim kadehimizi, biz aşkın Cem'iyiz
- 2 Hakk'ın hikmeti meşrebimizde bir zevk olmuş ki
Aşkın neşeli gönlünde gamla oyalanan sarhoşuz
- 3 Çok mu bu kadar feyiz bize, gönül ehliyiz
Hem aşkın Mesih nefesli rintlerinin yetiştirmesiyiz

- 4 Dilberin gamzesi bize hiç naz etmez
Biz aşk âleminin melamet vurgunu rindiyiz
- 5 Bir gamzeyle bin naz ederiz istesek
Ama makul olanı kırat ile bilen aşk sersemiyiz
- 6 Eğer kirpik saflarına karşı dursak şaşılır mı
Her birimiz tek başına bir aşk Rüstem'iyiz
- 7 Sözüümüzde fıtratın tesiri olsa bunda ne var
Nef'î gibi yabancı değil aşk mahremiyiz

XLVI

**Erbâb-i gamuz âşık-i dil-dâde-i aşkuz
Öldürse bizi gam yine âmâde-i aşkuz**

- 1 Gam erbabıyız, aşka gönül veren âşıkız
Öldürse bizi gam yine aşka amadeyiz
- 2 Kimi zaman güzellerin gamzesine de naz etsek olur
Aşk şehzadesinin ince meşrepli yâranıyız
- 3 Ne saçın lülesi esir etmeye kadirdir ne işve
Kimse bizi bağlayamaz, aşk azadesiyiz
- 4 Cem gibi şarabın baş ağrısını çekmezsek bunda ne var
Aşk şarabının sabah içip çarpılan rintleriyiz
- 5 Sofu gibi şarabın zevkini reddetmeyiz
Biz aşk seccadesinin mürşidi olan dindarlarız
- 6 Yârin mahallesine yüz sürmeye takatimiz yok
Harabat sarhoşu ve aşkın düşkünüyüz
- 7 Nef'î gibi şiirin edasına düşkün değiliz
Aşkın sade gazelinin edasına meftunuz

XLVII

**Gamzesi mahmûr u çeşmi nîm-mest-i hâb-i nâz
Biri birine nezâketle ider işrâb-i nâz**

- 1 Gamzesi mahmur ve gözü naz uykusuyla yarı sarhoş
Birbirine nezaketle naz ima ederler
- 2 Eğer istiğna kılıcı naz suyuna kanmış olmasa
Gamzesi âşıkları öldürmekten ar etmezdi
- 3 Bir bakışla Rüstem gibi Kahramân'ı öldürür
Ama gözüne baksan nazdan yorgun bir hasta
- 4 Her bakışı gönüle ansızın gelen bir beladır
Başka dilberler gibi naz esbabı lazım değil
- 5 Kime şikâyet etsin biçare Nef'i, ne yapsın
Gamzesi mahmur ve gözü naz uykusuyla yarı sarhoş

XLVIII

**Olmuş o şûh o mertebe mest-i şarâb-i nâz
Ki bâde içre aksine eyler itâb-i nâz**

- 1 O şuh o denli naz şarabının sarhoşu olmuş ki
Bade içinde aksini nazdan azarlar
- 2 Eğer gamzesi nazın harap sarhoşu olmasaydı
Âlemde bir canlı âşıkı kalmazdı
- 3 O gamze sanki şuh bir Kahramân'dır
Nazın utangaç bakışı ona musahip olmuş
- 4 Gözü hışım okunu yine yaya yerleştirdi
Kaşlarına nazın kıvrımı düşse şaşılır mı
- 5 Nef'i, niyaz dolu bu gazelini görseydi
Nazın hazırcevap gamzesi çok beğenirdi

XLIX

**Kırmada uşşâkı hep tîg-i cihân-tâb-i nâz
Gamzesi ammâ yine mest-i şeker-hâb-i nâz**

- 1 Nazın cihanı yakan kılıcı âşıkları hep kırmakta
Ama gamzesi yine nazın tatlı uykusunun sarhoşu
- 2 Gamze değil âleme acayip bir beladır ki
Halkı esir etmeye hiç naz esbabı istemez
- 3 Gözünün sarhoşluk baş ağrısını defetmeye takati yok
Durmaz daima gamzesi, naz içre
- 4 Eğer nazın güçlü pençesi kolunu bükmeseydi
Gönül onun zülfünün eteğinden el çekmezdi
- 5 Nef'î, o şuh naz adabının usulünü bilmeyecek olsa
Senin gibi arifi hiç âşık eder miydi

L

**Âşüfte esîrân-i ham-i zülf-i dü-tâyuz
Dîvâne degül silsile-cünbân-i belâyuz**

- 1 Zülfün iki kat kıvrımına tutkun esir divaneleriz
Divane değil bela zinciriyle oynayan âşıklarız
- 2 Bilmem o cadı saç ne sihir yaptı ki
Böyle sersem ve perişan görünümülyüz
- 3 Kelleyi bela çevganına top etmişiz
Aşk meydanında koşan âciz rintleriz
- 4 Ah ile dağılmış aşkın gönül tozuyuz
Ne şebneme susarız ne sabah rüzgârını isteriz
- 5 Gönlümüz saçtan başka bir tuzağa yakalanmaz
Zira aşk kafesinden azade Hümâ'yız

- 6 Gölgemiz ancak güneşin alnına düşer
Kendini ispat etmiş fenâ erbabıyız
- 7 Sihirbaz değil şairiz ama söze gelince
Nef'i gibi mucize nefesli ve temiz edalıyız

LI

**Bâde gam virür bize biz âşık-i dîvâneyüz
Gelmedin bu bezme câm-i aşk ile mestâneyüz**

- 1 Bade gam verir bize, biz divane âşıkız
Bu bezme gelmeden önce aşk kadehi ile sarhoşuz
- 2 Biz ömrümüzde hiç içkiden baş ağrısı çekmeyiz
Sarhoş olsak da dert değil, meyhane sakisiyiz
- 3 İçi dışı bir âşık ve açık meşrepli rintleriz
Vahdetin bezm-i hasına hem bade hem kadehiz
- 4 Hem gülüz hem bülbülüz aşkın hararetiyle biz
Biz dert dâğına alev ve gam mumuna pervaneyiz
- 5 Hasılı gözü pek Nef'i gibi aşk rindiyiz
Aşınaya aşına biganeye biganeyiz

LII

**Gözi mey-hâne-i nâz u kaşı mihrâb-i niyâz
Yaraşur her ne kadar itse niyâz ehline nâz**

- 1 Gözü naz meyhanesi ve kaşı niyaz mihrabı
Niyaz ehline ne kadar naz etse yeridir
- 2 O işve, o salınış, o sabır eriten yürüyüş
Ah etmemek için gönüllerde sabra takat mi bırakır
- 3 Fattan gamzesi gibi bir cihan şuhu görmedim
Fitne suretinde âşıkları okşayan bir dilber

- 4 Böyle süslü ve bukalemun güzellik olmaz
Kendi sanki melek, gamzeleri hokkabaz
- 5 Gamzesi gönül sohbetini bilmez görünür
Her bakışı işvede mana düzen bir sihirbaz
- 6 Zülfü Cebrail'in gönlünü avlamak ister
Hüma gibi yüksekten uçsa şaşılır mı
- 7 Nefî eğer kadir isen sen de gönlünü kurtar
Veya sözü zülfünün zinciri gibi uzatma

LIII

**Rüstem-i ehl-i dilüm 'aşk kemânum çekemez
Pâdşâh-i sühanüm fitne nişânum çekemez**

- 1 Gönül ehlinin Rüstem'iyim, aşk yayımı çekemez
Söz padişahıyım, fitne nişanıma çekemez
- 2 Hasetçiler ikbalin yıldızıyla güneş bile olsa
Cihangir kılıcın kini dilimi çekemez
- 3 Feyiz meyhanesinin sarhoşuyum
Cihan rintleri bir araya gelse yine dolu kadehimi çekemez
- 4 Bana hemen şimdi bir şuh dilber olsa
Beklemeyi cihan fettanı gönlüm çekemez
- 5 Gönül dilberin gönlünden onun için sakınır
O canımın afeti aşk gamını bilir çekemez
- 6 Kendimi bileli ben gönlümü âşık buldum
Bitkin ve güçsüz bedenim başkasının yükünü çekemez
- 7 Nefîyim, kimse benim gibi neşe bulamaz
Hiçbir kimse de gizli derdimi çekemez

LIV

**Sûfi bu sûreti gel ma'nâ-yı takvâya değiş
Kalbi pâk it nemedi atlas u dîbâyâ değiş**

- 1 Sofu bu sureti gel takva manasına değiş
Kalbi pak et, keçeyi atlas ve dibaya değiş
- 2 Dem bu demdir be hey idraksiz, endişeyi bırak
Kevser havuzuyla şarap kadehini değiş
- 3 Feyiz bir anda gelir adama, sakın o anı kaçıрма
Onu ne bu âleme ne öbür âleme değiş
- 4 Yoklasan harflerin esrarı noktada mevcuttur
Rint isen gafleti bırak, kesreti yalnızlığa değiş
- 5 Âlem mana sırlarının cevheriyle dolacak olsa da
Sen yine onu divane Nef'î'nin gönlüne değiş

LV

**Oldukça dilden âteş-i âhum zebâne-keş
Bir şem'-i bî-fürûga döner gûyiyâ güneş**

- 1 Ahımın ateşi gönülden alevlendikçe
Güneş sanki ışıksız bir muma döner
- 2 Nevruz geldi, felek tavla oynamaya başladı
Gece ve gündüz hasmane düşüş atsalar ne var
- 3 Yanağında benin gönül aldatsa şaşılır mı
Bir Habeşli Rum'a düşünce makbul olur
- 4 Dilber kadeh gibi açık meşrepli olunca
Âşık sürahi gibi varını yoğunu saçar
- 5 Ey Nef'î, gönül şiir meydanının pehlivanı oldu
Şairlik kuvveti olan onunla güreş tutsun

LVI

**Görse hüsnin olur elbette her âdem âşık
Nice olmasun o meh-pâreye âlem âşık**

- 1 Güzellliğini görse her adam elbette âşık olur
Âlem o ay parçasına nasıl âşık olmasın
- 2 Kahramân fettan gamzesine meftun ve esir
Rüstem büyücü cadı gözüne âşık
- 3 Âşık ne kadar aşk gamıyla sersem olsa da
Yine fettan gamzeyle rindane söyleşir
- 4 Bitap gönlün ıstırabı onu rahat bırakır mı
Gamze katletse bile âşık yine sessiz durmaz
- 5 Âşık evvela yâr için can feda etmedikçe
Doğrusu vuslat zevki de hakikat de bilinmez
- 6 Âşık eğer gamzeye az çok mahrem olmasa
Bakışının söylediklerini gönül nasıl idrak eder
- 7 Gönül ehli bir an bile bade ve dilbersiz olur mu
O da Nef'î gibi hem şair olsun hem âşık

LVII

**Hazz ider dil gam-i cânân ile bîâtâb olıcak
Ol safâyı bulamam mest-i mey-i nâb olıcak**

- 1 Gönül cananın gamıyla bitap olmaktan hazzeder
O zevki saf şarapla sarhoş olsam bulamam
- 2 Aşkının gamı gönüle geldikçe canda elem bırakmaz
Evde misafir olunca kedere yer mi kalır
- 3 Zülfünün lülesinin halkası gibi kanca olunca
Gönül değil kâinat olsa yerinden fırlatır

- 4 Akan gözyaşı bedenden okunun parçalarını götürür
Sel olunca yerde çer çöp bırakmaz
- 5 Nef'î'nin kaleminin lülesi su oluşu olduktan sonra
Âlem söz abıhayatına gark olsa ne çıkar

LVIII

**Yâre derdüm diyemem bezm-i şarâb olmayıcak
Cürmüm ikrâr idemem mest-i harâb olmayıcak**

- 1 Şarap bezmi olmayınca yâre derdimi diyemem
Harabat sarhoşu olmayınca cürmümü ikrar edemem
- 2 Güneş o parlak yanağa benzer mi olsun
Bu bir an nikap olmayınca âlemi yakar
- 3 Gönül onun güzelliğinin cezbisini hattına bağlar
Kitap olmayınca bunu çözmek nasıl mümkün olur
- 4 Ettiğin zulmün haddi hesabı olmadıktan sonra
Diyelim hesap günü olmuş, kim hesap sorabilir
- 5 Ey Nef'î, yârdan sana öfke ve azar olmadıkça
Sen bu rüsvalığı elden bırakmazsın

LIX

**Gamze-i tîg-keş ü çeşm-i sihir-sâzına bak
Kasd-i cân eyler iken şîvesine nâzına bak**

- 1 Kılıç çeken gamze ve büyü yapan gözüne bak
Cana kastederken edasına, nazına bak
- 2 Kahramân o kirpiklere karşı durur mu gör
Ordu dağıtan sarhoş gamze askerine bak
- 3 Fitnede saçlarının üstün kudretini gör
Edada gamzesinin büyüüne, mucizesine bak

- 4 Baştan ayağa nasıl eda ile bezenmiştir
Âlemin hele o mümtaz dilberine bak
- 5 Mahmur nergisin gamzesini seyret
Boy gösteren fidan boylu servinin cilvesine bak
- 6 Var mı Nefî gibi söz üstadı, insaf et
Güzel sözler düzen kaleminin icat ettiğine bak

LX

**Sînemi deldi müjen okları tâ cânuma dek
Söyle ebrû-yı kemân-dârına tutsun çekerek**

- 1 Kirpiğinin okları ta canıma dek sinemi deldi
Söyle kemankeş kaşlarına çekip tutsun
- 2 Ahımın oku yine bir anda göğşe erişti
Ona yelek sanki meleğin kanadının tüyündendir
- 3 Âşık odur ki rakibi hem yüksekte hem alçaktadır
Yani sevdiğini yerde beşer, gökte melek sever
- 4 Felek çarkı bu kadar aksine dönmese
Bir kerecik gönül ehli ve şairlere de gün gösterir
- 5 Kadrini anlayanlar pek az olsa da ne çıkar ey Nefî
Gazeli bu denli temiz söylemek çok hünerdir

LXI

**O şeh cân u dile rahm eyleyüp dâd itdüğün görsek
Bir iki zâr u nâ-şâdı felek şâd itdüğün görsek**

- 1 O şahın can ve gönüle acıyıp insaf ettiğini görsek
Feleğin bir iki inleyen kederliyi sevindirdiğini görsek
- 2 Gönül şehrini zulümle viran etti o zalim
Bir gün insafa gelip yine abat ettiğini görsek

- 3 O servi boylum âlemi yürüyüşüne kul etti
Ne var bir kulunu lütfuyla azat ettiğini görsek
- 4 Nice bin yuvayı yele vermiş bir felektir bu
Bir âşıkın da onu ahıyla yele verdiğini görsek
- 5 Nef'î görsen ne mazmunlar ne vadiler bulur
Yine kendine özgü ve yeni bir tarz icat ettiğini görsek

LXII

**Düşer gâhî araknâk olsa zülf-i ham-be-ham nâzik
Ruh-i rengîni ammâ gül gibi hem tâze hem nâzik**

- 1 Terlediği zaman o kıvrım kıvrım zülûf yavaşça düşer
Güzel yanağına gelince gül gibi hem taze hem nazik
- 2 Eğer yaygısı yumuşak olmazsa yere ayak basmaz
Onun için o şuha zülfünün ipeği payendaz olur
- 3 Ey sabah rüzgârı yârin zülfüne yavaşça dokun
Gönülünden sakın, zira gam erbabının gönlü nazik olur
- 4 Ey saki saf şarap olsa kabarcığı kadeh yapardık
Cem'in tabiatı mülayim olsaydı şarabı kadehle çekmezdi
- 5 Ey Nef'î, ne feyiz alır ki gönlünden ve elinden
Kalem daima İsa nefesli cadı olur, söz de hem şuh hem
[nazik
- 6 Şanlı yüce Âsaf eğer senin kadrini bilirse şaşılır mı
Elbette temiz yaradılışlı evladın gönlü nazik olur
- 7 Murtazâ siretli vezir Ali Paşa ki eğer Acem elçisi
Alçak gönüllü olsaydı ayağına secde ederdi

LXIII

Varamam kûyuna agyâr ile ceng itmeyicek
Cenge âhengi kim itsün yine ben itmeyicek

- 1 Ağyar ile cenk etmeyince mahallene varamam
Yine ben etmedikten sonra cenge kim teşebbüs etsin
- 2 Senin aşk bezminde boyumu çeng etmeyince
İki büküm bir ihtiyar da olsam Hak canımı almasın
- 3 Dâğlar bedenini kaplan gibi sarmayınca
O ahu âşıkını köpek yerine bağlamaz
- 4 Ahımın dumanı bırak feleğin yüzünü kapkara etsin
Feleğe şöyle bir hile yapmayınca zulmü bırakmaz
- 5 Nef'î gazelin kafiyesini böylesine zor seçmeseydin
Şairler şiirine hep nazire söylerdi

LXIV

Tûtî-i mu'cize-gûyem ne disem lâf degül
Çarh ile söyleşemem âyînesi sâf degül

- 1 Mucize sözlü papağanım, dediğim laf değil
Felek ile söyleşemem, aynası saf değil
- 2 Sinesi saf olmayana gönül ehlidir diyemem
Gönül ehlinin birbirini bilmemesi insaf değil
- 3 Sözümün incisinin değerini yine zihin bilir
Felek ise alçak, âlem ise sarraf değil
- 4 Mana hazinesinin kapısının anahtarı elime geçti
Âleme bol bol inci saçsam israf değil
- 5 Nef'î'nin temiz gönlü şiirin levh-i mahfuzudur
Yâranın şairliği gibi küçük bir sahaf değil

LXV

Bezm-i bâğ içre dönüp bir şem'-i cem-efrûza gül
Virdi revnak meclis-i şâhenşeh-i nev-rûza gül

- 1 Bahçe bezminde cemi aydınlatan bir muma dönüp gül
Nevruz şahlar şahının meclisine revnak verdi gül
- 2 Bülbülü inletip canına ateş vurmazdı
Eğer saz ve ateşe mail olmasaydı gül
- 3 Yeşil renkli yaprak içinde bir gonca mıdır
Veya kırmızı şarap dolu bir firuze kadeh ele almış gül
- 4 Dünyaya mağrur olma ki on günlük saltanat gururuyla
Sarhoş olmasa tacını yere düşürmezdi gül
- 5 Feyiz baharının bahçesi olan Nefî'nin şairliğinden
Renk ve koku isterse gelsin dilensin gül

LXVI

Ârif ol ehl-i dil ol rind-i kalender-meşreb ol
Ne müselmân-i kavî ne mülhid-i bî-mezheb ol

- 1 Arif ol, gönül ehli ol, kalender meşrepli rint ol
Ne tutucu müslüman ne mezhepsiz mülhit ol
- 2 Eğer zamanın Eflatun'u olsan akla mağrur olma
Kâmil bir edibi görünce mektep çocuğu ol
- 3 Yüzünü âlemi süsleyen güneş gibi toprağa sür
Cihanı yıldızlara gark et, hem yine yıldızsız ol
- 4 Hem lâmekân ol, hem mahallinde yine yerini bekle
Kâh âlemi süsleyen güneş kâh Nahşeb ayı ol
- 5 Âşık ol ama dünya bağlarından kurtar gönlünü
Ne saç kıvrımına meftun ne gabgaba esir ol

- 6 Var sonra Nef'î'nin gönlü gibi Hızır'a minnet etme
Feyiz abıhayatının lülesi ile dudak dudağa ol

LXVII

**Hem kadeh hem bâde hem bir şûh sâkîdür gönül
Ehl-i aşkun hâsılı sâhib-mezâkîdur gönül**

- 1 Hem kadeh hem bade hem bir şuh sakidir gönül
Sözün kıyası aşk ehli içinde zevk sahibidir gönül
- 2 Bir nefes didar için bin can feda etsem çok mu
Nice zamanlardır onun hasretinin esiridir gönül
- 3 Aşkın gönüldedir bırak toprak olsun yolunda can ve beden
Ben ölsem bile mana âleminde bakidir gönül
- 4 Zerredir ama aşk güneşinin parlaklığıyla
Feleğin kubbe ve revakının şemsesidir gönül
- 5 Nef'î eğer gönlüyle her daim bezm-i has etse ne olur
Hem kadeh hem bade hem bir şuh sakidir gönül

LXVIII

**Yâr olmayıcak câm-i safâyı çekemez dil
Her neyse çeker böyle belâyı çekemez dil**

- 1 Yâr olmayınca safa kadehini çekemez gönül
Her ne olsa çeker, böyle belayı çekemez gönül
- 2 Hasret kadehinin dibindeki cürayla yetinen aklı perişanım
Vefanın ağzına kadar dolu kadehini çekemez gönül
- 3 Gamze gönül kanını bir zevk ile içmede
O lezzetle cefa zehrini çekemez gönül
- 4 Aşk aklın afeti oldu, görülmemiş acayip bir beladır
Hem iki büklüm zülfün zincirini çekemez gönül

- 5 Mecnun gibi zincir sürümeye takat yok
Hem sabah rüzgârının yardımının minnetini çekemez
[gönül
- 6 Nazarı gayb aynasının karşısına düştü
Asla nasıl ve niçin kederini çekemez gönül
- 7 Nefî gibi neşeli bir rint ile hemdem artık
Bir de safa yâranının sıkletini çekemez gönül

LXIX

**Gönlüm katı rüsvâyî mestâne midür bilmem
Mestâne degülse ger dîvâne midür bilmem**

- 1 Gönlüm çok rüsva bir sarhoş mudur bilmem
Sarhoş değilse eğer divane midir bilmem
- 2 Ya güzellik alevi olmuş ya hicran gecesinin mumu
Elbette kendini vuran pervane midir bilmem
- 3 Cananın kapısını bırakıp yabanda gezen âşık
Mecnun ise de aşka bigâne midir bilmem
- 4 Ona tutkun olanı aşkıyla avare eden afet
Leyla ise de güzelliği efsane midir bilmem
- 5 Şiirlerin okundukça mest etmekte yârânı
Nefî feyiz dolu gönlün meyhane midir bilmem

LXX

**Bezm-i hayâle nagme-i şeh-nâzdur sözüm
Hüsn-i edâya gamze-i gammâzdur sözüm**

- 1 Hayal bezmine şehnaz nağmesidir sözüm
Güzel edaya gammaz gamzedir sözüm
- 2 Ben görülmemiş hayal hokkabazı bir rindim
Sihrin manası ve icazın suretidir sözüm

- 3 Asırlık gam cesedine hemen can bahşeder
Sanki mucize yaratan Mesih'tir sözüm
- 4 Yalnız yakalayamayınca yâre derdimi demem
Sırrın içindeki gizli arzuhâldir sözüm
- 5 Kalemimin çalgıcısı meşk istemezse şaşılır mı
Her nağmeye perdesiz eşlik eder sözüm
- 6 Örfî ve Hâfız'ın edasına ne denebilir Nefî
Ama benim daha üstün ve seçkindir sözüm
- 7 Âlemin seçkini olmamaya sebep mi var
Zira yüce şahın övgüsüdür sözüm
- 8 Sultan Murâd hazretlerinin methüsenasıyla
Hürmet merasimine layıktır sözüm

LXXI

**Çekmezse gam n'ola dil-i mestânemüz bizüm
Yâd-i lebünle meygededür hânemüz bizüm**

- 1 Ne var sarhoş gönlümüz gam çekmezse bizim
Dudağının yâdıyla evimiz meyhanedir bizim
- 2 Biz aşk şarabının feyiz bahşeden sarhoşuyuz
Kadehimizdeki cûra cihana yeter bizim
- 3 Biz yârin ayrılık gecesinde چراغی ne yapalım
Pervanemiz ah ile bin mum yakar bizim
- 4 Biz hakikat göğünün en yüksekteki kuşlarıyız
Yuvamız saçın kıvrımının hazinesindedir bizim
- 5 Âlemin rintleriyiz ki bize yâr olan gönül
Bigâne sohbetimize düşman olur bizim
- 6 Vaiz mescidi bırakır, meyhaneye düşerdi
Rintler meclisimizin safasını görse bizim

- 7 Nef'i gibi aşk cezbesinin esiriyiz
Divane gönlümüz uslanmasa ne çıkar bizim
- 8 Hem zamanın nükteli sözler söyleyen şairiyiz
Efsanemiz âlemi tutsa şaşılır mı bizim

LXXII

**Bahâr irse yine seyr-i gülistân olduğın görsem
Güzel seyr eylemek uşşâka âsân olduğın görsem**

- 1 Bahar gelse, yine bahçelerde gezildiğini görsem
Güzel seyrinin âşıklara kolay olduğunu görsem
- 2 Letafetten her yerde gökyüzünün aksi görünse
Çimende başka bir âlemin göründüğünü görsem
- 3 Yine üzüm kızını peyda edip kenara gitsem
Gamin gönülde görünmeyip saklandığını görsem
- 4 Şarabın hararetiyle güzellerin yüzü kızarıp gül gül olsa
Cananın yanağının hem gül hem gülistan olduğunu görsem
- 5 Dilberler safadan birbirinin sinisini yırtsa
Güzellerin sarhoş olup yakaya yapıştıklarını görsem
- 6 Kâh cananın sinesine kâh halis şarap kadehine bakıp
Divane gönlün karaya ve denize sultan olduğunu görsem
- 7 Hasılı böyle bir gün görmeden ölürsem ey Nef'i
Feleğin ben ölmeden yerle bir olduğunu görsem

LXXIII

**Gül gibi câm-i mey-i encümen-efrûz idelüm
İttifâk ile gelün bir yere nev-rûz idelüm**

- 1 Gül gibi şarap kadehiyle meclisi aydınlatalım
Beraberce bir yere gelin, nevrüz edelim

- 2 Çalgıcı alsın eline udu, yanında biz de
Yanalım yakılalım dilsûz makamında söyleyelim
- 3 Himmet edin de geceyi gündüze katmak denilsin
Bir safa edelim ki gecemizi gündüz edelim
- 4 Kalbimiz şarapla *Matla'-i Envâr* olsun
Niçin gam biriktiren bir *Mahzen-i Esrâr* yapalım
- 5 Nefî bülbül olsun yeni gazeller okusun
Gül gibi şarap kadehiyle meclisi aydınlatalım

LXXIV

**Bin var ola hicrânun ile sînede dâgum
Çokdur güzelüm devlet-i aşkunda çerâgum**

- 1 Hicranınla sinede bin dâğım var olsa da
Çoktur güzelim aşkının saadetinde چراغım
- 2 Dudağının şarabının coşkusuyla elimden kadeh düşmez
Meyhaneye varınca yere değmez ayağım
- 3 Mahallenin köpeğinin ayak izi sanma
Vuslat haberin için kulağım yolda kaldı
- 4 Vaiz ne kadar Kevser ve huriden dem vursa da
Hasılı mey ve mahbuptan vazgeçmem
- 5 Hicranınla sinede bin dâğım var olsa da
Nefî gibi yara çekip yâre görünmem

LXXV

**Derd var dilde gamum âleme ta'bîr idemem
Feyz-i ma'nâ o kadar kim yine tahrîr idemem**

- 1 Dert var gönülde, gamımı âleme anlatamam
Mana feyzi o kadar ki yine yazamam

- 2 Ah idmanları yaparak mücessem bir ah oldum
Feleğe tesir ederim, gönlüme tesir edemem
- 3 O kadar mana bakiresi şairliğime muntazır ki
Çok olduklarından birinin şeklini tasvir edemem
- 4 Her ne kadar zihnin mahiyetini değiştiremesem de
Mazmunu bilhassa istediğim şekle koyarım
- 5 Hayalin mucize gösteren sihirbazıyım ama
Gördüğüm mana hokkabazını anlatamam
- 6 Eğer hâlden söze getirmek mümkün olsa
Gönül ehline hâli arz etmekte gecikemem
- 7 Ben Nef'î'nin gönlü gibi aşk şarabının kadehiyle sarhoşum
Akla haddini bildirmekte kusur edemem

LXXVI

Lezzet-i vuslat için fırkat-i yâri çekemem
Sohbet-i bâde için renc-i humârı çekemem

- 1 Vuslatın tadı için yârin ayrılığını çekemem
Bade sohbeti için içkiden baş ağrısı çekemem
- 2 Gözüne tanıdık geldim diye kâfir değilim
Bakışları sayan gamzenin zulmünü çekemem
- 3 Felek bir iki günlük ömre minnet edecek olsa
Aşk derdiyle ölürüm, o yükü çekemem
- 4 Âşıkım, âşika divanelik pek güzel yaraşır
Pek alçaklık görünür, ar sıkletini çekemem
- 5 Bana vuslat zevki ve safası geçer akçe olsa
Bir nefes öpme ve kucaklama arzusunu çekemem
- 6 Sinemi dağla, gönül taze gülistan ister
Bülbülüm lakin geçmiş baharın gamını çekemem

- 7 Cana minnet ne çekersem çekeyim ey Nefî
Vuslatın tadı için yârin ayrılığını çekemem

LXXVII

**Gamze yâr olmaz ki hem hercâyî hem dil-dâdeyüm
Aşk reşk eyler ki hem dil-dâde hem âzâdeyüm**

- 1 Gamze yâr olmaz ki hem hercai hem âşıkım
Aşk hem âşık hem azade olmamı kıskanır
- 2 Âşıka azadelik de var mı işte bilmem
Gamdan azat olmadım, gerçi bade esiriyim
- 3 Cihanın canı bir afettir sevdiğim, neyleyim
Bin belaya müptela zavallı bir âşıkım
- 4 Gözleri bir kızgın bakış ile bin can alırken
Bir bitap gönül ile bin gamzeye amadeyim
- 5 İnsan çektiğim derde tahammül edemez
Hele tut ki Nefî gibi ne insan ne insan evladıyım

LXXVIII

**Agyâra nigâh itmedüğün nâz sanurdum
Çok lutf imiş ol âşıka ben az sanurdum**

- 1 Ağyara bakmamamı naz sanırdım
Âşıka büyük lütufmuş, ben az sanırdım
- 2 Gamzen sonunda gönlü âleme rüsva etti
Billah ben o afeti sırdaş sanırdım
- 3 Aynada yüzünün aksini görmesem
Güzellikte seni ay gibi mümtaz sanırdım
- 4 Harabatın böyle mamur olduğunu bilmezdim
Sarhoşları ocak söndüren sanırdım

- 5 Sihar yaptığını senden işittim yine Nef'î
Yoksa sözünü hep senin icaz sanırdım

LXXIX

**Yoklamazsın hîç var mı dilde dâğın yâresin
Böyle mi gözler güzeller âşık-i bî-çâresin**

- 1 Gönülde dâğ yarası var mı diye hiç yoklamazsın
Güzeller biçare âşıkını böyle mi gözler
- 2 Biçare âşıkın ah ile derdi bilinmez
Galiba ahı yüz pare gönlünü parça parça eder
- 3 O kan döken gözlerin işi gördüğünü öldürmektir
Gamzeler onun için gaddâresini elden bırakmaz
- 4 Zapta muktedir olmayan dilaver âşıkını
Zülfüne Mecnun gibi bağlamasın da ne yapsın
- 5 Nef'î sana daima derdini izhar etmek ister
Sen de lütfet, bir gün gönülde dâğ yarasını yokla

LXXX

**Gam-i aşkun ki hep şekvâ ider uşşâk-i zâr andan
O dilden hazz ider hem dil dahı bî-ihtiyâr andan**

- 1 Aşkının gamı ki inleyen âşıklar hep ondan şikâyet eder
O gönülden hazzeder, hem gönül de elde olmaksızın ondan
- 2 Dermansız bedenim bırak toprak olsun yolunda cana
[minnettir
Bir tek o temiz eteğe toz konmasın ondan
- 3 Dudağının hayali gelince gönül arifane sohbet eder
Lezzetli kebab bundan, baş ağrıtmayan şarap ondan
- 4 Ölürsem bedenim toprağı eşîğinden uzak olmasın dersin
Ey gönül buna hiç müsait yer mi var ondan

- 5 Nef'î niçin ilk görüşte yârine can vermemiş
Bugünden sonra gelen özür makbul olur mu hiç ondan

LXXXI

Gösterürken lebleri lutf-i tebessüm neydüğün
Çeşmi kasd-i cân ider bilmez terahhum neydüğün

- 1 Dudakları tebessüm lütfunun ne olduğunu gösterirken
Gözü cana kasteder, merhametin ne olduğunu bilmez
- 2 Gamzesi cihana hem zehirli bir azar yollar
Hem dudağına konuşma zevkinin ne olduğunu gösterir
- 3 Gözü insanlık ederken âşıklarını öldürür
Gamzesi insanı öldürmenin günahının ne olduğunu bilmez
- 4 Feleğin dönüşü ve yıldızların hareketi hikmetinin
[ne olduğunu
Ağlayan ve ne yapacağını bilmeyen âşıka sor, âlim bilmez
- 5 Nef'î gelsin benim kalemimin cızırtısını dinlesin
Neyde terennümün meziyetlerinin ne olduğunu anlayın

LXXXII

Âşıka ta'n itmek olmaz mübtelâdur neylesün
Âdeme mihr ü mahabbet bir belâdur neylesün

- 1 Âşıkı kınamak olmaz müpteladır ne yapsın
İnsana sevgi ve aşk bir beladır ne yapsın
- 2 Âşıkın gönlü dilberden vazgeçmezse ne var
Gamzesiyle ta ezelden beri tanışıktır ne yapsın
- 3 Güzellik ülkesinin zabtını gamzeye verse şaşılır mı
Zülfü aklı bir karış havada bir aşüftedir ne yapsın
- 4 Zülfüne kalsa gönülleri perişan etmezdi
Onu da savuran sabah rüzgârıdır ne yapsın

- 5 Âşıkların gönlünün hâlinden mustarip olsa ne var
Sinesi âlemi gösteren aynadır ne yapsın
- 6 Nef'i dilberin zülfüne gönül bağlamasa ne var
Şuh şairliği tuzağa düşmez bir Hümâ'dır ne yapsın

LXXXIII

**Kurtuluş yok sitem-i gamze-i fettânından
Çeşm-i ser-mestinün âdem mi geçer yanından**

- 1 Fattan gamzenin zulmünden kurtuluş yok
Sarhoş gözüünün yanından adam mı geçer
- 2 Her ne kadar afet ise de gamzesine mailiz
Hele perişan zülfüne göre aşüfte değil
- 3 Zülfünün de perişanlığı boşuna değil
Ne yapsın, kirpiklerini kırptıkça titreme tutar
- 4 Zülfü de boyuna gölge gibi düşkün geçinir
Onun için elini eteğinin köşesinden çekmez
- 5 Söylemez söylemez ama söze gelse Nef'i
İnci saçan kaleminden ne cevherler dökülür

LXXXIV

**Bend oldu o şûhun göricek zülf-i dü-tâsın
Âhır yelerek bâd-i sabâ buldı belâsın**

- 1 O şuhun iki büklüm zülfünü görünce bağlandı
Sabah rüzgârı sonunda yelerek belasını buldu
- 2 Bırak sabah rüzgârı da zülfünün kıvrımına yakalansın
Biraz kanca işkencesinin eziyetini çeksın
- 3 Aşk erbabının gönlü neler çekermiş görsün
Onun zülfü hevesini başına bela etmesin

- 4 Eğer bu sevdadan vazgeçmezse o yeler onmaz
Avareliğin zevküsefasını bilmezmiş
- 5 Temiz sözlü Nef'î'nin bir benzeri var mı
Edasının tarzını bir kimsede daha gördün mü

LXXXV

**Derdüm nice bir sînede pinhân iderüm ben
Bir âh ile bu âlemi vîrân iderüm ben**

- 1 Derdimi sinede daha nasıl gizlerim ben
Bir ah ile bu âlemi viran ederim ben
- 2 Ah ile gönülleri zülfünde huzurla bırakmam
Rakiplerin düzenini perişan ederim ben
- 3 Rakiplerin düzenini perişan etmezse eğer
Feleğin çarkını tersine çeviririm ben
- 4 Yâr olmayınca bade bana zulüm zehridir
Bilmem hicran gamını nasıl defederim ben
- 5 Gözlerim sanki yakut madeni olur
Cananın dudağını her andığım zaman ben
- 6 Eğer bu hâl ile avarelik bana fırsat verirse
Dünyayı baştan başa gülistan ederim ben
- 7 Nef'î gibi yârana dahi nazire söylemem
Veya bu gazeli dîvânın süsü yaparım ben

LXXXVI

**Diller nice bir çâh-i zenahdânuna düşsün
Sâyen gibi zülfün de ko dâmânuna düşsün**

- 1 Gönüller daha ne kadar çene çukuruna düşsün
Gölgen gibi bırak zülfün de eteğine düşsün

- 2 Çöz zülfünü bari bu bahaneyle inleyen gönül
Kâh boynuna kâh yakana düşsün
- 3 Bırak tarak yalnız sine değil ciğer parçalasın
Ayağına yüz sürmek için gönül yanına düşsün
- 4 Bak gönül cambaz gibi ne taklalar atar
Hele bir kere kıvrım kıvrım saçına düşsün
- 5 Nef'î kan saçan gamzene gönül verditse
Biçare şimdi keskin hançerine düşsün

LXXXVII

Nice bir dil gam-i zülfünle perişân olsun
Göreyin zülfünü kim hâk ile yeksân olsun

- 1 Gönül daha ne kadar zülfünün gamıyla perişan olsun
Zülfünün yerle bir olduğunu göreyim
- 2 Sabah rüzgârı bırak zülfünü kıvrım kıvrım yapsın
Divane gönlü bağlamak kolay olsun
- 3 Divane gönül de bağlanıp raksa başlasın
Sabah rüzgârı daha ne kadar zincir sürsün
- 4 Zülfün de ne gam erbabının gönlüne dokunsun
Ne de yâranın düzenini perişan etsin
- 5 Nef'î'nin gönlü gibi bu sevdadan geçmezse eğer
Her kılın ucu ona kıvrım kıvrım ejder olsun
- 6 O iki büklüm zülfü deste deste edip
Bari zamanın şahının kapısının toprağını süpürsün
- 7 Han Murâd o şanlı şah ki Hudâ'dan dilerim
Haşre kadar devlet ile âleme sultan olsun
- 8 Âlemi şevket ve şanının ihtişamı tutsun
Cihan padişahları fermanının kulu olsun

- 9 Adaletinin suyuyla cihan cennet bahçesine dönsün
Ahlakının kokusuyla sabah rüzgârı buhurdan döndürsün

LXXXVIII

**Virmesün dil ruhsat âh-i cân-güdâza neylesün
Sabrı yok bî-çârenün bin dürlü nâza neylesün**

- 1 Gönül can eriten aha izin vermesin de ne yapsın
Biçarenin bin türlü naza sabrı yok ne yapsın
- 2 Gamze bakış casusu ama naz hücumundan
Gönüle niyaz etmeye fırsat vermez ne yapsın
- 3 Âşık derdini gamzeden gizli tutmasa ne çıkar
Sırrın keşfine o kadar mahrem bulunmaz ne yapsın
- 4 Gönül o gamzeye mecburen nasıl can vermesin
Kader okundan kaçınmaya çare yok ne yapsın
- 5 Nef'î taze dilber sevmekten vazgeçmese ne olur
Aşkı köhnedikçe derdi taze olur ne yapsın

LXXXIX

**Gördüğün âşık eder bir büt-i ra'nâsın sen
Aceb üftâdesi çok dilber-i zîbâsın sen**

- 1 Göreni âşık eden put gibi bir güzelsin sen
Pek çok düşkünün olan güzel bir dilbersin sen
- 2 Güzelliğinin devrinde cihan kavgayla dolsa ne var
Zamanın fitnessi, dünyanın afetisin sen
- 3 Zülfün gönül kargaşası, gamzelerin can afeti
Âleme görülmedik bela, özge temaşasın sen
- 4 Seni görse belki Yusuf da âşık olurdu
O kadar güzellikle mümtaz ve gönül süsleyensin sen

- 5 Sana Nefî gibi övgülerini dereyim
Zamanın şahına yaraşır güzel bir dilbersin sen

XC

**Gam cânuma kâr itdi bilmem ne belâdur bu
Dil derd ile âsûde ammâ ne safâdur bu**

- 1 Gam canıma işledi, bilmem nasıl beladır bu
Dil dertle asude ama nasıl safadır bu
- 2 Âşıkların feryadı her perdede tesirlidir
Def ve tambura uymayan bir başka havadır bu
- 3 Âşkın gönlünün gamzenden emin olması mümkün mü
Gamze diyemem zira kader kılıcıdır bu
- 4 Zülfündeki gönüller hep birbirine düştü
Az fitne kıyas etme, sabah rüzgârının tahrikidir bu
- 5 Gönül şahbaz gibi daima zülfünü kapsa ne çıkar
Şahin avlayan görülmedik bir Hümâ'dır bu
- 6 Hasetçiler bu gönlü cezbeden şiire nüfuz edemez
Çünkü şiir değil Hudâ'nın ilhamıdır bu
- 7 Nefî söz söylemede Örfî'den geri kalır mı
Hoş sözlü ise o, temiz edalıdır bu

XCI

**Fıkr-i zülfün dilde tâb-i sûz-i aşkun sînede
Nârdur külhanda gûyâ mârdur gencînede**

- 1 Zülfünün hayali gönülde, aşkının yakıcı ateşi sînede
Ateştir külhanda, sanki yılandır hazinede
- 2 Maksat aynaya bakmaksa âşkın gönlüne bak
Ey ay mazur gör, o zevk aynada yoktur

- 3 Ey tacir, benim hırka ve peşminede bulduğumu
Eğer sen bulsaydın onu feleğin atlasına değişmezdik
- 4 Gam ferah gibi değil her zaman gelir yoklar beni
Hakikat elbette eski arkadaşta olur
- 5 Ey Nef'î, korkum odur ki eğer aşk ateşi
Sinede böyle kalırsa bir gün bütün dünyayı yakar

XCII

**Derdümüz çok âşıkuz sana giriftâruz hele
N'ola tîmâr itmesen derdünle bîmâruz hele**

- 1 Derdimiz çok, âşıkız, sana tutkunuz hele
İyileştirmesen ne olur, derdinle hastayız hele
- 2 Gerçi gönülde şevkimiz yok, ayrılığa müptelayız
Zevkimiz var gam lezzetinden haberdarız hele
- 3 Karar, akıl, sabır ve fikrimiz gittiyse ne var
Çaresizsek aşkınla çaresiziz, gam değil hele
- 4 Kuş yuvası aşk yolunda Kays'a başında deve yükü olmuş
Biz o yolda başı terk ettik, yükümüz hafif hele
- 5 Ey Nef'î, biz de dîvân tertip etsek ne olur
Şiirlerimiz az ise de temiz sözlüyüz hele

XCIII

**Bezm-i bahârın dizdi gül âyîn ü erkânın yine
Nergis alup câmın ele sürmekde devrânın yine**

- 1 Gül bahar bezminin ayin ve erkânını dizdi yine
Nergis ele kadeh alıp devranını sürmekte yine
- 2 Şenlik kadehi durmaz döner, acaba ahdinden dönmez mi
Zahit elde hep mercan tespihini tutar mı yine

- 3 Ne elbise var ne gömlek, yasemin serviye sarılmış
Gül yakasını açmış, perdeden dışarı düşmüş yine
- 4 Güzelliği mükemmel gülün, derdi çok bülbülün
Ama sünbülün perişan hâlini anmazsın yine
- 5 Ezelden beri her şiiri düştükçe eşsiz söylese de
Nef'î'nin ama bu gazel dîvânını süsledi yine

XCIV

**Şûh olsa güzel gâyet ile pür-nemek olsa
Sevmem nemegîn olmayanı ger melek olsa**

- 1 Şuh olsa güzel, gayet de tatlı olsa
Tatlı olmayanı sevmem melek de olsa
- 2 Güzellere gönül cazibesi çok lazımdır
Onsuz bakamam güzellikte gökteki güneş olsa
- 3 Her bakışı âşıkları korku ve ümitte bıraksa
Hem gamzede lütuf ve gazabı müşterek olsa
- 4 Sert tabiatlı gönül taşı mihenk olsa
Âşıklarının yüzünün altın ayarını bilse
- 5 Dilber çok seçkin ve şüphe götürmez olsa gerek
Nef'î hele şuh olsa, güzel tatlı olsa

XCV

**Tolsa destümde n'ola eşküm ile peymâne
Girse gül-gûn-i sirişküm yeridir meydâna**

- 1 Elimde kadeh gözyaşım ile dolsa ne olur
Gül renkli gözyaşım meydana girse yeridir
- 2 Gamzelerinin oku bedenden öyle geçer ki
Ciğer delen okun ucuna kan bulaşmaz

- 3 Aşüfte gönül belinin hayaliyle eğlenir
Bir kıl ile bunca divane bağlanır
- 4 Ahımın ucunda alev görünmezse ne olur
Gam okudur o, temrene muhtaç değil
- 5 Böyle rindane gazel az denilir Nefî
Rintlerin edasını bilen yârana razıyız

XCVI

**Germ olmasun igende felek âftâb ile
Gâlibdür ana mihr-i ruhun âb u tâb ile**

- 1 Felek güneş ile o kadar çok gururlanmasın
Yanağının güneşi parlaklığıyla ona üstündür
- 2 Güneş ve aya güzellik ve letafet kemendini at
Yüzünde kıvrım kıvrım kâkülünü göster
- 3 Çalımlı salınışlarını yumuşak gülümseyişle yap ki
Ömrüm ferah ile geçsin, değil mi ki hızla geçer
- 4 Eğer derdimiz hesap ve kitap ile bilinse
Sayılı güne ve amel defterine razıyız
- 5 Nefî her hâlükârda senin bela yükünü çekerdi
O fakiri de naz ve azarla öldürdün

XCVII

**Nev-bahâr irdi hevâ gâliye-sây oldu yine
Nefes-i bâd-i sabâ nâfe-güşây oldu yine**

- 1 İlkbahar geldi, hava attar oldu yine
Sabah rüzgârının nefesi nafe açtı yine
- 2 Taze can buldu cihan, nevrüz rüzgârı esti
Seherin nefesinin feyzi cana can kattı yine

- 3 Bahar gelinleri naz ile görünmeye başladı
Gül güzeli perdeden yüz gösterdi yine
- 4 Gonca açılıp yakasını yırtsa ne var
Çimen bülbülleri ötmeye başladı yine
- 5 Aşk ehline divanelik nasıl el vermesin
Dilber ve şarap hevesi aklı baştan aldı yine
- 6 Toprak sarhoş gibi sır keşfine başladı
Su divane gibi zincire vuruldu yine
- 7 Nefî Rûhu'l-kudüs'ün feyzini icra etti
Kalemi Meryem gibi az bulunur nükteler doğurdu yine
- 8 Güneş gibi başı göğse erse şaşılır mı
Şimdi Hudâ'nın gölgesinin lütfuna mazhar oldu yine
- 9 Han Murâd, şanı yüce Cem makamı o şah ki
Cömertliğinin zamanında cihan arzusuna erişti yine

XCVIII

**Gamze sundukça elin kabza-i gaddâresine
Acır agyâr dahı âşık-i bî-çâresine**

- 1 Gamze gaddarenin kabzasına el uzattıkça
Ağyar bile onun biçare âşıkına acır
- 2 O cadı gamze gibi gönül çeken afet olmaz
Âşıkının yarasına yine yara açarak merhem vurur
- 3 Anlamazdan geliş kılıcı gönlü yüz bin parça etse bile
Onun saçı avlamak için her parçasına el uzatır
- 4 O şuh gamze âşıkı kendi hâline bıraksa
Zülfü âşıkının gönlüne eğlence olurdu
- 5 Ey Nefî, gamzesi naz ile seni öldürür
Kendisine bakılmasına izin verir diye sakın aldanma

XCIX

**Bin nâfe mi var her ham-i zülf-i siyehünde
Bu bûy-i dil-âvîz nedür hâk-i rehünde**

- 1 Siyah zülfünün kıvrımında bin nafe mi var
Bu güzel koku nedir yolunun toprağında
- 2 Külahının altında bin fitne gizlenmese
Gönül o fettan kâküle yakalanmazdı
- 3 Cihan güzellerinin hepsi cilvegâhında olsa da
Güzellikte en üstünü yine sensin
- 4 Her kime baksan sana tutulur
Aklı baştan alan bir cazibe var bakışında
- 5 Nef'î gibi elden bırakma Hudâ'nın eteğini
Varsa az çok demez günahlarını bağışlar

C

**Kalmazsa ger ol gûşe-i dâmân elümüzde
Elden ne gelir çâk-i girîbân elümüzde**

- 1 Eteğinin ucu eğer elimizde kalmazsa
Elden ne gelir, yakamızın yırtığı elimizde
- 2 Zahit bize kadeh yeter, eli boş sanma
İlla mercan tespih mi lazım elimizde
- 3 Gönül susuz, beden aşk ile öyle ateşli ki
Yanan kor buz parçası olur elimizde
- 4 Biz murat kadehine nasıl doyasıya kanalım
Felek sakisi bir an bile bırakmaz elimizde
- 5 Bakmak için yârin terleyen yanağı yeter
Çiyleriyle gül bahçesi olmasa ne olur elimizde

- 6 Yârin yanağına hat gelse kâkül ve zülfü yeter
Gül gitse ne olur, sümbül ve reyhan elimizde
- 7 Nef'i çiyləri bol bir sümbüle benzeyen
Bu inci saçan kalem yine elimizde

CI

**Zülf-i siyehün mi hat-i anber-şiken üzre
Yâ sâye-i sünbül mi döşenmiş çemen üzre**

- 1 Amber saçan hat üstündeki siyah zülfün mü
Veya çimen üstüne döşenmiş sümbülün gölgesi mi
- 2 Sabah rüzgârı yaban gülü üstüne yasemin yaprağı dökse
Yine o gömlek ve sinenin safasını vermez
- 3 Eğer sümbül ve gül kara ağaç üstünde açılrsa
Zülûf ve yanağıyla boyunun fidanına benzerdi
- 4 Sen nazik bedenli gül üstüne toz konmasın diye
Mahalleni gözyaşımla sürekli ıslatırım
- 5 O ok atan gamze üstünde kirpikler değil
Rüstem mızrağını omzuna almış sanırsın
- 6 Gül diken üstüne düşünce incinmese
Mahallenin köpeği kirpiğimin üstüne ayağını koyardı
- 7 Nef'i bu nezaketle benim şiirimin edası
Güzel üslup üstüne tercih edilse şaşılır mı
- 8 Köhne felek üstündeki yedi gezegeni bırak
Bu taze zeminde bu yedi beytimi seyret

CII

Düşmedi görmek o bî-mihr ü vefâyı bu gece
Ne görür dil yine gör düşde belâyı bu gece

- 1 O sevgisiz ve vefasız görmek düşmedi bu gece
Ne görür gönül, yine gör düşte belayı bu gece
- 2 Ey zahit kevseri yarın kim içermiş görelim
Hele biz içelim safa kadehini bu gece
- 3 Zühdü bırak, gel beri, rintler gibi riyasız olalım
Bu gece korku ve ümidi bertaraf edelim
- 4 Bir bölük badekeşiz, meyhanecinin kuluyuz
Züht ve riyayı ne alan var ne satan bu gece
- 5 Bade meclise böyle safa vermezdi
Eğer temiz edalı Nef'îyi bulmasak bu gece

CIII

Bir toli nûş it şarâb-i nâb gelsün çeşmüne
Mest olursan nâza başla hâb gelsün çeşmüne

- 1 Bir dolu iç, saf şarap gelsin gözüne
Sarhoş olursan naza başla, uyku gelsin gözüne
- 2 Işıkla doluyken bile güneşin takati gamzene yetmez
Şarabın akli varsa fersiz gelsin gözüne
- 3 Güzellliğini bilmek dilersen bir nazar aynaya bak
Güneşin nuru olan ay ışığı gelsin gözüne
- 4 Âşıkсан ağlamakla bitmez iş, bir çare bul
Sen hem gözyaşı dök hem kanlı su gelsin gözüne
- 5 Nef'î rintsen şarabın baş ağrısından açma gözünü
Âlemin hâli uyku hayali gibi gelsin gözüne

CIV

Cânân odur ki ser-keş ola mübtelâsına

Âşık odur ki nâzı geçe dil-rübâsına

- 1 Canan odur ki âşıkına dikbaşı olsun
Âşık odur ki nazı geçsin gönlünü kapana
- 2 Yârin gözünün yüz bakışıyla bir sohbette
Aşk olsun böyle muamelenin aşinasına
- 3 Dilber davasına bağlı olmayınca
Ne gamze tercümanı ne naz gerek âşıkâ
- 4 Âşık onun cefasına katlanamıyorsa
Dilbere ne gözyaşı ne ah lazım olur
- 5 Nefî bize ne gamze gerek ne dostun bakışı
Biz meyilliyiz güzellerin en vefasızına

CV

Nigeh mahmûr u gamze mest-i nâz u nâz mestâne

N'ola itse dil-i şûrîde keşf-i râz mestâne

- 1 Bakış mahmur, gamze naz sarhoşu, naz mestane
Divane gönül mestane sır keşfetse şaşılır mı
- 2 Pervane değil sarhoş bir bülbüldür ki mecliste
Gül zannedip mumun üstüne uçar mestane
- 3 Ney iniltimin sesine eşlik etse mestane
Cebrail'in raks edeceği o divane âşık benim
- 4 Aşk öylesine tesirlidir ki eğer güzel bir mestane dilber
Dudağını öptürse şarap kıskanır
- 5 Söze mestane geldikçe şair Nefî medet
Sakinin gamzesi dilinin kılıcından sakınsın

CVI

**Düşürür birbirine bin dili bir dem şâne
İstemezse n'ola ol turre-i pür-ham şâne**

- 1 Tarak bir anda bin gönlü birbirine düşürür
O kıvrım kıvrım saç tarak istemezse şaşılır mı
- 2 Tarak eğer zülfünün ucundan eksik olursa
Müşkül bu ki kimse aralarını düzeltemez
- 3 Tarak gönül asan zülfünün eteğini sağlam tutmazsa
Gönülleri çene çukuruna düşürür
- 4 O kıvrım kıvrım saçta öyle letafet var ki
Cebrail'in kanadı ona tarak olsa layık
- 5 Gamze kılıcıyla saf gönlü bırak yüz parça etsin
Çünkü o şuha hem ayna gerek hem tarak
- 6 Gamzenin susuzluğu dinmez mi ki tarak
Yaralı gönlüme bir anda bin Rüstem hançeri vurur
- 7 Tarak o şuhun zülfünün bağına yakalanalı beri
Nef'î gibi gönül sırrına mahrem oldu

CVII

**Nice dil-şâd olmasunlar şeyh u şâb-i Edrine
Şehri teşrîf itdi şâh-i kâm-yâb-i Edrine**

- 1 Yaşlısı ve genciyle Edirne nasıl sevinmesin
Edirne'nin bahtiyar şahı şehri teşrif etti
- 2 Sayesinde yine baştan başa şenliğe yüz tuttu
Edirne'nin harap ve mamur her yeri bir oldu
- 3 Ahlak ve meşrebinin feyzi o kadar sirayet etti ki
Edirne'nin suyu ve toprağı kevser ve misk oldu

- 4 Ahlakının ıtırıyla toprağı o kadar güzel koktu ki
Edirne'nin saf miskinin kokusu Rum'u Çin etti
- 5 Şuh meşrebinde öyle bir sır var ki tesir etse
Edirne'nin şarap zevki haşre dek kaybolmaz
- 6 Nefî bu parlak ve güzel şiiri âleme
Edirne'nin gül suyu gibi hediye etse yaraşır
- 7 Zira Edirne'nin Cem makamlı padişahının iltifatı
Zihnini gül gibi açtı şenlendirdi
- 8 Bahtiyar Sultan Murâd hazretleri ki Hak versin
Edirne'nin sonu gelmez zevklerini devletle sürsün

CVIII

**Turma ey dil böyle âh u zâr ile Nev-rûzda
Gül açıl seyr-i gül ü gül-zâr ile Nev-rûzda**

- 1 Ey gönül nevrüzda böyle ahûzar ile durma
Nevruzda gül ve bahçe gezerek gül açıl
- 2 Eğer yârin yürüyüşünün edasına takatin varsa
Nevruzda gül yanaklı bir servi ile gezmeye çık
- 3 Ateş saçan ah ile nevrüzda bahçeye varma
Gülleri soldurursun, yazık olur bülbüle
- 4 Bahçenin çiçeklerinin kokusu âlemi o denli tuttu ki
Sabah rüzgârı nevrüzda attar ile yarışır
- 5 Cana can katmak dilersen Nefî bahçeye var şimdi
Nevruzda bir sevgiliyle yılanmış şarap iç
- 6 Nevruzda sözlerin lezzetiyle bülbül bile olsun
Sadrazamın şiirine nazire ne mümkündür

CIX

Dil haste vü hem cân ile müştâk-i girişme
Ol gamze-i câdû ise Hallâk-i girişme

- 1 Gönül hasta ve hem can ile cilveye hasret
O cadı gamze ise cilvenin Hallâk'ı
- 2 Doğrusu o kan döken gamze ne zalim olur
Ama cilvenin huyları ne hoş gider
- 3 Akıl, gönül ve can bakışının tutsağı oldu
Cilvenin âşıkları yine birbirini buldu
- 4 Eğer cilvenin kemeri niyaz mihrabı olmasaydı
Gönüller kaşının kıvrımına teveccüh etmezdi
- 5 Bilmem divane Nef'î'nin gönlünün hâli nasıl olur
Hem hasta hem can ile cilveye hasret

CX

Yakdı beni kül itdi o mâhuñ güneş yüzü
Oldı dil-i zaîf ü şikeste kül öksüzü

- 1 O ayın güneş yüzü yaktı beni kül etti
Zayıf ve kırık gönül kül öksüzü oldu
- 2 Bir gece yok ki ta ay ve yıldızlara dek çıkmasın
Ahımla gökyüzü artık yüz göz oldular
- 3 Âşık odur ki dâğının ateşiyle hoş geçinir
Gam âleminde bir olsun geceyle gündüzü
- 4 Üzüm kızına yüz taneli tespihi satıp
Sofu da yüz­süz oldu görünce o yüz­süzü
- 5 Nef'î şarap esiri, aşk tutsağıdır
Sözü ateş ve safadan hali olmazsa şaşılır mı

CXI

**Cânumuñ sîne de teng olsa n'ola câygehi
Salınur teng kabâlar giyüp ol serv-i sehî**

- 1 Sinede canımın yeri dar olsa ne çıkar
O uzun servi dar kaftanlar giyip salınır
- 2 Ayağının toprağı tutiyadan değerli olmasa
Rüzgâr onu gözümden hep siler miydi
- 3 Aşk erbabının gönlü hep ona düşmüştür
Senin çene kuyun baş aşağıdır diye boş sanma
- 4 Gerçi dudağı gönlü hasta âşıklara can verir
Ama göz ucuyla bakışı ne gönüller alır
- 5 Ey Nef'î, vuslat hevesini o şuh ile etme
Dilenci padişahı emrine ram edebilir mi

CXII

**Gâhî gülşende şalınsan serv-i ra'nâlar gibi
Hû çeker bülbülleri uşşâk-i şeydâlar gibi**

- 1 Bazen güzel serviler gibi bahçede salınsan
Bülbülleri divane âşıklar gibi hu çeker
- 2 Yasemine benzer zülüfler gibi ayağına yüz sürmeye
Kâkülün de destardan çıktı uzun uzun düşünür
- 3 Tatar gamzen kimsede can ve gönül akçesi mi bırakır
Böyle kalırsa eğer dünyayı yağmalayacak gibi
- 4 İki gözün iki zilzurna sarhoş gibi
Naz kadehini birbirinin aşkına içerler
- 5 Ey Nef'î, bu lezzet değme sözde yoktur, bilmiş ol
Dünyayı helva gibi tadı damağında bırakırsa buna şaşılır mı

- 6 Bundan lezizi ancak padişahın şiirinin şekeri olur
Konuşan papağanlar gibi övgüsünü düzsem ne olur
- 7 Şah Murâd Han ki cömert gönlü ve eli her zaman
Dünyaya denizler gibi inci ve mücevher saçar

CXIII

**Mest oldu yâr gamzeleri nâza başladı
Her bir nîgehde bir revîş-i tâze başladı**

- 1 Sarhoş oldu yâr, gamzeleri naza başladı
Her bir bakışta yeni bir eda başladı
- 2 Bir bakışla gamzenin gönüle kastını bildirdi
Ne keşfe ne sırrın mükâşefesine başladı
- 3 Gamze değil bu işve hokkabazıdır
Sihri bitirdi, işve mucizesi göstermeye başladı
- 4 Sanma ki zülfünü rüzgâr savurdu
Hattının papağanı kanat açtı, uçmaya başladı
- 5 Nef'î kaleminin kamışında bu nağmeler nedir
Sanki her teranede bir saza başladı

CXIV

**Tengdür gâyet ile ol büt-i şûhun deheni
Hande yol açmasa andan çıkamazdı sühani**

- 1 O put gibi şuhun ağzı gayet dardır
Gülüş yol açmasa sözü oradan çıkamazdı
- 2 Görünen değersiz bir heykel değildir, gümüş bedeni
Kudret elinin damgasının nakşıyla revaç buldu
- 3 Temiz vücudunda letafet o kadar ki
Sinesini ayna, gömleğini ayna mahfazası sanırsın

- 4 Eğer sabah rüzgârı suyun üstüne yasemin dökse
Yine de o gömlek ve sinenin zevkini vermez
- 5 Nef'î yine bu şiirle dünyaya neşe verdi
Sanki bir kadehle bin meclisi hararetlendirdi

CXV

**Dil-rübâdur zülfî ammâ dil-nişîndür gamzesi
Nâz iderse yaraşur pek nâzenîndür gamzesi**

- 1 Zülfü gönül çeler ama gamzesi gönülde yer eder
Naz ederse yaraşır, gamzesi pek nazenindir
- 2 Gam çekme, saçı ayağı havada bir afettir
Gafil olma, gamzesi pusuya yatmış bir fitnedir
- 3 Kâfir de böyle bir güzele müptela olmasın
Gamı can afetidir, gamzesi din kargaşasıdır
- 4 Lütuf ve kahrını dünyaya bir bakışla bildirir
Gözü sihirbaz, gamzesi sanki apaçık bir sihirdir
- 5 Gönüller gözünün konuşmasına meftun olsa bunda ne var
Gamzesi Nef'î'nin şairliği gibi manalar yaratır

CXVI

**Dil-nişîndür gamze ammâ dil-rübâdur turresi
Âşık-i bî-dillere turfe belâdur turresi**

- 1 Gamzesi gönülde yer eder ama saçı gönül çeler
Saçı ürkek âşıklara görülmedik beladır
- 2 Saçı ayağı havada bir aşüfte olsa da
Gönül avlamakta ayyar gamzeden üstündür
- 3 O naz uykusuyla kendinden geçmişken üstüne titrer durur
Sanki saçı şuh gamzesine müpteladır

- 4 Divane gönlün zabtı bir bağ ile müşküldür
İki zincir ister, saçı onun için iki büklümdür
- 5 Nef'î'nin şairliği gibi yükseklere uça şaşılır mı
Saçı güneşe gölge salmış bir Hümâ'dır

CXVII

**Gider keyf-i şarâbun zevki böyle yâda gelmez mi
Meger hiç mevsim-i gül devr-i câm-i bâde gelmez mi**

- 1 Hatıra gelmez mi ki bir gün şarap keyfinin zevki gider
Gül mevsiminden başka hiç şarap kadehinin devri gelmez mi
- 2 Yine bayram ve nevruz gelse âlemin hâli ne olur
Bugünlerde şarap kadehi gamın defi için imdada gelmez mi
- 3 Meyhane âşıkın kalbi gibi harap oldu, yıkıldı
Harabat ehli ne oldu bilmem, kimse yardıma gelmez mi
- 4 Feleğin bu zulmünü görüp def dertle sine dövmez mi
Kadeh kan ağlamaz mı, çeng ve ney feryada gelmez mi
- 5 Ey Nef'î, zahit ile nasıl ahbaplık edersin bilmem
İçip sarhoş olduğun hiç kederli gönüle gelmez mi

CXVIII

**Rû-be-rûdur tab'umun hurşîd ile âyînesi
Reşk ider çarh ana dâim bana oldur kînesi**

- 1 Şairliğimin aynası güneş ile yüz yüzedir
Felek daima onu kıskanır, bana kini odur
- 2 Yârin yüzü dururken kim bakar güneşin aynasına
Gönlün yüzünü göstermekte sinesi ondan saftır
- 3 Güneş hayal bakirelerimin aşkıyla bir abdal oldu
Zühre'nin zülfü, yün hırkasının atkı ve argaçı

- 4 Hasılı âşıkta taze bir dilber de gerektir
Yıllanmış şarap ve ilahi aşk eski dostları
- 5 Nef'î gibi şiir ülkesinin bahtıyarı olsam şaşılır mı
Şairliğimin hazinesi tükenmez bir madene benzer

CXIX

**Leşker-i müjgânı ki bir Kahramândur her biri
Gamzesiyle ceng ider sâhib-kırândur her biri**

- 1 Kirpiğinin askeri ki her biri bir Kahramân'dır
Her biri gamzesiyle cenk eden sâhib-kırândır
- 2 O zalim gözlere günde bin kan dökmek çok mu
Her biri gördüğüne merhamet etmeyen bir amansızdır
- 3 Gamzeler daima gönülleri öyle parça parça etmekte
Söyleşilmez, tut ki her biri dil kılıcıdır
- 4 Saçları ateşli gönüllerle o kadar parlak ki
Her biri sanki ateş saçan bir ejderhadır
- 5 Aferin Nef'î yine gazel söyleyen şairliğine
Beş beytin her biri beyan sihrinin kitabıdır

CXX

**Bahâr irdi yine esdi nesîm-i subh-i nev-rûzî
Açıldı âlemün gül gibi güldi baht-i firûzî**

- 1 Bahar geldi, yine nevrüz sabahının rüzgârı esti
Açıldı âlemin uğurlu bahtı, gül gibi güldü
- 2 Havalarda letafet o kadar ki inleyen bülbülün
Ciğer yakan ahı güle nasıl tesir eder bilmem
- 3 Bülbül gece yarısı figanından nasıl mahrum olmasın
Her gül âlemi aydınlatan bir çerağ yaktı

- 4 Bahar geldi, açıl lale gibi, gönül dâğını göster
Rint isen gam biriktiren efkârı içinde bırakma
- 5 Ele gül gibi kadeh al, sarhoş bülbül ol ey Nef'î
Gazeller söyle, nevrüz padişahının bezmini hararetlendir
- 6 Sonra caniyürekten zamanın Âsaf'ına duaya başla
Cihan durdukça her günü saadetle nevrüz olsun
- 7 O şanı yüce sadrazam ki felek hareminin zeminine
Altın işlemeli bir yaygı olsa layıktır
- 8 Vezirlik makamını süsleyen saltanatın yegâne muhafızı ki
Âlemin hayırlı günleri ikbalinin zamanıdır
- 9 Yükseklerle uzanan baht sancağını Hudâ payidar kılsın
İyi günlerin saadeti ona günbegün müyesser olsun

CXXI

**Bahâr irdi yine gör feyz-i mihr-i âlem-efrûzı
Nice germ itdi bir câm ile bezm-i şâh-i Nev-rûzı**

- 1 Yine bahar geldi, âlemi aydınlatan güneşin feyzini gör
Bir kadehle nevrüz şahının meclisini nasıl hararetlendirdi
- 2 Ateş yer yer bülbülün yuvasına düşse şaşılır mı
Her gül yuva yakan bir چراغ yaktı yine
- 3 Yeşilliğin içinde yer yer nergis açıldı
Sanki âlem bezmine altın işlemeli bir yaygı döşendi
- 4 Dilencinin şah gibi işret edeceği zamandır ki
Zemin firuze bir taht, zaman uğurlu bir devir olmuştur
- 5 Zemin yemyeşil, zamanın çocukları mutlu ve gönülleri
[neşeli
Nevruzun tesiri ne güzel, iyi günlerin saadeti ne hoş
- 6 Hem nevrüz hem şahlar şahının lütfunun olduğu
Böyle bir mübarek gün olur mu ey Nef'î

- 7 Bilge gönüllü o şahlar şahı ki onun bilgileri derleyen
Aklıselimi adaletle cihanın mühim işlerini kotarmıştır
- 8 Cem rütbeli, mübarek yüzlü şah Sultan Ahmed ki
Âlemi aydınlatan cemali saltanat bahçesinin baharıdır
- 9 Saltanat tahtı daima varlığıyla şeref bulsun
Cihan durdukça dursun, gecesi ve gündüzü Kadir ve bayram
[olsun

CXXII

Kıt'a

- 1 Ne güzel yüce taht, süsü Arş olan saray
Yedi iklim güneşi üstüne gölge salmış
- 2 Mübarek gölgeli hükümdar İkinci Osman Han ki
Eğer eskiden Kürsî tahtına paye olsa yaraşmış

CXXIII

Rubai

- 1 Ya Rab kerem et, kuluna ihsan eyle
Müşkül olan ahvalimi kolay eyle
- 2 Dünya hevesinden bırakma gönlümde eser
İstersem eğer cenneti zindan eyle

CXXIV

Rubai

- 1 Ben hercai âşık ve gönül perişan
O şuh ise hem ayyaş hem aşüfte
- 2 Bilmem nasıl olur aşk ve sevgi hâli
Bu gizli nükte söylenmemiş kalır

CXXV

Rubai

- 1 Ey gönül hele âlemde bir adam yokmuş
Varsa da gönül ehline mahrem yokmuş
- 2 Gam çekme gerçekte arıfsen
Farz et ki şu anda âlem yokmuş

CXXVI

Kıt'a

- 1 O boy bos dünyaya bir afet olur göresin
Kopsa bir yerden o kıyamet kopmaz mı göresin
- 2 Gamzeleri iman yağmasına başlasın hele
Bırakır mı bir gönülde bile emniyet ve selamet göresin

CXXVII

Rubai

- 1 Ey deniz ve kara memleketinin namılı şahı
Denizde ve karada binlerce hünerin var
- 2 Yine din gayreti için cihada gittin
Devletle mübarek olsun ya Rab seferin

CXXVIII

Kıt'a

- 1 Şairlerin yüzsuğu Şer'î-i Bağdâdî ki
Örfî gibi söz icadı ona münhasırdır
- 2 İkiye yarılmış, mana ırmağı akar ortasından
Eğer şairliğine sözün Bağdat'ı dersem yaraşır

CXXIX

Kıt'a

- 1 Anlamazdan gelişin yarım bakışına esir olduk
Kâkülünü çözme, bir kayda daha düşmeyelim
- 2 Sümbülün başında senin zülfünün sevdası olmasa
Hâli böyle perişan ve boyu eğri olmazdı

CXXX

Matla'

Kirpiklerim yârin hayalinin saçına tarak vurunca
Ağlayan gözüm yanağının yâdıyla gül suyu saçar

CXXXI

Matla'

İplik gibi inci ve mücevherle süslemek için
Her kirpiğimi nazar ateşiyle kıvrım kıvrım yaparım

CXXXII

Matla'

Yârin güzel yüzü ki letafet gülistanıdır
Çene sanma, o bahçede bülbül yuvasıdır

CXXXIII

Matla'

Güneş gibi zahirken can gibi gizlisin sen
Gönül ehlinin istediği fattan dilbersin sen

CXXXIV

Matla'

Sabah rüzgârı ki saçlarını büklüm büklüm yapar
Her bir kıvrımında bin gönlü inletip zayıflatır

CXXXV

Matla'

Bedende yara açmadık ne gönül kaldı ne can
Elaman gamzelerinden senin ey cihan şuhu

CXXXVI

Matla'

Kılıcını çekse âlem birbirinin üzerine kırılır
Sarhoş gamzen fitne celladı mıdır bilmem

CXXXVII

Matla'

O sevgiliyi yatakta uyurken gören
Kitapta çizilmiş Yusuf resmidir sanır

CXXXVIII

Matla'

Görün o cellat gözü ne adamlar helak eder
Ama adı anılsa yine dermansız bir hastadır

CXXXIX

Matla'

Şimdi yâranın beğendiği bir söz mü var
Varsa şuh ve levent Nef'î'nin şiiRIDIR

CXL

Matla'

Gözü naz meyhanesi ve kaşı niyaz mihrabı
Niyaz ehline her ne kadar naz etse yaraşır

EKLER

İşlevsel Sözlük ve Açılımlar

A

âb-ı zemzem Kâbe yakınlarındaki meşhur kuyunun kutsal suyu.

abadânî bakımlılık, şenlik; bir şeyin yolunda, düzgün, düzenli olması.

abıhayat “âb-ı hayât”, “âb-ı hayvân”, “çeşme-i Hızr”, ölüm-süzlük verdiği inanan, İskender’in arayıp da ulaşamadığı efsanevi kutsal su.

abir misk, amber; çeşitli ot, kök ve maddelerin özel karışımıyla elde edilen güzel koku.

Acem Arapların Arap olmayanlara ve özellikle İranlılara verdikleri isim.

Âd *Kur'an*’da adı geçen eski bir Arap kavmi.

Âdem ilk peygamber ve ilk insan.

afet musibet, bela, felaket; insanın aklını başından alacak kadar şuh dilber; “âfet-i cân”, “âfet-i devrân”.

Aferidun bkz. Feridun mad.

Ağa Alacası Sultan IV. Murâd’ın atlarından biri.

âheng “sâz-kâr”, sazende; uygun; Türk musikisinde bir makam.

Ahkemü’l-hâkimin hâkimlerin en iyi, en doğru hüküm vereni, Allah.

Ahmed esmâ-i nebî. Muhammed, Mahmûd. Muhammed Peygamber’in güzel adlarından biri (esmâ-i nebî). “Hani, Meryem oğlu İsa, ‘Ey İsrailoğulları! Şüphesiz ben, Allah’ın

size, benden önce gelen *Tevrat*'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim' demişti. Fakat (İsa) onlara apaçık mucizeleri getirince, 'Bu, apaçık bir sihirdir' dediler." *Kur'an*, Saff 6.

Ahmed Han I. Ahmed (1603-1617) Osmanlı İmparatorluğu'nun on dördüncü padişahı.

Ahmed Paşa Osmanlı sadrazamı (ö. 1632).

Ahmed-i Muhtâr Muhammed Peygamber'in bir diğer adı.

Ahmed-i Mürsel Muhammed Peygamber'in bir diğer adı.

ahu ceylan, gazal; dilber, güzel; güzel ve iri göz; "Çin ahusu", "Huten ahusu".

ahu-yı Harem Mekke ve Medine'de bilinen sınırlar içinde avlanması yasak olan ahu.

Ahvâz İran'da Karun Nehri'nin kenarına kurulu bir şehir. Abbâsîler devrinde şeker sanayisinin önemli merkezi.

Akl-ı evvel bkz. Akl-ı Kül mad.

Akl-ı kül ilk akıl (tüm akıl), en yüce ruh (ruh-ı A'zam), nûr-ı Muhammedî, hakikat-i Muhammediye; yaratıcı kudretin aktif kabiliyeti olarak Cebrail.

akl-ı meâd dünya menfaatlerini düşünen akl-ı meâş karşılığında korku duyan, dinin emir ve yasaklarına uyan akıl.

akl-ı mücerred hakikati bulamayan yalnızca nesneleri tespit edebilen akıl.

akl-ı müstefad varlığa ilişkin formların soyut bilgi biçimindeki hâli.

alem sancak, bayrak; alemin Osmanlı kültür tarihindeki yeri ve önemi için bkz. PAKALIN, I, 47-49.

A'lâ cennneti Firdevs-i a'lâ.

Ali Alî ibn Ebî Tâlib, Muhammed Peygamber'in damadı ve dördüncü halife; ayrıca bkz. Hayder-i Kerrâr. Esedü'llah (Allah'ın aslanı), el-Gâlib (üstün gelen) ve Hayder (aslan).

Âlî Bey Gelibolulu Mustafâ Âlî (ö. 1600).

Ali Paşa Güzelce Ali Paşa. Osmanlı sadrazamı (ö. 1621).

Âlim doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Allah (ism-i a'zam) Tanrı, Kirdigâr, Hudâ.

Allah Teala yüce Tanrı, ulu Tanrı.

Allah vergisi dâd-ı Hudâ, ilahî takdir.

Allah'ın gölgesi “zıll-ı Hudâ” halife, sultan. Zıll-ı Hak, zıllu'llâh, Zıll-ı Yezdân.

Allâm doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

altın top “felke” bina kubbeleri, otağ direkleri, tuğ ve sancakların ucundaki top veya hilal şeklinde parlayan alemler. Bkz. ŞENTÜRK, 4, 385-390.

amber okyanusların bazı kesimlerinden toplanarak parfüm, merhem, krem vb. yapımında kullanılan güzel kokulu madde; amberin kültür tarihi yönüyle taşıdığı önem ve gündelik yaşamdaki karşılığı için bkz. PAKALIN, I, 61-62.

Ankâ Doğu mitolojisinde Kaf Dağı'nda yaşadığına inanılan önemli mitologya kuşlarından biri. Simurg ve Zümrüdianka adlarıyla da bilinir.

apordos budala. Bkz. DANKOFF, 75.

Arab Araplar.

araz-cevher cismin geçici niteliği; mevcudiyeti başka bir şeyin varlığına muhtaç olup kendi başına var olamayan ancak bir cevherle varlık bulan şey.

arif bilgiye sezgi yoluyla ulaşmış, gördüğünü fazla düşünmeye gerek kalmadan hemen kavrayabilecek nitelikteki kişi; zahit tipi karşıtlığında mükemmel insan [insan-ı kâmil].

arifibillah Tanrı eri, arif.

Aristo Arestû, Arestâtâlîs, Aristotle, Yunanlı bilge, Osmanlı edebiyatı metinlerinde daha çok müslüman bir bilge olarak kabul gören eski Yunanlı filozof.

Arslan Dorusu Sultan IV. Murâd'ın atlarından biri.

Arş dokuzuncu felek; İslam kozmolojisine (evren tasarımı) göre, Kürsî'nin üzerinde bulunan bütün kâinatı çevreleyen gök; “âlem-i ceberût”; *Kur'an*'da hem Allah'a hem insanlara nispet edilip insanlarla ilişkilendirildiğinde taht anlamı kastedilir (Yusuf 100, Neml 23, 38, 41, 42). Rabbü'l-Arş ve Zü'l-Arş isimlerinde olduğu gibi Allah'a nispet edildi-

ğinde *Kur'an*'da Allah'ın arşının su üzerinde olduğu (Hûd 7), melekler tarafından taşındığı (Hâkka 17), Allah'ın ona istiva ettiği (Yunus 3, Ra'd 2, Tâhâ 5) bildirilir.

Arş-ı a'lâ arş-ı Rahmânî, dokuzuncu kat gökte tasavvur olunan taht.

Arş-ı azam göğün en yüksek katı, Tanrı katı.

asa Musa'nın elinde mucize olarak yılanı dönüşen değnek; yaşlılık günlerinde kullanılan değnek; yaşlıların asa kullanma kültürünün arkasında asaya dayanmanın Muhammed Peygamber'in âdeti veya sünneti olarak görülmesi hakkında bkz. PAKALIN I, 91-92.

Âsaf Süleyman Peygamber'in Âsaf bin Berhiyâ adlı meşhur veziri.

ases huzur ve güvenliği sağlamak için geceleri gezen görevli, bekçi, kolcu.

ashâb Muhammed Peygamber'in en yakın dostları.

âsitân kapı, eşik; saray; "âsitânı hâki". Kapı veya kapı eşiğini imleyen bu söz, Osmanlı yüksek kültüründe çok önemli bir simgedir. Özellikle saray kapısı ve eşigi ulaşılması veya yaklaşılmaması arzulanan, yüz sürülen bir otorite mekânı olarak görülür. Bkz. "hâk-i âsitân", "âsitânı toprağı".

Aşkar Behrâm'ın atı.

At Meydanı Sultanahmet Meydanı. Bizanslılar zamanında at arabası yarışlarından dolayı yakın zamana kadar At Meydanı olarak anılmıştır. Geniş bilgi için ŞENTÜRK, 1, 401-402.

âteşgede ateş yanan yer; Mecusi tapınağı.

atlas ibrişim, ipekli; "ipekten dokunmuş esvaplık bir kumaş olup daima düz renklidir ve üzerinde hiçbir tezyini motif bulunmaz... El ile dokunulduğu zaman kendine has tatlı bir hisırtı çıkarır." Bkz. KOÇU, 17-18.

Attâr-ı Nişabûrî bkz. Ferîdüddîn Attâr mad.

ayag ayak; şarap kadehi. "ayag bezm-i meyde devr olunan kadeh."

ayağı tozu/toprağı "hâk-i kadem", "hâk-i pây", "izi tozu", geçtiği bağlama göre hükümdarın/sevgilinin ayağı tozu.

Osmanlı şiirinde çok önemli bir simgedir. Bu simge diğer bir yönüyle hükümdarın/sevgilinin geçtiği yolun önemini ve değerini de göstermektedir. Çünkü geçilen yerin tozu ve toprağı göze sürme yapılacak kadar, ona yüz sürülecek kadar değerli ve kutsal bir nesne olarak alınılmaktadır.

âyan a'yân; gözler; eşraf, seçkinler.

Âyîne-i âlem-nümâ bkz. Dünyayı gösteren ayna mad.

Âyîne-i İskenderî Aristo'nun İskender için yaptırdığı devasa ayna.

âyînedân ayna mahfazası.

ayinedar ayna tutan berber çırağı veya tuvalete yardım eden kişi.

aynül-Kemâl Ayn-i Kemâl, âfet-i ayn-i Kemâl. Arapların Huzeyl kabilesinde Kemâl adında bir adam neye imrenerek baksa o şeyin başına bir şey gelip bozulurmuş. Türkçedeki kem göz deyimi gibi Araplar da ayn-i Kemâl demişler. Ayrıntılı bilgi için bkz. ŞENTÜRK, 1, 482-483.

ayva tüyü hatt, yeni beliren sakal ve bıyık.

Azîz Efendi Osmanlı Sadrazamı. Nef'î bu sadrazamın kasrı için kaside yazmıştır.

B

Babil Babil; Irak'ta Hille şehrine bağlı bir belde, Harut ve Marut, fitne, sihir, cadı ilgileri için bkz. ŞENTÜRK, 2, 9-10.

Babil kuyusu “çâh-ı Babîl” Hârût ve Mârût adlı meleklerin işledikleri suçun cezasını çekmek üzere kıyamet gününe kadar saçlarından asılı kalacakları kuyu.

Bâd-i Sabâ Sultan IV. Murâd'ın atlarından biri.

badisaba “bâd-i sabâ”, nesim, yumuşak yel; lodos, kible yeli.

Bağdad Bağdâd-ı Behişd-âbâd, Bağdat, Irak'ın başkenti ve en büyük şehri. Abbasîlerin idare merkezi ve İslâm âleminin başkenti.

Bahtek Bağdat'ta ayakkabıcı esnafından ve işinde usta olması, sultanlara ayakkabı yapması, böylelikle saraya sokulması,

dışarıya ağırbaşlı ve dindar bir adam görüntüsü verirken aslında şeytan gibi hilekâr ve vicdansız olmasıyla bilinen meşhur bir kişi.

bakam kırmızı ve mor boya çıkarılan ve ok gezi yapılan ağaç.

Bâkî Mahmûd Abdülbâkî, Osmanlı şairi (ö. 1600).

Bârî doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Basra Irak'ın liman kenti.

Bâyezîd-i Bistâmî ilk büyük sufilerden biri.

Bayram Paşa Osmanlı veziriazamı (ö. 1638).

Bedahşân Bedahşan, Orta Asya'da bir bölge. Afganistan'da

“lâl-i Bedahşân” adı verilen bir çeşit yakutu ve başka kıymetli taşlarıyla ünlenmiş bir yer. Bazı kaynaklar, buranın çok meşhur olmasının sebebini maden kaynaklarından çok madenlerin burada çok güzel işlenmesine bağlamaktadırlar.

Behmen ululuk ve görkem sembolü İran hükümdarı; Keyaniyan hanedanından Güştasb'ın torunu, İsfendiyar'ın oğlu, geniş bilgi için ŞENTÜRK, 2, 154-155. Bkz. Erdeşîr mad.

Behrâm Arapların Merih (Mirrîh) dediği yedi gezegenden biri.

Ares, Mars; “cellad-ı felek” adı da verilmiştir. Bir elde kılıç veya hançer, diğer elde kesik baş tutarak minyatürleştirilmiştir.

Behrâm I. Sasani hükümdarı.

Behrâm Sasaniler'de bir kahraman. Nuşirevan'ın oğlu Hürmüz'ün vezir ve başkumandanı olup aşırı derecede zayıf olduğu için çûbîn (çöp kadar çelimsiz) lakabı verilmiştir. Hürmüz'den sonra saltanat sevdasına düşüp Hüsrev bin Hürmüz ile savaşmış, yenilmesi üzerine Kayser'in ülkesine iltica etmiştir. Geniş bilgi ve tanıklar için bkz. ŞENTÜRK, 2, 156-157.

Behrâm-i Gûr V. Behrâm, Sasani hükümdarı, devamlı yaban eşiği avladığı veya kızgın davranışlarından dolayı “Behrâm-i Gûr” adıyla anılan kahraman. Bir gün yaban eşiğinin arkasından bir mağaraya girmiş ve bir daha çıkmamıştır. Bu anlatıdan ötürü “behre” kelimesiyle birlikte “gûr” kelimesinin mezar anlamından da yararlanarak dünyanın geçiciliği ve ölümün gerçekliği vurgulanmıştır. Bkz. Aşkar, Dilârâm mad.

Belkîs Süleyman Peygamber'in eşi. Yemen'deki Sebâ mülkünün melikesi.

benefşe menekşe (kokusu, koyu rengi, boynunun eğriliği yönüyle).

beng yaprağından ve tohumundan yapılan macun keyif verici madde olarak kullanılan ot, ban otu; söz konusu macun.

bergüstüvân savaşta ata giydirilen zırh.

Berhemen Brahman.

beyan belagatin bir anlamı değişik yollarla ifade etme ilkelerini inceleyen dalı.

Beyt-i Ma'mûr "Beytü'l-Ma'mûr", Âdem ile yeryüzüne indirilip Tufan'dan sonra tekrar Kâbe'nin hizasında yedinci kat göğe çıkarıldığına inanılan köşk, tapınak; *Kur'an*, Tûr 4.

beyt-i musanna' ustalık göstermek için yapılmış, sanatlı, süslü bina veya edebiyatta beyit.

Beytü'l-harâm Kâbe.

bezm işret, sohbet, yâran sohbeti; ziyafet, yiyip içerek sohbet edilen, belli başlı ritüelleri olan bezmin zamanı, kuralları, sakinin işlevi, oturuş düzeni, müzik ve şiir, kadehin sunulma ritüelleri için bkz. LEVEND, 307-322.

bezm ehli belli bir kent kültürü ve görgüsüne sahip olup bezmin kural ve teşrifatını iyi bilen kişiler.

bezm-rezm bezm ü rezm, Osmanlı hayat tarzını özetleyen iki kelime, bezm (sohbet, yeme-içme, ilmi münakaşa, eğlence), rezm (savaş). Geniş bilgi için ŞENTÜRK, 2, 234-235.

bezm-i has hasbahçede yapılan işret, eğlence.

Bihzâd İran mitolojisinde meşhur bir ressam. Ayrıca büyük bir Türk minyatür ressamının da adı. Herat'ta yaşamış, Hüseyin Baykara'nın nedimlerinden, *Ferhâd u Şîrîn* mesnevilerinde Ferhâd'ın babasının adı.

bikr-i fıkır hiç söylenmemiş, özgün söz.

bileği taşı "seng-i fesân".

bisât yaygı, "nat", yere serilen kilim, keçe, halı; oyun tahtası.

Bîsütûn Ferhat ile Şirin hikâyesinde Ferhat'ın deldiği dağ. Bugün Bağdad-Hemedan arasında kalır.

Bû Alî İbn Sinâ.

Bû Cehl Ebû Cehl.

Bû Hanîfe İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe Nu'mân bin Sabit (ö. 767).

Buhara Maveraünnehir'de tarihî bir şehir.

Bulgar Bulgarlar.

Burak Muhammed Peygamber'in Miraç'a çıktığı binek.

C

câdû “câdû”, büyücü; gamze, göz, saç; Osmanlı şiirinde bir görüşte insanı allak bullak eden, efsunlayan iri gözlü büyüleyici güzeller.

Cafer Paşa IV. Murâd döneminde kaptan-ı deryalık yapmış Osmanlı devlet adamı (ö. 1635).

Câm İran'da bir şehir.

Câmî Molla Câmî. Nakşibendî tarikatına mensup ünlü şair ve mutasavvıf (ö. 1492).

Cânbeg Giray Kırım Hanı (ö. 1636).

Cebeli Doru Sultan IV. Murâd'ın atlarından biri.

Cebraîl Cebreîl, Cibrîl, Gabriel; ayrıca bkz. Rûhu'l-Emîn, Rûhu'l-kuds.

Cebraîl'in kanadı “şeh-per-i Cibrîl-i emîn”. Minyatürlerde Cebraîl'in kanatlı olarak resmedildiği görülür. Nef'î övdüğü Husrev Paşa'nın haremine Cebraîl'in kanatlarını süpürge olarak yakıştırmaktadır.

cedvel sayfa üstüne tezhip için çekilen sınır çizgileri.

Celâlî Yağız Sultan IV. Murâd'ın atlarından biri.

celî hat sanatında her yazı formunun iri yazılan şekli.

Cem bezmi “bezm-i Cem”. Geleneğe göre ilk olarak içki meclisini kuran Cem olduğundan, her türlü içki ve sohbet meclisine “bezm-i Cem” veya genellemeye “bezm” denmiştir. Cem İran'ın mitolojik tarihinde bir padişah olduğu için “hükümdar meclisi”, “sultan meclisi” anlamına da gelmektedir.

Cem Kadehi “câm-ı Cem”, tılsımlı ve üzerinde yedi yazı olduğuna inanılan efsanevi kadeh.

Cem “Cemşîd”, “hâtem-i Cem”, “sâgar-ı Cem/Cemşîd”, Cem ile ilgili anlatılar ve bunların Osmanlı şiirindeki yansımaları, “Cem’in kadehi”, “Cem’in hatemi” için bkz. ONAY, 136-137; ayrıca bkz. “Cemşîd” mad.

Cemşîd İran hükümdarı; ayrıca bkz. Cem; İran mitolojisine girmiş bir Hint tanrısıdır. Halkı sınıflara ayırmış, zanaat öğretmiş, güneş yılını kabul etmiş bir hükümdar olarak anılır. Nevruzun yılbaşı sayılışı onun zamanından kalmadır. Sonunda gücüne güvenip tanrılık iddiasına kalkışmış, halk yüz çevirince Çin’e kaçmış ve orada ölmüştür. Cemşîd edebiyatta yüzük veya rüzgârla birlikte geçerse Süleyman Peygamber’i, kadehle birlikte geçerse Cem’i, aynayla birlikte geçerse İskender’i ifade eder. Bkz. “Cem” mad.

cennet bahçesi “bâg-ı İrem”, bâg-ı Rıdvân”, “bâg-ı bihişt”, “bâg-ı cennet”, bâg-ı huld”, “bâg-ı kuds”, “bûstân-ı İrem”, “cennet bâğı”, “çemenzâr-ı cennet”, “gülistân-ı İrem”, “gülşen-i İrem”, “gülzâr-ı cennet”, “gülzâr-ı cinân”, “ravza-i cennet”, “ravza-i firdevs”, “ravza-i Rıdvan”, “riyâz-ı bihişt”, “riyâz-ı cennet”.

cerrâr eskiden Recep, Şaban ve Ramazan aylarında vaaz ve imamet için medrese öğrencilerinin köy ve kasabalara dağılıp halktan bir senelik ihtiyaçlarını karşılayacak para toplaması.

cevher maddenin değişmeyen tarafı, mevcudiyeti için başka bir nesneye ihtiyacı olmayan varlık, töz, öz, karşıtı araz; mücevher (elmas, yakut, zümrüt gibi taşlar için); kabiliyet, inci (tutiyaya katılması yönüyle); hüner, ustalık; kılıç menevişleri.

cevher-i küll evrenin aslı.

Cibrîl-i Emîn Cebrail. Dört büyük melekten biri, “Rûhu’l-kuds”.

Cihangir Sultan IV. Murâd’ın atlarından biri.

cilvegâh cilvegeh, gelin odası, gelinin veya gelin gibi güzellerin bulunduğu yer; dünya.

cümletü’l-mülûk metinde “cümletü’l-mülk”. Egemenliği hükümdar adına kullanan kişi, hükümdar vekili, vezir.

cûra “cür’a”, tortu, şarap posası (çokluk toprağa dökme yönüyle); kadehin sonundaki damla, öpücük.

Ç

çâh-ı zekân çene çukuru, çene kuyusu. Sevgilideki güzellik unsurlarından biri olarak kabul edilen çene çeh-i zenahdân veya çâh-ı zekân olarak da bilinir.

çeng kanuna benzeyen ve dik tutularak çalınan telli sazlardan biri.

çerağan bahçelerde kandil ve mumlarla yapılan gece şenliği, donanma.

çetr bazı İslam ve Türk devletlerinde saltanat alameti. Hükümdar sefere giderken başı üstünde tutulan, bir mızrağın ucunda küçük bir kubbe gibi açılan, atlas veya altın sırmalı kadifeden yapılan ve tepesinde altın top (felke) denilen bir alem bulunan saltanat şemsiyesi.

çevgan eğri başlı bir tür cirit; iki atlı takım arasında oynanan oyunda topa vurmak için kullanılan ucu eğri sopa.

çimen “çemen”, ağaçlı, çiçekli yeşil alan, çayırılık, kır; bahçe; “bâğ, bostan, gülistan.” Çemen bugün anladığımız ince yeşil ot, çimen, yeşillik, çimenlik anlamlarından daha çok bütün öğeleri ve teşrifatıyla oturmuş bir klasik Osmanlı bahçesini göstermektedir.

Çin Çin, Çinli; ayrıca bkz. Hıtâ.

Çin hakamı Fağfûr.

Çin puthanesi resim, heykel ve nakkaşların bulunduğu atölye. Bkz. Erjeng, Mani mad.

D

dâğ abdal ve dervişlerin baş ve göğüslerine dâğ vurmaları; dâğın tedavide kullanımı; meczupları hem zayıf düşürmek hem de cinlerini yakmak için başlarına dâğ vurma ve üzerine de pamuk yapıştırma âdetleri ile ilgili inanış ve ritüeller

hakkında geniş bilgi ve tanıklar için bkz. ONAY, 159-160; ayrıca bkz. “penbe-i dâğ”, “tâze dâğ”, “tâze tâze dâğ” mad. **Dağlar Delisi** Sultan IV. Murâd’ın atlarından biri.

dâl Arap alfabesinin sekizinci, Osmanlı alfabesinin onuncu harfi (ﺩ); delil.

Dârâ Darius, Dara, Pers kralı (İskender ile yaptıkları savaş ve bu savaşta yenilgisi).

Dârâb Darab, Pers kralı.

darbü’l-mesel atalar sözü.

darü’l-cihad Müslümanlarca dünya darü’l-islam ve darü’l-cihad diye ikiye ayrılmıştı. Müslümanların yaşadığı topraklara darü’l-islam, bu topraklar dışında kalan yerlere darü’l-cihad denilmiştir.

darü’l-karar kalınacak asıl yurt, “Ey kavmim! Şüphesiz bu dünya hayatı ancak (geçici) bir yararlanmadır. Ahiret ise ebedî olarak kalınacak yerdir.” *Kur’an*, Mü’min 39.

Darü’s-saade Ağası Osmanlı sarayının harem ve Enderun kısmına bakmakla görevli olan ve rütbesi sadrazam ve şeyhülislamdan sonra gelen, diğer bütün ağaların amiri durumundaki siyah hadım ağası, kızlar ağası.

Darü’s-selam Cennet, Bağdat.

dâstân destan, hikâye, masal; ayrıca tuzak ve pusu (snares, ambush) anlamı için bkz. STEINGASS, 497.

Deccâl kıyamet alametlerinden sayılan ve insanları doğru yoldan saptırmaya çalışacağına inanılan olağanüstü güçlere sahip kişi.

Deccâl’in eşeği *Sihâm-ı Kazâ* ve *Dîvân*’da Gürcü Mehmed Paşa.

def tef; Türk musikisinde bir usul vurma aleti.

Delv Kova Burcu, Aquarius, ekliptik üzerinde yer alan burçların on birincisi.

derban kapıcı yerine kullanılan bir tabir.

dervâze herkese daima açık bulunan kapı demekse de dervâzeye gelmek dilenmek ve hacet için kapıya gelmek manasını da ifade eder, bkz. ONAY, 25.

devlet Osmanlı şiirinde en işlevsel kavramlardan biri; kutluluk, bereket, ikbal; mutluluk, talih; makam, haşmet, şan; hükümet, mülk, saltanat, bkz. TULUM, 582.

devr-i câm bkz. devr-i kadeh mad.

devr-i kadeh saki ilk kadehi meclisin ulusuna sunar ve kadeh artık elden ele dolaşmaya başlar. Herkes bir yudum alıp yanındakine uzatır. Bunu saki de tek tek herkese sunarak yapabilir, buna “devr-i câm” ya da “devr-i meclis” de denir.

devr-i Kamer eskiler yedi gezegenin her birinin biner yıl devir sürdüğüne, altı yıldızın devrinin geçip yedinci yıldız olan Ay’ın devri içinde bulunduğumuza inanırlardı. Bu Muhammed Peygamber’in devri olan son devirdir. Bu devirde pek çok fitne ve karışıklık çıkacak ve nihayet kıyamet kopacaktır. Şairler devr-i kamer ile daha çok bu fitneye işaret etmişlerdir.

Deylem Hazar Denizi ile Kazvin arasındaki dağlık bölge ve bu bölgede yaşayan kavim.

Dımışk Dimashq, Damascus, Şam.

diba dîbâ, seraser, dibac; çiçek nakışları dokunmuş kıymetli bir ipekli kumaşın adı, bazen türlü renklerdeki çiçeklerin ipekleri arasına altın teller de atılırdı. “câme-i dîbâ”, “kırmızı dîbâ”.

dîbâ-yı Hıtâ Hıta kumaşı; seraser, dibac; çiçek nakışları dokunmuş kıymetli bir ipekli kumaşın adı, bazen türlü renklerdeki çiçeklerin ipekleri arasına altın telleri atılırdı.

Dilârâm Behrâm-ı Gûr’un usta sazendesi ve güzeller güzeli cariyesi.

Dilkeş musiki makamı.

Dilnûvâz musiki makamı; at ismi.

Dilsûz musiki makamı.

dîv cin, şeytan; İslami dönem Pers edebiyatında şeytan ve ejderhanın vücut bulmuş hâli. Kökleri Hint-İran geleneğine uzanan bu kavramın tarihî gelişimini belirlemek oldukça güçtür. Süleyman-yüzük anlatılarında “dîv” bazen dev, bazen de cin veya şeytan olarak geçmektedir.

Dîvân-ı Hümâyûn saltanat/padişah divanı, Osmanlı devletinin en önemli karar makamı.

divid devâd, eskiden yazı takımlarının korunması ve kolayca taşınması için kullanılan mahfaza.

dizgin “inân”.

dokuz baba nüh-peder, göğün dokuz katı, felekler.

donanma şenlik. Fetih, zafer, düğün, doğum gibi vesilelerle bütün şehir halkının katılımıyla düzenlenen şenliklere verilen ad. Geniş bilgi için bkz. ŞENTÜRK 3, 277-281.

Doru bkz. “Saçlı Doru”.

dört anne çâr-mâder, dört ana unsur; ateş, hava, su, toprak.

Duhân İslami literatüre göre kıyametin büyük alametlerinden biri.

Düldül Muhammed Peygamber’in katırının adı.

Dünyayı gösteren ayna “âyîne-i âlem-nümâ”, “âyîne-i İskender”, “mir’ât-ı İskender”, Büyük İskender’in hocası Aristo tarafından İskenderiye’de yaptırılmış olduğuna inanılan, uzaktaki düşmanı gösteren ayna.

Dürer Dürerü’l-Hükkâm Molla Hüsrev’in fıkha ilişkin *Gurerü’l-Ahkâm* adlı eserine yazdığı şerh.

dürr-i yetîm eşi benzeri olmayan büyük ve değerli inci.

E

ebcedhân Nef’î’nin küçümsediği ve alay ettiği şairlere taktığı isim. “Eski eğitim geleneğinde Arap harflerinin diziliş ve birleşmelerini gösteren ebced kelimeleri, gerek hafızada kolayca kalmaları gerekse bunlarda hikmetli anlamlar bulunduğu inancıyla eğitimin başlangıcında çocuklara ezberletilirdi. Bu sebeple henüz harfleri sıralamayı öğrenmiş çocuklara ima olmak üzere, bir kimsenin bilgi seviyesindeki düşüklüğü vurgulamak için onu ebced çocuğuna benzetirler.” ŞENTÜRK, 4, 6-8.

Ebû Bekr Abu Bakr, Ebû Bekir, ilk Müslümanlardan, Muhammed Peygamber’in en yakın arkadaşı ve ilk halife; ayrıca bkz. Sıddık.

Ebû Cehl Bû Cehl, Muhammed Peygamber'in ve İslam'ın düşmanlarından biri.

Ebû Hanîfe Hanefi mezhebinin imamı, büyük müctehid (ö. 767).

Ebû Ma'ser Ebû Ma'ser el-Belhî (785-886). Horasanlı büyük astronomi ve astroloji âlimi.

Edhem karayağız at.

Edhem(î) tacı "tâc-ı Edhem"; Edhemî tac; dört dilimli bu tac İbrahim bin Edhem'in (Ebû İshâk) tac ve tahtını terk etmesine gönderme yapılarak aza kanaat etmenin sembolü olup Bektaşilerce kullanıldığına dair ve resimler için bkz. PAKALIN, I, 504.

Edrine Edirne.

Eflatun Aflatun, Plato, Platon, Yunanlı bilge.

Efrâsiyâb Peşeng'in oğlu. Afrasiyab, Efrasiyab, Turan hükümdarı.

ehl-i tencîm yıldız ilmiyle, gökyüzüyle uğraşan kişi.

Ehremen Ahriman, Maniheizm öğretisinde kötülüğün yaratıcısı.

ejder, ejderhâ "ejdehâ", kanatlı, dört ayaklı, yedi başlı olarak hayal edilen mitolojik yaratık.

ejderha-yi Musa "Kelîm'in ejderi". Musa'nın elindeki asayı yere vurarak Firavun'un ona saldırmaları için gönderdiği yılanları yok eden bir ejderhaya dönüştürme mucizesinden dolayı kasidelerde bu şekilde yer alır.

Ekber Şah Babürlü hükümdarı (ö. 1605).

Elbürz İran'da Elburz Dağları.

Elest "bezm-i elest", "câm-ı Elest", "mest-i Elest"; Allah'ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu, "Elestü bi-rabbiküm" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) sorusunun kısaltılmış şekli, bu sorunun sorulduğu, ruhların yaratıldığı an; "Hani Rabbin (ezelde) Âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak, 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' demişti. Onlar da, 'Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)' demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü,

‘Biz bundan habersizdik’ dememeniz içindir”, *Kur’an*, A’râf 172; Allah’ın elest meclisi veya bezminde kulları arasında bir sözleşme yapması, kulların bu sarhoşluğu, manevi zevki dünyada tekrar özlemesi hakkında bkz. ULUDAĞ, 99.

elkab Osmanlı belgelerinde söz konusu muhatabın sıfatlarının sayıldığı hitap cümlesine verilen ad.

Emîr-i Dihlevî Hüsrev-i Dehlevî. Hindistan’da yaşamış Türk asıllı şair, tarihçi ve mutasavvıf (ö. 1325).

Enverî Fars edebiyatının en büyük kaside şairi (ö. 1189).

Erdeşîr Sasani devletinin kurucusu ve destan kahramanı (ö. 242).

erguvân erguvan çiçeği.

Erjeng Arzhang, efsanevi ressam veya Maniheizm’in kutsal kitabı; Mani’nin ünlü resimlerinin bulunduğu kitap.

Esad Efendi Hocaazade Esad Efendi. Hoca Sadeddin Efendi’nin oğlu, Şeyhülislam Mehmed Efendi’nin kardeşi, Osmanlı şeyhülislamı (ö. 1625).

Esed Aslan, Aslan Burcu. Bu burcun üzerinde güneş etkili olduğundan burc-ı Şîr de denir. Bu burçla Ali arasında ilişki kurulur. İçinde yirmi yedi, dışında beş yıldız bulunur. Minyatürlerde genellikle aslanla gösterilir.

eşik “işig”, “dergâh”, “hâk-i der”, “hâk-i kadem”, “hâk-i pây”, “kapının dip basamağı”. Osmanlı şiirinin en önemli kavramlarından biri; “âsitânı hâki”, “âsitânı toprağı”, kapı veya kapı eşiğini imleyen bu söz kalıbı Osmanlı kültüründe çok önemli bir simgedir. Özellikle saray kapısı ve eşığı ulaşılması veya yaklaşılmaması arzulanan, yüz sürülen bir otorite mekânı olarak görülür. “Tasavvufta ve genellikle doğulu kavimlerde eşığın bir kudsiyeti vardır. Ulu kişilerin ululuğunu anlatmak için oturdukları evlerin eşiklerinin ululuğundan söz edilir... Müridin şeyhin eşiğini öpmesine eşige baş koymak denir... Eşiğe basılmaz, eşik öpülür.” Bkz. ULUDAĞ, 178.

Evren Sultan IV. Murâd’ın atlarından biri.

Eymen Tûr Dağı civarında Musa’ya tecellî vaki olan vadi, Tuva Vadisi.

evsaf vasf, meth, övgü.

eyvân-ı Keyvân Zühal'in (Satürn) katı/göğü, yedinci kat gök.

Zühal gezegeni; gök mitolojisine göre en uzak gezegen.

eyyam-ı bahur ağustosun ilk haftasında yaşanan en sıcak günler.

F

fâ harfinin noktası Kaf kelimesindeki üstünde nokta olan fâ (ف) harfi. Kaf Dağı bu harfle yazılır. Nef'i'nin L-73 beyitte "ebcedhân" dediği, 74. beyitte "yerinde duramayan çocuk Kaf Dağı olsa" diye söz ettiği kişi şair Kafzâde Fâizî'dir.

Fağfûr Çin imparatoru.

Fahr-ı Âlem Fahr-ı Kâinat, dünya için övünme sebebi olan Muhammed Peygamber.

Fahr-ı Âdem insanlar için övünme sebebi olan Muhammed Peygamber.

Fahrü'l-Mürselîn peygamberlerin övündüğü kişi, Muhammed Peygamber.

Fars İran'da eyalet ve burada yaşayan kavim.

Faruk Halife Ömer'in lakabı.

faslü'l-hitâb *Kur'an*'da Davut Peygamber'e verildiği bildirilen yetenek, "Biz Davud'un mülkünü güçlendirdik, ona hikmet ve hakla batılı ayıran söz (hüküm verme) yeteneği verdik." *Kur'an*, Sâd 20.

Fâtiha "seb'a'l-mesânî". *Kur'an* ve Fatiha suresi için kullanılan bir terkip.

Felaton Platon, Eflatun. Bkz. Eflatun mad.

felke altın top. Kubbe ve çadır direkleri ile tuğ, sancak ve bayrak sırtıklarının/direklerinin ucundaki top yahut altın alem. Geniş bilgi için bkz. ŞENTÜRK 4, 385-390.

fenâ fâni olma durumu, ölümlülük.

Ferhat Şirin'in sevgilisi.

Ferhâr Türkistan'da Hitâ ile Kaşgar arasında halkının güzelliğiyle meşhur bir şehir, Çiğil ve Taraz gibi tapınağındaki güzelleriyle meşhur bir şehir.

Feridun Faridun, İran hükümdarı. *Şehname*'de yeryüzü padişahı olması, adaleti, doğruluğu, iyilikseverliğiyle anılan Pers kralı.

Ferkadan Küçükayı Takımyıldızı'ndaki iki parlak yıldız.

ferraş ferrâş, yayan, seren; süpürücü; hizmetkâr. Cami, mescit ve imarethane gibi yerleri süpürüp temizleyen kimse.

Ferruh Ferruh Hürmiz veya Ferruhzad, Sasani hükümdarı.

Ferverdîn Ömer Hayyam başkanlığındaki bir kurul tarafından düzenlenmiş, güneş yılı esasına dayanan Celâli takvîmine göre baharın ilk ayı.

Fetih suresi “sûre-i Feth”, *Kur'an-ı Kerîm*'in 48. suresi. Hudeybiye Antlaşması'nın hemen ardından, Muhammed Peygamber ve ashabı Medine'ye dönerken yolda nazil olmuştur; “fethan mübînen” (apaçık bir fetih, büyük fetih), “fethan karîben” (yakın fetih).

Feyyâz doksan dokuz güzel isimden biri, esmâ-i hüsnâ.

Feyzî Feyzî-i Hindî (ö. 1595). Ekber Şah döneminin önde gelen şair, âlim ve düşünürlerinden. Sebk-i Hindî üslubunun ünlü şairlerinden biri.

Firavun Fir'avn, Pharaoh.

Firdevs cennet bahçesi.

Firdevsî *Şehname*'siyle ünlü Fars şairi (ö. 1020).

Firdevsî-i Tûsî bkz. Firdevsî mad.

fitne büyü, sihir; bir kimsenin aklını ve kalbini yoldan çıkaran tuzak.

fürû' (usûl karşıtlığında) çocuk ve torunları, onların çocuklarını kapsayan alt soy hısımlar.

G

gabgab çene altı, gıdık.

gaddâre iki tarafı keskin kılıç ve hançer.

galiye misk ile amberden yapılmış siyah renkli ve kokulu bir çeşit kına.

gam keder, tasa, kaygı, dert; gubâr-ı gam[m] gam tozu, esrar.

gammaz güzelin bakışı âşıklar arasında karışıklık çıkardığı, gönülleri altüst edip kan döktüğü, âşıkların sırrını ifşa edip dedikodu yaptığı için gammaz olarak nitelendirilir.

gamze türlü türlü manalar içeren, azarlayıcı, keder veren sert bakış. Geniş bilgi için bkz. ŞENTÜRK 5, 52-60.

garîb (şîir terimi) özgün, hiç duyulmamış.

gâşiye haşa, zîn-pûş. Sultanların atlarına has gösterişli eyer örtüsü. Bkz. ŞENTÜRK 5, 64-66.

gâşiyedâr hükümdarın gaşiyesini taşıyan görevli.

gâv-ı zemîn dünyayı boynuzları üzerinde taşıdığına inanılan öküz.

gayb lisanı Gayb'ın, Allah'ın dili.

Genc-i Bâdâver rüzgârın taşıdığı hazine; geniş bilgi için bkz. "Hüsrev-i Perviz", "hüsrevânî" mad.

Genc-i Şâyegânî Genc-i Şâyegân. Kârun'un hazinelerine verilen isim.

Gence Azerbaycan'ın başkenti Bakü'den sonra ikinci büyük şehri.

gönül ehli gönlün hakikatini bilenler, gönül erleri "ehl-i dil", "ehl-i fazîlet", "ehl-i hâl", "ehl-i irfân", "ehl-i kemâl", "ehl-i nazar", "ehl-i safâ".

gulgul kuşların bir ağızdan feryat etmeleri ve ötüşmeleri; gürültü ve çağırışma.

gurre her Arabi ayın ilk günü.

gülbang çeşitli tarikatların ayin ve törenlerinde yüksek sesle okunan dua ve ilahi dizisi. "Mehterler nevbete başlarken, sultanlar ve vezirler ata binerken çavuşlar bir ağızdan arkadaş olurlar. Bazı merasimlerde birçok kişi tarafından duâ, tekbîr, yahut alkış tarzında bir ağızdan çıkarılan yüksek ses. Kûs sesi, zafer gulgulesinin yanında gülbâng daha çok Bektaşîlerce meşhûrdur. Onlarca her işin bir gülbângi vardı. Yeniçerilerce de gülbâng çekmek âdetti." Bkz. ONAY, 189.

Gülgûn kırmızı tüylü doru at; Şirin'in atı.

gül-i ra'nâ yarısı sarı, yarısı kırmızı çok güzel gül.

Gülistân Sa'dî-i Şîrâzî'nin ünlü mesnevisi.

gülmih gül-mîh, kapı ve pencere kanatlarına eskiden süs olarak çakılan, başı yaldızlı ve oymalı iri çivi.

Gülşenî Şeyh İbrâhim Gülşenî. Halvetî şeyhi Seyyid Yahyâ Şîrvânî'nin halifesi Dede Ömer Rûşenî'ye bağlanıp müridi olmuş, ondan hilafet aldıktan sonra bu tarikatı yaymaya başlamıştır. Halvetîye tarikatının Gülşenîye kolunun kurucusu olan ünlü mutasavvıf.

Güneş Sun, Sol, Âftâb, Şems.

gürbe-bîd bir söğüt türü; meyve suyunun sıkıldığı bir tür söğüt çiçeği; söğüt ağacından çıkan sakız benzeri bir madde.

Güstem Gustaham, İranlı kahraman.

H

Habeş Habash, Habeşistan.

habl-i metîn sağlam ip; İslamiyet, *Kur'an-ı Kerîm*.

Hâce-i Cihân Hindistan'daki bazı devletlerde yüksek bürokratlara verilen unvan.

hacel perdesi hicâb, sayeban. Gelini kimsenin görmemesi için örtülen perde veya örtü. Bkz. ŞENTÜRK 5, 134.

Hâdî doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Hâfız Ahmed Paşa Osmanlı sadrazamı (ö. 1632).

Hâfız Hâfız-ı Şîrâzî (ö. 1390). Fars şiirinin önde gelen lirik şairi. *Dîvân*'ına şerhler yazılmış olup Osmanlı döneminin en çok okunan İranlı şairi.

hâk-i pây ayağın tozu, toprağı, geçtiği bağlama göre hükümdarın/sevgilinin ayağının tozu. Osmanlı şiirinde çok önemli bir simgedir. Bu simge diğer bir yönüyle hükümdarın/sevgilinin geçtiği yolun önemini ve değerini de göstermektedir. Çünkü geçilen yerin tozu göze sürme yapılacak kadar değerli ve kutsal bir nesne olarak alınılanmaktadır.

hakan ulu hükümdar.

Hâkânî Hâkânî-i Şîrvânî (ö. 1199), İranlı kaside şairi.

Hakîm-i Gaznevî (Senâî-i Gaznevî, Hakîm-i Senâî) İranlı şair (ö. 1131). Ferîdüddin Attâr, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve Sa'dî-i Şîrâzî gibi büyük şairler ondan etkilenmiştir.

Hâlık doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Halil Paşa Osmanlı sadrazamı ve kaptan-ı deryası (ö. 1629).

Halil, Halilullah “Allah Dostu”, İbrahim Peygamber’in lakabı; Halil İbrahim sofrası “hân-ı Halîlü’r-Rahmân”, cömertlik timsali İbrahim Peygamber’in sofrası (Hatem-i Tayy gibi tek başına sofraya oturmaması, cömertliği yönüyle). Bkz. *Kur’an*, Nisa 125.

halkârî sulu altınla gölgeli tarzda yapılan süslemelere verilen ad.

Hallâk doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Hallâku’l-Meânî Hallâk-i Meânî, bkz. Kemâl-i İsfahânî mad.

Halluh ve **Nevşâd** Türkistan’da güzelleriyle meşhur iki şehir.

Hamel Burcu Koç Burcu, Aries.

hamîm cehennemliklere içirileceği bildirilen su.

hân-ı yağma yağma sofrası demek olup eski zamanlardan beri zengin kişilerin bayram ve düğünlerde altın kap kacaklarda ziyafet vermesi ve ziyafetin sonunda davetliler tarafından sofradaki değerli eşyaların paylaşılıp kapışılması şeklinde gerçekleşirdi.

hançer hançer; kılıç, bkz. STEINGASS, 476. (sevgili/güzelin keskin bakışı kirpiği, kaşı bağlamalarında); *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*’nde şu bilgiler kayıtlıdır: “Tan-zimattan önceki toplum hayatımızda hançer, erkek tuvaletinin, aynı zamanda mertlik nişanı olan en önemli süslerinden biriydi. Erkek çocuğun delikanlılık çağı, belindeki kuşağın kıvrımına sokulmuş bir hançer taşıması ile başlardı. Hançerin kını ve kabzası, memleketimizde yüzyıllar boyunca... irili ufaklı zümrütler, elmaslar, pırlantalar ile süslenmiş, ... kadifeden ipekten altın sırma ile, incilerle işlenmiş kıymetli kumaşlardan esvapların, kaftanların arasında murassa bir hançer kabzası, göz kamaştıran şahane tuvalete ayrı bir revnak vermiştir.” Bkz. KOÇU, 127.

hankâhî tekkelerde düşüp kalkan kimse, düşkün, miskin.

hârâ üzerinde mermer damarlarına benzer dalgalar olan sof cinsinde menevişli bir kumaş.

harabat meyhane.

Hârût Şark efsanelerindendir. Rivayete göre insanlık iyiden iyiye bozulmuş durumdayken Allah meleklerle içlerinden ikisini seçmelerini ister. Melekler de Hârût ile Mârût'u seçerler. Hârût ile Mârût yeryüzüne indikten bir süre sonra eşinden boşanmak için huzurlarına gelen Zehra'ya âşık olurlar, ki Zühre yıldızı işte bu kadından meydana gelmiştir. Hârût ile Mârût ona daha yakın olabilmek için önce içki içmeyi kabul ederler. Daha sonra bir insanı öldürürler ve bunun sonucunda Allah tarafından cezalandırılırlar. Bir rivayete göre de Süleyman Peygamber'den sonra pek çok şahir türedi ve Allah da Hârût ile Mârût'u insanlara doğru sihirleri halka öğretmesi ve insanları sahtekâr sahirlerin elinden kurtarması için göndermiştir. Bkz. ONAY 202.

Hassân Hassân bin Sâbit; Muhammed Peygamber zamanında yaşamış sahabe şair.

hat gençlerde yeni beliren sakal veya bıyık.

hatem yüzük; mühür.

hatem-i Cem Süleyman Peygamber'in yüzüğü.

Hâtem, Hâtem-i Tayî Hatim Tay, Hâtem-i Tay; cömertliğiyle meşhur bir Arap; edebiyatta kerem ve cömertlik sembolü. Yollarını şaşırانlar gelip kendisine konuk olsun diye civardaki tepelere ateşler yaktığı söylenir.

hatt-ı gubâr gözle görülemeyecek derecede küçük yazılan bir hat formu.

hatt-ı hümâyûn üst yanına hükümdarın tuğrası çekilmiş hükümdar buyruğu, buyrultu.

havâss nitelikler, özellikler; etki, tesir; kimi hastalıklara etkide bulunup iyileştirsin diye okunan dualar ve yapılan muskalar.

Hayber Hicaz'da eski bir ticaret ve tarım merkezi.

Hayder-i Kerrâr Ali'nin lakabı (savaşan aslan).

Hayy doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Hayyam Ömer Hayyam (ö. 1131). İranlı âlim, şair ve filozof. İbn Sînâ ekolüne mensup bir âlim olup cebir, geometri, astronomi, fizik ve tıpla ilgilenmiş, müzikle uğraşmıştır. Şiir alanında da rubâîleriyle adı ölümsüzleşmiştir.

heft-çarh “heft-seyyâre” İslam evren anlayışına göre dünyanın çevresinde dizilmiş gök katlarında (eflâk) dönen yedi gezegen; Ay, Utarid, Zühre, Güneş, Merih, Müşteri ve Zühal.

heft-eocrâm bkz. heft-çarh mad.

heft-evreng Büyük ve Küçükayı’yı meydana getiren yedi yıldız.

heft-seyyâre bkz. heft-çarh mad.

herzevekil ukala dümbeleği, her işe burnunu sokan kişi.

hevâ hava; istek, arzu, heves; tutku.

hırz nefsi muhafaza için takılan muska.

Hıtâ Hutun, Hatâ, Hıtay, Çin; ayrıca bkz. Çîn.

Hızır Hızır, abıhayat içen peygamber ve İskender’in bu yolculukta rehberi.

Hicâz Arabistan’da kutsal şehirler bölgesi; Hicaz makamı.

Hikmetü’l-İşrâk İşrâkıyye ekolünün kurucusu Şehâbeddîn es-Sühreverdi el Maktûl’un en bilindik yapıtı.

hılat “hıl’at”, kaftan (padişah ve vezirler tarafından birine mükâfat olarak giydirilen kıymetli kaftan).

hilim yumuşak huyluluk.

Hind, Hindûstân, Hindî, Hindû Hindistan, Hintli.

Horasan Doğu İran’da Horasan bölgesi.

hoşâb parlak ve iyi (inci).

huddâm hizmetkârlar; bazı dua ve tılsımlar okuyarak hizmetkâr edilen cinler.

hudûs evrenin yaratılışıyla ilintili olarak Allah’ın varlığını ispat etmek için başvuru delillerden biri.

huld Naîm. Cennet bahçesi.

hûrin in ve zevvecnâhüm bi-hûrin ‘în ... Biz, onlara, iri gözlü güzel hurileri eş olarak vermişizdir. Bkz. *Kur’an*, Tûr 19, 20.

Hûşeng Huşeng, İran hükümdarı. Pişdâdiyân sülalesinin ikinci hükümdarı.

Hût Hût, Balık, Pisces.

Hüdhüd Süleyman Peygamber ve Belkis arasında haberleşmeye aracılık eden, ibibik ve çavuş kuşu da denilen kuş.

Hüma Osmanlı şiirinde gölgesi kimin başının üzerine düşerse hükümdar olacağına inanılan masal kuşu.

- hümayun** kutlu, mübarek, saadetli; padişâha, padişahlığa ait.
- Hüsâmeddin** Hüsâmeddîn Çelebi (ö. 1284). Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevî'yi yazmasına vesile olan müridi, halifesi ve arkadaşı.
- Hüseyin Paşa** Osmanlı veziriazamı (ö. 1624).
- Hüseyin** Muhammed Peygamber'in torunu.
- Hüsrev** Emîr Hüsrev-i Dihlevî. Hindistan'da yaşamış şair ve tarihçi (ö. 1325).
- Hüsrev** Hüsrev-i Pervîz (590, 591-628) Hüsrev Perviz, *Hüsrev ü Şirin*'in kahramanı; Hüsrev-i Dehlevî, hükümdar.
- Hüsrev Paşa** Osmanlı veziriazamı (ö. 1632).
- Hüsrev ve Şirin** ünlü aşk anlatısının kahramanları.
- hüsrev-i sâhib-kırân** talihi mesut padişah; sâhib-kırân, sa'deyn denilen Zühre ve Müşteri yıldızlarının bir burçta, bir derece ve bir dakikada birleşmesi esnasında dünyaya gelen mesut kimse. Şiirimizde şevket ve satvet sahibi hükümdar manasına da kullanılmıştır, bkz. ONAY, 357.
- hüsrevânî** şahane, nefis; "genc-i husrevânî", padişah hazinesi; Hüsrev-i Pervîz'in hazinesi.
- hüsrevânî küp** hum-i hüsrevânî, sultanî küp, çok büyük şarap küpü.

I

- Irak** Irak; musiki makamı.
- İsfahan** İsfahân, Sıfâhân, İran'ın sürmesiyle ünlü bir şehri; Türk musikisinde bir mürekkep makam.

İ

- İbn Edhem** Horasanlı İbrahim bin Edhem, zaid, sufi ve muhad-dis.
- İbn Sînâ** meşhur Türk tabib, filozof ve âlimi olup, edebiyatta ilim ve irfânın, hikmet ve felsefenin timsalidir, bkz. ONAY, 221.

İbn Yemîn (İbn Yemîn-i Tuğrâî) Nazmettiği kıtalarıyla ünlü İran şairi.

İbrahim İbrahim Peygamber'in babası put yapıp satardı. Babası ona putları satması için verir, o ise satmadan geri getirirdi. Buradan sonra İbrahim putlarla savaştı. Puthanedeki putları yıktığında Nemrûd onu önce zindana attırır, ardından da ateşte yakmak ister fakat İbrahim'in yanmadan kurtulma mucizesidir. Nef'i beytinde kalemini İbrahim'in putları yıkan baltasına benzetmektedir.

icaz (edebiyat terimi) mucize sayılacak kadar düzgün söz söyleme, az sözle çok şey anlatma.

ifrit şeytan, cin. Cahiliye Arapları görünmeyen varlıkları "hin" ve "cin" olmak üzere ikiye ayırmışlardır, cinlerden de en güçlü ve kötü olanlarına da ifrit demişlerdir, ayrıca *Kur'an*'da da geçmektedirler.

iham iki anlamlı bir kelimeyi az kullanılan anlamıyla anlaşılmasını dileyerek kullanma.

ihtisap genel ahlakı ve kamu düzenini koruma, akıllı ve basiretli bir şekilde yönetmek. Bu işi yürüten görevliye de muhtesip denir.

İkizler Burcu cevzâ.

iksir "kimyâ", bütün madenleri altına çevirdiğine inanılan cevher.

il el (mantık terimi) cause, sebep; fail illet, maddi illet, sûrî illet, gâî illet.

İlyas İlyas Peygamber (Hızır bağlamında).

İlyas Paşa Hacı İlyas Paşa. Osmanlı Beylerbeyi (ö. 1632).

İmam-ı Azam Nu'mân bin Sâbit, Ebû Hanîfe.

İmam-ı Evliya Muhammed Peygamber'in damadı Ali (ilim yönüyle).

İmr an oğlu Musa bkz. Musa.

inabet günahattan yüz çevirip Tanrı'ya yönelme, bir şeyhe bağlanma, bir tarikata girme.

irab *Kur'an* ayetlerini cümle yapısı yönünden inceleyen ilim dalı.

İran Îrân, Îrânî; İran, İranlı; ayrıca bkz. Acem.

İrem Bahçesi Iram, antik Arap kenti ve Âd kavmi zamanında yapılan bahçe.

irtifa almak gök cisimlerinin ufuktan uzaklığını ölçmek.

İsa Îsâ, Îsî, Jesus.

isbât (dilbilgisi terimi) olumsuzluk edatıyla başlayan bir cümlede olumsuzluğun istisna edatı ile bozulması.

İskender Alexander; ayrıca bkz. Zu'l-karneyn. Makedonyalı Philip'in oğlu, Aristo'nun öğrencisi; Osmanlı şiirinde ideal hükümdar ve kahraman tipi.

İskender aynası (âyîne-i İskender) İskender'in Mısır'ı fethettikten sonra İskenderiye şehrinde yaptırdığına inanılan ayna.

ism-i azam azîmet, hamail, taviz; bkz. TULUM, 347; cin, peri ve benzeri yaratıklardan kurtulmak için yapıp okunan muska, tılsım ve efsun. Buhur yakılıp okunması, safranla yazılması ilgileri için bkz. ŞENTÜRK, 1, 511.

İsmail Ağa Darü's-saade Ağası.

istiğna ihtiyaç duymama, nazlı davranma, tenezzül etmeme.

işret meclisi meclis-i işret, bezm, zurefâ (zarifler) meclisi; “Yüksek saray kültürünün, hükümdarlık âyîn ve âdâbının simgesi olan işret meclisi geleneği, bu kültürü paylaşan büyük İslam imparatorluklarında, en eski devirlerden başlayarak İran, Hindistan ve Türkiye’de ortak çizgileriyle yüzyıllarca vazgeçilmez bir gelenek olarak sürüp gelmiştir. Havuzlar, şelâleler, nadîde çiçek tarhları, nahiller, buhurdanlar ve çerâgân (kandiller) ile bir cennet köşesi haline getirilen, sâderû gençlerin hizmet ettiği hâs-bahçede, devrin ünlü musikî heyetleri, seçkin şair, edip ve sanatkârları buluşurlar... İşret meclislerinin seçkin mekânı, saray bahçeleri ve kasrlardır. Saray hâs bahçelerinde ve kasrlarda (köşk), özel halvetde düzenlenen geleneksel işret meclisleri şair, mutrib, hânende, gûyende, rakkâs gibi sanatçıların hükümdar önünde kendilerini göstermek fırsatını elde ettikleri bir yarışma meydanı oluşturuyordu.” Bkz. İNALCIK, 196.

K

kabâ üste giyilen elbise, önü açık duran kaftan, cübbe
Kâbe Mekke'de Müslümanların kıblesi ve ziyaret yeri olan kutsal yapı. Beytullâh, Beytü'l-Harem, Kâbetullâh, Beyt-i Ma'mûr.

Kadîr doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Kâdir doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Kadir Gecesi “Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen ne bileceksin! Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir.” *Kur'an*, Kadr 1-5.

Kaf Dağı “kûh-ı Kâf”, Kaf Dağı; İslam kültürünün en önemli mitolojik dağı (dünyayı çevrelemesi ve Anka kuşunun yaşadığı mekân olması yönüyle).

Kâfiristan Müslüman olmayanların yaşadığı tüm ülkelere genel olarak Kâfiristan denir.

Kâğıthane İstanbul'da bir ilçe, tarihî bir semt.

Kahramân Pişdâdiyân sülalesinden Tahmurs'un oğlu. Devler tarafından çocukken kaçırılıp onlar arasında büyümüştür. Gergedan üzerinde insanlara saldırmış birçok kişiyi öldürmüştür. Rüstem'e yenilmiş. “Katil” lakabıyla anılmış.

kalemis galiye misk, amber ve miskten yapılan güzel koku.

kalemkârî bina içinde sıva, ahşap, deri, bez ve taş üstüne uygulanan tezyinat.

kalle ve dellenin nüktesi “sözün hayırlısı kısa ve yol gösterendir” anlamında bir Arap atasözü: “Hayrü'l-keîmi mâ kalle ve delle.”

Kamer İslam kozmolojisinde yedi gezegenden biri, Moon, Luna, Ay, mâh.

kand şeker kamışının donmuş öz suyu.

kandil چراغ, meşale; güneş.

kassâm mirası vârisler arasında bölen, yetimlerin hakkını koruyan ve idare eden memur.

kapı “der”. Kapı kavramı, özel olarak saray ve harem halkını göstermesi nedeniyle Osmanlı kültüründe çok önemli bir sembol olarak görülmektedir. “Kapı”nın tarihsel anlam değerleri için bkz. PAKALIN, II, 166; padişah/sevgili kapısı; makam, huzur; eşik; “kapu gedâlığı”, “kapusına ilticâ kılmak” mad.

Kapuağası Dorusu Sultan IV. Murâd’ın atlarından biri.

Kârûn “*Kur’an-ı Kerîm*’de Fir’avn ve Hâmâm ile birlikte anılır.

Hazret-i Mûsâ’nın akrabasından olup delâletiyle toprağı altın yapma sanatı olan kimyâyı öğrenmiş ve bu sâyede çok zengin olmuştur fakat çok cimridir, Hz. Mûsâ’nın istediğı zekâtın binde birini vermediğı için servetiyle yere batmıştır...” Bkz. ONAY, 249.

kâsegerdân dilenci.

Kâsım-i Envâr İranlı mutasavvıf ve şair (ö. 1433).

Kayıoğlu Dorusu Sultan IV. Murâd’ın atlarından biri.

Kays Mecnun.

Kayser Caesar, Roma veya Bizans imparatoru.

Kayyûm doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

kecim savaşta atlara giydirilen zırh.

kemha bir çeşit ipek kumaş, havsız kadife.

Kelîm Kelîmullâh, Musa; ayrıca bkz. Mûsî. Musa Peygamber’e verilen lakaplardan biri. Allah’ın kendisi ile konuşmasından dolayı bu adı almıştır.

Kelîm’in ejderi Musa Peygamber’in firavuna karşı elindeki asayı ejderhaya dönüştürmesi mucizesi.

Kemâl gözü/nazarı bkz. aynü’l-Kemâl mad.

Kemâl-i Isfahânî Hallâku’l-Meânî, Hallâk-i Meânî, İranlı kaside şairi (ö. 1240). Irak üslûbunun en önemli temsilcilerinden biri.

kemend sevgilinin saç, zülûf ve kâkülü.

Ken’ân Ken’ân, Canaan, Filistin (Yusuf bağlamında); “pîr-i Ken’ân”, “Yûsuf-ı Ken’ân”.

Kerîm doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Kerrâr dördüncü halife Ali’nin lakabı. Bkz. Hayder-i Kerrâr.

Kerrûbiyân (hamale-i Arş) Allah'a en yakın olan dört büyük melek (Cebraîl, Mikaîl, İsrâfil, Azraîl).

Keşmîr Kişmîr, Kashmir.

Keşşâf Mutezile âlimlerinden Zemahşerî'nin (ö. 1144) yazdığı tefsir.

keştî-i nüh bir çeşit kadeh adı.

Kevser Cennette bir ırmak.

Key Keyhüsrev, Kay-khosrau, İran hükümdarı.

Keykubâd Keykubâd, *Şehname*'de adaletiyle övülen İran hükümdarı.

Keyvân yedinci gökteki Zühal/Satürn gezegeni (fil üzerine oturmuş bir Hintli).

Kıdem Allah'a nisbet edilen selbî sıfatlardan biri.

kırân etmek iki yıldızın aynı burçta birleşmesi.

kırân sahibi "sâhib-kırân" muzaffer hükümdar; sa'deyn denilen Zühre ve Müşteri yıldızlarının bir burçta, bir derece ve bir dakikada birleşmesi esnasında dünyaya gelen talihi mesut kimse.

kızılbaş Acem, Fârs, Pârs, Fârsî, Pârsî. Bkz. TULUM 1132. Kızılbaş sözcüğü *Dîvân*'da şair tarafından kullanılmış, dil içi çeviriye özgün metinden nakledilmiştir, eserin yazıldığı dönemde ayırıcı ve aşağılayıcı bir nitelik taşımaz. Nefî bu sözcükle İran şahını kastetmiştir, ifade Aleviliğe veya Alevilere yönelik değildir.

kimyâ eskiden bakırı altın yapmanın yollarını arayan bir bilim dalı; iksir.

Kirdigâr Tanrı, Allah, Hudâ.

kirişme göz ucuyla büyüleyici bakış.

Kirmân İran'da bir şehir ve bu şehrin merkez olduğu idari bölge.

kolan eyerin altına serilen ipekli kumaş.

korku ve ümit (tasavvuf terimi) havf ü recâ, kulda bulunması gereken iki ruh hâli: Allah sevgisiyle kötülük yapmayı yasaklayan korku ve Allah rızasını kazanmaya teşvik eden ümit.

kös "kûs", özel günler ile savaş meydanlarında çalınan davulun sekiz-on misli büyüklüğünde mehter çalgısı.

Kubâd I. Kubâd, Sasani hükümdarı.

Kudret Allah'ın sıfatlarından biri.

kulzüm deniz, okyanus, bahr; Kızıldeniz.

Kur'an İslam'ın kutsal kitabı.

külâh “küleh”, “Türlü çeşitleri ile yüzyıllar boyunca yalnız erkekler ve askerler ile her tabakadan halk tarafından giyilmiş bir serpuş... Mevlevî külâhı müstesna külâhın tepesi sivri idi.” Külâh çizimleri ve farklı tanıklar için krş. KOÇU, 162-163; bkz. “külâh-gûşe” mad.

külhan ocak, hamamların içini ve suyunu ısıtmak için ateş yakılan yer.

Kürsî Rahîm'in mübarek makamı.

L

lâmekân âlemi zaman ve mekânın bulunmadığı âlem, mana âlemi, ilâhi âlem.

Lâhor Lâhûr. Pakistan'ın ikinci büyük şehri. Dokumasıyla meşhur olup, pek çok âlim yetiştirmiş bir şehir.

lal “la'l”, yakut gibi kırmızı ve değerli bir mücevher, (istiare yoluyla dudak).

lale gelincik. Çemen ülkesinin hükümdarı olması, kırmızı rengi, kadeh şeklinde olması, etrafı aydınlatması, ebced değeri olarak altmış altıyı vermesi bağlamlarında geçer.

Leyla Leylî, Layla, Mecnun'un sevgilisi.

lisan-ı hâl hâl ve tavırla anlatma, mimik ve hareketlerden anlaşılan şey. Eskiden dervişlerin, sûfîlerin, gerçek aşkla dolmuş erlerin lisani olarak kabul edilirdi.

levh-i mahfuz kâinatta olmuş veya olacak her varlık ve hadisenin yazılı olduğu kitap.

Livâü'l-hamd şükür sancağı, Muhammed Peygamber'in sancağının adı olup mahşer yerinde müminlerin bu sancağın gölgesinde toplanacaklarına inanılır.

lopran (lobran/nobran/nobram) kaba, nadan, gaf yapan, pot kıran, lafını bilmez.

M

Mağrip Magrib, Magrib-zemîn; Mağrip, Batı.

Mahmûd Muhammed Peygamber'in güzel adlarından biri, esmâ-i nebî.

Mahzenü'l-Esrâr sırlar mahzeni. Fars şairi Nizâmî'nin eseri (esrar mahzeni veya kabağı göndermesi).

maksem maksim, suyun kollara ayrılıp taksim edildiği kapalı bina.

Ma'nevî İbrahim Gülşenî'nin Mevlânâ'nın *Mesnevi'sine* nazire olarak yazdığı Farsça eser.

Mani Osmanlı şiirinde bir din kurucusu ve resimdeki ustalığı ile bilinen efsanevi Çinli nakkaş.

Mantıkî XVII. yüzyıl Osmanlı şairi ve müderrisi Mantıkî Ahmed Efendi (ö. 1635). Halep ve Şam kadısı.

mâşîta gelin süsleyicisi, bkz. meşşâta mad.

Matla'ül-Envâr nurların doğuşu, parıltıların zuhuru. Hüsrev-i Dihlevî'nin manzum eseri.

meânî belagatin sözün yerinde olma ölçütlerini inceleyen dalı.

Mecîd doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

mecmua aynı veya farklı türden seçilmiş çeşitli hacimlerdeki metinlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eserlerin ortak adı. Bugün güldeste, kırkambar adı verilen, çoklukla içinde bir veya daha fazla yazara veya şaire ait dinî, din dışı nesir veya seçme şiirlerden oluşan derleme kitaplar (düzyazı, mektup, inşa, şiir, mizah, nazire mecmuaları).

Mecnun Mecnûn, efsanevi âşık, Leyla'nın sevgilisi.

Mecusi Zerdüştiliğin eski İran inanç ve gelenekleriyle karışmasından oluşan dinin mensubu.

Mehdi ahir zamanda Şam'dan zuhur ederek insanları Allah yoluna sevk edeceği rivayet edilen kişi.

Mehmed Efendi Hoca-zâde Mehmed Efendi, Hoca Sadeddin Efendi'nin oğlu, Şeyhülislam Eşad Efendi'nin kardeşi, Osmanlı şeyhülislamı (ö. 1615).

Mehmed IV. Murâd'ın şehzadesi.

Mehmed Paşa Öküz Mehmed Paşa. Osmanlı sadrazamı (ö. 1626).

mengûş küpe. Bektaşilikte evlenmemeye karar veren dervişlerin sağ kulaklarına törenle takılan küpe (demir, bakır, pirinç, gümüş, Necef taşı).

menşûr vezirlik ve yüksek devlet görevleri için Dîvân-ı Hümayûn'dan yazılan ve gönderilen beratlar, buyruklar, bkz. TULUM, 615.

menzil menzil taşı; mesafe (okçulukta).

Mercan Sultan IV. Murâd'ın atlarından birinin adı.

Merih “Mirrîh”, Mars; “cellâd-ı felek”. Bir elinde kılıç, diğer elinde kesik baş tutar. Minyatürlerde aslan üzerinde kılıç çekmiş olarak resimlenmektedir.

Meryem İsa'nın annesi, Mary.

Meryem oğlu İsa İsa Peygamber.

Meryem oğlu Mesih İsa Peygamber.

Mesih İsa Peygamber'in lakabı. Elini sürdüğü hastaları derhal iyi etmesinden ve nefesiyle can bahşetmesinden dolayı bu lakabı almıştır.

Mesnevî Mevlânâ'nın ünlü başyapıtı.

meşşâta gelin süsleyen, kadın tuvaleti yapan kadın, düzgüncü.

meth evsaf, vasf, övgü.

Me'vâ “cennet-i Me'vâ”, sekiz cennetten biri. Bkz. *Kur'an*, Necm 15.

mevâlî mevleviyet. Osmanlı ilmiye teşkilatında yüksek kadılık-lar için kullanılan bir terim.

mevâlid mevâlid-i selâse, üç çocuk; dört unsurun birleşip kay-naşmasıyla meydana gelen hayvan, bitki ve cansız nesneler.

Mevlevî Mevlânâ'nın vefatından sonra oğlu Sultan Veled tara-fından teşkilatlandırılan tarikata üye olanlar ve Mevlânâ'nın müritleri.

Mısır Mısır ülkesi. Mısır'ın başkenti olan Kahire; memleket, ülke.

mıstar ince bir mukavva üzerine eşit aralıklarla gerilmiş iplik-lerden ibâret olan ve yazılacak kâğıdın altına konulup üstü-

ne elle bastırılmak sûretiyle kâğıda çıkan çizgiler üzerinde düzgün yazı yazılmasını sağlayan alet.

micmer buhurdanlık, içinde tütsü yakılan altın, gümüş veya bakırdan alet.

mîr-âhûr imrahor, Osmanlı Devleti'nde padişah ahırlarının yönetimiyle görevli kimse.

Mîr Alî Mîr Alî Herevî. İran'da yaşamış nestalik hattatı ve şair (ö. 1544).

Mîr İmâd İmâd-i Hasenî-i Seyfî (ö. 1615). Nestalik yazıyı zirveye ulaştıran Safevî hattat. Şah I. Abbas'ın *Şehname*'yi istinsah etmesini istediği, İmâd'ın bu isteğe ilgisiz kaldığı için öldürüldüğü rivayet edilmektedir.

Mirrâh Behrâm, Mars gezegeni. Beşinci felekte bulunan gezegen.

miskal 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.

Molla-yı Rum Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî.

muaccel (hukuk terimi) belirli bir zamana bağlanmamış, vadesiz, peşin, hemen yapılması, verilmesi veya ödenmesi şart ve gerekli olan iş, nesne, söz, para.

muciz acze düşüren, aciz bırakan, kimsenin söyleyemeyeceği söz veya şiir.

Muhammed İslam peygamberi. Ahmed, Ahmed-i Muhtar, Bahr-i Kerem, Fahrü'l-Kiram, Fahr-i Cihan, Habibullâh, İmamü'l-Enbiya, Mahmûd, Mustafâ, Resûlu'llâh, Fahrü'l-enâm.

Muhtâr Muhammed Peygamber'in güzel adlarından biri (esmâ-i nebî).

muhtesip Osmanlılarda vergileri toplayan, çarşı pazar denetlemesi yapan iltizam memuru.

Muhteşem-i Kâşânî ünlü Fars şairi (ö. 1588).

muhzır mahkemelerde davalı ve davacıyı mahkeme huzuruna çağıran görevli, yüksek rütbeli bir yeniçeri unvanı.

muîd medresede ders saatleri dışında öğrenciye dersleri tekrarlamakla görevli müderris yardımcısı.

Murâd IV Osmanlı padişahı (1623-1640).

Murâd Paşa Kuyucu Murâd Paşa. Osmanlı sadrazamı (ö. 1611).

murassa üzeri elmas veya mücevherle süslenmiş.

Murtazâ Muhammed Peygamber'in damadı Ali'nin lakaplarından biri; Muhammed Peygamber'in güzel adlarından biri (esmâ-i nebî).

Musa Ağa Sultan IV. Murâd'ın musahibi.

Musa Musevi dininin peygamberi, Mûsî, Mûsevî; ayrıca bkz. Kelîm mad.

Mushaf kitap, cüz.

musahib sohbet arkadaşı; nükte ve fırkralarla padişah ve yüksek makam sahiplerinin hoş vakit geçirmelerini sağlayan kişi.

muska bkz. hırz mad.

Mustafa Paşa Niğdeli Mustafa Paşa (ö. 1632).

muzmer (dilbilgisi terimi) gizli, zihinde olan, varlığı mantıkça anlaşılan, söylenmemiş olan.

Müctebâ Muhammed Peygamber'in güzel adlarından biri (esmâ-i nebî).

müdgam (dilbilgisi terimi) Arapçada yan yana bulunup da biri diğerinin içine katılmış aynı cins harflerden birincisi.

müfti-i âlem âlemin şeyhülislamı; Nef'î Şeyhülislam Mehmed Efendi için kullanmıştır.

mühr-i Süleyman Süleyman mührü, Süleyman Peygamber'e atfedilen altı köşeli yıldız, tılsım gücüne inanılan yüzük.

mühre kâğıtları cilalamak için kullanılan yuvarlak alet.

mükâfat (eskimiş) ceza.

mülazım bir iş, memuriyet veya topluluğa girmek için maaşsız gidip gelen ve hizmet eden çırak; Osmanlıda ilmiye mesleği adayı.

mükâşefe (tasavvuf terimi) akıl ve duyu ile erişilmesi mümkün olmayan bilgileri kalp gözüyle keşfetme.

münşi düzyazıda usta ve başarılı yazar.

müsellemlik berati Osmanlılar'da reayanın dışında vergi mua-fiyeti sağlayan ve yargılamada özel statüye sahip zümreye verilen berat.

müsel sel hat İslam hat sanatında birleşmeyen harflerin bile birbirine bağlanarak yazıldığı yazı tipi.

Müsteân doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Müşteri “Bircîs”, altıncı kat gökte bulunan Yunanlıların Zeus, Romalıların Jüpiter adını verdikleri gezegen. Hürmüz, Erendiz, Sakıt.

Müteâl doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

N

nafe misk ahusu denilen hayvanın göbeğinde bulunan kokulu kese.

Nahcivan Kanuni Sultan Süleyman döneminden itibaren Safevîlere karşı yapılan savaşlarda zaman zaman Osmanlı idaresi altına giren şehir, günümüzde Azerbaycan sınırlarında özerk bir bölgedir.

Nahid Venüs, Zühre, Çoban Yıldızı.

nahiv Arapça gramerinin söz dizimi kuralları. Dilbilgisinin cümle bilgisini anlatan bölümü, sentaks. Arap dilcileri dilbilgisini sarf (şekil bilgisi) ve nahv (söz dizimi) olarak ikiye ayırmışlardır. Osmanlılardaki medrese eğitiminde de bu esasa bağlı kalınmıştır.

nahil nahl, gümüş veya balmumundan yapılmış ağaç taklidi süs. Düğünlerde insan boyunu aşan nahiller yapılır, dallarına yaprak ve meyve olarak süs eşyaları ve değerli taşlar takılırdı.

Nahşeb Özbekistan'da Kaşkaderya bölgesinde bulunan bir şehir.

nakd akçe, para olarak bulunan servet, dinar.

nakkâb madenci, kazmacı.

nâmiye (kuvve-i nâmiyeden kısaltma) yerden bitip büyüme gücü/özelliği.

Nasûh Paşa Osmanlı sadrazamı (ö. 1614).

nefy (dilbilgisi terimi) olumsuzluk, oluş ve kılışın olmadığını, gerçekleşmediğini bildiren hâl.

nemed Bektaşî fukarasıyla çobanların giydikleri kolsuz, keçe palto.

nergis zerrîn-kadeh; istiare yoluyla göz.

Neriman Nerîmân, Rüstem'in dedesi, Sam'ın babası olan *Şeh-name* kahramanı.

nesh (nesih) hat sanatında yazma ve basma eserlerde yaygın olarak kullanılan bir yazı tipi.

neshetmek hükümsüz kılmak; istinsah etmek.

nesim meltem, esinti, hafif esen hoş rüzgâr; tan yeli, seher yeli; bkz. “bâd-ı sabâ”, “bâd-ı nesîm”, “nesîm-i sabâ”, “nesîm-i seher”, “nesîm-i subh”.

Nesr burçlar kuşağında yer alan, Kuzey Kutbu'nda görünen iki yıldız kümesinin adı, (nesr-i vâkı', nesr-i tâir; Kartal Burcu, Altair Takımyıldızı).

neşve neşe, sevinç, ilahi hâllerin verdiği manevi zevk.

nevâ ses, sadâ, ahenk; nüvâ musiki makamı.

Nevruz nevrûz, baharın ilk günü; musiki makamı.

Nevruz-i Acem musiki makamı.

Nevruz-i saba musiki makamı.

Nevruz-i sultani Celali takviminin başlangıcı, 21 Mart.

Nevşâd güzelleri ile meşhur Türkistan şehri.

Nil Nîl, Nil nehri.

nisap bir malın zekât gerektiren miktarı.

Nişabur İran'da tarihî bir şehir.

Nizâm Halveti-Sinânî şeyhi, şair (ö. 1601).

Nizâmî Nizâmî-Gencevî, Fars şairi, bkz. Penç-Genc.

Nizâmü'l-mülk Alparslan ve oğlu Melikşâh'ın veziri.

Nu'mân Hanefî mezhebinin kurucusu sayılan İmâm-ı A'zam Nu'mân bin Sabit.

Nûn ve'l-Kalem ayeti *Kur'an*'ın 68. suresine Nûn veya Kalem suresi denir, ayetteki Nûn ve'l-Kalem kelimelerinden bu ismi almıştır. Çeşitli açıklamalar arasında Nûn'a hokka denmiştir. Kalem de yazı aletidir.

Nûr doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Nûr suresi “sûre-i Nûr” *Kur'an-ı Kerîm*'in 24. suresi.

Nûşîrevân Nûşîrvân, Nûşinrevân, Khosrau Anushirvan, Sasani hükümdarı, adaleti ile meşhur; ayrıca bkz. Kisrî.

O

Osman I. Osman, Osmanlı sultanı, Osmanoğulları (sülale/soy bağlamında).

Osman II. Genç Osman, Osman Han (1618-1622).

Osman Uthman ibn Affân, Muhammed Peygamber'in arkadaşı ve üçüncü halife.

Osman'ın mushafı Halife Osman'ın kurduğu bir heyetle *Kur'an-ı Kerîm*'i çoğalttırmasından dolayı Osman'ın kitabı tabiri oluşmuştur.

Osmanoğulları bkz. Osman mad.

Ö

Ömer Umar ibn al-Khattab, Muhammed Peygamber'in arkadaşı ve ikinci halife.

Örfî Örfî-i Şîrâzî (ö. 1591), İranlı şair.

P

pâlâheng dizgin, yular.

pamuk dükkânı başlarını dâğlayan abdalların ve kalenderlerin yaralarına pamuk basmalarıyla oluşan görüntü.

papağan "tûtî".

payendaz Osmanlılarda protokol gereği hükümdar veya yüksek makam sahiplerinin gelişi için yere serilen halı, kilim, değerli kumaşa verilen ad.

pehlivan kemankeş, okçu; güreşçi; en cesur, en yiğit (şairlikte).

Pervin Ülker, ıkd-i Pervîn, ıkd-i Süreyyâ.

Pervîz Husrev-i Pervîz.

Peşeng ünlü Turan hükümdarı Efrasiyâb'ın babası olan *Şehname* kahramanı.

peşmine bir çeşit yünlü kumaş. Derviş hırkaları çoğunlukla bu kumaştan yapılırdı.

peyk haberci; Osmanlı devletinde, ulaklık ve padişahlara muhafızlık yapan, padişah tören ve alaylarda dışarı çıktığı zaman

atların yanında koşan, devrine göre sayıları otuz-kırk arasında değişen muhafız alayı. Peyklerin giysileri ve daha sonraki devirlerdeki görkemleri için bkz. PAKALIN, II, 774-776.

peykân okun ucundaki sivri demir.

pirimugan pîr-i mugân, Zerdüştlükte dinî lider; Osmanlı şiirinde meyhaneci, meyhaneci başı.

R

Rabbani Rab'la ilgili, ilahi.

Râfizî Ebû Bekir ve Ömer'in, daha sonra Osman'ın da halifeliğini kabul etmeyen Şîî gruplar.

Rahîm doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Rahmân doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

Rahş Rakhsh, Rüstem'in atı.

ravi rivayet eden, anlatan, nakleden.

Râz İran'da bir şehir.

revak üstü kubbeye örtülü kemer.

rezm-bezm bkz. bezm-rezm.

Rıdvân Rızvân, Ridwan, cennette görevli melek, cennet kapıcısı.

ritl-ı girân ağır ve dolu kadeh.

rind rind, Osmanlı şiirinde sofı, vaiz, hoca karışıklığında yeğlenen irfan sahibi basiretli bilge, arif. Ayrıca sözcüğün "şehir oğlanı (rind-i levend), kahpe oğlu, ruspi oğlu; içkici, bekri" anlamları için bkz. TULUM 1507.

Rûhu'l-kudûs Rûhu'l-Emîn, Cebail.

Rum Rûm, Rûmî, Anadolu; Roma ve Bizans'ı imlerken sonraları Anadolu'nun kimi bölgeleri bu adı almış ve bütün Anadolu, İstanbul, Balkanlar bu isimle anılır olmuştur.

Rûşenî Halvetiye tarikatının Rûşeniye kolunun kurucusu Şeyh Ömer Rûşenî.

Rûyînten İsfendiyar, tunç vücutlu, tunçtan.

Rüstem Rustam, İranlı kahraman; ayrıca bkz. Destân, Pîl-ten, Tehemten.

S

sa'd-ı ekber Jüpiter, Müşteri; kutlu sayılan bir yıldız

Sa'dî-i Şîrâzî Fars edebiyatının Firdevsî ve Hâfız'la birlikte üç büyük şairinden biri.

Sabrî-i Şâkir XVII. yüzyılda Nef'î takipçisi Osmanlı şairi (ö. 1645).

Saçlı Doru Sultan IV. Murâd'ın atlarından biri.

Sahbân Sahbân el-Vâilî. Vâil kabilesinin hatip ve şairi (ö. VIII. yüzyılın başları).

sahbâ-nâme şaraba övgü.

sâhib-kırân bkz. kırân sahibi mad.

Sam Sâm, Sâm-ı Süvâr, İranlı kahraman.

Samanyolu reh-i kehkeşân, hacılar yolu ve saman uğrusu.

samsam iki yüzü keskin kılıç.

sanavber Çam fıstığı ağacı; sevgilinin boyu.

Sâni' doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

sarsar şiddetli ve soğuk rüzgâr.

sayeban otağı güneşten korumak için gökyüzüne gerilen, tente-yi andıran gölgelik, sayvan.

seb'a'l-mesânî yedi ayetten meydana gelen ve *Kur'an-ı Kerîm*'in ilk suresi olan Fatiha'ya verilen ad. Kelime olarak "tek-rarlanan yedi (ayet)" anlamına gelir. *Kur'an-ı Kerîm*'de Fatiha için bu ad kullanılmıştır. Bkz. *Kur'an* Hicr 87. Bu hususta tefsirlerde çeşitli rivayetler vardır. Önce Mekke, sonra Medine'de indirilmesi, her namazda okunması vs. bunlardandır. Hatta yedi kat göğe karşılık Fatiha'da yedi ayet olduğunu söyleyen âlimler de vardır. Tasavvufa göre bu yedi ayetin yüzdeki yedi hattı (iki kaş, dört kirpik ve bir saç) karşıladığı söylenir.

seb'-i şidâd yedi gezegen.

selem (hukuk terimi) henüz elde edilmemiş bir ürünün belirlenen değerine karşılık yapılan peşin ödeme.

selh her Arabi ayın son günü.

Selim I. Selim, Yavuz lakabıyla bilinen Osmanlı padişahı (1512-1520).

Selmân ünlü Fars şairi Selmân-ı Savecî (ö. 1376).

selsebîl cennette bir pınar; “Orada bir pınar ki ona ‘selsebil’ adı verilir”. Bkz. *Kur’an*, İnsan 18.

semender ak kuş, bir kertenkele şeklinde hayal edilip ateşte yanmadığına inanılan masal hayvanı.

senahan methedici, dua edici, alkışçı.

serâperde saray perdesi, otağların tozluk perdesi; saray otağı.

serâser kıymetli bir kumaş.

serlevha (tezhip terimi) el yazması kitaplarda ilk sayfaya yapılan bezemeli başlık.

sername mektup vb. yazılarda başa konulan, gönderilen kişinin unvan ve mevkiini bildiren kelimeler (devletlü, atufetlü, ismetlü gibi).

serv selvi, dîvân şiirinde adından en çok söz edilen ağaçtır. Sevgilinin boyu için hem benzeyen hem benzetilendir. Selvinin su kenarında düşünülmesi hâlinde ırmak, çemen, bezm vb. unsurlar kendini gösterir. O bir süs ağacıdır ve her mevsim yeşil kalır. Hafif rüzgârla salınışı sevgilinin yürüyüşünü andırır.

Sıddık Sıddîk, Ebû Bekir’in lakabı.

Sıfâhân bkz. Isfahân mad.

Sidre Sidre ağacı, Miraç’ta Cebrail’in gidebildiği son uçtaki ağaç, makam.

sihr-i helal güzel ve veciz söz.

sihr-i mübîn apaçık bir büyü; “Bir mucize gördükleri zaman onu alaya alıyorlar. (Dediler ki:) ‘Bu bir büyüden başka bir şey değildir.’” Bkz. *Kur’an*, Sâffât 14, 15.

sikke madenî para, para üzerine vurulan damga, mevlevî külahı.

Simurg Sîmurg, hayalî kuş.

sine nalı na’l-i sine, göğüse yapılmış nal şeklinde dövme veya dâğ.

sinebend at koşumlarında göğüse bağlanan enli kayış.

sipend üzerlik tohumu. Nazar değmemesi için üzerlik tohumu ateşte yakılıp tütsülenirmiş. Üzerlik otu kısmen güzel bir koku verdiği için tekkelerde de öd ağacı gibi yakılmış.

sohbet-i has bezm-i has, Osmanlı seçkinlerinin katıldığı özel meclis.

subh-ı sadık tan kızılığından sonra ufukta görülen ve gittikçe yayılarak güneşin doğuşuna kadar kesintisiz devam eden aydınlık, hakiki fecir, ikinci fecir.

Sûr kıyamet gününde dört büyük melekten biri olan İsrail'in üfüreceği boru.

Sübhân Allah'ın noksan sıfatlardan münezze olduğu anlamına gelen bir adı.

Sübhânî Yüce Tanrı katıyla ilgili, Yüce Tanrı katında olan.

sühanın nûn harfi sühan (söz) kelimesindeki üstünde nokta olan nûn (ن) harfi.

Süleyman Han Kanûnî Sultan Süleyman, Osmanlı padişahı (ö. 1566).

Süleyman Süleymân, Süleymânî, Solomon. “mühr-i Süleymân”, “taht-ı Süleymân”, “mülk-i Süleymân” Süleyman Peygamber, *Kur'an*, Enbiya 81, Sâd 32, 33-35.

Süleyman'ın tahtı “taht-ı Süleymân” Süleyman Peygamber'in rüzgârlara hükmederek Saba kraliçesi Belkıs'ın tahtını huzuruna getirmesi.

sümbül sünbül, zülûf.

Sürahi-i Ser-efrâz Sultan IV. Murâd'ın atlarından biri.

Süreyya Ülker, Pervin. Kuzey yarım kürede bir yıldız kümesi, ıkd-i Süreyyâ.

süsen sûsen, susam çiçeği.

süsen yaprağı “berg-i sûsen”. Sivri ve uzun yapraklarından dolayı kılıç, mızrak ve hançere benzetilir.

süveyda kalbin ortasında var olduğuna inanılan siyah benek.

Ş

Şah Üveys bkz. Üveys mad.

Şah-ı Kızılbaş Şah İsmail.

şah-destûr kuşağa takılan Acemlere özgü nakışla işlenmiş, dokunmuş bir mendil veya peşkir.

şah-kâse büyük kâse; maşrapa.

Şahap Şihâb yaz geceleri gökten düşen parlak alevler. Hakındaki hurafelerden birisi de her şihâbın ölmüş bir insan ruhunun ifadesi olduğudur. Bir diğeri ise meleklerin gizli haberleri çalmak için yaklaşan şeytanı kovmakta kullandıkları kırbaçlardır ya da şeytanların gökten çalıp oynadıkları yıldızlar olduğuna inanılır.

şahid güzel, dilber, şuh, sâde-rû; bkz. TULUM, 1633; “Bazı tarikatlarda sesi güzel, parlak ve yakışıklı oğlanlara âyinlerde ilahiler okutulur ve süsledikleri ‘bu oğlan ilahi güzelliğinin timsalidir’ diye onu seyrederek ve şahsında ilahi güzellikleri görürler”, “şâhid-bâzî”, “cemal-perestlik”, bkz. ULUDAĞ, 484; mahkeme tanığı.

şahne bir şehir veya bölgenin emniyet ve asayişinden sorumlu askeri vali; kadı, subaşı.

Şam Alacası Sultan IV. Murâd’ın atlarından biri.

Şam çeliği “pûlâd-ı Dımışkî”. Dünyanın en kaliteli ve sağlam kılıçlarının Şam’da yapıldığına inanılırdı ve buranın çeliğinin çok sağlam olmasından dolayı Osmanlı padişahları ve devlet adamları silahlarını buradan yaptırırlardı.

Şâpûr Üç Sasani hükümdarının adı. Dârâ oğlu Şâpûr; Erdeşîr-i Bâbekân’ın oğlu, Zü’l-ektâf’ın oğlu.

şatır padişahın maiyetinde yürüyen görevli, peykler gibi süratle koşmalarıyla bilinirler.

şebçerağ geceleri ışık yaydığına inanılan bir cevher, şimşirek taşı.

şebkülâh keçeden yapılma bir külâh çeşidi.

şebrev gece yolcusu, karanlıkta yürüyen, hovarda, hırsız.

Şebdîz Hüsrev’in yağız atı.

şehdâne iri inci.

Şehname Firdevsî’nin başyapıtı.

şehnaz Türk müziğinde en eski birleşik makamlardan biri.

şehnişin üç tarafı pencereci cumba şeklindeki çıkma, şahniş.

Şehrîzur Şehrîzûr, Shahrîzur, Irak’ta bir şehir.

şehsüvâr usta binici.

şehvar şaha layık iri inci.

şemâme-i amber amberden imal edilmiş pastil.

Şems Güneş, Âftâb, Sun, Sol.

şemse süsleme sanatı ve ciltçilikte güneş şeklindeki süs.

Şer'î-i Bağdâdî *Sihâm-ı Kazâ* ve *Dîvân*'da adı geçen bir şair.

şevvâl Ay takviminde ramazanı takip eden onuncu ay, bayram ayı.

Şeyh Attâr Ferîdüddin Attâr. İranlı meşhur şair ve sufi (ö. 1221).

Şeyh Üveys Celayirliler hükümdarı (ö. 1374).

şeyhülharem şeyhü'l-harem, Mekke'de Harem-i Şerif'i korumak için halife tarafından görevlendirilen kişi.

Şi'râ Sirius. "Ve ennehû huve rabbu's-Şi'râ..." "Şüphesiz O, Şi'râ'nın Rabbidir." *Kur'an*, Necm 49.

Şifâ İbn Sînâ'nın (ö. 1037) mantık ve felsefe disiplinlerine ilişkin ünlü başyapıtı.

şimâl yağmur getiren kuzeyli yel, bereketli esinti.

Şiraz Şîrâz, İran.

Şirin Hüsrev'in sevgilisi.

Şîrvân Şîrvân, Doğu ülkesi.

şule-i cevvalê akkor hâlinde bir demir parçasını havada döndürerek oluşturulan ateş çemberi. Bkz. STEINGASS, 747.

T

tâc ü dîhûm taç ve taht.

ta'kîd (edebiyat terimi) sözü kördüğüm etme, ne denildiği anlaşılmaz duruma sokma.

tabl-i bâz deve derisi geçirilmiş büyükçe davul.

taç ve taht "tâc u taht", en önemli iki saltanat sembolü.

taksim (müzik terimi) faslın başında veya ortasında bir çalgı tarafından doğaçlama olarak çalınan parça.

talik İran'da XI. ve XII. yüzyıllarda tevkî ve rikâ' yazılarından geliştirilmiş bir yazı tipi.

Tatar Tatarlar, Moğollar veya Oğuz olmayan Türkler; ayrıca bkz. Moğol. Bir boy için değil bir tip için kullanıldığında yakıp yıkan yağmalayan.

Tatar ahusu Tataristan güzel kokusuyla meşhûr olup, kokular tüm dünyaya da buradan yayılmış.

tavus tavus kuşu.

Tayfûr Bâyezîd-i Bistâmî.

Tayyâr IV. Murâd'ın atlarından biri.

tazmîn (edebiyat terimi) şiirde alıntı yapma.

Tebrîz Tebrîz, Güney Azerbaycan, İslam uygarlığının eski ve büyük şehri.

Tehemten Tahamtan, Rüstem'in lakabı.

tehniyetname tebrik yazısı.

Tesnîm Cennetteki ırmaklardan biri.

tevfîk kulun dileği ile Tanrı dileğinin uygunlaşması, kulun işi ve dileğinin gerçekleşmesinde Tanrı katından uygunluk sağlanması.

tevriye iki anlamı olan bir kelimenin uzak anlamını kastetme.

Tevvâb doksan dokuz güzel addan biri, esmâ-i hüsnâ.

tınâb çadırı kazığa bağlayan ip.

tırâz halife, hükümdar ve bürokratların unvan ve lakaplarını taşıyan sırma işlemeler, yazılarla süslenmiş elbise.

Tırâz Batı Türkistan'da bugün Kazakistan sınırları içinde kalan bir şehir.

Tiflis Gürcistan'ın bir şehri.

Tîg-ı Hindî pûlâd-ı Hindî. Eskiden tıpkı Şam (Dımeşkî) çeliğinin kuvvetli olduğuna inanıldığı gibi Hindistan'ın kılıçlarının da çok kuvvetli olduğu düşünülürdü.

Timur Temür, Timurlenk.

tiryak panzehir.

Toz Koparan menzil sahibi meşhur bir okçu.

Tûbâ Tûbâ, Tûbî, Tuba, cennette bir ağaç; "kâmeti Tûbâ", "Sidre vü Tûbâ", bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç; güzelin boyu.

tuğra Türk padişahlarının imza ve alameti olan özel şekil.

Tuma Duma. Sultan IV. Murâd'ın atlarından biri.

Tûr Tûr, Jabal Tur, Sina Dağı.

Turan Tûrân, Tûrânî.

Tûs İran'da bir kasaba.

tûtiyâ göze çekilen sürme.

tutuk örtü, yüze tutulan örtü, peçe, yaşmak.

Türk “Türk-i lâ-yefhem”, “Etrâk, Türkân; (küçük harfle) cânân, dilber, şâhid, ma'sûk, sâde-rû; hoyrat, edepsiz, zalim, daslak, yabancı; (küçük harfle) asılsız denî kimse, hoyrat, hasîs, alçak, bedbaht.” Bkz. TULUM 1789. Semih Tezcan bu konuya şöyle yaklaşır: “Birçok yerde *türk* sözcüğünün ‘kaba, görgüsüz, bilgisiz, köylü’ anlamına gelmesi, Osmanlı seçkinlerinin halkı küçük görmüş olması sonucu Anadolu’da ortaya çıkmış bir anlam kaymasıyla açıklanır. Bu yanıltır, sözcük daha 10. yy.da Eski Uygurca metinlerde ‘cahil, barbar, budizmi bilmeyen’ anlamına kullanılmıştır. Bugünkü Türk dillerinde de buna yaklaşan anlamları vardır: Azerbaycan Türkçesi: *türkesaya*(ğ) ‘safdil, sadetil, kurnazlık bilmeyen’, *türkeçare* ‘kocakarı ilacı, cahil insanların tedavi usulü’, Türkmence *türk* ‘sade, safdil, salak’, Kırgızca *türköy*, *türköyü* ‘okuması yazması olmayan, cahil’, Yeni Uygurca *türük* ‘okuması yazması olmayan’. Bu sözcük, kavim adı (etnonym) olan *Türk*’ten başka bir sözcük değildir. Küçümseyici anlamının nasıl ortaya çıktığı ve yayıldığı başlı başına bir araştırma konusu olabilir.” Bkz. “Divan Şiirinde Türkçe Kaygısı”, *Bilig*, 2010, 54, 255-267.

Türk Türkler; Türk hanı, Türk ülkesi; Tatar.

Türkistan Orta Asya’nın büyük kısmı için kullanılan tarihî bir terim.

U

ûd öd ağacı, tütsü.

unvan bir kişinin memuriyet rütbesini, görev, mevki veya makamını belirten ad; bir kitabın veya bir bölümünün, makale, mektup gibi metinlerin başına yazılan yazı veya kelime.

usturlap eski astronomi aletlerinden birinin adıdır. Münecimler bu aletle insanların talihini okur ve gelecektekilerden haber verirmiş. Ancak usturlap ile yıldızların Arz’dan uzaklıkları

ölçülüydü. Üstüne gökyüzü haritası çizilmiş hilalî daire şeklinde bir tahtadan ibarettir.

usûl (fürû' karşıtlığında) bir kimsenin soy bakımından asılları, anne, baba, onların anne ve babaları şeklinde kendisine kan bağıyla bağlı üst soy hısımlar.

Utarid yedi gezegenden biri, Mercury, Merkür.

Ü

üç çocuk (mevâlid-i selâse) üç çocuk; dört unsurun birleşip kaynaşmasıyla meydana gelen hayvan, bitki ve cansız nesneler. **Ülker** Süreyya, Pervin, peren, Öküz (Boğa) Burcu'nda bulunan yedi yıldız; sevgili.

ümmehât-ı erbaa dört unsur: ateş, toprak, hava, su.

Ümmü Hanî Muhammed Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'in kızı Hind'e verilen lakap. Miraç hadisesi Muhammed Peygamber Ümmü Hanî'nin evinde konakladığı gece meydana gelmiştir.

ümmü'l-kitâb kitabın anası, kitabın esası, ana kitap, kitabın kaynağı, her şeyin yazılı olduğu levh-i mahfuz.

ürd-behîşt nisan (cennete ilişkin imajlar çerçevesinde).

üstad-ı kül her çeşit ilimde çok ileri bilgisi olan.

Üveys Şeyh Üveys, Celayirliler hükümdarı (ö. 1374).

V

vâlâ ince bir kumaş.

vasf meth, evsaf, övgü.

Vassâf İlhanlılar devri tarihçisi, bürokratı ve şairi (ö. 1329).

vefk bir kimsenin ümit ve arzusuna göre dualar, harfler, şekiller yazılı muska, hamâyil.

vesme çivit yaprağı ve rastık ile vücuda dâğ, damga ve nişâne yapma.

vird "virdizebân", belirli zamanlarda ve belirli sıklıklarla yapılan ibadet, dua ve zikir.

Y

yâ (ى), Arap alfabesinin yirmi sekizinci, Osmanlı alfabesinin otuz birinci harfi.

Yahudi Yahûd, Yahûdî; ayrıca bkz. Hûd.

yakîn kesin olarak bilinen, üzerinde şüphe bulunmayan bilgi.

Yâkût Yâkût el-Müsta'sımî. Hat sanatında (aklâm-ı sitte) önemli yenilikler yapan hattat (ö. 1299).

yakut-ı rümmânî diğer türlerine göre makbul olan kırmızı yakut.

yasemen "semen", yasemin.

yazıcılık gelin yüzünü süsleyip boyama işi.

Yecüc, Mecüc Ye'cüc ve Me'cüc, Gog and Magog; Nuh Peygamber'in oğlu Yafes'in soyundan gelen iki kabileden biri (sed bağlamında); bkz. *Kur'an*, Kehf 94, Enbiya 96.

yed-i beyza "Bembeyaz El", Musa Peygamber'in Firavun'a gösterdiği mucizelerinden biri, elini koynuna sokup çıkarınca pırıl pırıl ışması; *Kur'an*, A'râf 108, Kasas 32, Neml 12, Şu'arâ 33, Tâ Hâ 22, 23.

yede taşı "seng-i yede", Hutun diyarında çıkarılan bir çeşit kıymetli yeşim taşı.

yedi iklim eski coğrafya bilgisine göre yeryüzünün bölündüğü, yaşanılabilir, oturulabilir yedi bölgesi (Hint, Arabistan, Çin, İran, Afrika, Türk ve Rum).

Yemen Arap Yarımadası'nın güneybatısında bulunan ülke.

yer öküzü gâv-i zemîn. Dünyanın öküzün üzerinde durduğu inancı.

Yezdan Allah; Yazdan, Maniheizm inancısında iyiliğin yaratıcısı.

Yunan Yûnân, Yânânî; Yunanlı, Yunanlılar.

Yusuf Yûsuf, Joseph; Yusuf Peygamber.

Z

Zahîr Zahîr-i Faryâbî, kaside ve gazelde Selman-ı Savecî ile birlikte en büyük kabul edilen iki şairden biri.

zahit kaba sofı; Osmanlı edebiyatında rindin karşıtı olan bir tip.

zaim ileri gelenlerden, âyandan, şerefli kimse; zeamet sahibi kimse.

Zâl Zâl, İranlı kahraman, Rüstem'in babası.

Zeliha/Züleyha *Yusuf u Züleyha* mesnevisinin kadın kahramanı.

Zengibar Zeng, Zengibâr, Zengî, Zanj, doğu Afrika ülkesi.

zer-efşân eski süslemecilikte kitaplara has bir çeşit süs. Toz haline getirilen altının sayfa üzerine serpilmesiyle yapılır.

zer-endûd ezilmiş varak altının mürekkeple sürülmesiyle oluşturulan süs ve ziynetler.

zerdûz sırma işleyici, simkeş yerine kullanılan bir terim; sırmalı kumaş.

zerenderzer altını mat ve parlak tonlarda kullanarak yapılan tezhip.

Zühal yedinci gökteki Satürn gezegeni. Fil üzerine oturmuş bir Hintli şeklinde resmedilmiştir.

zihgir şast, okçulukta sağ elin başparmağına takılan atış yüzüğü.

Zühre yedi gezegenden biri, Venüs, Venus; Eski Yunanlıların Aphrodite, Romalıların Venus adını verdikleri göğün üçüncü katındaki gezegen; Farsça Nahid; Çoban Yıldızı, kervankıran (halk arasında); gökyüzünde görevi çalgıcılık olan gezegen.

Zülfikâr Halife Ali'nin kılıcı, yarısından itibaren ucu çatallaşan bir çeşit kılıç.

Zünnun Zünnûn-ı Mısırî, Muhammed Peygamber'e Mısır meliki Mukavkis tarafından hediye olarak verilen köle.

Atasözleri, Deyimler, Kalıplaşmış Sözler ve Eskicil Öğeler

A

a be! bre! vâh! vay! meded!

aferin! (övgü kalıbı)

ahdim olsun sözüm olsun, yeminim olsun.

âlemi tayy etmek tüm âlemi göz açıp kapayıncaya kadar dolaşmak.

Allah a'lem Allahuâlem. Doğrusunu Allah bilir.

Allah için Allah rızası için.

Allah meded eyleye Allah yardım etsin. (dua kalıbı)

Allah muîn ola Allah yardımcın olsun. (dua kalıbı)

Allah mübarek eylesin Allah mübarek etsin. (dua kalıbı)

Allah ömrünü efsun etsin Allah uzun ömürler versin. (dua kalıbı)

asker çekmek asker toplamak, akın etmek. (leşker keşîden)

ayağı yere değmemek çok sevinmek.

ayak basmak “kadem basmak”, girmek; ulaşmak.

B

bâda vermek yele vermek.

bahtı açılmak talihi dönmek.

bahtı uyanmak bahtı açılmak.

bana ne (söz kalıbı)

baş eğmek hükümdarın huzurunda yere kapanmak, ayaklara kapanmak, yüz sürmek (saygı bağlamında); boyun eğmek, yenilmek.

baş göstermek belirmek, peyda olmak.

baş üstünde yer eylemek başı üstünde yeri olmak, iyi karşılanmak, ağırılanmak.

başına çalsın (söz kalıbı)

başına toprak savurmak başa toprak saçmak. (matem göstergesi)

başını hırkaya çekmek dünya ile ilgisini kesmek, feragat etmek.

başka başına başlı başına.

belasını bulmak belaya uğramak.

bin can ile canıyürekten.

bin şevk ile büyük coşkuyla.

bin yaşamak uzun ömür sürmek.

C

can almak öldürmek ve gönlü esir etmek.

can bulmak yenilenmek, canlanmak.

can(lar) vermek can bağışlamak ve ölmeyi göze almak.

cana can katmak çok neşelenmek, yaşama sevinci artmak.

cana geçmek içine işlemek, yer etmek.

cana kâr etmek cana işlemek.

canı ağzına gelmek canı boğazına gelmek.

Ç

çalıp çak etmek kılıç çalıp yarmak, koparmak.

çep düşmek ters düşmek.

cün mademki, değil mi ki; -ince, -dikte, -diğinde, -diğinden, -in gibi, -e göre, -den dolayı.

D

dâd almak öç almak.

dâd yardım, imdat.

dâmen der-miyân olmak eteği belinde olmak (hizmet ve özveri bağlamında).

değme alelade, sıradan; her.

dem bu demdir! fırsat bu fırsattır!

dem urmak -den bahsetmek, söz etmek.

deprenmek hareket etmek, kımıldanmak, sarsılmak.

dilden geçirmek gönülden geçirmek.

dirgürmek diriltmek.

dîvân etmek dîvân tertip etmek.

döymek katlanmak, dayanmak.

duaya başla (kalıplaşmış duaya başlama ifadesi)

durma hemen.

dünyayı tutmak dünyayı kaplamak.

E

eglemek avutmak.

ehl olan kadrin bilür ehil olan değerini bilir.

el açmak duaya el açmak.

el çekmek ilgisini kesmek, dünyadan el etek çekmek; vazgeçmek.

el mi değer sıra mı gelir, fırsat mı bulunur?

el sunmak el uzatmak; cüret etmek, yeltenmek.

el vermek el uzatmak, yardım etmek.

elden komamak elden bırakmamak.

emân vermemek aman vermemek, göz açtırmamak.

F

ferhunde bâd kutlu olsun.

G

gam çekmek dertlenmek, kederlenmek; korkmak, endişelenmek, üzülmek.

gam değil ne çıkar, zararı yok, aldırma. (söz kalıbı)

gam yemek dertlenmek, kederlenmek; korkmak, endişelenmek, üzülmek.

gamzeler eylemek işaret etmek, imalarda bulunmak, işvelenmek.

garralanmak çalım satmak, böbürlenmek.

göge ağmak göge yükselmek.

göge külah atmak sevinç verecek bir haber alınca fes, külah gibi başlıkları baştan çıkarıp havaya atmak.

gönül vermek “dil vermek”, gönül bağlamak.

göz yumup açınca göz yumup açincaya dek.

gözünü kûr eyle gözünü kör et, gözün kör olsun! (beddua kalıbı)

gül gül etmek kan dökmek (gülün ve kanın renklerinin kırmızı olması münasebetiyle).

gün başına her gün.

gün gibi güneş gibi, apaçık.

günü günden yeğ olsun (dua sözü)

H

habdan göz açamamak uykudan göz açamamak.

Hak celle celal Allah'ın şanının yüceliğini vurgulamak için kullanılır.

hake düşmek toprağa düşmek.

heder etmek birinin öldürülmesini kanunen yerinde görüp öldüreni cezasız bırakmak.

heman yalnız, yalnızca; şimdi, şu anda.

himmet edin (kalıp söz)

hoş âmed hoş geldi.

hoş geçmek hoş geçinmek.

hû çekmek zikir çekmek.

Hudâ hatalardan belalardan hıfz eyleye Allah hatalardan belalardan korusun. (dua kalıbı)

Hudâ hıfz eyleye Allah korusun. (dua kalıbı)

hükmünü icra etmek hükmünü yürütmek.

I

ırkını kesmek kökünü kurutmak.

İ

igende çok, gayet, pek, ziyade.

ihram kuşanmak ihrama girmek.

iltmek götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.

işi başa çıkarmak bir işi başarmak (Ferhâd'ın elindeki külüngü havaya atıp başına isabet ettirerek intihar etmesi bağlamında).

K

kadrini bilmek değerini bilmek.

kana boyamak kana bulamak, kana batmak.

kendini âdem sanmak kendini adam sanmak, kendini beğenmek.

kendüyi hayrân bulmak kendini beğenmek, aynadaki aksine hayran yahut âşık olmak.

kesada düşürmek darda, zor durumda bırakmak.

ko davayı bırak iddialaşmayı, bırak inadı.

koluna kuvvet (söz kalıbı)

kulağını dik tutmak (at için)

L

laf ırmak yüksekten atmak, atıp tutmak, böbürlenmek.

lafı ko lafı bırak.

lerze tutmak yüreği titremek.
lutf et ihsan eyle, kerem et. (söz kalıbı)

M

mahal yerinde.
makbule geçmek hoş gitmek, işe yaramak.
meded imdat. (söz kalıbı)
mekân tutmak yerleşmek.
minnet çekmek şükran duygusu altında ezilmek.
muallaklar atmak taklalar atmak.
muhassal kısacası, özetle.
musahhar etmek ele geçirmek, fethetmek.
muzaffer eyleye muzaffer etsin. (dua kalıbı)
muzaffer ola muzaffer olsun. (dua kalıbı)
mübarek bâd mübarek olsun. (dua kalıbı)
mübarek ola mübarek olsun. (dua kalıbı)
mühr-i sükût urmamak sükût kilidini vurmamak, sessizliğini koruyamamak.
müsahhar olmak tabi olmak, boyun eğmek.
müyesser etmek nasip etmek.

N

namı âlemi tutmak adı dünyayı tutmak.
namı anılmaz olmak adı anılmaz olmak.
ne canı var ne kadarlık canı var. (acizlik bağlamında)
niçe bir daha nereye kadar, ne zamana dek.
nişan etmek iz bırakmak.

Ö

ömrün efzun olsun ömrün uzun olsun. (dua kalıbı)
ömrün günden güne ziyad olsun ömrün günden güne artsın.
(dua kalıbı)

P

paymal etmek ayaklar altına almak.
pey-siper eylemek birbirini çiğnemek.
pîşkeş çekmek bağışlamak, hediye vermek, armağan etmek.

R

ram etmek boyun eğdirmek.
rast kılmak işin istediği gibi gitmesi için bir temenni. “Allah işini rast getirsin” gibi.
revac bulmak geçerli ve değerli sayılmak.
revnak bulmak göz alıcı parlaklık ve güzelliğe kavuşmak.
rûzî olmak kısmet olmak, nasip olmak.

S

sebel inmek göze perde inmek (katarakt).
segirtmek koşmak, koşturmak.
selâsile çekmek zincire vurmak, prangalamak.
silip süpürmek ne var ne yok hepsini yok etmek veya götürmek.
sinebent göğüs bağı, eyerin geriye kaymaması için atın göğsüne takılan enli kayış.
sitem etmek zulmetmek.
söyinmek sönmek.
sözü uzatma (söz kalıbı)
sunmak uzatmak.

Ş

şıkar almak (kuş için) av kapmak.
şimden girü bundan böyle.
şöhreti tutmak şöhreti yayılmak.

T

tahammül etmek katlanmak.
tahsin etmek beğenmek, aferin demek.
takat getirmek katlanmak, dayanmak.
taze hayat bulmak taze can bulmak.
taze revnak bulmak taze can bulmak.
teksîr-i sevâd etmek boş yere yazmak, karalamak.
tenezzül eylememek kendisine aykırı düşen bir şeyi veya işi
kabul etmemek.
ter düşmek utanmak.
teslim etmek hakkı teslim etmek.
timar etmek iyileştirmek.
tutalım farz edelim, varsayalım.

U

uyarmak ışığı parlatmak, yakmak.
uymak ulaşmak çatmak, sataşmak.
uyup ulaşmak ilişip çatmak.

Ü

üstüne titremek çok titizlenmek.

V

vallahi Allah hakkı için, Allah'a hamd olsun.
varını bezl etmek varını yoğunu harcamak.
vebal çekmek günah çekmek.
vechi var yeri var, hakkı var.
vehme düşürmek vehme, kuruntuya kapılmasına neden olmak.
vird etmek dilden düşürmemek, dile dola'mak.
vücûh ile her bakımdan, her vechile.

Y

yan vermek yan çizmek, uzak durmak, arka çevirmek, kaçınmak.

yanıp yakılmak sızlanmak, şikâyet etmek.

yara çekmek elifler, şerhalar, dâğlar çekmek.

yeler onmaz uğraşıp didindiği hâlde eline bir şey geçmeyen, çalışsa da kazanamayan.

yer etmek yer tutmak, mekân tutmak, yerleşmek.

yerinden kopmak yerinden fırlamak (at için).

yerine ısınmak bulunduğu yere alışmak.

yerini od etmek yerini ateş etmek.

yeriyle olması gerektiği gibi.

yolunu yitirmek yolunu şaşırmak, yolunu kaybetmek.

yüz bin selam olsun (övgü kalıbı)

yüz bin tahsin etmek yüz bin aferin demek, çok takdir etmek, çok beğenmek.

yüzü gözü alışmak yüz göz olmak.

yüz sürmek (yere, ayağa, dergâha, eşiğe)

Z

zencire çekmek zencire vurmak, zincirlemek.

Ayetler, Hadisler, Arapça ve Farsça Sözler

barekallah Allah uğurlu etsin, mübarek olsun, ne güzel.

belhum edall “hatta daha sapıktırlar” *Kur’an*, Furkan 44, A’râf 179.

bihamdillâh Allah’a şükürler olsun anlamında kalıp dua sözü.

ev ednâ “fe kâne kâbe kavseyni ev ednâ”, “Araları iki yay aralığı kadar veya daha yakın oldu.” *Kur’an*, Necm 9.

hamdülillâh Allah’a şükürler olsun.

len terânî “beni asla göremezsin”, “Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr’a) gelip Rabbi de ona konuşunca, ‘Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım’ dedi. Allah da, ‘Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin’ dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. Ayılınca, ‘Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah’ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim’ dedi.” *Kur’an*, A’râf 143.

levhaşallah “Allah ırak etmesin, Allah onu bizden uzaklaştırmasın” anlamında, “lâ-evhaşallah”tan kısaltılmış, ululama, şaşkınlık ve övgü anlatan bir söz.

neuzubillah Allah’a sığınırız, Allah korusun.

sânekallah Allah seni korusun anlamında bir söz kalıbı.

tealallah Dîvân şiirinde özellikle padişahlar ve devlet adamları ve onların yaptıkları için kullanılan Allah yükseltsin anlamında bir temenni.

Kaynakça

- Açıkgöz, Namık. *Nefî*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1999.
- Akkuş, Metin. “Nefî”. *İslam Ansiklopedisi*. 32. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006, 523-525.
- Akkuş, Metin. *Hicvin Ankâları Nefî ve Siham-ı Kaza, İnceleme-Karşılaştırmalı Seçme Metinler*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.
- Akkuş, Metin. *Nefî Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.
- Babinger, Franz. “Nefî”. *Encyclopaedia of Islam*. 8, 3.
- Büyük Türk Klâsikleri*. “Nefî”. 5. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1987, 105-126.
- Bolayır, Ali Ekrem. “Nefî’de Tasannu”. *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*. IV. (1926): 133-145.
- Ceyhan, Adem. Koşık, Halil Sercan. *Recâizâde Mahmud Ekrem, Kudemâdan Birkaç Şair*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 2014.
- Çavuşoğlu, Mehmet. Ocak, Tulga. Ünver, İsmail. *Ölümünün 350. Yılında Nefî*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1991.
- Dankoff, Robert. *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Okuma Sözlüğü* (Katkılarıyla İngilizceden çev. Semih Tezcan). İstanbul: TDAD Yayınları, 2004.
- Dilçin, Cem. “Divan Şiirini Günümüzün Türkçesine Aktarma ve Dil İçi Çeviri”. *Edebiyat ve Dil Yazıları, Mustafa İsen’e Armağan*. Editörler: Ayşenur Külahlıoğlu İslam, Süer Eker. Ankara: 2007, 149-169.

- Dilçin, Cem. *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2011, 225-248.
- Doğan, Muhammed Nur. “Nef’î”, *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*. 2. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008, 359-361.
- Edirneli Ahmed Bâdî Efendi. *Armağan (Divan Şiirinde Atasözleri ve Deyimler)*. Haz. Süreyya Ali Beyzadeoğlu, Müberra Gürgendereli, Fatih Günay. Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2004.
- Enginün, İnci. “Yeni Türk Edebiyatında Nef’î”. *Gazi Türkiyat Dergisi*. 8 (2011): 165-193.
- Erbay, Erdoğan. *Eskiler ve Yeniler, Tanzimat ve Servet-i Fünun Neslinin Divan Edebiyatına Bakışı*. Erzurum: Akademik Araştırmalar Yayınları, 1997, 437-443.
- Florinalı Nazım. *Nef’î ve Fikret’in Büyük Ruhlarına*. İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1925.
- Horata, Osman. “Nef’î’nin Sözümlü Redifli Kasidesinin İstiare Zemini”. *Bilig*. 61 (2012): 143-156.
- İnalçık, Halil. *Has-bağçede ‘ayş u tarab - Nedîmler Şâirler Mutrîbler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.
- İpekten, Haluk. *Nef’î Hayatı, Sanatı, Eserleri*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2007.
- Kaplan, Mehmet, İnci Enginün, Birol Emil. *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II (1865-1876)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1993, 64-65.
- Karahan, Abdülkadir. “Nef’î”. *İslam Ansiklopedisi*. 9, 176-178.
- Karahan, Abdülkadir. “Nef’î”. *Türk Ansiklopedisi*. 25, 177-178.
- Karahan, Abdülkadir. *Nef’î Divanından Seçmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.
- Koçu, Reşat Ekrem. *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları, 1969.
- Kul, Erdoğan. *Namık Kemal, Makâlât-ı Siyasiye ve Edebiye*. Ankara: Birleşik Yayınları, 2014.

- Kutlu, Mustafa. “Nef’î Ömer Efendi”. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*. 7, 6-9.
- Levend, Ağâh Sırrı. *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984.
- Meninski, Franciscus a Mesgnien. *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae, Lexicon Turcico-Arabico-Persicum*. 6 c. Haz. Mehmet Ölmez. İstanbul: Simurg Yayınları, 2000.
- Mütercim Âsım Efendi. *El-Okyânûsü’l-Basît fî-Tercemeti’l-Kâmûsi’l-Muhît*. Haz. Mustafa Koç-Eyüp Tanrıverdi. 1-6. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, 2014.
- Mütercim Âsım. *Burhân-ı Kâtî’*. Haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000.
- Namık Kemal. “Lisân-ı Osmânî’nin Edebiyyâtı Hakkında Ba’zı Mülâhazâtı Şâmilidir”. *Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler*. Haz. Mehmet Kalpaklı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1999.
- Okay, Orhan. “Nef’î’nin Şiirlerinde Ses Unsuru”. *Sanat ve Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1990, 95-100.
- Onay, Ahmet Talay. *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Haz. Cemal Kurnaz. Ankara: Akçağ Kitabevi, 2000.
- Öztürk, Furkan. *Ebüzzîya Tevfik, Nef’î*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2016.
- Öztürk, Furkan. *Recâizâde Mahmûd Ekrem, Ta’lîm-i Edebiyyât, Eleştirel Basım*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2016.
- Öztürk, Furkan. *Nef’î, Sihâm-ı Kazâ, Eleştirel Basım*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2020.
- Öztürk, Furkan. *Tevfik Fikret, Rübâb-ı Şikeste, Eleştirel Basım*. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları, 2020.
- Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 3 c. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2004.
- Pala, İskender. *Şahane Gazeller 7 – Nef’î*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2005.

- Polat, Nâzım Hikmet. *Tevfik Fikret, Bütün Eserleri, Eleştirel Basım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2021.
- Redhouse, James W. *Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Selçuk, Bahir. "Divan Şiirinde Ses ve Âhenge Dayalı Sanatlar". *Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Anı Yayınları, 2010.
- Selçuk, Bahir. "Nef'î'nin Kasidelerinde Farsça Yapılı İkilemelerin (Terkîb-i Tekerrürî) Ses ve Anlam Düzenine Etkisi". *Ahmet Atillâ Şentürk Armağanı*. İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınları, 2013, 577-595.
- Selçuk, Bahir. *Âhenk Unsurları Bakımından Nef'î Divanı'nın Tahlili*. Malatya: Özserhat Yayınları, 2004.
- Steingass, F. A. *Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut: 1998.
- Şentürk, Ahmet Atillâ. *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1-5*. İstanbul: OSEDAM-DBY Yayınları, 2016.
- Şuûrî Hasan Efendi. *Lisânü'l- Acem, Ferheng-i Şuûrî 1-4*. Haz. Ozan Yılmaz. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, 2019.
- Tahirü'l-Mevlevî. *Başlangıcından Tanzimat Devrine Kadar Edebiyat Tarihimize Dair Manzum Bir Muhtıra*. İstanbul: İttifak Matbaası, 1931.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1992.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi. *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Tansel, Fevziye Abdullah. *Namık Kemal'in Husûsî Mektupları II, İstanbul ve Midilli Mektupları I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2013.
- Tarama Sözlüğü (XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesi ile Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla)*, (3. bas.), 8 c. Ankara: 1995.
- Tarlan, Ali Nihad. *Nef'î'nin Farsça Divanı Tercümesi*. İstanbul: Selami Sertoğlu Kitabevi Neşriyatı, 1944.

- Tezcan, Semih. "Divan Şiirinde Türkçe Kaygısı", *Bilig*, 2010, 54, 255-267.
- Tulum, Mertol. *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*. 12 c. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları, 1963-1982.
- Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marifet Yayınları, 1995.
- Yahya Kemal. *Edebiyâta Dâir*. İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1990.

Dizin

K: Kaside, M: Musammat, G: Gazel, Kt: Kıt'a

A

A'lâ (cennet adı) K-VI/1

Acem, K-XV/21, K-XXI/41, K-XXVII/40, K-XXXVI/3,
K-XXXVI/4, K-L/66, K-LIX/32

Acem şahı K-IV/38, K-XL/30, K-XLI/22, G-LXII/7

Âd K-XLIII/16

Âdem K-XIX/14, K-XXIII/11, K-XXIV/23, K-LI/13

Aferidun K-LVIII/37

Ağa Alacası (at) K-XVII/30, K-XVIII/2

Ahkemü'l-hâkimin K-XLVIII/47

Ahmed (peygamber) K-II/7, K-XIV/3, K-XXIX/47, K-XLII/26,
K-LI/39, K-LV/11

Ahmed-i Muhtâr K-IV/35

Ahmed-i Mürsel K-I/33

Ahmed (sultan) K-III/6, K-IV/27, K-V/19, K-VI/14, K-VII/27,
K-VIII/16, K-IX/23, K-X/22, K-XXVI/17, G-CXXI/8

Ahmed Paşa (Hafız) K-XLIII/26, G-XXIV/7

Ahvaz K-XXII/4

Akl-ı kül K-III/10, K-XLVIII/3, K-LIV/18, K-LVIII/26,
Kt-LXX/2, G-XXXI/7

Akl-ı hakîm K-XXVI/25

Ali (Muhammed Peygamber'in damadı) K-II/8, K-III/7,
K-IV/35, K-XIII/30, K-XIII/31, K-XIV/3, K-XXXI/24,
K-XXXVIII/13, K-XXXIX/35, K-LI/39

Âlî Bey (Gelibolulu) K-LX/18

Ali Paşa K-XXXVII/11, G-LXII/7

Alîm K-XXI/37, K-XXVI/14, K-XXXII/38, K-L/56

Allâm K-XXI/37, K-L/56

Anka K-VI/21, K-XI/29, K-XVII/6, K-XVII/12, K-XVII/14,
K-XVIII/11, K-XXV/30, K-XXXIII/48, K-XXXV/23,
K-XXXVIII/2, K-XXXVIII/31, K-XXXIX/29, K-XLI/5,
K-XLIV/39, K-XLVII/10

Arap K-XV/21, K-XVII/20, K-XXII/17, K-XXXVI/4

Aristo K-XXXIV/18, K-XLI/31, K-LI/39

Arslan Dorusu (at) K-XVII/26

Arş K-I/42, K-I/45, K-VI/14, K-VI/15, K-VI/41, K-XI/33,
K-XI/50, K-XII/10, K-XIII/31, K-XIV/1, K-XVII/73,
K-XVIII/16, K-XVIII/17, K-XVIII/24, K-XVIII/33,
K-XX/14, K-XXI/1, K-XXII/29, K-XXV/43, K-XXVI/21,
K-XXVIII/26, K-XXIX/11, K-XXXVI/3, K-XXXVII/32,
K-XL/9, K-XLVII/68, K-L/23, K-L/46, K-LI/7, Kt-CXXXII/1

Âsaf K-XXVII/9, K-XXVIII/34, K-XXIX/21, K-XXX/15,
K-XXX/16, K-XXXI/23, K-XXXI/44, K-XXXII/19,
K-XXXIII/20, K-XXXIV/23, K-XXXV/22, K-XXXV/41,
K-XXXVI/12, K-XXXVII/1, K-XXXVII/2, K-XXXVII/3,
K-XXXVII/10, K-XXXVII/28, K-XXXVIII/8,
K-XXXIX/15, K-XXXIX/35, K-XL/11, K-XL/25,
K-XL/35, K-XLI/17, K-XLI/20, K-XLII/22, K-XLIII/19,
K-XLIII/20, K-XLIII/44, K-XLIV/45, K-XLVI/24, K-LI/25,
K-LVI/24, K-LVI/26, K-LVII/31, K-LX/15, G-XXIV/6,
G-XXIV/8, G-LXII/6, G-CXX/6

Aşkar (Behrâm'ın atı) K-XVII/33, K-XVIII/7, K-XXXIX/29

At Meydanı K-III/23

Attâr (Şeyh Attâr) K-II/14, K-XXXIV/13, K-XLV/31, K-LX/14

Aziz Efendi K-LVIII/22

B

Babil kuyusu K-XLIV/14

Bâd-i Sabâ (at) K-XVII/1

Bağdat K-XXII/4, Kt-CXXXVIII/4

- Bahtek K-XXXVIII/49, K-XLI/45
Bâkî (şair) K-III/44, K-XLVII/46
Bârî K-X/60, K-XIII/43, K-XXI/50, K-XLV/26, K-XLIX/18,
K-LV/22, Kt-LXVI/2
Basra K-XXII/4
Bayezid-i Bistami XXI/46
Bayram Paşa K-XLIV/7
Bedahşan K-XXX/48
Behmen K-XVI/19, K-XXXVI/11
Behrâm K-XIV/6, K-XV/19, K-XV/24, K-XVII/33, K-XVIII/7,
K-XVIII/39, K-XXI/14, K-XXI/16, K-XXIII/5, K-XXIII/33,
K-XXXIV/24, K-L/30
Belkıs K-XVIII/39
Berhemen K-L/14
Beyt-i Ma'mûr K-VI/2, K-VIII/36, K-XII/39, K-XIII/3,
K-XXXIV/2, K-XLVI/12, K-XLVII/14
Beytü'l-haram K-XXI/38
Bihzâd K-XI/27, K-XXIX/30
Bîsütûn K-XXIX/55, G-XXVI/3
Buhara K-XXVII/37
Bulgar K-XIII/38, K-XXXVI/4
Burak K-XI/33, K-XVII/51, K-XVIII/17, K-XXXV/36,
K-XXXVIII/31, K-XXXIX/34, K-XLV/5, K-XLV/20

C

- Cafer Paşa K-XLVI/20
Câm (şehir) K-XXI/21, K-L/7
Câmî K-LX/11
Canbeg Giray Kt-LXIX/1
Cebeli Doru (at) K-XVII/28
Cebrail K-XII/19, K-XIV/25, K-XVII/74, K-XXV/34,
K-XXXVIII/31, K-XXXIX/5, K-XL/28, K-XLVIII/3,
K-LVI/42, G-I/6, G-III/1, G-XVIII/1, G-XVIII/2, G-LII/6,
G-CV/3, G-CVI/4
Celali Yağzı (at) K-XVII/9, K-XVII/18

Cem K-IV/7, K-IV/23, K-IX/19, K-IX/24, K-X/19, K-X/40,
K-XI/13, K-XI/35, K-XIII/48, K-XV/15, K-XV/18,
K-XV/20, K-XV/22, K-XV/25, K-XVI/11, K-XVI/15,
K-XVIII/23, K-XIX/23, K-XX/13, K-XXIII/2,
K-XXIII/5, K-XXIII/22, K-XXIV/28, K-XXIV/52,
K-XXV/14, K-XXVI/19, K-XXVII/27, K-XXIX/45,
K-XXXI/44, K-XXXIII/37, K-XXXIV/21, K-XXXVI/11,
K-XXXVII/10, K-XXXVII/28, K-XXXVIII/3,
K-XXXVIII/15, K-XL/4, K-XLI/20, K-XLII/2, K-XLII/22,
K-L/15, K-L/26, K-LI/11, K-LIX/5, K-LIX/15, M-LXII/3,
Kt-LXIV/2, Kt-LXV/1, Kt-LXVIII/6, G-I/1, G-IV/5,
G-XVII/3, G-XXIV/8, G-XLV/1, G-XLVI/4, G-LXII/4,
G-XCVII/9, G-CVII/7, G-CXXI/8
Cem kadehi K-XV/1, K-XV/7, K-XLVIII/31, K-LXV/3,
G-I/2, G-XL/1

Cemşîd K-IV/28, K-V/18, K-X/23, K-XIV/21, K-XVIII/27,
K-XVIII/27, K-XVIII/28, K-XXI/16, K-XXIII/10,
K-XXVIII/34, K-XXVIII/36, K-XXX/17, K-XXXI/23,
K-XXXIX/15, K-XL/34, K-XLI/7, K-XLIV/36, K-LI/11,
M-LXII/4, Kt-LXIX/2

Cibrîl-i Emîn K-XX/29, K-XLVI/13

Cihangir (at) K-XXXIX/30

Ç

Çin K-XIII/20, K-XIII/38, K-XVII/38, K-XVII/48, K-XXVI/3,
K-XXIX/63, K-XXXIII/36, K-XXXVI/4, K-XL/27,
K-XLIV/16, K-LII/10, K-LVII/5, K-LVIII/29, G-CVII/4
Çin hakanı K-IV/39
Çin panayırı K-XIII/18
Çin puthanesi K-LVIII/46

D

Dağlar Delisi (at) K-XVII/35, K-XVII/38

Dârâ K-IV/28, K-VI/18, K-VIII/19, K-XVII/62, K-XVIII/20,

K-XXVII/27, K-XXX/16, K-XLII/23, K-XLIV/4,
K-XLVII/17, K-XLIX/24
Dârâb K-XXXI/44
Darü'l-cihad K-XXV/2
Dârü'l-karâr K-LVIII/10
Darü's-selam K-XXV/2
Deccal K-XLI/54
Deccal'in eşeği K-XXXVIII/47
Deylem K-XLVIII/7
Dımuşk K-L/49
Dilârâm K-XVII/33, K-XVIII/7, K-XXI/14, K-XXI/15
Dilkeş (makam) G-V/5
Dilnüvâz (at) K-XVII/44
Dilsûz (makam) G-LXXIII/2
Dîvân-ı hümayun K-III/5, K-XX/44, K-XL/6, K-XLIII/52
Doru (Saçlı) (at) K-XVII/12
Duhân K-IV/25
Düldül K-XXXVIII/27
Dünyayı gösteren ayna K-XIII/7, K-LII/16
Dürer K-X/42

E

Ebû Bekir K-XXV/29
Ebû Cehil K-XLVIII/11
Ebû Hanife K-LIV/17
Ebû Maşer K-XLVII/59
Edhem (at) K-XVII/9, K-XVII/20
Edhem tacı G-I/1, G-I/2, G-XXIII/3
Edirne K-VI/1, K-XXV/1, K-XXV/51, G-CVII/1, G-CVII/2,
G-CVII/3, G-CVII/4, G-CVII/5, G-CVII/6, G-CVII/7,
G-CVII/8
Eflatun K-XIII/25, K-XXV/14, K-XXXVIII/49, K-XL/10,
K-XLII/16, K-XLVII/55, K-XLIX/22, K-LV/9, K-LVIII/18,
G-LXVI/2

Efrasiyab K-XVI/19, K-XLIII/20
Ehrimen K-XLI/54
Ekber Şah K-XXIII/6
Elbürz K-XXVI/31
Emîr-i Dihlevî K-II/13
Enverî K-VIII/33, K-XII/9, K-XIV/46, K-XVI/32, K-XLI/32,
K-LIV/40, K-LX/13
Erdeşîr K-XVI/19, K-XLVII/5
Erjeng K-XXXVII/40
Esad Efendi K-LIV/21, K-LV/12
Esed (burç) K-XXI/11
Evren (at) K-XVII/9, K-XVII/10, K-XVII/14
Eymen (Tuva vadisi) K-XXXIV/40

F

Fağfur K-XXXIV/5
Fars K-XXII/17
Faruk K-XV/21, K-XXVII/40, K-XXXIV/25, K-XLV/24,
K-LV/10
Fâtiha K-I/1, M-LXII/4
Felatun K-XXXVII/28
Ferhâd K-XXIX/55, G-XXVI/3, G-XLII/5
Ferhâr K-XIII/20, K-XLV/2
Feridun K-III/6, K-XV/19, K-XV/20, K-XVIII/39, K-XXIII/22
Ferkadan K-V/23, K-LII/61
Ferverdin K-XLVI-3
Fetih suresi K-XXXIX/5
Feyyâz K-XXII/38, K-LIV/15, K-LX/7
Feyzî K-XII/7, K-XVI/32, K-XXXIV/41
Firavun K-XXXI/10
Firdevsî K-XI/37, K-XI/38, K-XXXIV/2, K-XXXIV/13
Fireng K-XXXVII/15

G

Genc-i Bâdâver K-XXX/11
Genc-i Şâyegânî K-I/35, K-XII/5
Gence K-XXII/4
Gülgûn (at) K-XVII/34, K-XVIII/2, K-XVIII/21
Gülistân K-LX/10
Gülşenî K-II/9
Güstehem K-XV/29, K-XLII/33

H

Habeş G-LV/3
Hâce-i Cihân K-LX/19
Hâdî K-X/6
Hâfız K-XV/34, K-XV/35, K-L/65, K-LX/9, G-LXX/6
Hâfız-i Şîrâzî G-XI/7
Hâfız (Ahmed Paşa) K-XLI/18
Hakânî K-III/53, K-VIII/32, K-XI/36, K-XI/37, K-XV/32,
K-XV/35, K-XVI/32, K-XIX/36, K-XXX/61,
K-XXXIX/48
Hakîm-i Gaznevî K-II/8, K-III/13,
Hâlık K-LVIII/20
Halil Paşa K-XXXVI/15
Halilullah K-XXXIV/40
Hallâk K-LIII/28, G-CIX/1
Hallâk-i Meânî K-I/16, K-I/18, K-I/19, K-VII/47, K-XII/8,
K-XXV/24, K-LX/25, G-XXXV/5
Halluh K-XXIX/63
Hamel Burcu K-LIII/48
Harut K-XIII/45
Hassân K-III/50
Hâtem K-XV/18, K-XXX/46, K-XXXVI/20, K-XLI/16,
K-XLVII/8, K-XLVIII/26, K-LV/9, Kt-LXV/8
Hâtem-i Tâî K-XXVII/8

Hayber K-XXXIX/2

Hayder K-XXVII/9, K-XXXIX/14, K-XLII/25

Hayder-i Kerrâr K-XI/43, K-XXI/12, K-XLIII/37, K-LI/50

Hayy K-XXXIX/3

Hayyam K-XXI/40, K-L/65

Hıtâ K-XVII/38, K-XXIX/63, K-XXXIII/36, K-XLVI/2

Hızır K-VII/52, K-IX/62, K-XXVIII/7, K-XXX/7, K-XXX/53,
K-XXXII/34, K-XXXII/43, K-XLV/31, K-L/5, K-LI/39,
K-LV/9, K-LIX/22, M-LXI/III/3, M-LXII/11, G-XVIII/2,
G-LXVI/6

Hızır duası G-XXVI/2

Hızır ve İlyas K-XXXIX/5

Hicaz K-LVII/11

Hikmetü'l-İşrâk K-XXII/18, K-XLVII/58

Hind K-III/15, K-XIII/38, K-XXI/41, K-XXVII/37,

K-XXXVI/4, K-XXXVII/15, K-LI/45

Hindistan K-IV/40, K-XII/7

Horasan K-XL/52

Hristiyan K-XLVII/44

Huşeng K-XXXVII/12

Hüdhüd K-XXX/15

Hümâ K-V/21, K-V/50, K-VII/31, K-XVII/6, K-XVII/60,

K-XVIII/1, K-XX/14, K-XXV/10, K-XXXIII/48,

K-XXXV/14, K-XXXV/55, K-XXXIX/24, K-XXXIX/53,

K-XL/35, K-LII/50, K-LVII/16, Kt-LXXI/3, G-V/3, G-XI/3,

G-L/5, G-LII/6, G-LXXXII/6, G-XC/5, G-CXVI/5

Hüsâmeddin K-II/5

Hüseyin (Muhammed Peygamber'in torunu) K-XXXVIII/13

Hüsrev K-IV/28, K-XII/5, K-XXIX/34, K-XXXIV/42

Hüsrev (şair) K-L/51

Hüsrev Paşa K-XXXIX/17, K-XL/17

I

Irak K-III/49, K-LVII/7

İsfahan K-XII/8, K-XXVII/39, K-XXX/60

İ

- İbn Edhem K-LVIII/19
 İbn Sinâ K-XLI/9, K-XLVII/59, K-LIV/17, K-LVIII/18
 İbn Yemîn K-L/65
 İbrahim K-VII/56
 İkizler (Cevzâ) K-VII/36
 İlyas (Hızır ile) K-XXXIX/5
 İlyas Paşa K-XLVII/1, K-XLVIII/22
 İmâd K-XXV/24, K-XLIII/11
 İmam-ı Azam K-LI/30
 İmran oğlu Musa K-XXX/51, K-XLVIII/30
 İran K-XI/21, K-XXII/2, K-XXVII/36, K-XXX/21,
 K-XXXVI/5, K-XXXIX/9
 İrem Bahçesi K-XV/2, K-LI/15, K-LIX/9
 İsa (peygamber) K-II/7, K-V/7, K-XII/39, K-XIII/58, K-XV/25,
 K-XVIII/40, K-XIX/20, K-XXIII/15, K-XXVII/46,
 K-XXVIII/66, K-XXXII/44, K-XLII/30, K-XLIV/43,
 K-XLIX/2, K-LI/32, K-LI/39, K-LV/9, K-LIX/30,
 G-XXVI/2, G-LXII/5
 İskender K-III/6, K-V/27, K-VI/17, K-VI/18, K-IX/23,
 K-XI/14, K-XI/19, K-XIII/25, K-XIV/58, K-XV/23,
 K-XVII/56, K-XIX/20, K-XIX/21, K-XX/11, K-XXIII/4,
 K-XXIII/5, K-XXV/14, K-XXVII/30, K-XXX/16,
 K-XXX/59, K-XXXIV/18, K-XXXIV/35, K-XL/11,
 K-XLIV/4, K-XLVII/17, K-L/5, K-LII/16, K-LV/9
 İslam K-LII/26
 İsm-i azam K-XIV/60, K-XLVIII/6
 İsmail Ağa Kt-LXV/1
 İstanbul K-IV/24, K-XXV/51, K-XXXVI/34, K-LI/13

K

- Kâbe K-VI/2, K-VII/31, K-XXI/34, K-XXXIV/2, K-XL/28,
 K-XLIV/2, K-XLIV/3, K-XLVI/12, K-XLVII/46, K-LI/20,
 K-LII/26, K-LVII/11, Kt-LXX/6, G-XVIII/5, G-XXXV/4

Kâdir K-XLVIII/47

Kadîr K-XXXIX/3

Kadir (Gecesi) K-IX/71, K-XXXV/33, G-CXXI/9

Kaf Dağı K-L/74, Kt-LXXI/4

Kafiristan K-XI/20

Kâğıthane G-XXXIII/1

Kahramân K-IV/20, K-IV/21, K-VII/28, K-VII/45,
K-XII/3, K-XIII/47, K-XIV/18, K-XV/22, K-XVI/15,
K-XVIII/22, K-XX/10, K-XXI/15, K-XXII/14,
K-XXIV/31, K-XXVI/14, K-XXVII/8, K-XXVIII/2,
K-XXVIII/19, K-XXVIII/64, K-XXIX/21, K-XXX/21,
K-XXXII/16, K-XXXIV/24, K-XXXIV/37, K-XXXVI/11,
K-XXXVII/13, K-XXXVIII/26, K-XXXIX/14, K-XLV/21,
K-XLV/47, K-XLVII/6, K-XLVIII/23, K-LI/25, K-LII/49,
K-LV/41, Kt-LXXI/2, G-VII/4, G-XXVII/2, G-XXXI/1,
G-XLVII/3, G-XLVIII/3, G-LVI/2, G-LIX/2, G-CXIX/1

Kamer K-X/25, K-LII/13

Kapuağası Dorusu (at) K-XVII/24

Karun K-XXXVI/20, K-LVIII/7

Kâsım-i Envâr K-LX/13

Kayısoğlu Dorusu (at) K-XVII/28

Kays G-XCII/4

Kayser K-IX/24, K-XIV/26, K-XXIII/5

Kayyûm K-XLVIII/47

Kelîm K-VII/5, K-XII/4, K-XIII/57

Kemâl K-XIV/46, K-L/51

Kemâl-i İsfahânî K-I/17

Kemâl gözü (aynû'l-Kemâl) K-I/16

Ken'ân K-XI/2

Ken'ân kuyusu K-XIII/56

Kelîmullah K-XLVII/56

Kerîm K-XXXII/1

Kerrâr (Hayder) K-XLV/24

Keşmir K-XLVIII/7

Keşşâf K-I/22

Kevser K-XXXII/45, K-XLIV/12, K-LVI/38, G-LXXIV/4,
G-CII/2
Key K-XV/15
Keyhüsrevlik tahtı K-II/4
Keykubâd K-XIV/26, K-XXV/19, K-XXXVIII/15,
K-XLIII/20, K-XLIII/43
Keyvân K-III/19, K-XI/11, K-XXX/38
Kızılbaş K-XXII/1, K-XXII/6
Kirdigâr K-XXXII/1
Kirmân K-III/15
Kubâd K-XXIX/34
Kur'an K-V/14, K-VIII/3, K-XI/45, K-XLVII/66
Kürsî K-XLIV/2, Kt-CXXII/4

L

Lahur K-XXXIV/41
levh-i mahfuz G-LXIV/5
Leyla K-XVII/21, K-XLIV/34, K-XLVII/49, G-LXIX/4
livâü'l-hamd K-XIV/3

M

Ma'nevî (İbrahim Gülşenî'nin Farsça eseri) K-II/9
Mağrip K-XXXVI/40
Mahmud (IV. Murâd'ın şehzadesi) K-XIX/3
Mahzenü'l-Esrâr (*Mahzen-i Esrâr*) K-LVI/17, G-LXXIII/4
Mani K-VII/56, K-XI/27, K-XXXVII/40, K-XLIV/35,
K-LVIII/45
Mantıkî K-XLVII/64
Matlau'l-Envâr (*Matla'-i Envâr*) K-LVI/17, G-LXXIII/4
Me'vâ K-VI/1
Mecîd K-LIV/19
Mecnun K-XVII/21, K-XLIV/34, K-LII/47, G-XXV/4,
G-LXVIII/5, G-LXIX/3, G-LXXIX/4

Mecusi K-XLVII/44

Mehdi K-XVI/17, K-XVII/55, K-XIX/20, K-XXII/13,
K-XXVI/12, K-XXVII/28, K-XI/17, K-LIV/20, K-LV/9

Mehmed (IV. Murâd'ın şehzadesi) K-XIX/3

Mehmed Paşa K-XXXV/20, K-LVII/18

Mercan (at) K-XVII/9, K-XVIII/15

Merih K-LIII/14

Meryem K-VII/59, K-XV/25, K-XLII/31, G-I/6, G-XCVII/7
Meryem oğlu İsa K-XXXVIII/45, K-XLVIII/30, Kt-LXV/5
Meryem oğlu Mesih K-XL/44, K-LI/10

Mesih K-III/18, K-VII/5, K-VIII/5, K-X/52, K-XVIII/42,
K-XXVII/28, K-XXXI/43, K-XXXII/34, K-XXXVIII/47,
K-XLI/31, K-XLIII/31, K-XLVII/55, K-L/8, K-L/72,
K-LIV/20, M-LXI/II/3, G-XVIII/2, G-XLV/3, G-LXX/3

Mesnevi (Mevlana'nın eseri) K-II/1, K-II/14

Mısır K-XI/21, K-XIII/56, K-XIII/57, K-XXXVII/15

Mîr Alî M-LXII/8

Mîr İmâd M-LXII/7, M-LXIII/9

Molla-yı Rum K-II/4, K-II/13

Muhammed (peygamber) K-LV/11

Muhtâr (esmâ-i nebî) K-XXIX/47

Muhteşem-i (Kâşânî) K-III/49, K-IV/7, K-IV/53, K-XV/34,
K-XV/35, K-LVII/7

Murâd (IV.) K-XV/22, K-XVI/18, K-XVII/57, K-XVIII/25,
K-XVIII/42, K-XIX/19, K-XX/10, K-XXI/12, K-XXII/14,
K-XXIII/14, K-XXIV/25, K-XXV/17, K-XXVI/19,
K-XXIX/4, K-XLIII/9, K-XLVI/25, M-LXII/7, M-LXII/16,
Kt-LXVII/1, Kt-LXVIII/7, Kt-LXXI/2, G-XI/9,
G-XXVII/10, G-XL/7, G-XLI/7, G-LXX/8, G-LXXXVII/6,
G-XCVII/9, G-CVII/8, G-CXII/7

Murâd (sadrazam) K-XXIX/1

Murtazâ K-XIV/4, G-LXII/7

Musa (peygamber) K-XIV/45, K-XVIII/43, K-XXVII/46,
K-XXXII/44, K-XXXIII/47, K-XL/44, K-XL/45,
K-XLI/32, K-XLIII/41, K-XLIV/42

Musa Ağa Kt-LXVI/1

Mushaf K-I/11

Mustafa Paşa K-XLV/27

Müctebâ (esmâ-i nebî) K-XXIX/47

Müslüman K-XLVII/44

Müsteân K-V/5, K-XVI/17, K-LVI/45

Müşteri (gezegen adı) K-XXXI/22, K-L/23, K-LII/15

Müteâl K-XXIV/24, K-XXXV/2, K-XXXV/60

N

Nahcivan K-XXII/4

Nahid K-XXVIII/58

Nahşeb K-XXV/27, K-L/7, G-LXVI/4

Nasûh Paşa K-XXIX/22, K-XXX/20, K-XXXI/24,
K-XXXII/19

Neriman K-XXI/10, K-XXX/17, K-XXXVII/13,
K-XXXIX/33, K-XL/14

Nesritâir K-VI/21, K-LII/47

Nevruz K-XXXI/67, K-XXXIII/33, K-XXXIV/12,
K-XXXVIII/23, K-LIII/48, G-XXXII/4, G-XL/1, G-XL/2,
G-XL/3, G-XL/4, G-XL/5, G-XL/6, G-XL/7, G-LV/2,
G-LXV/1, G-LXXIII/1, G-XCVII/2, G-CVIII/1, G-CVIII/2,
G-CVIII/3, G-CVIII/4, G-CVIII/5, G-CVIII/6, G-CXVII/2,
G-CXX/5, G-CXX/6, G-CXXI/1, G-CXXI/5, G-CXXI/6

Nevruz-i saba K-XIII/15

Nevruz-i sultani K-XXXVIII/7

Nevşâd K-XXIX/63

Nil K-XIII/57

Nişabur K-XXXIV/13

Nizâm (şair) K-L/51

Nizâmî K-VII/6, K-XXVI/37, K-XXXIV/42, K-L/51

Nizamülmülk K-XXXIV/19, K-XXXVIII/10, K-XXXVIII/14,
K-LVI/4

Numan K-LV/9

Nûn ve'l-Kalem ayeti K-I/11

Nûr (esmâ-i hüsnâ) K-IV/25

Nuşirevan K-IV/41, K-V/39, K-VIII/18

O

Osman (sülale/soy) K-XV/21, K-XIX/18, K-XL/9

Osman Han (II.) K-XI/16, K-XII/23, K-XIII/31, K-XIV/23,
Kt-CXXII/3

Osman (halife) K-LV/10

Osman Mushafı K-VIII/2

Osmanoğulları K-III/7

Ö

Ömer K-III/7, K-XXV/29, K-LI/39

Örfî K-XVI/32, K-XVII/81, K-XIX/36, K-XXXIV/43, K-L/66,
K-LVII/7, G-LXX/6, G-XC/5, Kt-CXXVIII/2

P

Pervin K-I/37

Pervîz K-XV/21, Kt-LXIX/2

Peşeng K-XVII/62, K-XXXVII/10, M-LXI/I/4

R

Râfîzî K-XXVII/40

Rahîm K-VII/25, K-XXVI/15, K-XXXII/14

Rahmân K-III/21, K-XXVI/15

Rahş (Rüstem'in atı) K-VI/31, K-IX/38, K-XLIV/30

Ramazân K-IX/70

Ramazân Bayramı K-IX/1

Raz (İran'da bir şehir) K-XXII/18

Rıdvan K-V/9, K-VI/10, K-LVIII/14

Rûhu'l-kudüs G-XCVII/7

Rum K-IV/24, K-XII/7, K-XIII/38, K-XV/19, K-XVI/32,
K-XXI/41, K-XXII/3, K-XXIII/30, K-XXVII/36,
K-XXX/21, K-XXXVII/15, K-XL/52, K-L/66, K-LI/45,
K-LVII/7, K-LVIII/30, K-LIX/5, K-LIX/32, G-LV/3,
G-CVII/4

Rûşenî K-II/10

Rûyînten K-L/74

Rüstem K-I/11, K-IV/21, K-IX/58, K-XIII/37, K-XV/25,
K-XXI/13, K-XXI/27, K-XXIII/34, K-XXVII/2,
K-XXVIII/34, K-XXXVI/6, K-XXXVIII/14, K-XXXIX/29,
K-XXXIX/31, K-XL/25, K-XLII/23, K-XLVII/8,
K-XLVIII/23, K-L/53, K-LI/50, M-LXI/II/11, Kt-LXVII/5,
G-XVI/7, G-XVII/3, G-XLV/6, G-XLVII/3, G-LIII/1,
G-LVI/2, G-CI/5, G-CVI/6

S

Sabrî-i Şâkir K-XLVII/32

Saçlı Doru (at) K-XVII/9, K-XVII/12, K-XVII/13

Sa'dî (Fars şairi) K-LX/10

Sahbân (hatip ve şair) K-LX/19

Sam K-XV/29, K-XXI/13, K-L/53, M-LXI/II/11

Samanyolu K-IV/34, K-V/28, K-VI/21, K-IX/31, K-XII/2,
K-XIII/34, K-XXXVII/7, K-LII/60, K-LIV/28, K-LV/17

Samyeli K-XXXII/33

Sâni' (esmâ-i hüsnâ) K-XXIX/46

Selim (sultan) K-XXV/32, K-XXVI/17, K-XXVI/43,
K-XXVI/45, M-LXII/20

Selmân K-III/46, K-XXX/14, K-XXXIX/48, K-LX/29

Siddık K-XXVII/40, K-LV/10

Sidre K-VI/19, K-XXX/18, K-XXXII/45, K-XXXIV/4,
K-LVIII/1

Simurg K-XXXVIII/27, Kt-LXXI/4

Sübân K-III/5

Süleyman (peygamber) K-V/27, K-XI/17, K-XI/19, K-XI/35,
K-XI/52, K-XIII/30, K-XIII/31, K-XIV/59, K-XVIII/24,
K-XXIX/30, K-XXX/11, K-XXXII/19, K-XXXIII/20,
K-XXXIV/22, K-XXXVIII/8, K-XL/11, K-XLIV/45,
K-LI/22, K-LVI/26, K-LVIII/33
Süleyman mührü K-LII/25
Süleyman Han K-III/44
Sürahi-i Ser-erfâz (at) K-XVII/40
Süreyya K-VII/46, K-XIV/1, K-XVIII/14, K-XXVII/50,
K-XXXVII/32, K-XLVII/62

Ş

Şahap K-XXXI/16, K-LII/22, K-LV/29
Şam Alacası (at) K-XVII/32
Şapur K-XXXIV/42
Şebdîz K-V/28, K-XXIV/28, K-XXXV/22, Kt-LXIX/3
Şehname K-IV/6, K-XIII/46
Şehnaz K-XXII/29, K-LVII/39, G-XVI/1
Şehrîzur K-XXII/4
Şer'î-i Bağdâdî Kt-CXXVIII/1
Şi'râ K-VI/34
Şifâ K-XLVII/59
Şiraz K-XXII/1, K-XXII/18, K-LVII/7, K-LX/10
Şirin K-XXXIV/42
Şirvan K-XXII/4
şule-i cevvalê K-XVII/17, K-XVII/31

T

Tatar K-IV/38, K-XLIV/22
Tatar ahusu K-XLIX/9
Tatar ceylanı K-XLV/5
Tatar miski K-XIII/18
Tayfur K-XXXIV/25

Tayyâr (at) K-XVII/5, K-XVII/6

Tebriz K-XXII/1

Tehemten K-XXI/24, K-XXVIII/19, K-XXXVI/11, K-XLV/21

Tesnîm K-VII/52, K-XXVI/26, K-XXXII/45

Tevvâb K-XXXI/24

Tırâz K-XLV/2, K-LVII/5

Tiflis K-XXII/4

Timur K-XXXIV/35

Toz Koparan Kt-LXVII/7

Tuba K-VI/8, K-VI/9, K-XXXII/45

Tuma (ad) K-XVII/9

Tûr K-XXXIV/40, K-XLVII/56, Kt-LXVI/1

Turan K-XI/21, K-XXII/2, K-XXXVI/5, K-XXXIX/9

Tus K-XXXIV/13

Türk K-XXII/17, K-XXXVIII/46

Türkân K-XLVIII/7

Türkistan K-XI/20

U

Utarid K-XXXI/22, K-L/23

Ü

Ülker K-XLVI/38

Ümmü Hânî K-I/38

Üveys K-III/46

V

Vassâf K-IV/7, K-XI/37, K-XI/38

Y

Yahudi K-XLVII/44

Yâkût (hattat) M-LXII/14

Yecüc K-XXVII/30, K-XL/8, K-XLVI/16

Yed-i beyza K-VI/26, K-XLI/32, K-XLIV/26

Yemen K-XI/21

Yezdân K-XI/1, K-XI/9, K-XXIV/54, K-XXX/42

Yunan K-XXI/21, K-XXX/59

Yusuf K-XIII/11, K-XIII/56, K-XV/23, K-XIX/9, K-XIX/20,
K-XX/34, K-XXVI/14, K-XXXVII/20, K-XLI/27,
K-XLII/25, K-LV/9, Kt-LXIII/8, Kt-LXVI/1, G-LXXXIX/4,
Kt-CXXXVII/1

Yusuf u Züleyha K-XLVII/48

Z

Zahîr (şair) K-XXXIX/48

Zâl-i Zer K-XVII/14

Zeliha/Züleyha K-XIII/11, K-XVIII/39, K-XX/34, K-XLI/27

Zengibar K-XV/19

Zühal K-XXIV/37, K-LIII/14

Zühre K-V/45, K-VI/37, K-VII/61, K-XIII/48, K-XVII/33,
K-XVIII/40, K-XXII/40, K-XXIV/37, K-XXIV/49,
K-XXX/38, K-XXXIV/8, K-XXXV/48, K-XXXVII/35,
K-XLII/32, K-XLVII/62, K-LIV/38, K-LVII/27, Kt-LXIII/9,
G-CXVIII/3

Zülfikâr K-IV/35

Zünnun K-LVIII/19

Nefî (ö.1635): Erzurum'un Pasinler ilçesinde doğmuştur. Babası Sarıkamış sancak beyi Mehmed Bey'dir. Divân edebiyatının en ünlü heccav ve methiyecilerinden biri olan Nefî'nin asıl adı Ömer'dir. Türkçe Divân'ının LX. kasidesinden anlaşıldığına göre şaire Nefî mahlasını zamanın ileri gelenlerinden Gelibolulu Âli Bey vermiştir.

I. Ahmed'in saltanatının ilk yıllarında İstanbul'a giden Nefî bir süre devlet hizmetinde çalışmıştır. IV. Murâd devrinde padişaha ve yüksek makam sahibi devlet adamlarına yazdığı methiyelerle şöhret kazanan şair, hedef aldığı kimi kişileri sövgüye varan hicivlerle rencide ettiği için giderek gözden düşmüş ve bu nedenle idam edilmiştir. Eserleri kaside, musammat ve kıt'a-i kebîreler, gazel, kıt'a, rubai ve matla'lardan oluşan, methiyelerin öne çıktığı Türkçe Divân, daha çok tasavvufî aşka dair şiirlerin yer aldığı Farsça Divân ve hiciv külliyyatı olan Sihâm-ı Kazâ'dır.

Furkan Öztürk (1975): Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi, yüksek lisansını aynı üniversitede aldı. DTCE Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda Bâkî Divânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük) adlı teziyle doktorasını tamamladı. Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi için Bâkî'den Divân, Ahmedî'den İskendernâme, Süleyman Çelebi'den Mevlid ve Nefî'den Divân adlı eserlerin dil içi çevirilerini yayımladı. Öztürk pek çok makale ve kitabı da yayımladı. Öztürk Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğre-

9 786254 297588